

ƏMÜASİR AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATI

Bəxtiyar
VAHABZADƏ

Seçilmiş
əsərləri

Created with

 nitro^{PDF} professional

download the free trial online at nitropdf.com/professional

BİXTİYAR VAHABZADİ

SEÇİLMİŞ SİRLERİ

İKİ CİLDDİ

I CİLD

**"ÖNDİR NİŞRİYYAT"
BAKİ-2004**

Bu kitab "Bəxtiyar Vahabzadə. Seçilmiş əsərləri" (I-III cildlər, Bakı, "Azərbaycan", 2001-2002; IV-VI cildlər, Bakı, "Çaşıoğlu", 2002-2003) nəşrləri əsasında təkrar nəşr hazırlanmışdır

Ön sözün müəllifi:

Çingiz Aytmatov

Tərtib edən və redaktoru:

Azər Bağirov

894.361'1 - dc 21

AZE

Bəxtiyar Vahabzadə. Seçilmiş əsərləri. İki cild. I cild (Şeirlər). Bakı, "Öndər nəşriyyat", 2004, 328 s. h.

Bəxtiyar Vahabzadə yaşayan, döyüşən, səfərbər edilən və Vətən, xalq qarşısında öz tarixi vəzifəsini yerinə yetirən çağdaş Azərbaycan poeziyasının görkəmli nümayəndəsidir. Elinə, torpağına, kökünü bağlılıq, təkrarsız, fərdi, milli çalar Bəxtiyar şerini artıq müasir poeziyamızın tarixi-bədii faktına və hadisəsinə çevriləndir. O, poeziyamızı dövrün ağır sınaqlarında qoruyub saxlamağı bacaran, "öz sinəsində hər zərbəyə açıq, dərisi soyulmuş ürək gəzdirən" həqiqi milli şairdir.

Əsrin Şərq və dünya şeir prosesi məcrasında Azərbaycanı Bəxtiyar Vahabzadənin poetik söz dünyası ləyaqətli təmsil edir.

Oxuculara dəyərli hədiyyə olan bu kitabda xalq şairinin seçilmiş şeirləri toplanmışdır.

ISBN 9952-416-10-4

© "ÖNDƏR NƏŞRİYYAT", 2004

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

İLHAM ƏLİYEVİN

**“Azərbaycan dilində latın qrafikası
ilə kütləvi nəşrlərin həyata
keçirilməsi haqqında”**

12 yanvar 2004-cü il tarixli sərəncamı
ilə nəşr olunur və ölkə kitabxanalarına
hədiyyə edilir

**"YARADIBDIR İNAM Mİ Nİ,
Mİ N İNAMIN ÖVLADİYAM"**

Bu misralar Bəxtiyar Vahabzadəninindir.

Öz şair çağdaşın haqqında mühakimə yürütmək - o, çoxdan tanınmış məşhur söz ustası olsa belə - həmişə mürəkkəb və məsul işdir. Bir həqiqəti təsvir etmək çətin deyil ki, klassikləri yalnız keçmişdə axtaranlar çağdaşın barədə dəyərcəlin tutarlı fikirləri dodaq büzüb, çiyin çəkə bilər. Buna görə də, istər-istəməz iş ehtiyatla yanaşmağı vacib bilirsən. Xoşbəxtlikdən, elə hallar olur ki, heç nə ilə hesablaşmadan, çəkinmədən öz çağdaşın haqqında ürək dolusu, açıqca fikrini bildirərsən ki, buna da məsləhətə hamı bürəyənə yanaşma deyilirdi.

Bu yaxınlarda Bəxtiyar Vahabzadənin yeni şeirlər kitabını oxudum. Şeirlər ruscada böyük heyranlıqla oxunur. Həmin şeirlərdə zaman yaşayır - bizim qayğı "yükümüz" tab gətirən, dərd-sərimiz şürik olan, qoynunda yaşadığımız zaman! Şeirlərin qüdrəti də məhz bundadır. Eyni sistemə daxil olan türk mənsəbi dilimiz bir-birinə yaxın olduğuna görə azərbaycanlılar məni çox asanlıqla inandırır ki, indiki dövrdə Bəxtiyar Vahabzadənin yaradıcılığı orijinalda milli poetik fikrin ən böyük nailiyyətlərindən biridir. Zəngin Azərbaycan ədəbi mədəniyyəti müqabilində bu cür nüfuz və şöhrət qazanmağın çox-çox çətin olduğunu asanca təsvir etmə gətirirəm. Bununla belə, unutmək olmaz ki, məndən yalnız və yalnız müasirliyin gərində, yeni yaradıcıların yeni sözündə yaşayır:

*Yaşamaq yanmaqdır, yanasan gərək,
Həyatın mənası yalnız ondadır.
Şam əgər yansarsa, yaşamır demək,
Onun da həyatı yanmağındadır!*

Şeir sənəti barədə mühakimə yürüdərkən, biz tez-tez "poeziyanın sehiri", "poeziyanın sirri", "poeziyanın musiqisi" ifadələrini işlədir, adətən anlaşılmaz asan olmayan, predmeti dəqiq müəyyənləşməyən qeyri-adi məfhumları, duyğuları açmağa çalışırıq.

Şeirlərin fəvqəltəbii stixiyası ilham pərisinin qüdrətidir və bu da gözəldir ki, hər kəs, hər bir qabiliyyətli adam onları oxuyanda həyəcanlanır, belə anlarda özünü şair hesab edir. Poeziyanın "sehrli atributları" o zaman intəhasız kamilliyə qadir olur ki, şair yarananın fitri istedadı, mədəni təcrübəsi başlıca rol oynasın. Çünki, on yeddi yaşının poetik ehtiyatı və vəcdi ilə yetkin adamın fikri və hissləri arasında fərq böyükdür. Tarix "şeyin" dibində qalan inciləri - dünyanın poetik söz antologiyasını vunderkindlər /onların düşəsini inkar etmərik/ deyil, zəngin mədəni təcrübəyə malik olan qüdrətli şəxsiyyətlər yaratmışlar. Dünya mədəniyyətinin Qərbdə Homerdən Puşkinədək, Şərqdə Füzulidən Səməd Vurğunədək neçə-neçə nüsilərin təxəyyül qüdrəti və təcrübəsi sərf olunmuşdur.

*"Bizim müdrik, ağsaçlı
Qəhrman elimiz var.
Bizim qoç Koroğlumuz,
Bizim Nəsrəddinimiz,
Bizim Füzulimiz var!"
Vallah, bunu çox dedik
Billah, bunu çox dedik.
Keçmişin kölgəsində
Ağzımızı havaya
Açıb yatmaq istədik...
Ancaq bunu bilmədik:
Köhnə hava içində
Ürək susur, bəğulur.*

Kölgüdə yatanların
Öz kölgəsi yox olur...

("Bəsdirt!")

Poeziyanın meyarı hər şeydən əvvəl sənətkarın yetkinlik meyarıdır, onun kollektiv təcrübəmizlə həmahəng olan fəlsəfi və mədəni müdrikliyinin meyarıdır və bundan sonra şəxsiyyətin harmoniyası, epitetlərin gözəlliyi və daha sonra dövrün əslən yelində istedad yelkəni ilə sənətin gəlməli bacarığı gəlir. Dövrün dəyişir, ömür keçir, lakin həqiqi sənət, dünyanı bizim üçün bəddi, həmişə yaşar varlığa çevirir. Əlbəttə, söhbət insandan - bütün əsrərdən insan olmaq eşqi ilə yanaşmadan gedir.

Bəxtiyar Vahabzadənin "Bir gümünün yolcusuyuq" (1983) kitabında toplanan əsərlərinin demək olar ki, hamısında mənin güdrəti, aydınlıq və müdriklik görünür. Şairin təlatümü, inkar və təsdiqi söz oyunundadır, ali ehtirasdən, "kəsdəliqdən", qəlib inamından doğur. Bizi hədəf edən ələmdə hər nə varsa, şairi dərinləndirən düşündürür; xeyirli şüri, gözəlliklə eynilən, böyüklüklə kiçikliyi, bir sözlə, insan ruhunun ali və xırda duyğularını poeziya səviyyəsinə qaldırmaq ehtirası Bəxtiyarın fətrətindədir. Mütəfəkkir sənətkarın, ustad şairin başlıca qaydəsi, uğuru da bundadır. Qadın-kişi ünsiyyətində doğan bəddi mövzu onun qəlbində təzəli, sevgilisinin küsünün nisgili, qəribəlikləri və bunun əksinə, misralarda yaşayan mürdənə dözümlü və fəaliyyət bizi gözəlimiz yaşarınca qədrə kövrəkdir, çünki şair həmişə doğma olan bu əzəli-ışılqı münasibətlərdə sözün sığışmayan ilahi duyğuları səhrə "ovlaya" bilir.

Bəxtiyar Vahabzadə həmişə xas olan bu ehtiraslardan birbaşa zaman, məkan və fəzanın müqərrəd ələminə, bizim günün həyəcanlarına - dünyanın nüvə təhlükəsinə körpü-fikirli, körpü-obrazlar atır, yenidən hər birimizə, bütün nəsillərə, yenidən insana, öz qonşusuna, onun od-ocağına və bundan sonra bütün kainata üz tutur. Yaradıcılığının çiçəklilikləri və müdriklik dövründə qədrə qoyan böyük şairin ölçüsüz istedadı bar verir, beləli, inkişaf edir. Zünnimə, oxucuların çoxu bu gün özünü, öz dünyasını, öz hiss və həyəcanlarını Bəxtiyar poeziyasında tapa bilər.

Vahabzadənin poetik təfəkkür mədəniyyəti təbii təbii millidir. Bu, müstəsna dəri cəddi zəruri haldır ki, sənə övladı olduğun xalqın nitq hissəsində fəlsəfəni bacarasan, xalqın canlı dil məmurluğuna öz töhfəni verə bilərsən. Bununla yanaşı, Vahabzadənin poetik təfəkkür mədəniyyəti daha üstün mahiyyət kəsb edir və millilikdən ümum-bəşəri səviyyəyə qalxır. Milli və beynəlmillə münasibətlər problemi günümüzün canlı mübahisələri çevrilən məsələlərinin biridir və bu problem dünya ədəbiyyatında öz mütəfəkkirliyini, obrazlılığını, nadir hədəfliyini və məhsuldarlığını bir daha Vahabzadə yaradıcılığında tapır. İndiki halda, sən əzəli-bəşəri şairi oxuyanda dünyanı oxuyursan.

Bundan başqa, mənin Vahabzadənin görkəmli sənətkar - şair üstünlüklərini, çox güclü cəhətlərini qeyd etməli idirdim. Lirizm və vətəndaşlıq Bəxtiyarın yaradıcılığında ayrılmaz qoşa simlərdir və bu simlərin onun şüası və ictimai dünyagörüşünün güdrətində bir daha şəhadət verir. O, vətənpərvərdir, o, aqildir, sözün yaxşı mənasında nəsihətverən, yol göstərən sənətkardır. Vahabzadənin başqa kəməli cəhətlərindən biri də odur ki, şair öz əsərlərində tarixi müasirlik qədrə yaşada bilir. Keçmiş görkəmli ədəbiyyat, ona bu günün gözüylə baxmaq - Bəxtiyarın mövzu dairəsinin genişliyində, müdrikliyində və zənginliyində xəbərlər verir.

Sultanlar millətə qorxuda bildi,
Doğru danışanı asdılar dardan.
Qızıl saraylarda fərman verildi
Tarix gəlib keçdi ac komalardan.

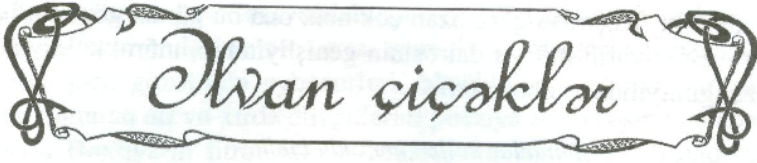
("Topqapı sarayı")

Tarix çoxdan ötüb keçib. Nə haqlar qalıb, nə haqsızlar. Adama elə gəlir ki, keçmiş "fəna mülkünə" qırq olubsa, ədəbiyyatın dənizində. Lakin Bəxtiyar tarixi bu günün gözüylə müəhkim edir, bizi inandırır ki, bunun bilavasitə ona və müasirlərinin dəxli var. O, bizi inandırır ki, indiki zamanın taleyi keçmişdən asılıdır. Əgər tarixin təkrarı geri dönsə, keçmiş hökmdarlar, sultanlar "Doğru danışanı asdılar dardan" misrasına, odlar səkməyə, qəzəblə və nifrətlə toxumu səpdiyində, komalarda tarix yarananlara məhəbbət bəslədiyinə, öz xalqının, öz millətinin kökünü yaşatmaq cəhdində görkəmli şairi əməlsizcəsinə cəzalandırırdılar.

...Dünyada ad çıxaran çox şair var. Qəzet və jurnalları vərəqlədikdə görürsən ki, əsl şair əzdir. Təkcə nəhaqatda, bir neçə kəlmə ilə "Həyat nədir?" sualına cavab axtaranda yalnız sözü fikirdə, obrazdan, ruh və nəfəsli yığır olmuş həqiqi şairin sənətinə yaşamaq eşqini, düşüncəli və qol-qanad verir. Müasirimiz Bəxtiyar Vahabzadə belə şairlərdəndir.

"Yaradıbdır inam məni, mənin inamın övlədiyəm..." Məncə, bu misralar şairin yaradıcılığı üçün çox rəmzi və xarakterikdir. Bəxtiyar Vahabzadə öz möhtəşəm poeziya mədəniyyətini ucaltırmışdır. O güdrətlidir. Bu mədəniyyət ucaldan ələli-məhər və qədr ələlidir. Bu ələlin qoyduğu özlü möhkəmləmə gözəldir. Oxucu bu mədəniyyətə tez-tez ziyanət etməlidir.

Çingiz Aytmatov

ANA DİLİ

Dil açanda ilk dən ana söyləyirik biz,
"Ana dili" adlanır bizim ilk dərsləyimiz.
İlk mahnımız laylanı anamız öz südüylə
İçirir ruhumuza bu dildə gəl-gil.

Bu dil, - bizim ruhumuz, eşqimiz, canımızdır,
Bu dil, - bir-birimizlə əhdi-peymanımızdır.
Bu dil, - tanıtmış bizə bu dünyada hər şeyi.
Bu dil, - əcdadımızın bizə qoyub getdiyi
Ən qiymətli mirasdır, onu gözlərimiz tək
Qoruyub, nəsilələri biz də hədiyyə verək.

Bizim uca dağların sonsuz əzəmətində,
Yatağına sığmayan çayların hiddətində,
Bu torpaqdan, bu yerdən,
Elin bağrından qopan yanıqlı nəğmələrdən,
Güllərin rənglərində, çiçəklərin iyində,
Mil düzünün, Muğanın sonsuz genişliyində,
Ağ saçlı babaların əqlində, kamalından,
Düşmənin üstünə cuman o Qıratın nalından
Qopan səsdən yarandın.
Sən xalqının aldığı ilk nəfəsdən yarandın.

Ana dilim, səndir xalqın əqli, hikməti,
Ərəb oğlu Məcnunun dərdi səndə dil açmış.
Ürəkləri yol açan Füzulinin səndə,
Ey dilim, qüdrətini dünyalara yol açmış.
Səndə mənim xalqımın qəhrəmanlıqla dolu
Tarixi varaqlanır,

Səndə neçə min illik mənim məndə niyyətim,
Şan-şöhrətə saxlanır.
Mənim adım, sanımsan,
Namusum, vicdanımsan.

Millətə, xalqlara xalqımızın adından
Məhəbbət dastanları yaradıldı bu dildə.
Moskvada Puşkinin heykəli qoyulan zaman,
Ona abidə qoydu bu dildə Şirvani də.

Bu dil, - tanıtmış bizə bu dünyada hər şeyi,
Bu dil, - vətəndəşimizin bizə qoyub getdiyi
Ən qiymətli mirasdır, onu gözlərimiz tək
Qoruyub nəsilə, biz də hədiyyə verək.

Ey öz doğma dilində danışmağı arzulayan,
Bunu iftixar bilən
Modalı dərbazlar
Qəlbinizi oxşamır qoşmalar, telli sazlar.
Qoy bunlar mənim olsun.
Ancaq Vətən çörüyü,
Bir də ana ürüyü
Sizlərdə qənim olsun.

Noyabr 1954

TƏKLİK

Xəyal gah dağdadır, gah da aranda,
Gah göyü yüksəlir, gah enir insan.
Otaqda bir saat tək oturanda,
Yüz ilin dərdiylə yüklənir insan.

Etil bil divarlar gəlir üstünə,
Qulağın səslənir, qəlbin döyünür.
Alışb yanırısan sənin öz tüstünə,
Nidalar gözündə suala dönür.

İnsanı tez yorar düşüncələr dər,
Verib nəfəsini dər udar insan.
Özündən başqası olmayan yerdə,
İnsan olduğunu unudar insan...

Bir günəş bəs edər, pərişan olma,
Sənin yüz Kür qədr göz yaşın olsa.
Mən dər hücum etsə, könül, sıxılma,
Bir nəfər dər bilən sirdaşın olsa.

Dünyaya gəlmişdik biz bəs yerə,
İnsanıq, insan da biz gərkdir.
Bağatək qınına çəkilməli
Ürək nə gərkdir, dil nə gərkdir.

Çay çaya qovuşmaz sular daşmasa,
Ulduzun ulduzla ünsiyyəti var.
Göydə buludlar da qoşalaşmasa
Nə ildırım çaxar, nə yağış yağar...

Yol tapa biləmi saz ürəklər,
Mizrab asta-asta teləyməsə?
Çıxarmı qönçələnin tək bircə kər,
Bülbülün nəfəsi güləyməsə?

Öz el-obasını tərək etdiyindən,
Tək-tənha dolanır bayquş bu gün də.
Kolların dibində tək bitdiyindən,
Boynu bükük olur bənövşənin də.

Od vurmasa, qabda su daşa bilməz,
Quş da tək qanadla dağ aş bilməz.
Kösöyün ikisi çöldə də yanar,
Biri ocaqda da alışa bilməz.

Qəlbində min sözüm, min söhbətim var,
Mən deyim, siz deyin, dil yorulmasın.
Yığılın, yığılın başıma, dostlar,
Mənim bir günüm də sizsiz olmasın.

Dostların qəlbidir yurdum, mən skənim,
Ürəkdi bir nisgil gərək olmasın.
Sağlığım bir yana, a dostlar, mənim;
Soyuq mənzarım da heç tək olmasın!

Mart, 1956

DAĞDA ŞƏLƏLİ KİMİ

Bir rəngi yox, göylərin min rəngini sevirm
Bir gülü yox, güllərin çələngini sevirm.
Mən çıxmağa təpə yox, uca dağ istəyirm,
Həyatı həyat kimi yaşamaq istəyirm.
Göydə qurub çağları da, dan yeri də gözəldir.
Həyatın sevinci də, kədəri də gözəldir.
Həyat - bir cıdır düzü, bir döyüş meydanıdır.
Hər kəsi öz cürüti, öz qüdrüti tanıdır.
İnci üzə çıxarmı çalxalanmasa ümman?
Bu meydanda heyif ki, daim eniş axtaran,
"Azca aşım, ağrımaz başım" - deyənə də var.
Kədərdəki nəşəni, zövqü anlamayanlar
Həyatın nəşəsindən, fərəhindən nə anlar?
Hər kədərini səadət, hər sevinci qəm izlər.
Əsl könül həmişə qəmi, həmişə sevinci əzizlər.
Tələtəmsüz ürəklər qovuş kimi boş olur.
Daim sevinc axtaran daim qəmli tuş olur.
Düşmənim yaltaqlanıb təpəyə dağ deyən.
"Bu dünyada birtəhər qoy yaşayaq", - deyən,
Ah, birtəhər!.. Lüğəti bu söz hardan gəlmişdir?
Yaşamaq yaşamaqdır! Bəs bu birtəhər nədir?
Mən düşmənim, düşmənim belə "ölü canlara",
Gündən qaçıb həmişə kölgə axtaranlara...
Onlar ortada yeyib, qıraqdasa gəzdir,
Namusu xərcləməkdən onlar çəkinməzdir.
Onlar orta yol tutub nə "hə", nə də "yox", - dedi.
Havaya nə "istidir", nə də ki, "soyuq", - dedi.

Onlar ölçüb-biçdilər hər bir şeyi dərindən.
Özgəsinə qorxudub hürkdülər özlərindən.
Onlar qazdan ayıqdı...
Onlar havaya baxdı...
Gah yağışa, gah qara,
Gah qışa, gah bahara,
Gah axşama, gah da ki, səhər də m tutdular.
Özlərini düşünüb özgəni unutdular.
Səslərdən səs aldılar, öz səsləri olmadı.
Yaşadılar ölü tək, nəfəsləri olmadı...
Getdilər iş dalınca, ürəkliyi getmədi...
Gəzdilər... Hey gəzdilər.
Ayaq səslərinin tək özləri eşitdi,
bir kimsə eşitmədi...
Atlarını daşlığa salıb səyirtmədilər,
Adları kişi oldu, ömürdə bircə kərə
kişilik etmədilər.
Onlar öləndə belə kimsə xəbərlə tutmadı.
Bu səssiz, küysüz ölüm kimsəni ağlatmadı.
Çoxdan ölmüş zənn edir, axı, hamı onları.
Diri ikən, sağ ikən,
Öz səsi olmayanın ölümü səssiz keçər.
Min-min dəfə ölünün matəmi yassız keçər.
Qardaş, min duyğu ötsün ürəyindən bir anda.
Sən qımışma güləndə, inləmə ağlayanda.
Ağlasan, hönkür ağla, gülsən, qəhqəhə çək, gül.
Gülsən də, ağlasan da tamam doysun qoy könül.
Yaşamaq istəmirəm sürünüb dizin-dizin,
İstəyirəm ən uca zirvələrə mən qonam.
Xəfə sakitliyini neyləyirəm də nizin.
Onun qasırğasına, dalğasına vurğunam.
Qoy döysün yağış məni, boran məni, qar məni,
Həyatın boranları daim yaşadar məni.
İstəmirəm həyatım sakitcə bir otaqda
gəlib keçsin lal kimi...
İstəyirəm döyüşmə qayaların başında
düşmənlə qartal kimi.
Bağcadakı arx kimi ötüb həzin nəğmələr,

axmağı istəmirəm.
Səyyah olub həyata seyrçi bir nəzərlə
baxmağı istəmirəm.
Çağlamaq istəyirəm dağda şlalə kimi,
Səpilmək istəyirəm çöllərdə lalə kimi.
Dərya olub, nəhr olub, çalxanmaq istəyirəm,
Göylərdə ulduz kimi mən yanmaq istəyirəm.
Şığımaq istəyirəm başsız küləkklər kimi,
Bəsliyənmək istəyirəm bütün ürəklərdə mən
arzu, diləklər kimi.

Bir rəngi yox, göylərin mən rəngini sevirəm.
Bir gülü yox, güllərin çələngini sevirəm.
Mən çıxmağa təpə yox, uca dağ istəyirəm;
Həyatı həyat kimi yaşamaq istəyirəm,
Yaşamaq istəyirəm!

May, 1960

KİMDİR MƏNİM DÜŞMƏNİM?

Kimdir mənim
 mənim qorxulu düşmənim?
Kaş biləydim bunu mənim.
O zərər verməmişdən
Kəsəydim yolunu mənim.
Kimdir mənim
Düşmənim?
Yaxşımı qoyub
Yamanımı danışanmı?
Yox!
Eyblərimi deyib
Arxamca gülənmi?
Yox!..
Mənim nöqsanlarımı
Məndən yaxşı bilənmi?
Yox! Yox! Yox!

Onların gözünü
Taxaydım öz gözümü.
Özgünün gözüylə
Baxaydım öz-özümü.
Bacarsaydım bunu mən
Bu dünyada nə edərdim...
Mən onda öz-özümü
Daha yaxşı görürdüm.
Onda eyiblərini
Özüm düşmənin olardım;
Görsəydin öz-özümü,
Onda mən, mən olardım! Ah!..
Məni mənənin gözəl
Görən bilən dostlarım,
Arxamca qəh-qəh çəkib
Məni gülən dostlarım,
Gülün, elə gülün ki,
Çatsın qulaqlarıma
Sizin gülüşünüzün.
Yamanımı danışın,
Elə danışın ki, siz
Mən də xəbərdar olum.
Danışın, qoymayın ki,
Mən özümü vurulum.
Nə qorxulu düşmənin
Gələcəyəm öhdəsində,
Ancaq özüm özümə
Bacara bilmirəm mən,
Bacara bilmirəm mən.
Özüm özümü
Bir gün bal içirəmsə,
Bir gün zəhər içirəm.
Mən həyat yollarından
Ayaqlarımla deyil,
Əqidəmlə keçirəm.

Aprel, 1960

ÖZÜMDƏN NARAZIYAM

Təbiətin könül açan
Mən rəngi, mən səsi var.
Hər könülün mən arzusu,
Mən səli nəğməsi var.

Bu arzular, bu nəğmələr,
Bu səslər bir saz kimi
Mənim solğun sözümə rimdər
Heç dil açdı bildimi?

Hissim dərin, sözüm solğun,
Qəlbim geniş, sinəm dar.
Məndən əvvəl doğulubdur
Sənəmdəki duyğular.

Səhv atılan addımları
Sonradan anlayıram.
Baxıb vicdan güzgüsünə
Özümü danlayıram.

Six əy yanlış addımlarım,
Məni dərdə saldınız.
Mən sizinlə döyüşdükçə,
Gün-gündən çoxaldınız.

Mən haqq-hesab istəyirəm
Gecələrdə gündüzümdən.
Narahatam, narazıyam
Ömrüm boyu özümdən.

Bizim səni dünyasının
Qırıq telli sazıyam.
Bircə ondan razıyam ki,
Özümdən narazıyam.

İyul, 1960, Riqə

ANA HƏ DİYYƏ Sİ

Anam namaz üstü o açıb göyü
Allaha yalvarır "ya rəbbim! - dey:
- Sənsən xəlq eliyən göyləri, yeri,
Candan şirin olur bala, ay Allah.
Sən mənim ömrümdən kəsib illəri,
Balamın ömrünə cala, ay Allah!
Bu nədir? Arzuya, diləyi bir bax,
Gör bir nələri keçir ana qəlbindən?
Çoxdur bu dünyada hədiyyə... ancaq
Ömründən hədiyyə görməmişəm mən.

İstərim, bir ana, bir bala sözü
Lüğətdə sözlərin önündə ged.
Uca olduğundan ananın özü
Ucadır, böyükdür hədiyyəsi də.

Çoxdur hədiyyələr insan adına:
Qiymətli ziynətlər, qiymətli daşlar.
Ana həyat verir öz övladına,
Həm də öz ömründən ömür bağışlar.

Avqust 1962, Şəki

VƏ TƏNDƏ N-VƏ TƏN

Arazın
bu tayı Vətənim,
o tayı Vətənim.
Vətəni görməyi amanım yox mənim.

Bu necə vətəndir?
Görmədim üzünü
Çatsam da bu yaşa
Ömründə bir dəfə.
Bəs salam verməzmi
Qardaş da qardaşa?

Bu q  mim, bu d  rdim dağlardan ağırdı
Arazın suyuna qarışib axıram.
F  zuli h  sr  t   q  rb  td  n V  t  n   baxırdı,
M  n is  ...
V  t  nd  n-V  t  n   baxıram.

Oktyabr, 1962

S   AD   T N   D  R?

N  sir Sadıqzad  y  

S  ad  t n   dem  k?.. - bu sualla m  n
  z  m   çox yordum, tapa bilm  dim.
S  ad  t n   dem  k?.. Bir t  l  b  yk  n,
M  kt  bi axıra vurmaqdır, - dedim.

M  kt  bi bitirdim, iş   d   girdim
S  ad  t bumudur? Yox, bu deyilmi  !
B  y  k dahil  ri oxuyub g  rd  m
  oxları sevgini s  ad  t bilmi  .

Sevdim! Gec  -g  nd  z yandım   am kimi
  ztirab... G  z ya  ı... Min qan, min qada.
Tapmadım yen   d   s  ad  tim  ,
E   in   zabları   irin olsa da...

Ev  ndim, h  sr  t   son qoymaq     n,
Qurtardı o   irin   ztirablar da.
  ndi d  , qay  ğılar artdı g  nb  g  n
Dedim: - Ay s  ad  t, hardasan, harda?

S  ad  t   f  qm    ...   l   atmaz ona,
Aydın g  r  ns   d   o, biz   gend  n.
Arzular sı   smır onun yoluna,
S  nd  n uzaqla  ır yeridik   s  n.

Seyr edib yaxını, gah da uzağı
Bir az seç bildim qaranı ağdan.
Yaxşı görmək üçün uca bir dağı
Görək sən baxasan ona uzaqdan.

Evəndim... hicrana son qoymaq üçün
Qurtardı həsrət də, xoş intizar da.
İndi də qayğılar artdı günbəgün.
Dedim: - Ay səadət, hardasan, harda?

Bəlkə də səadət elə budur, bu:
"Hardasan, hardasan, gəl-gəl" - deməkdir.
Bəlkə də səadət ömrümüz boyu
Nəyis... gözəlmiş... hey... gözəlmişdir.

Tapdım səadətə dara düşəndə,
Alıb öz gücümü xəyallarımdan.
Kimə... nəyə... hardasa... mən də,
Görək olduğumu bildiyim zaman.

Çıraqla ol! Nurunu artır günbəgün
Hər yerdə həyatın boğ zülmünü.
Mənə, çıraqla olub başqaları üçün
Yananlar tapıbdır səadətini!

Aprel, 1962

ANAM HAQQINDA ŞEİRLƏR

1. AN - MİN İL

Anam öldü!
Son nəfəs,
Son hıçqırq,
Son nida!
Biz dedi əlvida!
Bir saat wəl

duyan,
hiss elly'n
bir insan
Yatağında daş oldu.
Heçliy doğru axan
Bir axına qoşuldu.

Anamın ölümündən
Bir an keçib,
ancaq o,
Daş olub insan ikən,
Öz-özünü danıbdır.
Bircə anda
O bizdən
Min il aralanıbdır.
El bil zaman biz
Bu ölümlər,
ölümlər,
Arxasından hey gülür.
Kim deyir ki, vaxt -
zaman
Saat il ölçülür?!

2. BAŞDAŞI

Anamı dən etdik...
töküldü dən-dən
gözümün yaşı,
Həmin gün məzarın baş tərində
Anamın yerinə qalxdı başdaşı.
Anamın əvəzi başdaşı oldu,
Kölgəsi özüylə yanaşı oldu...
Öldümü?
El bil o yoxmuş əsla,
Daşların üstündəki neç yazıyla
seçilir insan
başqalarından.

3. ZAMAN

Bir ay tamam oldu, düz bir ay,
bir gün
Gəldim qəbiristanı...
anamlı deyil,
Onun başdaşıyla görüşməyə üçün.
Düzü gözlərimə inanmadım mən,
Bir heyrət dalğası ötdü sinəmdən.
Yaxşı yadımdadır...
dərindən
Sonuncu qəbirdi anamın qəbri.
Qəbirlik doludur sağ-solu indi.

Nədən mən zərlikdə vaxt düşmür yada?
Demə o burda da, burda da varmış!
Ölülər mən skəni - mən zərlikdə da
Zaman, qədim-qədim addımlayırmış!..

4. BU GÜN YEDDİN OLDU

Anam öldümü?

Nə tez illərini üzdün dünyadan,
Balam tək qoyub hara getdin sən?
Necə yox olurmuş bir anda insan,
Elə bil dünyada heç yox imişsən.

Günəş qurub etdi... otaq qaraldı,
Bir anda yox oldun sən xeyal kimi.
İndi düşünürəm: sənədən nə qaldı,
Könlümdə xatirən qara xal kimi.

Məni boya-başa yetirdin, ana
Bizə borclu bildik hər zaman sən.
Sən məni dünyaya gətirdin, ana,
Mənə yola saldım dünyadan sən.

Sən mən beşikdə laylay çalmısan
Bu gün laylay çalım sən məndəmi?
Sənin şirin-şirin laylalarını
Mən sənə qaytarım cənazəndəmi?

"Yuxun şirin olsun" - deyərdin mənə,
"Yuxun şirin olsun" - deyimmi sənə?
Gərək mən başına dönəmə-dolanam,
Məni həyat üçün
Yatıran anam,
Söylə ölümçün
Necə yatırım
Səni mən bu gün?
Bu necə dünyadır, anlamıram mən,
Cilvəsi cürbəcür, rəngi cürbəcür.
Dünnən fəlsiyəni sən isidən
Bu gün buza dönüb, daşa dönübdür.

Bu necə dünyadır,
İnsan oğlunun
Xəyalı göydedir, özü yerdedir,
Sağ ikən çiyində həyatın yükü
Öləndə cəsdə çiyinlərdədir...
Bu necə dünyadır, bu necə dünya,
Ölümü həqiqət, həyatı rəya.

Dərdimin, qəminin səndin ortağı,
Niyə üz döndərdin, bəs niyə məndən?
"Dərdin mənə gəlsin!" - deyərdin axı,
Niyə dərd caladın dərdimə bəs sən?...

Anam, heç kəs sənə incitməmişdir,
Mən sənə,
mən sənə incidən qəddər.
İndi kimə açım dərdimi bir-bir,
Kim mənə dərdimə yanar sən qəddər?
Evin hər küncündə görünür yerin.

Gözüm axtarcıdır, ana, ay ana.
"Nə nəm hanı?" - deyir körpü Azərin.
Mən nə cavab verim ona, ay ana?

Birmirəm, bilmirəm bu ölüm nədir.
Həyat var ikən?
Nəfəs, ay anam, hələ evdədir,
Özün yer altında daşa dönmüsən.
Bu gün yeddin oldu...
anam, yeddi gün,
Bizimlə bərabər ağlar otaqlar.
Sən,
yalnız sən,
sən deməkçün
Könlümdə nə qədr mənim sözüm var.

"Kimləri çağırmaq bu gün yeddiyi?"
"Xalalar, bacılar soruşur məndən.
Anamdan soruşaq, o bilər deyər,
Sənin otağına üz tuturam mən."

Anam, tapşırıldın ana torpağa,
Bu ölüm, sənə çəkdi dağ mənim.
Sən mənim arxamda bənzərdin dağa,
Elə bil arxamdan uçdu dağ mənim.

Qızımın adıdır səninin öz adın.
Bu da göz dağıdır mənə bu gün də.
Son dəfə sən mənə baxıb ağladın.
Surətətim mənzərəyə getdi gözündə...
Ömrü başa vurdun altmış yaşında.
Altmışın üstündə durub yaşın da.
Artıq səninin üçün dayanan zaman
Mənimçün dolandır...
Gün olur axşam.
Vaxt keçir, sən məndən uzaqlaşırısan,
Mən sənə günbəgün yaxınlaşıram.

Fevral, 1963

AĞIL - GÖZ

Yerin layları kimi,
Göyün qatları kimi
Fikrim açılır hər dəfə
Göz önündə qatbaqat.
Şeylərin nə kiçiyi –
Atom zərricikləri,
Nə böyüyü - kainat.
O da gözə görünmür,
Bu da gözə görünmür.
Belə ötdü sərlər,
Təbiətin verdiyi
Göz acızmış nə qədər...
İnsan o kiçikliyi,
İnsan o böyüklüyü
Görməyi çox can atdı,
Özünə göz yaratdı.
O, mikroskop yaratdı,
O, teleskop yaratdı.
Çox ehkamlar dağıldı,
Çox qurğular pozuldu.
Nə srimizdə
Ağıl döndü göz oldu.

Avqust 1963

HABİL SEGAHI

Kəməni kamana toxunan zaman
Tufanmı hayqırdı, selmi çağladı?
Bədbəxt bir qəribin ah-amanından
Bəlkə göy kişniydi, bulud ağladı?

Durnamı ayrıldı, öz qatarından
Obamı dağıldı, elmi talandı?
Zamanmı ayrıldı öz axarından?
Nə slimi hıçqırdı, Kərəmmi yandı?

Kamanın qolunda yatan xalların
Hər biri qəm yurdu, hicran yuvası.
Bir qolun üstün cəm olub min-min
Nəsimi üşyanı, Vaqif nəvası.

Ondakı bu qüdrət, bu sirr nədir, nə?
Zabla, zillətli doludur bu qol.
Aylara, illərə, qərirlərə
Bölünən tarixin yoludur bu qol.

O enən, o qalxan səslər, avazlar
Yaz başı dağların selidir bəlkə?
Kamanın bağrında ağaran tozlar
Yanan arzuların külüdür bəlkə?

Bu səh, sınaq üçün - qüssənin, qəmin
Könüllər evinə səyahətim?
Bu səh, ilk atamız qoca Adəmin
Təklidən gileyi, şikayətim?

Bəlkə susdurulan neçə dahinin
Yaralı ruhudur bu səh, bu nalı,
Danışmır... düşünür dərindən-dərindən
Sözsüz nəğmələrə ağlayır el.

Hər xalı bənzəyir bir yanar közə,
Qıgılcım sıçrayır hər nəfərsinə,
Bu səslər danışır bəlkə də bizə
Atışlar yurdunun fəlsəfəsinə.

Deyirəm, bu səsi dinləyində mən,
Niyə dəqiqələr dönüb il olmur?
Bu səsin oduna, deyirəm, görən
Niyə bütün səslər yanıb kül olmur?

Bu səsdən ürəyim oldu bir tikə -
Bağrımın başında yaradır bu səh.
Aydın camalında qara bir ləkə,
Lələnin köksündə qaradır bu səh.

Yox! Kardır qulağı kainatın da,
Eşid bilsiydi suya dönərdi.
Sonsuz kainatın sonsuz qatında
İşıqsız ulduz da şölənərdi.

Bu ahımı, amanımı ucalır yerdən,
Yer öz fıryadına özü bezdimi?
Qoca Füzuli də bu nalılandı
Ney kimi bənd-bənd kəsilməzdimi?

Bu ağac parçası yanmayır özü,
Ancaq od-ocaqsız yandırır bizi,
Odun atışın od şan-şan olur.
Bu səsin oduna alışar su da;
Ağac hər atışın alışan olur,
Bu niyə alışmır belə bir oda?
Habil! Ay insafsız, ürüyimizi
Yandırır yaxmaqda qəsdin nədir, nə?
Niyə yandırırısan atışsız bizi?
Bu haqqı kim verib, kim verib sənə?

Sentyabr-oktyabr 1964

MƏNİM ŞEİRİM

Bədi bir od kimi öz içində közlərib
Hey yanır şeirim mənim.
Bu günümün sabaha
boylanır şeirim mənim.
Gəlib dildə, dodaqda,
Uçur, uçur həmişə özümün də qabaqda.
İdrakımın gözəlri,
Qədəmin in təmiz, in mənalı sözləri,
Duyan ürüyü şeirim,
Bütün diləklərimin in saf dilüyi şeirim.
Sən ayın, ulduzların nurundan yağrulmusan,

Batan gecirimin açılan səhərlər
salamı sən olmusan.
İstərim sətirilrin bu günümün səlsalan
əks-sədaya dönsün.
Ərimizin nəbzini də ahəngində döyünsün.
İstəmirəm ki, şeirim nərmənazik qızların
saçında tər olsun.
İstərim gün altında pambıq yağın qızların
başında çətir olsun.
Can vermə hər ötürə qərdəmə, şeirim mənim,
Əzmi-büzmi gözünə bənzəmə, şeirim mənim.
Sən atış ol, sən od ol,
yandır da sən, yax da sən.
İldırım ol, çax da sən.
Göstər öz işığında bu dünyaya özünü,
Bir an yumma gözünü,
Həm gör sən, həm də göstər!
Fərhələri fərhə, qəmi də qəmdə göstər.
Demirəm ki, zərrəni geniş kürrədə göstər.
Qüdrətin varsa sən,
Sən bu boyda kürrəni kiçik zərrədə göstər.
Sən düşün dərin-dərin, düşündür dərin-dərin,
Vətəni, elini danan tufeyliyərin
Vətənin yox,
manatçın yanan tufeyliyərin
yumruğa dön başında.
Keşikçi ol bu yurdun torpağında, daşında.
Vüqarı ol, əzmi ol əyilməyən başların,
Qələbində mərmiyə dön əsl vətəndaşların.
Sonsuz düşüncəyərim,
Bu dünyaya sualım,
Hər istəyim, xəyalım,
Eşqim, həsrətim mənim,
İlk məhbəbbətim mənim,
Hədsiz şadlığım mənim,
Bu dünyada bədi narahatlığım mənim.
Sən qurban verməyi bir ömür çox azdır, az.

Yalnız bircü günümün sonsuz həyati canımı
Nəğməyi çevirməyi on ömür də çatışmaz.
Mən səninçin,
Anamsa mənimçin yandı, şəirim.
"Balamın rahatlığı yoxdur" - deyir o məni
səni qışqandı, şəirim.
Ancaq o bilmədi ki, mən anamdan doğuldum,
Sənsə mənim qələbimdə balamın kəbəslədiyim
Duyğulardan doğuldun.
Məni anamdan alıb Vətənimə, xalqıma
Oğul edən səni oldun!

Noyabr 1964

KARUSEL

Fırlanır karusel bir təkər kimi.
Daima fırlanan, dönən yer kimi.
Fırlanır uşaqlar dəstəbə dəstə.
Kimi "at" belində, kimi "fil" üstə.

Karusel fırlanır... Ötür xoş anlar.
Uşaqlar əl çalır şadlıqlarından.
Uşaqlar zənn edir, dayanıb onlar,
Ancaq başlarına dolanır cahan.

Sevinin, uşaqlar, gülün, əylənin.
Karusel dolanır,
Dəyişir zaman.
Həllək cahanın başına siz yox,
Sizin başımıza dolanır cahan.

Sevinin, uşaqlar, ömür gödəkdir,
Həyat tumarlayır, oxşayır sizi.
Həllək dünya da götürəcəkdir
Sizin nazınızı, şıltağınızı.

Karusel fırlanır... Bir dəstə duma
Sanki d vr  vurub s f  d z l r.
Atalar, analar uşaqlarının
Baxıb sevincinə sevinir, g l r.

Bütün bu   nlikd n uzaqda ancaq
Barmağı ağızında durub bir uşaq.

Uşaqlar fırlanır... baxır onlara
O g l r... Onun da dəyişir halı.
Uzaqdan baxdıqca fırlananlara
Fırlanır onun da fikri, xəyalı.
O da xo hallanır, həzz alır gend n.
Duyur fırlanmağın xoş olduğunu,
Uşaq meydançaya t k gəldiyindən
Yoxdur karusel  mindir n onu.

Ancaq o xo b xtidir...
O q lb  mən də
Heyranam...
Ey könül,
d   n, d   n sən.
O, həzz ala bilir Özgəsinin də
H zzind n, zövqündən, s ad tind n!...

İyul, 1965, Qusar

N  S  N G LS  N,
N  M  N BÜLBÜL

Bir qız qarlı qış günündə
Dib kd  bir g l bitirdi.
Qış fəslində g l  baxıb
 r yin  yaz gətirdi.

Bu g l, əsl qızılg ld  –
L   kl ri varaq-varaq.
Tikamı bol, rəngi qızıl,
  tri yoxdu onun ancaq.

* * *

Qonşuluqda bir oğlanın
Qəfəsə bülbülü vardı.
Oğlan onun nəğməsilə
Dərdlərini ovudardı.

Nə oldusa... oxumadı,
Susdu bülbül birdən-birə.
Oğlan düşdü min fikirə.
Qonşudakı qızılıgüldən
Xəbərlə tutdu oğlan bir gün.
Bülbülünü o gətirib
Qonşuların qoydu gülün.

Gül, bülbülü görən kimi,
Sığallandı,
tumarlandı.
Gözələrinə naz-qəməzləndən
Sürmə çəkib xumarlandı...

Oxumadı bülbül yenə
Susub durdu, Lal kəsildi
Bu hal gülə acıq gəlirdi.
Gül daha da şivələnirdi,
Susub durdu bülbül yenə
Həsrət qaldı bu dar qəfəs
Nəğməkarın nəğməsinə.

Bu inadı görüncə gül,
Rəngi soldu,
Xəzan oldu
Yumaq kimi tez yumuldu.

Yavaş-yavaş dilə gəlirdi
Bu dəm bülbül
Dedi: - Ey gül,

mənə tanı,
Ürəyimdə qəlmə karvanı,
Sən gülsənsən, trinə hanı?
Dəmə susub nədəni bülbül?
Yazım dönüb sazaq olub
Köksüm başı dağ-dağ olub
Vətənimdə dustaq olub
Çox desən, "Vətən", bülbül.
Dibçəkdesən, qəfəsdəyəm.
Sən ləcsiz, mən xəstəyəm.
İndi özgə həvəsdəyəm,
-Ağlar zədən-zədən bülbül.
Zaman bizdəni kam alıbdır,
Daha ürək qocalıbdır. Bizdəni ancaq ad qalıbdır,
Nə sən gülsən, nə mən bülbül.

Aprel, 1956

TƏYYAR LƏR

İsmayıl. Şıxlıya

Yerdən alıb öz gücünü
Qalxar göyü təyyarələr,
Məhlə qoymaz
nə yağışa,
nə küləyə
təyyarələr.
Uçuşu da zəmətli,
Duruşu da zəmətli...
Aşib-daşar
təyyarələr.
Yerdə deyil,

göydə yaşar
təyyarlır.
Sənişin
Vüqarından - vüqar verir
təyyarlır,
Günlərin yox,
Saatların az ömründə
Qütbləri birləşdirir
təyyarlır.
Gecə gedir,
Gündüz gedir
təyyarlır.
Məqsədin,
Mənzilin dəmdüz gedir
təyyarlır.
Eniş bilməz,
Yoxuş bilməz,
Dolay bilməz
təyyarlır.
Nə burulmaz,
Nə qayılmaz təyyarlır.
İçəridən alışmasa
bu sürətlə,
bu cürətlə
Gedə bilməz
təyyarlır.
Özü kimi
Ölümündən mürdanıdır.
Mənzilin uça-uça,
qaça-qaça
Öz içində tez üzülür
təyyarlır.
Yavaş-yavaş ölə bilməz.
Öləndən də birdən ölür
təyyarlır.

Aprel, 1966

AZƏRBAYCAN OĞLUYAM

Azərbaycan oğluyam,
Odu Allah sanmışam.
Anam torpaq,
Atam od,
Mən oddan yaranmışam:

Od kimi istiqanlı,
Seltək dəliqanlıyam.
Həyat qədr qədiməm,
Torpaq qədr şanlıyam.
Od kimi yandıranam.
Su kimi söndürənəm
Məni yandırsalar da,
Suda batırsalar da,
Yenə mənəm, mən mənəm!

Köküm üstə bitmişəm,
Şöhrətim var,
Şanım var.
Mənim gələcək də
Öz hədi-peymanım var.

Azərbaycan oğluyam,
At belində doğuldum;
Zamanın qazanında
Neçə dəfə dağ oldum.

Mənim damarlarımda
Gur sellər çağlamışdır.
Anam cəngillər üstə
Məni qundaqlamışdır.

Azərbaycan oğluyam,
Min ildir,
öz adımın
Keşiyində durmuşam,

Silahım olmayanda
Nifrətim barıttı k
Qəlbimə doldurmuşam...

Hünər göstərmə yincə
Adsız yaşamışam mən.
Dərdim Qorqud ad verdi
Mən öz hünərimdən.

Yoluma nur çiləyən,
Qoluma qüvvət verən
Eşqim,
ustadım oldu;
Adım doğdu hünərdən
Hünərim, adım oldu.

Azərbaycan oğluyam,
Yaşım adımdan qədim.
Heç kəsin toyuğuna
Ömrümdə "kiş" demədim.

Kimsənin torpağında
Gözüm yox; bilsin aləm
Torpağımdan bir çərək
Kimsəyə də vermərim.
Mən bir qədim mahnıyam
Xallarım İvan-İvan.
Musiqim - Qarabağdır,
Sözlərim - Naxçıvan.
Bu torpaqda yaranmış
Koroğlunun cəngisi,
Qıratın üzngisi!
Özümə vurulmadım,
Sevinc də görmüşəm mən,
Sitem də,

D rd də, Q m də...
Sabirin g z yaşıyla
 z m  gəlmışəm də.

  nlibeld n d ş li
Cığrıları dağıdıb
Geniş yollar salmışam
  nlibeld n də uca
Dağlara ucalmışam.

Ucalsam da g n  gün,
D n nki son zirv m 
Bu gün yenə "az" dedim.
Tarixin kölgəsində
Daldalanan millətin
Sabahı olmaz dedim!..

Ney y kki... zamanın
Uğursuz yollarında
 kiy  b l nm ş m.
 ki başı, bir q lbli
Bir bədənə dönmüşəm.

Həm Təbriz, h m Bakıdır
M kk m, M din m mənim.
Pasportsuz yaşar bu gün
 ki Vətəni olan Az roğlum,
Qafarım,  lim, M din m mənim.

Balaş, biz ikimiz də
Bir ananın oğluyuq,
Biz ki, Az roğluyuq.
Hər ikimiz  z ld n
Bir arzunun quluyuq.
Elimiz də bir bizim,
Dilimiz də bir bizim.

Vətənimiz bir bizim,
Dünənimiz bir bizim,
Olmuşuq bir Vətəndə
Biz bu gün başqa-başqa.
Bizim talelərimiz
Bəs nəçün başqa-başqa?
Öz məsləkim, öz eşqim
Daim məndən öndədir.
Azərbaycan bayrağı
Başımın üstündədir!..

Əqidəmin, eşqimin,
Qanımın rəngi bayraq,
Bütün arzularımın,
Qızıl çələngi bayraq.
Hər şeydən bu dünyada
Şərf uca Şan uca,
Zamanın yollarında
Mən ki, səni tutmuşam,
Daim başımdan uca!

Noyabr, 1966

NƏ SƏ NSƏ , ÖZÜN OL

Siz ey bizdən sonra şeirə gələnlər,
Bu çətin yollarda uğurlar siz!
Eşqiniz - gələcək.
Yaşınız - səhər.
Qələbiniz işıqlı, fikriniz təz!

Mərd olun!
Meydanda durun mərd kimi,
Uymayın ötəri şöhrətə, ada.
Bizim şeirimizin dünənini kimi
Böyükdür, şanlıdır istiqbalı da!

Ehtiram olsa da, hamı zəldən,
"Səfin yolundan mən uzaq! - deyir
Dünün atasına "ön bax!" - deyən
Bu gün övladına "dala bax!" - deyir.

Biz öz atamıza deyirdik bir vaxt:
"Unutma,
hər günün öz hökmü var ha!.."
İndi oğlumıza deyirik ancaq,
"Gəl tən nırx qoyma köhnə bazara!"

Zövqlər, duyğular dəyişir hər an,
Gəldik, getdik nə siller bir-bir.
Zəldən belədir, övladlarından
Atalar həmişə gileylənibdir:

"Ay həzarat, bir zəmanə gəlibdir,
Ala qarğa şux tərsləri bəyənmiş.
Oğullar atanı, qızlar ananı,
Gəlirlər də qaynananı bəyənmiş..."

Atamız deyirdi bunu bir zaman,
İndi biz deyirik övladımıza.
Oğul o kəsdir ki, köhnə kitabdan
Bu köhnə yazını, bu fərqi poza!

Ata o kəsdir ki, dayanıb öndə
Övladın hissini yaşaya bilsin,
Övlad o kəsdir ki, çiyinlərində
Atanın dərini daşıya bilsin.

Siz ey bizdən sonra şəir gələnler,
Bu çətin yollarda uğurlar sizə.
Eşqiniz - gələcək,
Yaşınız səhər,
Qəlbiniz işıqlı,
hissiniz tən!
Qaçan tez köhnələr bu tənlikdən,
Ancaq bir mətləbi deməliyən mən:

Sazımda eybəcər s sl r uyduran
Saxta xallar vuran cavanlar da var.
 zg nin hinin , "Q sri-Süleyman",
 z n n q srin  "hin" deyir onlar.

Mənim bel sin  birə sözüm var:
"Yad yerin halvası çox  irin olar".
Qa ırsan, min illik ənənədən qa !
Hər kəsə b nz m , sən təzə yol a !
Dedi in hər s z  duy dərin-dərin.
Həyatda gördüyün gerilik rin
Demə ki, hamısı  n n d ndir!..
Sən ni   arxanı köhnə sayırsan
Qaçıb  z atandan bəs bu nədəndir,
Özgə ataları yamsılayırsan?

G lm   z kökünü, ayıbdır s n !
Ot k k  üstündə bitər, unutma,
Köhnə dam asını vurub atana,
 zg d n  z n  sən ata tutma!

Yadın k hn si də dilin əzbəri,
 n n n  iyinin  ni   y k oldu?
Anlaya bilmirəm, n  vaxtdan bəri
Yadı yamsılamaq yenilik oldu?!

Bütün k hn l r : - "bu nədir?" - dey 
G ls k, n  qazanar bundan gələcək?
Vətən də, mill t də köhnədir dey 
Bəlkə t z sini axtarmaq g r k?

Onda kim deyəcək, kim, biz  yaxşı?
Hər köhnə pis deyil, hər təzə yaxşı!
Lev¹ n  deyirsən? O qoca loğman,
Özgə bula mdan qətrə i m di.
F vq lb  r oldu, ancaq heç zaman,
Mujik paltarını o dəyişmədi!

¹ L.N.Tolstoya  ar dır.

"Təzə yol!" - deyib də qışqırmayın siz,
Sənət almində yol birmi, yüzümü?
Əsl sənətkarı yolsuz, cığırsız
heç gördünüzümü?
Yaz ilham deyini, ürək deyini,
Yol özü dolanıb tapacaq sənə,

Qələbini, beynini nahaq yorma sən!
Amandır, özündən yol uydurma sən!
Yenilik xətrin yazmaqdan sakın!
İlhamdır yaradan sənəti, şeiri.
Yağmaq xatirin yağın yağışın
Nə bağa xeyri var, nə dağa xeyri!

Qələbin, hissini daim arxalan,
Bir də... Əlvən səli illərimiz.
Köhnə söz demmiş ilham heç zaman
Hər qələbin öz sözü təzədir biz!

Nə sənsən, özün ol!
Təzə sən onda,
Sən köhnə olursan yamsılayanda!
Nə sənsən, özün ol,
Kökündən yapış!
Dünən arxalan,
Bu gündən yapış!

Dekabr, 1966

EKRANDA GÖRÜŞ

Oğul şəhərdədir,
Anasa kənddə,
Görüş bilmirlər bir məmləkətdə.

Ekranın önündə oturub ana
Fəxrli,
Qürurla baxır oğluna.

Oğul şeir oxuyur: "ay anam sən
Canımı versəm də, bu azdır yenə..."

Oğul şeir oxuyur,
Ana dinləyir.
"Balam bir balaca sınıxıb" deyir.

May, 1966, Şəki

MEŞİN QAPILAR

Gözüm otağında
Saatlarla gözünün
Lal qapıya dikilir.
Mənim nə edəyimi
Qapılar arxasında
Mürəbbənlər bilir.

Ürəyində böyüyür,
Dodağmda kiçilir
Sözün də, sualın da.
Ax!.. bizim ömrümüzün
Görün nə parçası
Rəyib kül dönmüş
Qapıların dalında?

Qapılar arxasında
Biz nə qədər durmuşuq.
Nə gözəl arzunu
Sığar tütüllər
Havaya sovurmuşuq.

Ax, sərt üzlü qapılar,
İki üzlü qapılar
Tələrlər həll olunur
Qapının o üzündə.

Adamlar boynubükük
Qapın bu üzündü.
Dindirsən gəlir dil
Qapıların ağzına
Səpilən tozlar bel.
Onlar toz deyil, ancaq
Qapılara toxunub
Ayaqlarm altına
Tökülən arzulardır.
Ürək lərdə doğulub,
Bircə "yox" kəlməsi
Yox olan arzulardır.

Ax!.. Bu bir kəlmə "yox"un
Arxasında nələrlər var,
Nəçə yillərlər var.
O "yox" deyir, bu, yoxdan,
O özü də xoşlanır.
Deyir mən ki,
Yaltaqlıq da,
qorxaqlıq da
Elə burdan başlanır.
Siz ey meşin qapılar,
Siz ey meşin qapılar,
Sizin üzünüz soyuq;
Sizdə nə ümidlə girib,
Ümitsiz çıxan da çox.
Sizi təpiklərilər
Vurub açan tapılar,
Siz ey bağlı qapılar,
Qaşqabaqlı qapılar!

Sentyabr, 1966

ÜMİD

Qorxmuram, düşmənim qoy min-min olsun.
Neyləyir mən?
Şöhrət sənin olsun, ad sənin olsun,
Ümid ver mən!..

Ümid istəyirəm, mən ümid ancaq,
Ümidlə qoyaram dağı-dağ üstü.
Nə şöhrət, nə mənsəb, nə dövlət, nə var.
Ey könül, dünyadan sən ümid istə!..

Ümid arzuların qızıl naxşıdır.
Deyirlər, yeməkdən ümid yaxşıdır.

Deyək də nizzəyim, sahil görünmür.
Ümid mənimlədir,
o, mənəndən dönmür.
Sahilə can atıb çırpınır ürək.
De, nələyəcək
Üstümə şığıyan ləpələrlər mən?
Ümid ver mən!

İnamla ucaltdıq anamız yeri,
Biz möhtac olmadıq dost, düşməni.
Dəmir çəpərləri, daş hasarları
Dışımə sökürəm, ümid ver mən!
Həsret də, hicran da deyil qorxulu.
Ümidlə açılar hər eşqin yolu!
Bir il - bir an kimi görünər mən.
Ümid ver mən!
Həsret - vüsal qəddər xoş gələr mən,
Ümid ver mən!
İnam ver mən!

Yaman darıxır,
Səfər çıxır
Mənim könlümdəki xəyallar yenə,
Bələdəyin ümid ver mən.

Diləklər ümidlə birgə doğulsa,
Yerin türkində də uclar insan.
Arzumu tapmağa ümidim olsa,
Mənzil başındayam, yola çıxmadan.
Ümidlə qoyaram dağı dağ üstü.
Ey könül, özündən sən ümid istə!..

Mart 1967

ŞAİR - VƏ TƏN

Arada-bərdə görürsən tez-tez,
Deyirlər: "Nə çoxdur şairlərimiz,
Bunun qarşısını alaqlar biz gərək,
Bizə həkim gərək, mühəndis gərək..."

Mənsə deyirəm ki, şair bol olsun,
Bütün doğulanlar şair doğulsun.
Sənətkar sənəti əməllə başlar,
Şeirəm - əməldir - desəm, yeridir.
Şeir yazmasa da, əqidə daşlar
Dünyanın ən böyük şairləridir.

"Şair çoxdur" deyil gileylənmiş yin,
Ələzər elə yin tüfeyliyərdən.
Yaxşı söz önündə siz də baş əyin,
Şair ki, yağmayır sözləri yerdən.

Şairi kimsəyə dəyişmərdən mən,
Onlar hər cəldə min sifət axtarır.
İdrakın irişməz dərinliyindən
Onlar söz axtarmır, fikir axtarır.
Onlar gecə-gündüz dər, ələm çəkir,
Bu ağır gələsin çox yüngül siz.
Bəlkə də ən zəif, ən kiçik şair
Böyük vətəndaşdır Vətənimiz...

Şairin bəddəni - bu ana torpaq,
Nəfəsi - xəzridir, qanı - Kür, Araz.
Çox şey Vətənsiz də yaşayır, ancaq
Şeirsə Vətənsiz, elsiz yaşamaz...
Şair vətəfi, rütbəni gərək!
"Vətən", "Vətən" deyir könül səsi də.
Vətəni sevməkdir, Vətəni sevmək,
Şairin ən böyük vətəfisi də.

Ancaq... bəla onda, dərd ondadır ki,
Vətəfi xuman gözünü örtən,
Vətəni pul kimi cibinə dürtən
Bir rüşvət düşgünü, rütbəli nadan
Durub kül üfürür gözlərimiz.
Vətəni sevməyin "qaydalarından"
Utanmaz-utanmaz dərs deyir biz.

Vətəni sevməkdə nə qayda, qanun?
Vətən sevgisinin həddü varmı?
Ey nadan, ölçülər özünün olsun,
Məhbəbbət ölçüyə, həddə sığarmı?

May, 1967

MİZ ARXASINDA

Gündüzlər gəzirəm bizim şəhəri,
Aşaqlar qonuram öz budağıma.
Aşaqlar xəyalım gəzir hər yeri
Dünyanı sığdırıb dar otağıma.
Masa arxasında mən söz ordumu
Çəkirəm üstün hər qaranlığın.
Mən bütün dünyanı,
Mən öz yurdumu
Mizimin üstündə görürəm aydın.
Masa arxasında... əlimdə qələm

Gözürüm dünyanı mən qarış-qarış,
Mənim xəyalımın, deyirəm, bu dəm
Ayağı dəyməyin bir yer qalmamış.

Masa arxasında könlüm biqərar –
Yolum neçə kənddən, şəhərdən düşür.
Vyetnama yağan ağır bombalar
Elə bilirəm ki, evimə düşür.

Güclüyəm! - deməli, mən haqqam, dey,
Zülm haqq paltarı geyinir bu gün.
Mənim misralarım dönür gülləyə
Evini tutanda güclü gücsüzün.

Sinada yandın gün göyü, yeri,
Yenə də rəbin Vətəni darda.
"Su" deyib yananda rəb səgəri
Mənim dodaqlarım çatlayır burda.

Masa arxasında öz ürəyimi
Məşəllə döndərüb yandırırım mən;
Dünyanın dərdləri mürəkkəb kimi
Axır qələməndən, axır sübhə cən.

Ürəyim ilhamla, sözlə dolanda
Hər sətrim könlümdən od alır mənim.
Duyan bir ürəkə tel qırılanda
Şeirimin vəznində qırılır mənim.
Masa arxasında... torpağın, yerin
İstifadəsiyəm, zərif tərtiyəm.
Mən havanın deyil, hadisələrin,
Könül dünyasının barometriyəm.

Qoşuram ardınca xoş xəyllənn,
Yer mənim, göy mənim, asıman mənim.
Qələbəmdən min qələbə gedən yolların
Əvvəli başlanır masamdan mənim.

El ki, qalxıram masa dalından
Xəyalım kiçilir, fikrim gərilmir.
Bayaq otağıma sığışan cahan
İndi öz-özünə sığışa bilmir.

Bayaq öz canıma, qanıma qıydım,
Bilmirdim vaxt keçir, yatasıyam mən;
Bayaq bir dünyanın vətəndaşıydım,
İndi övladımın atasıyam mən.

Oxuyun könlümü şeirlərimdən,
Könül gizlənməsin söz arxasında;
Dünyanın ən gözəl adamıyam mən
İlham alımdan, miz arxasında.

May, 1967

RIYAKAR

Mənim övladıma ana dilində
Dərs deyən "ağıllı" müəllim bax.
"Vətən", "Vətən" deyir, Öz övladını
Əcnəbi dilində oxudur ancaq.
Özgəyi: "Dilini öyrən!" - deyirsən,
Özünsə... Bu dili bəyənmiş yirsən!..
Nə deyək bu miskin riyakarlığa?..
Yoxsa, öz qınını bəyənmiş bağa?..
Bir nədir, beş-altı dil bilsin gərək,
Bizim sabahımız - körpələrimiz.
Vətən dilinə də dodaq büzmiş yək,
Burdan ayaq açıb, yola çıxmaq biz.

Evdə ayaq açıb vətəncə hərə kəs,
Sonra uzaqlara düşür qədəmlər.
İlkini bilməyən sonunu bilməz,
Evdən üz döndərən çöldə vətənlər.

"vvl evin içi" demişlr n d n?
S n çölü bilm z s n, içi bilm d n.
Yaxşı bilm k üçün özğ bir dili
vvl öz dilini yaxşı bilm li.

Niy özümüzü ögey sayaq biz?
Niy atamızı tanımayaq biz?
Özg ni sevirs n?
İnanmıram m n!
Özünü sevm y n özg ni sevm z.
V t n n dilin g r k sız dey n
V t n n özünü nec sevir b s?

Üzün dursaydı yediyin çör k,
R zil olduğunu özün qanard n.
Dilimi dansaydım m n d s n n t k
S n kim d rs deyib pul qazanardın?

V t n qeyr tini ç km y n oğul
H m özün yüküdür, h m özg sin ;
Bu dild d rs deyib qazandığın pul,
Yediyin çör k d haramdır s n !
Böyüt balanı da s n özün t ki,
Den n, özün yaşa, al m yox olsun.
Namus olmasa da keçin r, t ki
Dilin uzun olsun, qarnın tox olsun.
S n n n n dünyaya d y r, a nadan,
Bir anlıq ö t ri könül xoşluğun.
Min d f kiçikdir atalığından
S n n n insanlığın, V t ndaşlığın!

Oktyabr, 1967

"ANAMIN KİTABI"

Böyük mələp rəvər, böyük vətəndaş
C. Məmməd quluzadənin əziz xatirəsinə

"Anamın kitabı!" - oxudum bir də,
Bu günüm dünənə gəlidi, görüşdü;
Cəllilin çaldığı sarı simlərdə
Qədim bir təmsil də yadıma düşdü:

Xərçəng - arabanı çəkir quruya,
Ördək - buludlara,
Kor balıq-suya...
Araba tərpənmir ancaq yerindən,
Sənin təmsalınmış bu hal, ey Vətən!

Talandı bir zaman dövlətin, varın...
Varlığın əl açdın sən öz gələcəğin.
Yadlar yox,
Səni də öz övladların
Çəkdi üç tərəfli, çəkdi üç yerli.

Ana ümid oldu doğma övlada,
Övlad bel bağladı yadlara yalnız.
Övlad bilmədi ki, qonşuya, yada,
Göz dikən qalacaq şamsız, çıraqsız.
Bu doğma torpaqda doğulub onlar,
Dedilər, biz hara, bu torpaq hara,
Doğma kitablara yad olub onlar
Ümid bağladılar yad kitablara.

Anamın kitabı çatdı imdada,
Dedi: "özünə bax, əl açma yada;
Vaxt çatıb uzağı, yaxını tanı,
Bil, sənin vətənin, axırın nədir,
Vətən xəstədirsə, onun dərmanı
Kənardadır deyildir, öz içindədir..."

Ananın kitabı! Tarixdə n qədim,
Çiçəkdən - tən-tən, Göylərdən dər.
Ayağı altında torpaq görmədim
Anadan üzünü çevirənlin.

Bu böyük mətləbi bilmədik bəzn,
Bizi böl-böl çəkdi r darə.
İl çəkib müqəddəs atşımızdən
Yüzillər baş yedik yad kitablara...

Tapdandı ananın şərifi, şanı,
Bizdən sərvt alıb söz gətirdilər.
Bu boyda ölkəni - Azərbaycanı
Bir rəb qızına cəhiz verdilər.

Məni bağışlasın Şəriyarımda,
Otuz il özgəy "bəradər" dedi.
Öz doğma yurdunda, öz diyarında
Doğma anasına o, "madər" dedi.
El ki, yumruğu yerə dirəndi,
Dərhal yada düşdü doğmaca kəndi.
Bunlar nağıl deyil, tarixdir, ancaq
Tarixin hökmünə, könül, yaxşı bax!
Gəl bilək, insanımı, zamanımı haqsız
Gah ona, gah buna biz yamaq olduq.
Kiçik komamızı qoyub çıraqsız,
Özgənin qəsrində biz çıraq olduq.
Bu böyük dərdrə düşündü Cəlil
Onu qorxutdular,
öz amalından
Nə bezdi,
Nə küsdü,
Nə döndü Cəlil!
O da bu günlər ümid bağladı,
Ayıldıb atamı,
bir ürək kimi
Milyon ürəklərdə döyündü Cəlil!

M N N VAR?

"Bizd bu soyuq qanları neylərdin, ilahi?"

M. . Sabir

"Mən nə var?!" dedin.

Düzmü dedin sən?

Birləşir axırda n uzunyollar.

Kənara çəkilmə, bil ki, bu gündən

Bu gün mən varsa, sabah sən var.

Daşqın böyrü üstə yıxsın bir dağı,

Yanındakı dağ da yiləkdir.

Bu gün yeyilirsən birinin haqqı,

Sabah da səninki yeyiləkdir.

Buzdan soyuq olar ilan qanı,

İnsansan!

O isti qanın bəs hamı?

De görək, sən necə baxa bilirsən

Gözünün önündə tapdanan haqqa?

Nədən alışmayır bədən, nədən,

Haqsız məşəl tutub o yanan haqqa?

Necə insan deyim, necə mən sən?

Qoy övlad deməsin bu Vətən sən!..

Əgər adamsansa... sev adamları,

Demə, bu, dostumdur, o, düşmənimdir;

Demə, əzizimdir ev adamları,

De, mən bu xalqınam, xalq da mənimdir.

Demə, daş yayınıb qardaşa düşdü,

Mən elə bildim ki, daş daşa düşdü.

Yurdun o başında yıxılan kəsin

Ağrısı qəlbində gərək göynəsin!

Ən böyük dərmanın birdir sahili,

Onu hər tərəfdən döyər dalgalar.

Bir böyük Vətəni, bir böyük eli

Tarimar eləyər "məni nə var"lar.

Ağaclar qatarla cərgələnibdir.
Onlar bir-birində çox uzaqdadır.
Budaqlar, yarpaqlar görüşməsi də,
Kökəli bir yerdə, bir torpaqdadır!

Noyabr, 1967

OĞRULAR

Yusif, milis dostum, od kimisən sən,
Oğrunun, yərinin qənimisən sən.
Ancaq...
Cürbəcürdür, axı, oğrular,
Anbar oğrusunu tutmağa nə var?..

Düşüb arxasınca bir tüfeylinin,
İzlər axtarmısan, izlər gəzmisən.
Kiçik oğrulardır hələ fin sən,
Böyük oğrulardan xəbərsizmisən?
Gözlər önündədir dükan, ya anbar,
Artığı, əskiylə bilinir asan.
Əlhəzar,
Əlhəzar,
dostum, Əlhəzar,
Vəcdan oğrusundan, qəlb oğrusundan...
Onlar açar bilir düz ürəkliyi,
Ancaq...
Qıfıllıdır öz ürəkliyi...

Haqqa qılınca çəkib vəcdana qıydı,
Onlar üzümüzə baxdılar dik-dik;
Ya sənə, ya mənə qüdrət olaydı,
Onların içini açar bildik.
Vəzifə sahibi bir imza üçün
Bizi süründürür on gün, iyirmi gün...
Taleyin asılıb tək bircə qoldan -

Sən bir imzadakı güc bax, güc,
Bir də görürsən ki, dağ boyda insan
Bir cırdan önündə cücədir, cücə.
Ömür parçalanıb doğranır min-min,

Səpilir yollara get-gəl içində.
Gəlməzdi bu vaxta bir tikə heyfim,
Əgər ərisəydi məni içində... Haray!
Az ömürdən vaxt oğurlanır,
İnam oğurlanır, əsəb korlanır...
Bilmirəm, sən mənə başa sal bunu,
Bu hansı zamandır, bu hansı çağdır.
-Əsəb oğrusunu, qəlb oğrusunu,
Sevinc oğrusunu kim tutacaqdır?
Bir daş sifətinin, bir sərt cavabı
Uman ürəkliyə iz açır dərin.
Bəs niyə sorulmur haqqı, hesabı
Ürəkə açılan bu şırımların?..
Çoxalır şırımlar, artır şırımlar,
Dönüb infarkt olur ürək də bir gün.
Bir həlqəyə dönüb axır şırımlar,
İri nöqtə qoyur sonuna ömrün.
Sonra deyirlər ki, indi adamlar
Ölür birdən-birə dağ uçan kimi.
Məgər ürəyin düşən şırımlar
Onu yavaş-yavaş öldürmürdümü?
Bəs onun ömrünü kim oğurladı?
Bəs niyə dəyişir oğrunun adı?..
Malı ucuz alıb, baha satanlar
Dəlləldir,
Onları cilovlayaq biz.
Zəhmətsiz, mayasız qazanan da var,
De görək onlara nə ad qoyaq biz?..

Dəllalmı? Yox!
Bu ad yaraşmır ona,
Onun bir adı var: "məddəni" oğru.
Talayır adamı göz baxa-baxa
Bu yeni cibkəsən, bu yeni oğru...

Haqqı tapdasa da,
Söylə, bir nəddən
Güclünü çox yerdə doğru sayırlar?
Əlini uzadıb uzaq qitədən,
Gücsüzün varıtı oğurlayırlar.

Belə dəllallara deyən yoxmu bir:
Hər rac malıdır namusun, arın? ...
Bəs kökü nə zaman kəsiləcəkdir
Bu gizli, məni vi oğurluqların?

1967

MƏNİM ANAM

Savadsızdır,
Adını da yazı bilmir
Mənim anam...
Ancaq məni,
Say öyrətdib,
Ay öyrətdib,
İl öyrətdib;
Ən vacibi:
Dil öyrətdib
Mənim anam...
Bu dil ilə tanıyıram
Həmişə sevinci,
Həmişə də qəmi...
Bu dil ilə yaratmışam

Hər şeyimi,
Hər nəğməmi.
Yox, mən heçəm,
Mən yalanam,
Kitab-kitab sözlərimin
Müəllifi - mənəm anam!..

Yanvar, 1968

İKİ KOR

Bir kor tanıyram, gözü korsa da,
özü kor deyil.
Bəzən qəm odunda qovrulursa da,
Ağlına, hissinə o nankor deyil.
Gecəli-gündüzlü yazır, oxuyur.
Ağlının gözüylə o görür, duyur.

Ancaq... biri də var... kor deyilsə də,
gözü görməyir.
Dostu göz önündə öldürülsə də,
görmədim deyir...
Yaxşıya ortaqdır, yamanı görmür,
O, saata baxır, zamanı görmür.
Fikrini, hissini ucadan deməz,
Bəzən gördüyünü görmək istəməz.

Gözləri görməyən kor deyil hələ,
Görmək istəməyən kordur, deyirdim.
Belə müqəvvaya, belə cahil
Həyatın özü də gordur deyirdim.

1968

SƏHNDƏ MƏKTUB

Səhənd, sözlərindəndə odlar töküldü,
Oxuduq şeirini göz yaşlarıyla.
Ata malı kimi yarıya böldü,
Qardaş eyni dərdi qardaşlarıyla.

Yazdın, eyni dərdi yaşayaq bəhəm,
Qardaş qardaşıyla həmfikir olar.
Sənin düşüncəndi mənim düşüncəm,
Dərdlər bir olanda fikir bir olar.

O acı fəryadlar, şirin nəfəslər
Mənim də könlümün ahı, naləsi!
Qardaşım, Təbrizdən gələn bu səslər
Bakının səsidir, Bakımın səsi!

Deyirsən, yarıya bölünmələrin,
Dərdini dünyada bir bilməyən yox.
Biz də bölünmüşük, ancaq bu dərdi
Uca kürsülərdən heç bir deyən yox.

Yıxılar kəndərdən itlənmələr.
Təkəni yaradaq özümüz gərək.
Yenə də "olanq həmənin xək"¹ gərək,
Biz öz içimizdən itlənməsək.

Xırda tərpləri sellər oyanda,
Sən bu həmləyi dağlar da zağ-zağ.
Biz də dərdimizə ağlamayanda,
Bizim yerimizə kim ağlayacaq?

Günahkar tutmayaq burda heç kəsi,
Dərilib ayrıldıq biz qonça-qonça.
Ana da süd vermir, ciyərlərsi
Nalələr qopanb ağlamayınca.

¹ Fars şairi Sedinin "Həmənin xəkəmi ki, həstəmi" (Həmənin torpağam ki, varam) misrasına işarədir.

Deyirsən, salama cavab almadın,
Bulud toqquşmasa, buluda neylər?
Mənim öz adımdır sənin öz adın,
Odu su keçirər, od oda neylər?

Mən dizimə döyüb zar-zar ağladım,
Çöllər göz yaşından gölmə-gölmədi.
Qranit dağları dənəni fıryadım,
Tək Araz çayını aşə bilmədi.

Yüz il, yüz illi il ağladıq bəs,
Ancaq ərimdi sən dağları.
Qardaş, bilmədik ki, göz yaşı dölümz,
Arzunun önündə duran dağlan...

Dünyada hər şeyin bütövü gözəl,
Yanmışıq səadətdə düşmənin olsun.
Mənə qəlmə versən də, yan bölmə, gəl,
Sevinc verirsənsə... qoy yəqin olsun.

Hamlet doğru deyib: "Ya öl, ya da ol!"
Ey!... Yarı canınla demə ki, varsan.
Qəmin də tammı istəyin oğul,
Bəs yarı Vətəndə necə yaşarsan?

Hanı?...
Sormadılar - bəs yarı canım?
Niyə ucaltmışan üsyan səni?
Hələ görməmişik, Azərbaycanın
Bir yerdə, biz bütöv xəritəni...

1968

FİKİR QANADLARIM

Mənim qanadlarım var:
Şirin-şirin arzular,
Böyük-böyük xeyallar
Qanadlarımdır mənim!..
Dünya - qanadlarımçın
çox kiçikdir, kiçikdir,
Kainatdır - Vətənim!..

Arzular dünyasına
Uçan zaman ağllar
Yarandı fəsanlar,
Satılır, nağllar...

Uçuram, hey!.. uçuram!..
Mən təpə, düz bilmirəm.
Gecə, gündüz bilmirəm!
Xeyalın bir hüdudu,
Xeyalın bir həddi yox!
Göylərin sərhəddi yox!
Quşlar niyə azaddır?
Azadlığın təşbehi,
Yaşayır quş adında.
Azadlıq uçur, uçur,
Quşun sərhəddi bilməyən
O qoşa qanadında.
Fikrin qanadları da Azaddır!..
Sərhəddi yox!
Səma kimi həddi yox!..
Fikirdə min hal olur.
Bəzən səmanın özü
Fikrə dərisqal olur!
Uçur, uçur xeyallar,
Səmadan da o yana.
Boşluqda mənzilmi var –
Orda fikrin qanadı,

Qorur tutub dayana?..
Nə qədr istəyirsən Bax!

Üzüm bax! Nə qəm!
Məndən çox-çox böyükdür
Ayaqları başımda
Başı, sonsuz səmada

Sözün fikrim, düşüncəm!..
Mən azadam, azadam!
Mənzili görünməyən
Bir bədi yolum var.
Məni yerdən qaldıran,
Həddi, hüdudu qıran
Fikir qanadlarım var.

Yanvar, 1969

ŞAİRLƏR

Şair heykəllər qoyulan zaman,
Deyirlər, ona bax, nə bəxtinə düşmüş.
Ancaq demirlər ki, mən yaşayırkən,
O öz sinisini masaya girmiş.
O keçib canmdan ömrü qıyanda
Sənin nəşlərin aşib-daşırdı.
O ki yaşamırdı, sən yaşayanda
Sənin yerin də o alışırdı.
Dəryanın dibindən çıxmamış hələ
Tanımaq olmayır mərcanı, dürrü.
Sən həsəd aparma o daş heykəllə
Ömürdən sonradır onların ömrü.
Şairlər, şairlər, bircə söz üstə
Sübhədən yaxdınız ürəyinizi.
Sizi görmə dilər heç vaxt diz üstə -
Qəribə yaradıb təbiət sizi!

Hamıdan gec yatıb qalxdınız erkən
Ağardı dan yeri gözünüzə.
Min əzab çəkdiyiniz siz yaşayırkən
Ölüb yaşadınız sözlərinizə.

Zamandan-zamana əqidənizi
Keçirib yaşatdı nəğmələriniz;
Adi bir uşaq da aldadar sizi –
Xəyal dünyasında yaşadınız siz.

Bir kam almadınız siz ki, doyunca,
Sizə xoşbəxt deyən tanımır sizi.
Heç kəs çəkkən bilməz ömrü boyunca
Sizin bircə gündə çəkdiyinizi.

Dünyanın əlindən dad çəkkən zaman
Xəyal kölgəsində daldalandınız.
Şahların, çarların saraylarından
Alçaq daxmaları uca sandınız.

Ölümdən, sürgündən qorxmayıb əsla
Yanıb özünüzü oda atdınız.
Ürək qarımızla, amalınızla
Zindanlar küncündə söz yaratdınız.

Təqiblə gəldiniz daim döş-döşə
Yolunuz haqq yolu, həqiqət yolu.
Bu da qəribədir, sizin həmişə
Cibiniz boş oldu, qəlbiniz dolu.

Sözünüz, qəsdiniz çıxdı sınaqdan
Ötüb haqq nəğməsi, haqq oldunuz siz.
Yaşamaq naminə keçməyib haqqdan,
"Nəhl-həqq" söyləyib soyuldunuz siz.

Lağ edib güləndə haqqa yalanlar,
Siz də zəmanəyə, dövrə güldünüz.
Gah gizli-xəlvəti, gah açıq-aşkar,
Gah da duellərdə öldürüldünüz.

Dünyanı gəldiniz siz oymaq-oymaq,
Fərhin içində qəm gördünüz siz.
Adi bir milçəyi qıymayıb, ancaq
Bəzn özünüzü öldürdünüz siz.

Sizindir dünyanın sinə dağları
Bu dağlar içində kəmə çatdınız.
Siz hey yana-yana, qaranlıqları
Könül atışıl işıqlatdınız.

Zalim zülmündə də nəşidir, nəşi,
Axı, əzabdan da zövq aldınız siz.
Zalimlər, cahillər hər addımbaşı
Sizi alçaltdıqca ucaldınız siz.

Sanmayın özümü sanıram yəqin
Belə şairlərin cərgəsində...
Yox! Axı, mənim kimi şaircikliyin
İlhamı az olur, iddiası çox!

Şair - fikirlərin çırpınan seli,
Şair - həqiqətin müğənnisidir.
Şair - təbiətin danışan dili,
Şair - cəmiyyətin üsyan səsidir.

Şair - zamanın, əsrin vicdanı,
Şair - tarixlərin şərfi, şanı,
Şair - bu dünyaya zamanın sözü,
Şair - həqiqətin, haqqın güzgüsü!

Bütün millətləri siz anlarsınız –
Sevən də sizsiniz qələbə onları.
Vətəni gəlincə, məcnunlarsınız –
Vətən məcnunları, el məcnunları.

Məcnunluq gözəldir! "Bu nədir?" - deyər
Hər cahil anlamaz bu ülvyyəti,
Yazıq o kəs ki, yoxdur bir şey
Nə sonsuz nifrəti, nə məhəbbəti!

Yoxdur beləsinin amalı, yolu,
Qəlbi ehtiyatdan çilik-çilikdir.
Düşmənin nifrəti deyil qorxulu,
Dostun soyuqluğu düşməncilikdir.

Bəzən yıxıldınız ancaq çəlihdən,
Kömək ummadınız ağır gündə də.
Həmişə qaçdınız biganəlikdən,
Ürəklə öldünüz siz öldünüz də.

Noyabr, 1969

BEŞİK

M.Zeynal müəllim

Kəndimə getmişdim,
Gəzdim hər yeri -
Təzə küçələri, təzə evləri...
Hər köhnə ocaqda, təzə bir ocaq...
Ruhum təzələnəndi, fikrim ucaldı.
Təzəlik gözəldir, gözəlrim ancaq,
O köhnə yürükdə, beşikdə qaldı...

Beşik... nişanlıdır uşaqlığımdan,
Könlümdə ah nələri, nələri oyatdı.
Bu taxta beşikdə axı, bir zaman
Anam da, atam da, babam da yatdı!..
Beşik ilk mənzilim, ilk yuvam mənim,
Laylalar dünyası ilk dünyam mənim.

Babamtk, atamtk dünyaya məndə
Açdım gözəlrimi taxta beşikdə.
Anam beşiyimi tərpətməyində,
Bilərdim, keşikçim yatıb keşikdə.

Qoymazdım anamı ala dincini,
Doymazdım anamın gül nəfəsində.
Dadardım dünyanın ilk sevincini
Beşikdən asılan "şax-şax"larla məndə.

Elə bilirdim ki, dolanır dünya,
Mənim beşiyimin başına ancaq,
Mənim dünyam idi uşaqlığımda
Bir anam, bir beşik, bir də o şax-şax!..

Qara gözmuncuğu sol biləyimdə,
Beşiyin üstündə üzürrik, quran.
Anam qoruyardı məni bunlarla
Dünyanın hər cür bəllələrindən.

Bizim ala-bəzək bu beşiklərdə
Ümidlər, arzular, diləklər yatıb.
Qılınç çəkmək üçün əl mən, dərd
Sabirlər, Nəbilər, Babəklər yatıb.

İnsanın insana məhbəbbətini, Ey beşik,
İlk dəfə biz səndə duyduq.
Dünyanın zövqünü, səadətini
Ananın o ilq südündə duyduq:

Laylay dedim yatasan,
Qızıl gül batasan,
Qızıl güllər içində
Şirin yuxu tapasan.

Hopdu ruhumuza bayatılardan
Nəğməyə bənzəyən ləhcələr rimiz.
Daddıq dilimizin şirinliyini
Hələ bələkdəyə bu beşikdə biz.

Beşiyin üstünə səpildi dəndən,
Qaynar çeşmələrin zümzümələri.
Aldı öz kökünü beşiyimizdən
Üzeyir nəğməsi, Füzuli şeiri.

Laylanın hər xalı bir ümid, güman,
Onun ahənginə qaynadı qanım.
Anamın yanıqlı laylarından
Süzüldü ruhuma Azərbaycanım.

Yoxsul babaların qaranlıq damı
Güldü körpünün gülüşlərində.
Atdıq dünyamıza biz ilk addımı
Taxta beşiklərin hündüründə.

Düşdük arxasınca xoş xeyalların,
Arzular ayırdı bizi də bizdən.
Uzaq səfərlərin, böyük yolların
İvvəli başladı beşiyimizdən.

Çıxdı qarşımıza gah dağ, gah dər,
Həyat gözümüzə bir sual oldu.
Bir beşiyə sığan Nəsimilə,
Sonra cahan özü dəniz oldu.

Bizim anaların laylalarından
Axdı ruhumuza Vətənin özü.
Beşik kökümüzdür... ucalıb ordan
Tanıdaq dünyaya öz kökümüzü!..

1969

BULUDLAR NƏ YAMAN GÖZƏL OLURMUŞ

Komamız meşənin qalın yerində,
Dağda salamlardı hər günü babam.
Odun daşımadı, çiynində rind
Daşdı hər yataın yükünü babam.

Səksən il, ömrünün hər bir anında
Qəmi şərbət kimi içirdi babam.
Ömrünün tarlasına qəim kotanında
Həmişə güləkdi, vay dərirdi babam.

Ancaq darılmadı, çalışdı yenə,
Dərirdi, tabaqladı, dərirdi üyütdü.
Qatlaşıb dünyanın hər möhnətində
Yeddi lay divarlı oğul böyütdü.

Dedi, şərrəfidir hər kəsin adı –
Yaşa gül -gül, öl gül -gül.
Yeddi tərflanına o, qıl açmadı,
Ölünə yaşadı öz mən yill.

Dinməz dolaşdı bir gün o, kəndi,
Gəlib yatağına girdi nagahan.
Ömründə bir dəfə o xəstələnəndi,
Həmin azarla da köçdü dünyadan.

Yatdı üzü üstə, yatdı iki ay,
Dinmədi.
Nəyisə andı və yandı.
Nəhayət çöllər düşdü hay-haray,
Yazın nəğməsinə kişi oynadı.

Dedi, çöldə salın yerimi, çöldə,
Son dəfə seyr edim çölü-çəmənini.
Gör nə yaman yerdə gəlmiş cəldə,
Arxası üstünə çevirin mənini.
Yerini saldılar göy çəmən üstə.
Uzandı, dərinlərin köks ötürərək.
Göydə ağ buludlar dəstə bəstə,
Yerdə badə tutan gül ləçək-ləçək.

Üfüqdə yanardı buludlar par-par,
O baxdı göylərə... axşam çağında. –
Mən indi görürəm, - dedi - buludlar
Nə gözəl olmuş göyün təgimdə.

Babam niyə baxdı göyə son kərə?
Getdi damağında dünyanın dadı.
Səksən il yaşadı,
ancaq göylərə
Doyunca baxmağa macal tapmadı.

Avqust, 1968

ELİ BİR FİKİR Kİ...

Mən fikir acıyam, mən fikir acı,
Fikir möhtacıyam, fikir möhtacı.

Elə bir fikir ki, o mənə rəhbər,
Mən ona adicə bir əsgər olum.
Onun eşqi ilə doğsun səhərlər,
Mən onun yolunda səfərbər olum.
Yerimdən oynatsın mənə top kimi,
Canımdan çıxartsın talatimi...

O fikir - öz yolum, öz adım olsun
O mənə mənə möhkəm qanadım olsun.
Dönüb ildırıma, qoy vursun mənə,
Ulduzdan ulduza uçursun mənə.

Elə bir fikir ki, o mənə candan
Daha əziz olsun,
Can unudulsun.
Mənə günərim bir yön, bir sükan,
Mənə illərim o, ünvan olsun.
Elə bir fikir ki, yansın od tək
Zülmət içində də yol versin mənə.
Elə bir fikir ki, gördüklərimin
İçini, məğzi göstərsin mənə.

Onu su keçirib, od ritməsin,
Yolunda yay kimi hey gərilim mən.
Ömrümün sonuna çatsın, bitməsin,
Onu nəvəmə də verə bilim mən.
Elə bir fikir ki, arzu da, kam da
Onun havasıyla bəslənsin müdam.
Elə bir fikir ki, qulaqlarımda
Döyüş nəğməsi tək səslənsin müdam.
Elə bir fikir ki, o gülün kimi
Hikmətlər açılsın,

Məna durulsun.
Nəyə toxundusa, bir iksir kimi
Onun dəyərini bildirən olsun.
Elə bir fikir ki, tapmıb ona
Yoluna güvənənim,
Qürənlənim mən.
Uçum o amalın sonsuzluğuna
Zirvələr başında zirvələrim mən.
Göz görünməyən ömür yolumdur
Xəyalla, imanla dolu fikirlər.
Mənim səhrimin dan şəfəqləri –
Sabahın körpüsü, yolu fikirlər!
Zülmətin içində ulduz tək yanar,
Dəniz tək qovrular, göltə kə çalxanar,
Axır mənzilini bir məbəddə sanar
Müqəddəs fikirlər, ulu fikirlər.
Bəzən nələ çəkib tökər göz yaşı
Həmişə özümə durar yanaşı.
Özümün hakimi, sözümün başı,
Eşqimin, arzumun qulu fikirlər.

İyul, 1970

TƏ LATÜM

Təlatümsüz ürəkdə
Qan da sırsıra bağlar.
Təlatümdən yaranıb
Deyərdim sıra dağlar.
Su coşmasa, daşmasa,
Qranit qayalarla

üz-üz toqquşmasa
Təzə lənəmiz,
durulmaz.
Duyğu dənizlə rind
Çağlayan ürək lər
Sən lər də dar olmaz...
Ömür burulğarımdan
Saxlamasın qoy mən
Anamın
qapımızda
yandırdığı üzrlük.
Mənim xoşbəxtliyimçin
Mən gərək deyildir
Dərəcə bəxt vərlük.
Həyəcansız
dar gəlir
Mən köksün qəfəsi.
İnsan nəfəsi verin, mən
İnsan nəfəsi.
Neyləyirəm nəfəssiz
Sıra-sıra düzülmüş
Rəqəmi,
dədi mən?
İstəmirəm, a qardaş,
Yüz-yüz yalan vədi mən...
Mən rəngsiz, boyasız
Bircə doğru söz verin.
Mən gecəni neylirəm,
Mən hərəkət dolu
Mən səli, mən duyğulu
Təkcə bir gündüz verin!

Yüz-yüz yalvarışlara,
Min-min təmənnalara
Dəyişmələrim
ürək lər
Gələn səsi, səmimi mən.

İstəmirəm yüz illik
İzsiz keçən ömrü mən.
Mən
Həyəcən dolu
yalnız bircə gün verin.
Yüz ulduz sizin olsun,
Mən bircə gün verin!
Hər şeyi bütün verin!
Zirvələrin başında
Zirvə kimi tək olum!
Ağlayanda mən bulud,
Güləndə şimşək olum.

İyul, 1970

SƏHND QARDAŞIMIZA!

Axdı gözlərimdən sel gizli-gizli

B.Azəröglü

Səhənd! Mehrabımız ana Vətəndir.
Mehrabın başma dön, aşkar-aşkar.
Arzu çəngimi dan şəfqətin
Hörürəm, qardaşım, mən aşkar-aşkar.

Deyirlər: "Səbr edin, susun, gözləyin". –
Necə qışqırmayım, - necə? Bir deyin.
Sıxır bədnimi bu kor fəlin
Yənim biçdiyi don aşkar-aşkar.

Məni qorxutmayıq qara gecələr,
Zülmətin təşvişi hədərdir, hədər.
Gecənin bağrından doğulur səhər,
Qızarır üfəqdən aşkar-aşkar.

Baba kölgəsinə daldalanmayaq,
Kül olub kül üstə biz qalanmayaq.
Çillə quşu kimi gizli yanmayaq,
Odundan od alım, yan, aşkar-aşkar.

Haqqımı tapdayan mənə ni nə anlar?
Haqqımdan danışır haqqı dananlar.
Belə də dərddə olar, siz ey qananlar,
Ağla gizli-gizli, qan, aşkar-aşkar?

Kəndə sə düşməsə itlər hürüşməz,
Könül istəməsə illər görüşməz.
Bir addım qabağa işığı düşməz,
İçindən yanmasa, can aşkar-aşkar.

Umur sə həsrini o yazıq Vətən
Bizim qəlbimizin öz atəşindən.
Belə gəlişini istəmirəm mən,
Gələsən, gedəsən sən, aşkar-aşkar.

1971

VÜSALDA - HİCRAN

Məni görən kimi sən hönkürürək
Açdın qollarımı...
Qucaqlaşdıq biz.
Bu gün qucaqlaşan qollarımız tək,
Nə vaxt birləşəcəkdir bəs Vətənimiz?

Görüşdük, qardaşım, ilk dəfə bizdə
Ağladığ həmişə aşkar, həmişə xısın-xısın
Səni görməmişdən
ürəyimizdə
Səhənd dağı kimi sən ucalırdım.
O qəddər uzağıq, bu qəddər yaxın.
Görüşdük...

Həsrət sonmu qoyuldu?
Ax!.. Yüz illi illik uzun hicranın
Vüsah, a qardaş, gün yarım oldu.

Dindik səni öz könlümüzün,
Sükutda bu dərdi böldük, sevindik.
Sevincin içində ağladıq o gün,
Ağlaya-ağlaya güldük, sevindik.

Anabir, atabir qardaş!.. Dərdə bax,
Öz halal evində bir günlük qonaq!..
Biz elə baxırdıq sənə, elə bil,
Baxırıq min illik həsrətimiz.
Elə bil doğmaca elimdən deyil,
Özgə planetdən gəlmişən biz.

Elə baxıram ki, çöhrənin büsbütün
Güzgü tək kəs edib könlümü düşsün!
Üzünün xətləri - o qaş, göz, tamam
Özümə bənzəyir... lap doğmasan sən.
Üzündə gəzdikcə gözüüm,
sanıram
Keçirəm Təbrizin küçələrində...
Xuduyla əyləşib o gün dizbə diz,
Vaxtı, saatları dəyişdirdiniz¹.
Sən ona qayıtdın, o sənə, qardaş,
Göz yaşı səpildi masanın üstü.
Deyirəm, bu dəmdə nə olaydı kaş,
Zaman da donaydı bu anın üstü.
Sən az danışdın,
Dinib alışdın.
Dedin: - Neyləyim?
Bütövlüyüm
Qıyırlar mənim.
Özümü parça,

¹ Həmin gün görkəmli alim Xudu Məmmədovla Səhənd qol saatlarını dəyişdirmişdilər.

Dilimi ləhcə
Sayrlar mənim...
Ağlayar bu d rd  dağ da,  r ş də
Tapılar yenə də qmayan bizi.
Daha aydın gördük biz bu g r şd 
Amansız, gümansız h sr timizi.

X nc rim bir yana, pas atıb qını
Haray bu halıma, haray, hay-haray!
Vallah, g r ş nd  ayrılığmı
G r n b db xt rin halına vay-vay!

Məni g r n kimi sən h nk r rk
Açdm qollarım...
Qucaqlaşdıq biz.
Bu gün qucaqlaşan qollarımız t k
Nə vaxt birl ş c k bəs Vətənimiz?

1970

YOL - DAĞ

Addımlaya-addımlaya mən illəri,
Yol gedirəm
Doğulduğum gündən bəri.
Yol gedirəm.
Pill l rim illər mənim, aylar mənim.
 z məsləkim, d z məsləkim,
 r yimi
zirvələrə haylar mənim...
Yol gedirəm,
bilməsəm də,
Qarşıdakı addımlarm sayını mən.
Addımlarım qüvvət alır,
X yalımda gülümsəyən son pillədən.
Mənim yolum - bir m sl kin d z yoludur,
Mənim yolum -  z fikrimin  z yoludur.
Min hissim var,

Min arzum var.
Yolum birdir,
yolum haqdır.
Mənim yolum dağlar aşib,
Zirvələrə çatacaqdır.
Bir ora bax,
Zirvəsinə yol var dağm.
Dağ nə qədər uca olsa,
Yol üstündən aşar dağın!
Yol ucadır zirvənin də...
Yorularmı
Öz yolunu düz gedən də?
Ey yolunu, məsləhini
Tez-tez hava bürosuna girov verən, -
İqlim üçün düşündürən,
Doğrudan da, çox zirvəksən,
çox qoçaqsan.
Onu bil ki,
Yan yolda qalacaqsan...
Yolu ota düşündürən
cığırlarda itir, batar.
Zirvələrin min tiri çiçəyin yetişmiş
Yoncalıqda əl-qol atar...
Yol qabağa, yol zirvəyə!
Bu yolları yağış döy, boran döy...
Bu yollarda düz yol gedən yılmay!..
yılmay!..
Son zirvəyə gəlib çata!..
Alqış dedim bu ömür,
bu həyata!..
Bir ora bax!
Zirvəsinə yol var dağm
Dağ nə qədər uca olsa,
Yol üstündən aşar dağın!

Dekabr, 1971

AXTARIŞLARIM

Dünyadan od alır arzu da, kam da,
Könlümün içində necə gizlənim?
Gözüm də, könlüm də, qulaqlarım da
Gecəli, gündüzlü axtarır mənim...

Nə gecə tanıyır, nə gündüz könül
Axtarır,
axtarır...
"Yetər!"-deyəmmir.
Tapdığı incini doyumsuz könül,
Bu gün bəyənə də, sabah bəyənmir.
Tapdım, uşaq kimi sevinirəm mən.
Özüm vuruluram sətirilərim.
Sonra görürəm ki,
tapdıqlarımın,
Heç biri könlümcə deyilmiş, demə!
İstərim, həmişə aşib-daşam mən.
Gecəli-gündüzlü axtarımdan
Tapdığım ləzzəti
tapdıqlarımda
tapmamışam mən.
Gəlib axtarıram,
Gördüklərim çox.

Min şeir gizlənib hər qarışımda.
Yox-yox!
Gözəlliği tapdığım da yox,
Tapmışam bədi axtarımda.

1972

Şİ Kİ

"Özünüz şikili olduğunuz halda, hətə
Şikiyə bir şeir həsr etməmişiniz ".

Bir məktubdan

Bir nəğmə qoşmadım hələ mən sənə,
Dağlar bunu mənə kəsir sanmasın.
Mən dedim, vurğunam Azərbaycana,
Deyirəm, heç zaman xırdalanmasın
Könlümdən ucalan bu avaz, bu səs.
Böyükdür, ucadır məsləkim mənə.
Bala anasına "sevirəm" deməz,
Mən də deməmişəm, a Şikim, mənə.

Sən öz keçmişini daim qorudun,
Babamın şöhrəti yaşayır sənə.
Bu eşq eşq olsun!
Dünən bu gün
Çiyin-çiyinədir küçələr rind...

Mən sənə borcluyam öz balan kimi,
Çox da ki şeirimdə görünmür adın.
Mən oxuduğum nəğmələrimi,
Mən qulağıma sən pıçıldadın.

Şerimin mayası - bu qaynar nəfəs
Sənin öz çiçəyin, sənin öz barın.
Şerimdə dil açıb danışımı bəs,
Sənin bulaqların, göy çinarların?
Mən həmişə bəkləyirəm, həmişə nənəyə, rəvayətə,
Gələcəyə, qubala, həmişə naxçıvanlı.
Şikili, şirvanlı, qarabağlıyam,
Bütöv Vətənim bütöv bağlıyam.
Mən sənə qoynunda gəlmişəm cahana,
Məni bəxş elədin Azərbaycana.
Həmişə mən sənənin həndəvərində

Üçan bir quşam.
Bir eldə doğulub
xoşbəxtəm ki, mən
Böyük bir Vətəni oğul olmuşam.

Noyabr, 1971

PIYADA - SƏRNİŞİN
(İKİ YOLÇU)

Baxdıq biz həmişə qabağa, önə.
Boylandı sabaha bu gündən illər.
Bir nəfər varmı ki, söyləsin mənə,
Necə gəlib keçdi ömründən illər?

Yayın бүркüsündə, qışın qarında
Həminin qisməti bir olmur yəqin.
Ömrün yeri-üyrü dolaylarmda
Kimi piyadadır, kimi sərnəşin.

Piyada keçmişəm mən bu yolları,
Kömləyi ummuşam ayaqlarımdan.
Qələbəmin oduyla şaxtanı, qarı
Əritdim, ömrümün ilk çağlarından.

Yanımdan maşınlar, qatarlar ötüb,
Mən əl ediblər pəncərələrdən.
Onların başından yağış, qar ötüb
Göylərin altında islanmışam mən.

Sərnəşin yol getdi, yoldan xəbərsiz,
Bilmədi bu yolda kəllə-kötür var.
Ancaq piyadanın, xəbərlər - ətlərsiz
Alında iz açdı getdiyi yollar.

Yol özü apardı sərnəşinləri,
Yolda nə iz qaldı, nə də toz oldu.
Ancaq piyadalar gördü dünyanı,
Sərnəşin dünyadan xəbərsiz oldu.

Sürüti nə qədr yeyin olsa da,
Sürnişin mənzilə dolama çatdı.
Dağların başından aşdı piyada
Yolu kəsə getdi, yolu qısaltdı.
Yolu özü açan zirvədən keçər,
Yolu yolla gedən dağdan gen keçər.

Qovuşur ay aya, dolur il ilə
Mətləbi eynidir bu yarışm da.
Qərribə dünyadır,
Sürnişin ilə
Piyada görüşür mənzil başında.

Ömür yollarında "rahat" gedənlər –
Zirvələ başına ucala bilməz.
Təklərlər üstündə deyirlənlər
Çatdığı mənzildə bənd ala bilməz.

Biri təklər üstə gətirildisə,
Birini gətirən ayaqlar oldu.
Biri bu mənzildə kirdar isə,
Biri bu mənzildə sahibkar oldu.

Avqust, 1972

HEYRƏT!

"Heyrət, eybüt!"¹
dedi dünyaya qələm
Aləm bir seyrim yüz heyrətimdir.
Mən heyran olmasam yazı bilmərim
Mənim nəğmələrim - öz heyrətimdir.

Bəzən deyirlər ki, dəyişib zaman
Hər şey adılşib...

¹ Füzulinin "Heyrət eybüt, surətin gördükdə lal eylər mənə" misrasına işarədir.

Nə sevinc, nə qəm!
Elə bir möcüzə tapılmaz,
insan,
Ona heyrətli nə...
Heyrətli nəmirəm!
Əgər belədirsə, küsmə zamandan.
Qəlbinə yaxşı bax!
Qəlbin çox soyuq!
Heyrət qurtarıbsa, demək, cahandan
Gözəllik köçübdür, xəbərimiz yox!..

Görə bilmirsənsə gözəllikləri,
Bu aləm səninçün günahkar olur?
Gözü buz bağlayan bulaqlar kimi,
Soyuq adamın da qəlbi kor olur.

Göylər damar-damar,
Yer lağım-lağım...
Bu heyrət, bu sual dindirib məni.
Hələ körpəlikdən bu heyranlığım,
Sual köhlənin mindirib məni.

Mən öz heyrətimin çəməliyindən,
Cavablar axtardım, suallar dərdim.
Heyran qalmasaydım bu dünyaya mən,
Heyrətsiz halıma heyrətli nərdim.

Heyranam açılıb hey varaq-varaq
Saçılan ləçəyin min-min rəngin.
Siz deyin, mümkünmü heyran qalmamaq,
Ahəngsiz dünyanın öz ahəngin?..

Hansıni söyləyim?
Hansıni sayım?
Dünya başdan-başa min sirr, möcüzə.
Siz deyin, mən necə heyran qalmayım,
Yerində deyilən gözəl bir söz?..

Heyranam h mi  yanan könlüm,
Alovu  eirimdir, k l  görünmür.
Heyranam toxuma, heyranam tuma,
 ini görürəm,   l  görünmür.
Otun p c lt s , k l  y n ətri,
Torpa ım nəfəsi - heyət nidası!
Bülbülün cəh-c hi,  i  y n ətri,
Suyun z mz m si - heyət nidası.
Heyrand r!
Budaqlar yarpağa heyran,
Torpaq da a heyran,
Da  da a heyran.
Sel dənizə heyran,
Su g l  heyran,
  l   m n  heyran,
G l g l  heyran!
 z n  heyrank n bu cansız al m,
Ey insan!
Demə ki, hey t nmir m!

H mi  qorxm  am bigan likd n,
Ya a heyran-heyran,  l heyran-heyran!
Məni soyuq-soyuq dindirinc  sən,
"Can" deyib canımı al, heyran-heyran!

Sən odu, atəşi özgədən umma!
Al m tutmay bsa, k z ürəyində.
B sir t g z n  a  bu dünyaya,
Axtar heyəti də  z ürəyində.

Hey tim yaşayır dərdi-s rimd .
 ls m...
gözlərimi qapamay n tez.
Baxın gözlərimə!
B b kl rimd 
Bir heyət     görəcəksiniz.

Noyabr, 1971

SƏ HVLƏ RİM, SƏ HVLƏ RİM!

Şübhələrim, gümanlarım,
Sə hvlərim, nöqsanlarım,
Fəryadlarım, əzablarım, amanlarım!
Mən qaçdıqca əlinizdən,
Əməlim
Yağış kimi yağsınız
Neyləyim ki,
Siz özümdən ağsınız.
Salıb məni əzablara
Məni gəndən baxırsınız
bir yad kimi.
Mən gizlədib bilməmişəm ömrüm boyu
Dodağımın arxasında ürəyimi...
O alışıb.
O danışib.
Yanımda dost olmayanda
Danışmışam özbaşına.
Ürəyimin pıçıltısı
Dəyib mənim öz başıma
Toxmaq kimi...
Nə sevgimi gizlətməmişəm,
Nə kinimi...
Əzab verib günlər mənə,
aylar mənə.
Adam var ki, ömrü boyu
Dodaqları tıbbəssümlü
Tıbbəssümü,
Bir pay kimi paylar sənə,
paylar ona,
paylar mənə...
Dili ilə ürəyinin arasında
Yüz-yüz illik yollar durur.
Dodağında güllər açıb
Ürəyində kollar durur.

Hər sözünün  vv li "can", axırı "can"
Belə yaşar axıracan.
Ürəyi buz,
S z  isti,
 z  ılıq.
  km mişdir ömrü boyu
Bircə dəfə peşman lıq.
Bilm miş m,
N  çox imiş
Bircə qırıq nöqsanımı
  şird nim.
Bir d ryaca k d rimdir
Bir damlaca s hvimi mənim.
Başqaları keçər, bəlkə, t qsirimd n
"G nahkaram, ke !" - s z m .
Bağışlaya bilməmişəm
 z s hvimi mən  z m .
S hvl rim boğazımdan bərk yapış b
Yuxumu da  ara çəkir.
Vicdanımı ora çəkir, bura çəkir.
Ürəyimdə vuruş gedir
Mən kimin  vuruşuram,
heç bilmirəm.
Yıxılıram,  yilmir m.
He  bilmirəm bu vuruşun adı nədir,
q sdi nədir?
Qəribədir,
qəribədir!
S hvl rim - alnımdakı qırışlarım,
Q lbimd ki vuruşlarım.
  zablarda mən  z m m,
Mən könlümün  z s siy m,
Rahatlıqda  zg siy m...
S hvl rim -  r yimin dilimd ki
Həm sevgisi,
Həm nifrəti.

Səhvərim - Dost danlağı,
Yad töhməti.
Səhvərim! Siz mənsiniz,
Mən də sizəm!
Mən səhvimdə səhsizəm!

Noyabr, 1971

ATA YURDU

Şəkidə məhlə var nə qədər desən,
Gəldim bu dünyaya "Yuxarı baş"da.'
Bir göz evimizdə nə desən vardı,
Taxça aşağıda, buxarı başda.
Çıxdı ahıllığım o evdənin çölü,
Amma uşaqlığım yuxarı başda.
İndi mən həsrətli ata yurduma,
Odu ürəkdedir, buxarı başda!

Yanvar, 1974

BABAMIN KOMASI

*"Kollu koxa " povestinin
müəllifi İsa Hüseynova*

Ay mənim ilk beşiyim,
İlk nəfəsim, ilk sözüm,
İlk gecəm, İlk gündüzüm.
Könlümün bu həyatla
İlk böyük qafiyəsi -
Ay babamın dəyəsi!..
Səndən əlim çıxalı
İstəmişəm həmişə
Səni duyğularımın
Bəstəsində gizləyim.

Sən ey mənim ən ülvü
Saflığım, təmizliyim!
Mənim duyğularımın
Ən nəğməli, ən həzin
Pərdəsində durmusan.
Toz kimi səpələnmiş
Kövrək xatirələrdən
Bir aşıyan qurmusan.
Sən şeirimizin ilk sözü,
İlhamımızın mayası,
Babamın belə kimi
Daş-divarı qurulmuş
Ay atamın koması!..
Uçuq barılarında
Kərpiclərin qum kimi.
Göylərdən vətəni güllər
Çığırın arzum kimi...
Necə belini bükdü,
Ocağı qırdı
Amansız zaman sənin.
Yeddi oğul çıxardı
Bir vaxt qapından sənin.
Əylənən də,
durursan
Yenə də öz yerində.
Uçanlar qayıtmadı
Ay babamın koması,
Əlin bizə çatmadı.
Sənə salam verən yox.
Nə gələn, nə gedən var.
İndi uçuq qapını
Tıqqıldadar yağışlar.
Şəhərlərdə uçuş
Bəyənənlik biz səni.
Qoymuşuq yalqız səni,
Ay babamın koması –
Mənim ilk nağıllarım,
Meşələrdə qurtaran

Ay mənim ilk yollarım,
Kölgəsi bənövşəli,
Ay böyürtkən kollarım,
Hər dərddən, tərddən
Mənim döstü tutduğum
Al-İlvan çiçəklərim,
Lampanın dövründə
Uçan kəpənəklərim,
Hardasınız,
Siz harda?
Ürəyim köçdünüz.
Siz indi yaşarsınız
Çığıran duyğularda...
Ay rəfləri kasalı,
Ay taxçalı, boxçalı,
Ay bağlı,
Ay bağçalı,
Qoşa pəncərələrdə
Pərdələri saçaqılı
Buxarılı,
Ocaqlı,
Alaca komam mənim,
Balaca komam mənim.
Təbiz duyğularıyla
Ürəyimi, hissimi
Gündə bir boy ucaldan
Ay uca komam mənim.

Sən vermişən,
Sən dedim
Bu ömür yollarımda
Ağır duyğularımdan
Daşdığım yükü sən.
Beşinci mərtəbədə
Yaşasam da indi mən
Evimin də köküsən,
Şerimin də köküsən!..

Avqust, 1970

GETMƏ Z SÖZ YARASI

Bir soyuq baxışın odu, həniri,
Körpülər yandırdı, külü qaraldı.
Bir an baxıb ötdün...
Baxışın yeri
Çapılan könlümdə ömürlük qaldı.
Anın zərbsini bir ömür yedi,
Nələri etdiyini an heç bilmədi.

Yoxdur ikincisi tək ömrümüzün,
Niyə zəhərlədin bir ömrü, niyə?
İsti bir baxışa möhtəckən özün
Bəs niyə qıymadın onu özünə?..

Yaddaşdan bir yolluq silinib itər
Hər ömrün, hər günün min macarası.
Güllə yarasına nə var? tez gedər,
Getməz söz yarası, eyham yarası.
Niyə danışmadın, niyə ürəkli?
Xoş sözün hamının ehtiyacı var.
İnsan yaşamamış yalnız çörəkli,
Sınan ürəkliyin öz əlacı var.

Gözümüz önündə arzular, kamlar,
Narahat dünyada dinclik olarmı?
Ürək sındırmaym siz, ey adamlar,
Bülbül yuvasına daş atılsın?!

Sınan bir könül necə deyək:
"Döz!" Yamasaq bilinər sınığın izi.
Bəzən xoş bir baxış, xeyirxah bir söz,
Günərlər, aylarla yaşadır bizi.

Dağsansa, sən danma tənini, düzü,
Bu darkönüllülük nə verir bizə?
Xoş bir təbəssümü, gözəl bir sözü
Bəzən biz qıymırıq bir-birimizə?

Ürək dı qocalır, axı, ilbıl,
O bizı hımdımdır, biz ona sirdaş.
İnfarktdan qorxursan?
Ürək daş deyil,
Özgınin qılbini sındırma, qardaş!

Mın sındın intiqam, sın mındın qisas?..
Alır verdiyini onsuz da zaman.
Adamlar, adamlar,
düşünsək bir az,

Hamiya yer çatır, genişdir cahan.
ı cıl başımıza kölgı salmamış
Sizdın "can" eşidim, siz "can" deyim.
Adamlar, adamlar,
yalnız xoş baxış,
Bir dı tıbssümdür sizdın istıyım.

Yanvar, 1974

GÖYN RTİ

*Nurəddin Bağır oğlu, bu şeiri
atalarımızın xatirısın hısr edirım.*

Mınim atam
Öz qılbındı dıfn etmişdi
öz-özünü.
İçridın alışıardı
Öz ahıyla, öz dırdılı
Dağıdardı tüstüsünü.
Nı dırdını bildirirdi bir kimsıyı,
nı qımini.
Saçlarmda ağardardı sitımini.
Hır acıya qatlaşıardı,
o, aşardı
Aşılmayan sirti, dağı,

Onun üçün n dıhşlı bir ı zabdı,
ı zabından danışmağı...
Bir pırdıyı köklınmışdi onun qılbı -
Axşamı da, sıhırı dı,
Sevinci dı, kıldıri dı...
Salammadı onu bir an
Nı ağrısı, nı acısı
Dayandığı mıqamından...
Vaxt ötdük...
İstıdiyi yönı salıb
Zaman onu xamır kimi
kündıldı.
Yaman onu rındıldı...
Qırıqlandı illır onun
sıfındı,
Zaman onun qılbındı dı
cığır açdı.
Ürıyi dı yuxalaşdı...
Bulud kimi hey boşalıb
doldu kışı,
Dıymı-düşrı oldu kışı.
Görürdük ki, gah açılır,
gah tutulur.
O, hamıdan sevgi umur,
qayğı umur.
...Mın dı onun özü kimi
Xısis idim
öz sevgimi bildirmıyı.
Ona tıslı vermıyı
Utanırdım, sıxılırdım.
Ürıyimi bildirmıyı
Öz-özümı ar bilirdim.
Mın elı gıldı ki,
Onu öpüb qucaqlamaq
Yüngül çıxar,
Çox şit çıxar.
O, karıxar,
O, darıxar.

Nə biləydim,
Elə bunu gözəl yirmiş
Bəlkə mənə
o, dolanda,
Bulud kimi tutulanda...
Adı bir övlad kimi,
Mən atama
nə qayğımı bildirirdim,
Nə sevgimi...
Ürəyinə baş vurmadım,
Qulluğunda heç durmadım...
Bilmədim bir istəyini,
dileyini,
Öz sevgimlə
İsitmədim ürəyini...

yaşayarkən
mənim ona kiçik bir təbəssümüm
Süzülərdi ürəyin
könül açan bir nəغمə tək.
O öldümü?
Bundan sonra
Təbəssüflə axıtdığım göz yaşlarım
Kimə gərək,
Nəyə gərək?

Bəli, artıq keçmiş ola!
Kim görüb ki,
Təbəssüflə qəlb boşala?
Hayıf! Hayıf! Nidasına
Çatır ancaq qüdrətimiz.
Əlimizdə olan zaman
Biləmmirik heç bir şeyin qədrini biz.
Ey övladlar,
ayıq salmaq istəyirəm
indi sizi.
Gizlətməyin atanıza, ananıza
sevginizi.

Olursunuz, duman olun,
sis olmayın,
Nəddə xəsis olsanız da
Sevgidə xəsis olmayın!
Bədilik bir ağrı tək
Sonra sizi yandıracaq,
göyündə cək.
Toydan sonra bu nağara
Kimə gərək,
Nəyə gərək?
İtirdiyin doğmaları,
zizləri
Qaytara ki, bilməy cək.
Qəlbinizdə döyün cək
Özünüzdün özünüzdə atdığımız
tən dəşi,

Gözünüzdə hər sət tozu...
Ondan sonra
Kimə verə bilərsiniz
Bağrınızda sızıldayan
Qayğı, sevgi borcunuzu?..

Noyabr, 1973

EHTİYAT

Çəşurların dilləqanlılığına
şərrəfnəğməsi oxuyuruq.

M.Qorki

Ehtiyat sözündə n ehtiyatlıyam,
Ehtiyat - hər yerdə ehtiyac olmur.
Hər sözündə özünü qorayan ilham
Ayaqda sürünür, başda tac olmur.
Ehtiyat güdündə yazdım könülsüz,
Eləsi qəlbələri çətin yol tapır.
Ürəkli, cürətli dediyim hər söz

Həmişə qorxaqla da asan dil tapır.
Sənətin, ilhamın, eşqin gur səsi,
Qorxaq ürəkliyərdən niyə gen düşür?
Ehtiyat güdəndə, sözün gülləsi
Həmişə hədəfdən didərgin düşür.
Ehtiyat güdənlər, asta gedənlər,
Heç sizi görmədim mənzil başında.
Ey fikrin önünə daş gillədənələr,
Əliboş qaldıq siz il başında.
Yolu gedə-gedə addım sayanlar,
Yolunuz yarıda niyə səhv olur?
Ancaq cəsarətli addımlayanlar
Ya hər şeyi alır, ya da məhv olur.
Ehtiyat - birtərəf baş dolandırmaq,
Cəsarət - ya həyat, ya ölüm ancaq!
Ehtiyat vergüldür, nöqtə deyil, yox!
Ehtiyat çalardır, rəng ola bilməz!
Deyirəm dünyada bir qəhrəmanlıq
Kölgə ehtiyatdan doğula bilməz.
Qorxur cəsarətdən qorxu da şəkətsiz
Onun övladıdır igidlik, hünər.
Axı, cəsarətsiz, axı, ürəksiz
Qapını döyməmiş həmişə bir zəfər.
Cəsarət çətindir, ehtiyat asan,
Qorxudur alçaldan, axı, hər kəsi.
Cürətdən qorxmayaq qorxaq qorxudan
Qorxu - itətin dayaq nöqtəsi!
Dolandım - yüz ölçüb bir biçəndə mən,
Yaşaya bilmədim bircənər, ancaq.
Mən ziyan çəkəndim cəsarətimdən,
Qorxudan qorxuram, qorxudan ancaq!

May, 1970

TƏLƏB LƏRİM

Uçun, uçun,
Xəyaldağı zirvələrə atlanın,
Tələb lərim mənə.
Bu gün mənə güvəndiniz,
Sabah sizə güvənəm.-
Bu gün önümdəsiniz,
Sabah isə ayaq açıb
gələnin şirin sözlərim...
Vətənimə səpələnmiş
Mənim dan ulduzlarım...
Mən öyrədən,
Siz öyrənən,
Zaman keçir, yer dəyişir
Bu müqəddəs dövrədən...
Bu dünyanı öyrənmişəm
Mən öyrədən-öyrədən...
Mən heç vaxt yad olmadı
Sevinciniz, Qəminiz.
Xəyallarla nəfəs alan
Cavanlıq aləminiz.
Hissiniz, duyğunuza
dola-dola,
Sizin ilə addımladım
Qol-qola...
Suyu hər il dəyişilən
Bir dəniz var önümdə.
Suyu axır, Durulur.
Bir tərəfdən boşalırsa,
Bir tərəfdən o, dolur.
Gənclik axır,
Bu axma qoşuldum.
Yaşım artdı...
Ancaq yenə

Sizinlə həmişə oldum.
Elə dedim: - Bu dünyaya
Nə baxdım ki, nə görürəm.
Beş il açıb ördüyünüz qapılan
Otuz ildir
Mən açırım,
örtürəm.
Sizin üçün bitən bir şey
Bitə bilmir mənənimçün.
Öyrədirəm,
Öyrənirəm,
günbəgün.
Mən həmişə
Sizin ilə həmişəm.
Hamınıza yoldaşam!

El-obada ayaq açıb
Mənim gözün sözlərim,
Vətənimə səpələnmiş
Ay mənim ulduzlarım,
Fikrimizdən, sözümüzdən
Aldığımız işığı,
El-obada körpələrin
Ürəyinə səpin siz,
Biçin olmaz səpinsiz.
Bugünkü dərs
Təkcə bu günün dərsidir.
Təkcə bu gündə
Siz gələcəyin vətəni,
yox!..
Sizdən hörmət gözləyirəm,
Səcdə, yox!..
Səcdədə bir hərəkət yox,
Çırpıntı yox,
Alov yox!
O, həmişə sakit,
Həmişə donuq!

Sən önümdə donursansa,
Mən də yoxam,
Sən də yox!
Başqa simdə çalmalısan
Mənim köhnə havamı.
Sən mənmişən?
Yox!
Fikrimin,
Əqidəmin
davamı!
Sizin məni sevginizdə tapmışam
İtirdiyim nə varsa.
Mənim Sizə dediklərim
Ruhunuzda yaşarsa,
Sizin ayaq basdığınız
hər obada mən varam,
Qəlbinizdə çağlaram,
Dilinizdə qaynaram.
Gələcəkdə yaşaram!
Sabir olub,
Puşkin olub,
Vurğun olub
Hər dərşimin ön sözü.
Bəs nə imiş
Məramının, mətləbimin
Son sözü?
Harda bir ev uçubdursa,
Biz o ev
Dirək olaq, Daş olaq.
Adıq bir insan deyil,
Bu Vətən,
Əsl vətəndaş olaq!
1974

O NƏ DİR?

"Dünya ulu tanrının yuxusudur" -

- dedilər.

Onu bu xoş yuxudan ayıltmayın, -
dedilər.

Onun oyanmasını

Niyə istəmədilər?

O, nə qədər yatacaq

Dərin, şirin yuxuda?

İntəhasız olarmı,

Vaqi də, yuxu da?

Milyon-milyon ildi ki,

Fırlanır,

Yer kürəsi...

Nə benzini qurtarır,

Nə odu, nə qüvvəsi,

Hara gedir o belə?

Yerindədir yer el...

Dönür günün başma

Qüvvət alıb o, gündən.

Nə öz oxundan çıxır,

Nə də öz çevrəsindən...

Fırlanır...

Getmir ancaq

Nə irəli,

Nə geri...

Fırlanıb sapa düzür

O, ayları, illəri.

Yerin gözü yoxdumu?

Onun da

İnsan kimi

Var olsaydı gözləri,

Tərpəndi yerindən,

Çıxardı mehvərindən.

Tanrının da yuxusu

Dağıldı o zaman.

Təzə,
Başqa bir yuxu
Uyduyardı yuxudan.
Yer qopmadı yerindən.
İnsan qopdu...
Qanadı
Aldı mənim rindən...
Möcüzələri yaratdı,
Kainata ip atdı,
Uçub Aya da çatdı.
İnsan çıxı da bildi
Yerin cazibəsindən...
İnsanın:
"Mən tanrıyam,
Mən qadirəm" -
Səndən
Tanrı dıxsındı, durdu.
Boylandı dövsən...
Gördü:
İnsanın özü
Dönüb Yer kürəsini.
Ancaq...
O, kürə kimi
Fırlanmır öz yerində.
O yeriyir, o uçar
Ağlın üfüqlərindən...
Yer kürəsi
Tanrının
Uyduurduğu yuxudur,
Nağıldır,
Fəsanıdır...
Bəs boylanıb yuxudan
çıxan insan?..
O nədir?

1974

DÜŞÜNCƏ - SÖZ

Özüm dən görünməyən
Könlüm mənim,
Duyğum mənim,
Sövdəm mənim -
Azadlığım - öz məniyi dünyam mənim.
Öz içimdə, öz dünyamda
Hakim də mən,
Məhkum da mən.
Neçə yer qol atıram
Bir özəkdə, bir tumda mən...
O coşqundur,
O daşqındır.
Mən rənglidir, Sürəklidir.
Söz - fikrimin, düşüncəmin
Qələbidir,
Öz şəklidir.
Düşüncələr - havadakı quşa bənzər.
Sözler - quşa atdığımız daşa bənzər.
Dəyiş bilsəninkidir,
Dəyişmədisə -
Daşdan küsmə,
Özündən küs.
O incidən əlini üz.
Ürəkdedir o qönçələr...
Hansı gözə görünübdür
düşüncələr?

1975

MƏNİM XALAM

Minə xalama

Anam öldükdən, öz taleyimdən
Küsmədim,
yerində xalam var mənim.

Ona güvənirəm,
Sanıram ki, mən
Arxamda alınmaz qalam var mənim.

Elə ki, darıxdım,
Minib maşına
Gedirəm Ağdaşa, düz xalamgil.
Yaxşı deyirlər ki, hamı bir yana,
Ananın tiri xaladan gəlir.
Bu necə tirdi, bu necə etir,
Ruhum sakit olur, ürəyim aram.
O tiri duydumsa riyyət illər,
İlkin qayıdıb uşaq oluram.
Bu necə tirdi, oyanır mənim
Könlümdə nə şirin, nə dadlı çağlar?
Niyət göz önümdə dayanır mənim
Qalanan təndirlər, yanan ocaqlar?

Bu necə tirdi,
İlkin duyğular,
Köhnə binəsin qayıdır yenə?
Bu necə tirdi, onda nə sirr var,
Məni məndən alıb qaytarır mənə.

Bu necə tirdi, bu necə tır, -
Məni göyüm-göyüm niyə göynürdir?
Bu nə göynürtdir? Deyə bilmirəm,
Niyət göynür yirəm, niyə, bilmirəm?
Niyət bu göynürtdi, niyə bu ağrı,
Alır öz əlimdə nə ixtiyarımı?
Bu sızı, hamıya əziz olduğum
Qayğısız günlərin intizarımı?

Tutmaq istəyirəm baxışlarımı
Mən mətləb gizlənir hər qayğısında.
Ötən günlərimin naxışlarını
Görürəm xalamın kəlağayısında.

-Ay oğul, saçını nə tez ağartdım?
Dey, bəllini çəkir başıma.
Deyirəm: - Tez niyə, bəlli çətdim.
Yox! İnana bilmir xalam yaşım.

Anamın diliylə o, mənə oxşar,
Nəsihət eləyər hər görüşündə.
Mənim özüm boyda uşaqlarım var,
Xalam "uşaq" - deyir mənə bu gün də.
Yox! Heç nə yayınmaz onun gözündən,
Dərdimi üzümün oxuyur mənim.
Xalama güvənib sanıram ki, mən,
Arxamda alınmaz qalam var mənim.

O necə qaladır? Uludan ulu.
Hansı bir qüvvəti özündə gizlədir?
Qayğıyla, sevgiyə doludur, dolu
O titrək dodaqlar, o yaşlı gözler.
O necə qaladır? Zəif bir vücud!
Üfursən yıxılar,
Gücsüz bir qarı.
Qoluma güc gəlir, könlümə ümid
Çiyimə qonanda zəif qolları.

O elə qala ki, baş əyməz yada,
Könül çıxək açır hərərətində.
Dünya şər qüvvəyə dönüb axsa da,
Onun qucağında amandayam mən.

Köksünə baş qoydum, dedi: - qadası!
Sandım ki, çiyimdəni yük endirmişəm.
Xalamın sinəsi - sevgi qalası
Mən bu istiliyi harda görmüşəm?

Xalam uşaqları, sizə sözüm var
İndin yanmayan sonra bərk yanar.
Düzünü deyim ki, anam sağ ikən,
Qədrini o qədr bilməmişəm mən.

Ayılmaq istərim indidən sizi
Yaman nigaranam xalamdan yana,
İndidən yandırın ürəyinizi
Qoymayın od tutub sonradan yana.

Siz də olarsınız ikiqat yetim
Yaxşı başa düşün, yaxşı, siz məni.
Anasız qaldığım bəsimdir mənim,
Amandır, qoymayın xalasız məni.

1976

İYİRMİ BEŞ İL

Ömür yoldaşıma

Elə bil dünündür Sabir bağında
Çıxdın qabağıma ağ çiçək kimi.
Elə bil dünündür, ağ paltarında
Qondun evimizə kəpənək kimi.

Nə tez başa gəldi iyirmi beş il?
Balalar yetişir, qocalırıq biz.
Nələri itirdik - qayıdan deyil,
Görəsən, nə imiş bəs qazancımız?

Sönmüş könlümün odu, həvəsi,
Balalar səslənir: "Bəsindir dayan!"
Oğlumuz toy umur, bizim toy səsi
Hələ getmişlərin qulağıımızdan.

Bu necə dünyadır? Yolu bir qarış,
Ayıra bilmirsən çoxunu azdan...
Həzzindən, zövqündən hələ doymamış
Çəkilərsən süfrəni qabağıımızdan.

Bu necə dünyadır anlamıram mən,
Nə gəliş bəllidir, nə gediş biz.
Xəbərimiz olmur gəlişimizdən,
İnana bilmirik getməyimiz.

Vurduq bir zindana iyirmi beş il,
Ötdü günlərimiz ağlı-qaralı.
Sənin duyğuların - bir nəğməli göl,
Mənim duyğularım min macəralı...

Sən nə dalğalandın, nə çalxalandın,
Haldan-hala düşdüm mən hər dəm, gülüm,
Sən mənə bir dəfə sevib dayandın,
Mən səni hər rəngdə sevirəm, gülüm.

Daş atdım,
Əlimdən çıxdı bir xata.
Bulana-bulana yenə duruldun.
Könlümdən keçəni duymadınsa da,
Ömrüm, günüm havadar oldun.

Düşdü yuvamıza, düşdü qan-qada,
Başımız üstündə ıldırım çaxdı.
Səsimiz, nəğməmiz bir olmasa da,
Suyumuz, selimiz bir arxdan axdı.
Ata ocağının qələmədən çıxan
Çörəyi mənəmsə, ürəyi sənənsən.
Başmda çal-çarpaz ıldırım çaxan
İsti yuvamızın dirəyi sənənsən.

Mənim xəyallarım uçdu havada
Sən mənə göylərdən endirən oldun.
Bizim qurduğumuz isti yuvada
Fəhlə mən oldumsa, usta sən oldun.

Elə ki, bəxtimin gözü yumuldu,
Yoluma nur saçan çilçirəq oldun.

Mənim nəşlərim özümün oldu,
Ancaq dərdlərim sənin ortağ oldun.

Başıma dolanan dərd-sərimin
Oduunu qəlbimdən keçirən oldun.
Səndən gileylənin şeirlərimin,
Sahibi mən oldum, qulu sən oldun.

Yanıb yaxılanda şeirim üçün mən,
Sən elə bildin ki, gizli qənim var.
Ayrıla bilmədin öz aləmindən
Bilmədin, mənim də öz alənim var.

Gülüm, aynasıdır üzüm, üzünün,
Məni öldürən saldı axtarışlarım.
Üzün əks etdi mənim günbəgün,
Üzümdə açılan sərt qırıqlarım.

Fikrim dərdi keçdi, təpələri aşdı,
Ardımca bir addım gəlmədin ancaq.
Sən məni dindirdin,
Dilim danışdı,

Şerimi dindirə bilmədin ancaq.
Ötdüyün mahnını bir yol çəşmədin
Mən çəşdim...
Dərdənin boylandım dağa.
Öz könül mahnını sən çəşmədin,
Mənim iniltimə uyşdurmağa...

Elə bil dünyəndir, Sabir bağında
Çıxdın qabağıma ağ çiçək kimi.
Elə bil dünyəndir, ağ paltarında
Qondun evimizə kəpənək kimi.

Aradan nə keçdi? İyirmi beş ildə
Qara saçımızda ağardı illər!
Təkcə istəyimiz qaldı könlüdə,
Qalan nə vardısı, apardı illər.

İndi xəyal yorğun, könül şikəstə...
Göncəliyi dadmamış qocalıq biz.
Övlad qayğısında, bir murad üstə
Birlişir uyuşmaz nəğmələrimiz.

Eyni yük altında neçə yoxuşu,
Arzumuz, qəsdimiz birgə aşıbdır.
Özgə budaqların iki yad quşu
İndi bir budaqda doğmalaşıbdır.
Budağın eşqinə darda, çətin
Nəfəsini könlümə qol-qanad vermiş.
Zaman ötüşdükcə

Məhbəbbətin də
İlk rəngi, ilk dadı dəyişilməmiş.

Demə qocalmısan, gülüm, doğrusu
Mənimçün bir az da sonlaşmısan.
Balamın anası, nə sirrdir bu?
İndi mənimçün də anlaşımsan.

Dekabr, 1974

MƏN KİÇİK BİR ÜRƏYƏM

Yenə Şəkiyə gəldim bir az dincəlim dey,
Özümə gəlim dey.
Ancaq... bir gün, bir saat dincəlmə bilmədim mən
Ürəyimə səsində...
O səssiz... O səssizliyi hara getdimsən mən,
Gülürüzlü görmədi burda bir kimsə mən.
O səssiz qulaqlarımda bir top kimi gurladı,
Fərhimi həbs edib, nəşəmi oğurladı.
Pozdu rahatlığımı,
dincliyimi,
yuxumu...
Dedim: Dincəlmək bümü?

Dedim: - Ürək, ay ürək,
Bircə ay məndən ol çək.
Axı, mən də insanam,
Mən nə sərb deyilmi bəs həyatın nəşsi?
Qələbin dərinliyində duyduym yenə o səsi:
-Dünyada yaşamayan dünyadan dinclik umar,
Yanmağında tapmalı dincliyini sənətkar.
Dedim: - Bəs bu nədir

Çoxaldıqca yaşıma da
Azalmadı arzular,
Aşır-daşdı arzular,
Başdan aşdı arzular.
Bahar oldu, qış oldu –
itirdiyim ömür, gün,
Qazandığım yaş oldu.
İndi nə istəyirsən?
Dedi: - Demə heç zaman "istəyin nədir?" mən,
Dünnə zirvə bildiyim, bu gün pillədir mən.

İstəyim birmi, onmu?
Köhnəsin çatmamış tənə arzular gəlir,
Köhnə arzularımın saçlarına dən düşür.
Dünnəmin istəyi bu gün gözümün düşür.

Bir çuxurda lillən,
Bircə çirtmə daşından
Üzü səpən, güllənən
Göl olmaq istəmirəm.
Vəlini dağların zirvəsində götürən,
Dağlarda qah-qah çəkib, dərddə hönkürən,
Saçı dağda, tənə köpük-köpük ağarıb
düzəndə qaralan,
Vəli müdrik qoca, sonrası cavan olan
Sel olmaq istəyirəm.
Mənim adım olaydı.
Bədi yol gedəydim
Gecə-gündüz,
Günəş, Ay

Sağım-solum olaydı.
Ulduz kəhkəşanları mənim yolum olaydı.
Mən il, ay bilməyirdim,
Vaxtın çərçivəsində çıxaydı ömrüm-günüm.
Bədiyyətin kiçik ölçüm olaydı mənim...
Mən sahili olmayan dənizlər istəyirdim.
Axşamları olmayan gündüzlər istəyirdim.
Xeyallar aləminə mənə daim səsləyən
Cilvələr istəyirdim.
Zirvənin özündə də zirvələr istəyirdim.
Mən kiçik bir ürəydim,
Bu dünyanın, həyatın
bəzəyiym,
süsüyüm,
Mən kiçik bir ürəydim,
sonsuzluq ölçüsüyüm.

1965-1974

ÖRTMƏ PƏNCƏ RƏNİ...

Örtmə pəncərəni!..
Necə? Sətilcəm?
Qorxmuram, qoy külək içəri dolsun.
Açıq qəlbim kimi qapım, pəncərəm
Dünyanın üzünə qoy açıq olsun.

Örtmə pəncərəni... Gəlir ilk bahar,
Gör, çölün havası necə təmizdir.
Açıq pəncərələr, açıq qapılar
Dünyaya açılan gözəlrimizdir.

Təzə bir havaya həsrət qalıb söz,
Söz də təzələnmək istəyir, dayan!
Dolsun otağıma, gəlsin izinsiz
Yellər pəncərəmi taqqudatmadan.

Tufan istəyirəm, yandıra bilsin
Könlümün qaralan ocaqlarını.
G lsin, qarışdırsın, alt-üst eyl sin
Yazdığım, pozduğum varaqlarımı.
Masa arxasında gec b g nd z
Bir  m r  ritdim təzə söz üçün.
G lsin təzə fikir, g lsin təzə söz
D n n yazdıqlarım köhnəlir bu gün.
 st r m sabahı bu gündən bilim,
K nl m  nur qonsun,  şıq  il nsin
Örtmə pəncərəni, örtmə, sevgilim,
Hava t z l nsin, söz t z l nsin.

 yul, 1978, Şəki

QIZIM GÜLZARA

G lirs n, gedirsən...
Gözüm  z nd ,
Bilmirsən n  sorur, nə deyir atan.
 z nd n, gözündən,
hər bir sözündən
Q lbini oxumaq istəyir atan.
G lirs n, gedirsən... heç nə sormuram
Baxışlar danışır, baxışlar ancaq.
Bilmək istəyirəm, a mənim balam,
Səni isidirmi qonduğun budaq?

Qınama, b l d m mən bu həyata,
Kim   rxi geriyə d nd r  bilmiş?
 vlada qızıldan taxt verər ata,
Qızıldan b xtini kim verə bilmiş?
G lirs n, gedirsən. D yişmiş bizim
S z m z, sorğumuz...

Bu sən,
bu da mən.
Elə gəlirsən ki, elə bil qızım,
Bu evdə doğulub böyüməmişəm.
Bir az yad olmusan,
Bir az utancaq
Əvvəlki ərkini istəmə yenə.
Gələndə qonaqsan, gedəndə qonaq,
Nə tez özgələydi bu ocaq sən?
Sənin xislətin də necə dəyişdi,
Dəmə gileyliyəm, yox, yox, şadam mən.
Sev ki, seviləmişəm...
Bizimki keçdi,
İndi sənin üçün narahatam mən.
Qoru hər ləkədən məhəbbəti,
Hər yerdə,
həmişə,
hər zaman, qızım.
Arxan- atan evi...
Səadəti
Yalnız ər evində tapasan, qızım.

May, 1978

FİKİR AXTARIŞI

-İsa!
-Musa!
-Tapdın?
-Yox!
İsaq - Musa quşları
Nəyi isə axtarır
Sübhə qədr
Gecələr.

Gecələrin özündən sirr gizlədər gecələr.
Ömrü boyu axtarır İsaq - Musaq quşları.
Bahar gecələrini
Suallara döndərir
Gizli axtarışları.
Axtarır, Tapa bilmir,
hey axtarır,
hey gəzir.
Əbdi axtarışdan
Nə yorulur,
Nə bezir.
Toyuq da dən içində
Eşlək nır,
axtarır.
Dən topası üstünə qalxır,
enir,
axtarır.
Tapır, yeyir,
o yenə
yeyə-yeyə axtarır.
Axtardığı, gəzdiyi gözlərinin önündə,
Bəs o nəyi axtarır, bəs o niyə axtarır?
Tapır,
yenə axtarır.
Mədsinə deyil, yox,
Fitrətinə axtarır.

Dolaylarda əridib
dəmir çanqlarını,
Aşır sirr dağlarını,
Nəyi isə axtarır ulu babalarımız,
Ürəyi acılarla dolu babalarımız.
Mən də axtarışdayam,
Obaları, elləri dolanıb qarış-qarış.
Bəlkə mayamızdadır bu əbdi axtarış!

Adamların gözündə həsrət işım-ışımdır.
Mənim sonsuz həsrətım - mənim axtarışımıdır.
Axtarıram,
Özümdə nə o yanı görüm deyil.
Zərriyə qərar tutan dünyanı görüm deyil.
Gecənin zülmətində sübhə iz axtarmışam.
Mən bir sözün içində
həmişə heç deyilməmiş
bircə söz axtarmışam.
Sabahımın eşqinə bu günümü danmışam.
Kimişə gözlərində nə qəlbini boylanmışam,
O qəlbə məşəl tutan duyğunu görmək üçün.
Başqasının xeyirxah, gözəl mələk rəndən
ibərət götürməyə üçün
Özümdə olmayanı özgəldə axtarmışam.
Fikirlərin tərkinə, arzuların ilkinə,
mələklərin rüknünə, özəyinə varmışam.
Bəzəkli rəndən vaz keçib axtarmışam özəyi.
Mən axtara-axtara itirmişəm çox şeyi.

Dünya - axtarış evi...
Kimi sərvət axtarır,
Kimi fikir axtarır.
Kimi də ürəklərin axtarış həvəsində
Sırr görür, sırr axtarır.
Sərvət, fikir!

Fərqə bax!

Sərvət - fikir deyilsə,
fikir - sərvətdir ancaq.
Bir fikir, bir söz yatır
yerin hər qarışında.
Bizə uğurlar olsun fikir axtarışında!

Fevral, 1978

QARABAĞ ATI

1956-cı ildə İngiltərə kraliçasına
Qarabağ atı - "Zaman" hədiyyə
göndərilməmişdi.

Cıdır düzü...
Sınə sində at oynaqar,
Cıdır düzü -
İgidliyin arayışı -
Üstündə də nal lə piri möhür bağlar.
Qarabağın cins atları -
hünərimin kişənərtisi,
Toppuzların gurultusu,
Qılıncların parıltısı,
Neşə rəsi!
Qarabağın kürən atı -
Döyüşlərdə arxasıdır
Koroğlunun,
Bayandurun.
Cilovunu gəlmirdimi,
hünəriniz varsa gəlməz o qızmamış,
Qamçıların hədəsinə dayandırın!
Kişənədimi o uçacaq.
Kişənərtisi - qanadları!
Qamçı vurma!
Qamçı yola gətirən cins atları?
Zaman keçdi,
Zəmanəmdə "Qırat", "Dürat", "Zaman" oldu
İgidliyi kitablara köçürüldü.
Yaddaşlarda unuduldu.
"Zaman" atım, aman atım!
Keçmişimdən bu günümə amanatım!
Avtomobil zamanında
Niyə, axı, sənənin adı "Zaman" oldu?
Geriymə döndü zaman,
Məgər raket-kaman oldu?

"Qırat", "Dürat"
İndi nədir?
Ekzotika, eksponat!
Dövrümüzdə nə deməkdir
Kral, ya da kraliça?
Öz əvvəlki hökmündəmi
bu gün yenə
Britaniyada kraliça?
Kraliça Yelizaveta
Yelləndikcə
Arasında göyün, yerin,
Nəfəs alır havasıyla
Ötüb keçən təmtəraqlı sərlərin.
O bəyənir
Asfalt üstü quş tək süzən maşınları,
Göydə gəzən maşınları.
İstəyir ki,
Sərin dəli sürətini unuda o,
Keçən sərin duyğulara sığal çəkən
Ahəngin də m tuta o.
Karetada seyrə çıxır,
At saxlayır.
O, dünyanın ölüsünü
kəfənləməyə vətənin
Sabahının körpisi tək qundaqlayır.
Öz kökünü qayıtmaqla
güman edir
Öz səsrini qabaqlayır.
Ekzotika vurğunudur
Kraliça Yelizaveta.
Səyahətə çıxan zaman
qamçı vurmaz o hər ata!
Meyl salıb Qarabağdan
Təhfidə kimi gətirilən
Kəhər ata!
"Zaman" yatmır ipə, sapa,
Dirək olub kişin rətişi yerə, göyə.

Nə qamçıya boyun əyir, nə hədəy.
O gəmirir cilovunu,
Kraliça seyr eləyir gendən onu,
Ayaqları eşir yeri,
Yaxın qoymur həndəvər mehtərli.
Nə etməli?
Gəlir bir-bir
Cıdırlarda ad qazanan,
Rekord vuran minicilər.
Nə faydası,
O ram olmur.
Kraliça aram olmur,
Qəzəblənir:
-Britaniyada yoxmu məgər
bircə kişi, -
Ram əyləyən bu qızımışı?
Kraliça yana-yana
baxır ona –
Ceyran kimi duruşuna,
Hirsli yeri eşməsin,
Heyran qalır
Kişinəndə gursən.
At duyur ki,
Gözəlli heyran qoyub
Maddım-maddım baxanlan,
Neçə-neçə yarışlardan
Qələbəylə çıxanları.
Belə heyran baxışlardan
O iyrənir,
İstəyir ki,
belindəki
Onun ceyran hüsnünə yox,
Qaçışına,
Yürüşünə heyran qala.
İstəyir ki,
ayağının altındakı
Böyüdü torpaq olsun -

İstəyir ki,
belində ki
Yarıqlarda nəmli alan jokey deyil,
Vuruşlarda zəfər çalan
igid olsun!
İstəyir ki,
yüyünini gəlmirəndə
Cilovunu çəkib yığan
igid olsun.
İstəyir ki,
sahibi də
Atlmaya beldən-bel.
Kişniyəndə
sahibi də
Kişnərtiyə cavab verə
Koroğlunun nərsilə.
O, belində kraliça qəbzəsi yox,
Vuruş istəyir, hünər istəyir.
O, belində
aynalılı Həccər istəyir.

Günə keçdi, aylar ötdü,
Qarabağın köhlənini
Qışda kişmiş,
Yazda yaşıl ot verdir.
Səhrə-səhrə
Çəmənliyə gəzdirdilə,
O yemədi, o içmədi.
Qızıl yüynə laqıldadı çənində,
Dolandıqca yad torpağın sinəsinə
Arıqladı o günbəgün.
Xiffəti çəkirdi at Şahbulağın,
Cıdır düzün.
Ürəyində
Sarı dağdan enən daşın
səsi dindi,

Gözlərində Daşaltının ağ sulan giləndi.
O dözmədi,
yox, dözmədi,
Bu xiffətdə çox hikmət var.
Yad iqlim dözmə bilməz
Öz-özünü tanıyanlar!

Avqust, 1976, Şəki.

KÜL K - OT

*"Hökmdar küləy, xalq ota bənzər.
Külə hardan əssə, ot başını o tərəfə yəyər".*

Konfusi

"Hakim - dərli bir küləy,
Xalqsa - onun qabağında
Tir-tir əsnə ota bənzər.
Hansı yandan külək əssə,
O tərəfə ot baş yəyər".
Konfüsünün bu ehkamu
Əsriləri oldu bütün hakimlərin
ilk hakimi.
Dolandırdı öz başına
məmləketi məhvər kimi.
Kəlama bax!
Yüz-yüz illər
Bir ölkənin bayrağında dalğalandı,
Külək əsdi səmum kimi,
Ağızlara daş tıxandı,
Beyinlərdə fikir dondu.
Ürək yandı.
Kəlam dönüb
Hakimlərin əlində
məşəl oldu.

Ağızlarda mənə oldu.
Gözəl, çirkin damğasıyla
damğalandı,
Çirkin dönüb gözəl oldu.
Yerin bağıı cadar-cadar,
Axmazlarda donub qaldı,
süzülmədi həqiqətin bir damcısı.
Yalan - dövlət məşininin sükançısı!
Kəlamə bax!
Ehkəmə bax!
Haqsızlığı
Yüz-yüz illər sığışmadı
Yerə, göyə.
Nə deyəsin
Bu sözdəki dırnaq içi
"böyüklüyü",
"müdrəkliyi"?
Külək əsdi
Gah imandan, gah gümandan,
Gah o yandan, gah bu yandan
Otlar əydi başlarını
Öz içindən yana-yana.
Gah o yana, gah bu yana
Külək əsdi...
Ot əyildi...
Külək əsdi,
elə bildi,
Qüdrətin bir səcdədir bu əyilmə.
Zalım külək,
Zülmə olan əyilməni səcdə bilmə!
Qorxudandır
Bu titrəmə,
bu əyilmə!
Özgəsinə qorxu ilə qorxudanın
özü qorxur.
İnanmırsan?
Aç qəlbi sənə ondan sor!

Bu qorxunun qabağında
Sən özün də
Qorxuzduğun ot kimisən.
Sən qorxuyla qorunmazdın
Bu qorxunun dəhşətini
Bilməsəydin ot kimi sən.
Ancaq bunu bilməlisən.
Məhbəbbət hörmət olar,
Qorxuyasa nifrət olar.
Nifrət sızır damcı-damcı
Nəhayətdə dağ dağlar,
Daş - oyular.
Zalım külək,
Unutma ki, gec-tezi suya dönür
Nə rildəyin,
Guruldayan
Şimşək olub çaxan bulud.
Əgər sağdan əsirənsə,
Sağa deyil,
Sol tərəfə yilir ot,
Bu tərəfə yilmənin sirri nədir?
Bu, hörmətə yilmə yox,
Bu, yalana dal çevirmə,
Həqiqətə yilmədir!

1976

SATQINLIQ

Səhl-Sumbat Xalq qəhrmanı
Babək düşmənin əlinə verən.
Sata bildin
nəyi nəyi, kimi kim?
Tək olsaydın,
heç adını tutmaz idim,
Mikrob kimi

İlminin tarixini.
Babın sinəsinə yol açdığı
Zirvənə çatmaq üçün,
Dənə keçdik,
Tənə aşdıq.
Bu yollarda
Neçə-neçə həməzlər,
Sumbatlarla qarşılaşdıq.
Satqınların hiyləsindən
Neçə kənər
Tarix endi zirvəndən dənə.
Bu hiylə gər xəyanətli
Tariximin neçə-neçə varlığını
İkənədi,
qaraladı.
Bir ölkəni yaraladı,
Neçə yerə paralandı.
Mənə açıq düşmənin deyən bir düşmənin
İçində bir, çölündə bir.
İçindəki nifrətini
Üzündə də o, gizlətmir.
Niyə qorxum bu düşməndən?
Bu meydanda ya o, ya mən!
O düşməndən qorxuram ki,
İçindəki zülmətini,
Qəzəbini, nifrətini
Üzündəki gülüş ilə
örtə bil!
Səhl-Sumbat!
Yollarıma diyirəldin
Xəyanətin ilk daşını.
Üzündəki gülüş ilə
Sən axıtdın
Bir ölkənin göz yaşını.
Bu gülüşlə
Xəyanətin zəhərini
bal qatmısan

Bu gülüşl
anamızı ağlatmisan.

Sən həmişə yanımızca hər nirsən,
Sağımızda Səhl-Sumbat,
Solumuzda Səhl-Sumbat.
Can atırıq zirvələr -
Yolumuzda Səhl-Sumbat.
O Sumbatdan törəninin
Soyu-Sumbat.
Huyu-Sumbat.
Dili-mənim,
Əli-qənim.
Qazır məni quyu Sumbat!
Gah quzeydən, gah güneydən
Baş qaldıran yel kimisən.
Nəmərdliyin yol yoldaşı,
Kişiliyin qənimisən.
Yüz qızıla, bir "sağ ol"a
Sata bildin kişiləri,
Özün söylə,
Aldıqların satdığına
dəyərdimi?
Aldığına
arzuların göyərdimi?
Qızıl getdi, "sağ ol" itdi,
Özün öldün.
Xəyanət
Tariximin kürəyində
Dəmə kimi durur ancaq.
Gücün bax,
Ərimiz çatdı səsi.
Satılanın böyüklüyü,
Satqınlığın dəri cəsi!
Düşdü gələnlərin
Xəyanət boz kölgəsi.
Neçə-neçə Səhl-Sumbat

baş qaldırdı o kölgədən,
Səsi gəlidi o ölkədən, bu ölkədən.
Səhl-Sumbat,
Dünən maskan gülüş idi,
Bu gün nədir?
Gəliri də, çıxarı da,
Mayası da,
Maskası da
bilməcdir,
bilməcdir!
Səni çox da qınamıram
Satqınlığı vaxtın özü
hünər saydı.
Məgər satan olardımı
Məgər alan olmasaydı?!

Avqust, 1979

BƏLİ SƏBİYƏM

Mən "səbisən" deyən - düz deyir.
Mənim nöqsanımı demək istəyir.
Söz atdın...
Könlümdə qopdu zəlzələ,
Bilmədim, nə zaman çıxdım özümdən.
Toxundun könlümə
üstlik hələ
Deyirsən, lal olum, qışqırmayım mən?
Dəmir dəmirdi ki, toxunsan məgər
O da cingildəyər, o da səslənər.

Mən ki istəmərim bir ürək sına,
Səbiyəm,
çünkü həyəcanım var.
Hardasa bir haqqın tapdanmasına
Mən dözə bilmərim, isti qanım var.

Mən bigandır soyuqqanlıq,
Hər şey öz ölçüm, öz tərzim var.
Sənin qərzinin mənə dəxli yox,
Mənim öz görüşüm, öz qərzim var.
De, necə od tutub alışmayım mən –
Fikirsiz, məsləksiz ölü canlara? Bəli, səbiyim,
heç çəkinmədən
Mənim qəddimə toxunanlara.

Dünyaya gəlmişəm, qanam.
Anladım,
Ürəyim od tutub yanar.
Bəli, səbiyim, çünki insanam,
Mənim nifrətim var, məhəbbətim var.
Quzuya da bəli,
Qurda da bəli?
Deyirsən, olmasın baxışım mənim?
Nöqsanım budursa gər...
dəmli,
Ancaq naxışındır yanlışıım mənim.

İyul, 1979

NARAHAT OLANDA...

Zamanın dolanbac pillələri rindən
Keçməyə istəyirəm, keçə bilmirəm.
Narahat çırpınan dünyamızda mən,
Necə rahat olum, necə, bilmirəm?

Dinçlik, rahatlıqdır mənim düşmənim.
Buludlar üstün, ey könlüm, şığı!
Alır dincliyimi əlimdən mənim
Könül sakitliyi, can rahatlığı!

Rahatsa nı yanır, nı qanır ürək
Necə başa vurum bilmirəm, günü...
Elə bil, sinəmdə dayanır ürək,
Axi, eşitmirəm döyüntüsünü.

Narahat olanda çıxıb özündən
Qəlbim qulağımda top kimi gurlar.
Onda bilirəm ki, yaşayıram mən,
Onda bilirəm ki, ürəyim də var.

Tufansız ürəklər durğun göl kimi,
Suyu təzələnməz, Dibi lillənir.
Narahat ürəklər daşqın sel kimi,
Hər daşın üstündə bir cür dillənir.
İçindən oyulub qəlbim döyünsün,
Yarışa çağırsın daşqın selləri.
Təzə bir mahnıyla sel kimi hər gün
Oyatmaq istərdim yatmış çölləri.

Dibi görünməyən ümman göstərin
Baş vurum,
Kəşf edim dərinliyini.
Mənə əzab verin, izzirab verin,
Dadım səadətin şirinliyini!

İyul, 1979, Şəki

YAMAN SIXIR GECƏ MƏNİ...

İllər qədr uzun çəkdi
Bu intizar gecəmə mənim.
Ümidimin gözəl rini
Şübhələrə sürməli di bu qəmə mənim.
Bu gecənin bir ömrünə həsr etdim

Neç-neç ömür qatdım.
Bir dilkdən min dilyə körpü atdım.
Ax bu gec sübh qədr
Nədr, nədr -
Ola bilər?
Bir dilyim günüş kimi
Pəncərəmdə gül bilər.
İtkin düşən tək qardaşım gəl bilər.
Qəfil bomba bir şəhəri
Yer üzündən sil bilər.
O bombanın bir neçəsi atılarsa,
Yer kürəsi başdan-başa öl bilər.
Hər şey, hər şey ola bilər,
Mıxı mismar eləyən var.
Geyinmiş mən gecni,
Yaman sıxır gec mənə.
Darıxıram... Hara qovum
bu həsrəti, kədəri mən?
İntizarın bir günündə qocalmışam
İki göz də borc almışam
Gözləyirəm şəhəri mən.

Mənim üçün
Şəhər yolda qala bilər.
Bu andaca gəl bilər,
Doğulmamış öl bilər.
Hər şey, hər şey ola bilər.
Mıxı mismar eləyən var.
Hardan gəlib hara getdim,
Heç bilmədim bu nə yoldu.
Bir gecənin intizan
Bir ömürdən uzun oldu.
Bu intizar, bu həsrətmiş
Bəlkə, mənim -
Öz taleyim,
Öz qədrim.

"Açıl" - dedim, açılmadı al sənərim.
Ümid güldü pəncərədə
Gün yerin,
Dən yerin.
Ürəyimdən işıq düşdü
Ümidimin gözlərində.
Dedim: - Vaxtın axarında
Gecə, gündüz silsildə.
Bu gecələr Lap nə qədər Uzun olsa
Sənərlərlə hamilədi.
Mıxı mismar eləyən var...

Oktyabr, 1979

EKRAN QARALANDA...

- Qurtardı bugünkü verilişlərimiz
Dinləyin sabahın proqramını. ...
Hələ ki, bu günüm bitməyib...
Nə tez
Sabaha keçirsin?
İnsafın hanı?
Sabaha caladın nə tez bu günü?
Ölməmiş sən ona kəfəni biçirsin.
Tamam yaşamamış günün ömrünü
İndidən sabaha niyə keçirsin?

Yatmaq istəmirəm... Keçmə sabaha!
Gecənin ömrünü uzadaq bu cür.
Gənclik müftə imiş, qocalıq baha,
Fələkdən gün çalaq, ömürdən ömür.

Yatmaq istəmirəm... bitməyən günün
Başına dolanım, qoy d n m h  .
S nin n bitibs , amma m nim n
Bitm yib, yaşayır bu günüm h  .

Ekran qaralanda qurtarır günüm,
Uşaq lar yatmağa gedir birb bir.
Ekrandan çəkilmə, başına d n m,
T klikd n canıma üşütmə g  r.

Zamanı borc ala  biz gec  rd n
Duyub yaşamama  zülüm deyilmi?
Yatmaq?
N  görmüsən bu yatmaqda sən?
Yatmaq da bir cürə  l m deyilmi?

S yk nsin söz s z , baxsın g z g z 
Gec ni uzada , vaxt unudulsun.
Qarışsın dağ d z , gecə g nd z ,
Müddətli ömrümüz müddətsiz olsun.
Yatmaq istəmirəm... hər anım  ziz...
Gec d n kamımca doymadım h  .
Hər gecə yatanda d  h edirik biz
Ömrün bir g n n   z əlimizə.

Ekran qaraldımı - könül diksindi
Gec ni bəs necə başa vurum mən?
S sin  s s g z n qəlbimə indi
T kliyi n  ilə unutdurum mən?

Ekran qaralanda, ey yalqız ürək,
 z m  yeganə dost saydım səni.
Ekran qaralanda -
Sən ey mənim t k
Yatmaq istəməyən, tapaydım səni.

Yanvar, 1979

QEYRƏ TMI, AĞILMI?

Hanı dillərin, a nənəm Nigar,
Namərdlər doğuldu bu zəmanədə.
Dədəsi kor olan qoç koroğlular
Özləri kor oldu bu zəmanədə.
Alı dədəmizin gözü kor oldu,
Çağdaş gələlərin özü kor oldu.

Törədi Koroğlu dillərindən
Savadlı, bilikli "ağıllılar" hey.
Bu ağıl hünər deyil, bəs nədən
Kölə ehtiyata səcdə qılar hey?

Vaxtın havasına baş yən ağıl
Hava bürosudur, o, ağıl deyil.
Sabahı bu gündən bəlləyən ağıl
Bilikdir, arzuya, eşqə yol deyil.
Onlara özgəsi hamıdan yaxın,
Onların özləri özünə özgə.
Bəli, hər şeyi var "ağıllıların",
Mərdlikdən savayı, qeyrətdən özgə.

Elə hey deyirsən: - "Fərasətimiz
Çatışmır, ağıllı olmalıyıq biz".
Sən ağıl deyəndə nəyi deyirsən?
Məni yən ağıl istəmirəm mən.
Həmişə danışdıq yerli-yataqlı,
Niyə azalmadı bir dərya dərdim?
Bizi ehtiyata çağırən ağıl
Bir çimdik qeyrət dəyişdirədim.
Qeyrət azadlıqdır, bu amal üçün
Qeyrət addımlayır Yer kürəsini.
Qeyrətdir dəyişib yaradan bu gün,
Dünyanın siyasi xəritəsini.

Qoy ağıl, qeyrətə getsin dalınca,
Qoy yedək olmasın ağıla qeyrət.
Ağlınız qeyrətdən geri qalınca
Dönür fəsanıya, nəgula qeyrət.

El deyib: "Ağıllı fikirləşincə,
Dəli vurub keçdi çayı bir anda".
De görək, neylədi ağıllı Həməz
Dəliyə "huy" - deyib cəbhə yaranda?

Dəlilik istəmə, ağıllı başdan
Qar yağar, soyuqdur onun tədbiri.
Dəlibaş atəşdir, o keçər daşdan,
Şumlar daş dözümlü, əriddir səbri.

"Ağıl", "ağıl" - deyən boş nağılların
Dalında həmişə qorxu gizlənir.
Dünyada açılan bütün yolların
Əvvəli qeyrətdir, axın zəfər.
Biz qeyrət gərək, biz od gərək,
Ölümə getməyi istedad gərək.

Sentyabr, 1985

HƏM OĞUL, HƏM ATA

Həmişə adilikdən qalxıb ucalmaq,
Həmişə bu millətə ağsaqqal olmaq,
Həmişə bu ölkəyə gətirmək deyil,
Həmişə istəyini almaq istəyir.
Fərmanı yerinə yetirmək deyil,
Ölkəyə fərmanlar vermək istəyir.
"Məndən ağıllısı tapılmaz" - deyir.

Masa hərisləri nə yaman çoxdur,
Həmişə bu Vətəni düşünən ürək?

Milli tin adından danışan çoxdur,
Milli tin dirdin alıšan gırk.
Görünmür bu yolda nı vvıl, nı son.
Gün kimi bəllidir: yeddi milyon
Dirdini köksündə yaşatmayan kəs
Bu boyda milli tı baş ola bilməz.

Özümüz yanırıq öz dirdimiz,
Dünyanın qulağı kar olmuş biz.
Bizim haqqımızı boğur siyasət,
Haqqı sübut edən şahidimiz yox.
Sıfıra döndürdün başsız bu milli tı,
Sıfırlar önündə vahidimiz yox!

Kimis yendirən, kimis yenən,
Ürəyi piylənən, beyni piylənən,
Vıcdanı piylənən yekqarınlar
Dirdini nı bilsin bu ac milli tin,
Adic insafa möhtac milli tin.
Xalq üçün yananlar qapı dälində,
Xalqı talayanlar cah-cəlalında.
Halımız, günümüz cətin, çox cətin!
Nıyi gözləyirik? Bütün milli tin
Ürəyi nıbzində döyünən kəsi,
Özüylə, dostuyla, tayfasıyla yox,
Böyük milli tiylə öyünən kəsi
Tanıyan var isə göstərsin bizə,
Gəlsin rəhbər olsun milli timiz.

Milli t Qarabağda qırılan zaman
Oğlunun toyunda çalib-oynayan
Adamdan milli tı baş ola bilməz,
Bu xalqın özündə ağır yükünü
Çəkən arabaya qoşula bilməz.
Xalqın yağısına alovlanmayan,
Cəbhədə can verən şəhid sğəri

Özün doğmaca övlad sanmayan
Nec ola bilr xalqn rıhbıri?
Bu Vtın mınimdir, bu Vtın snin
Sngırdı sgırdı dıyn güllınin
Ağrsı qılbındı göynmıyın kıs
Bu boyda millı baş ola bilmız.
Millıttın yanarı göstırin mını,
İnanım mın onun böyüklüyün.
El bil ilişib zaman zamanda
N il bitıcık bu dırdin sonu?
Şuşada, Şellidı, Kırkicahanda
Atulan topların gurultusunu
Bakıda evind eşitmıyın kıs
Vallah, bu millıt baş ola bilmız.

* * *

Yel sıdı, tırpındı, dindi mmlıkıt,
Kompassız gımidir indi mmlıkıt,
Hara getdiyini özü dı bilmir.
Lövbır ilişmişdi, zaman açsa da,
Bir addım irli o gedı bilmir.
Sükançı göstırin indi siz mını,
Gılsin, dalğaları o, yara bilsin,
Verib sinısinı lıpdöyün
Gımini irli apara bilsin.
Bir oğul göstırin indi siz mını
Millıt hım ata, hım oğul olsun.
Çox gördük xalqını qul edınlıri,
Elısi gılsin ki, xalqa qul olsun.
El bir namızd göstırin mını
Dolanım başına, dönüm gözün.

Aprel, 1992

İ G R QORUNMAZSA İSTİQLALIMIZ

Qərribə zamanda yaşadığ, oğul,
Bilmədik maskayla üzün fərqini.
Vallah, seçilmədi hiylədən ağıl,
Bilmədik yəriylə düzün fərqini.

Yaşadıq birtəhər, yazdıq birtəhər,
Zaman bizim üçün müstəbid oldu.
Dil - açar olmadı,
ağla gələnər
Dildə kilidləndi, dil - kilid oldu.
Ağlın dediyini demədi dillər,
Bizi bağışlasın gələn nəsillər.

İzlədi hamını qorxu, təhlükə
Haqqın, ədalətin öldü anası.
Oldu başdan-başa o boyda ölkə
Məhkum millətlərin həbsxanası.
"Bərabər olmalı - dedilər - hamı",
Yasa döndərildilər toyu, bayramı.

Bərabər tutuldu od-alov suya –
Yaxşılar yamana, oğru doğruya.
Hər şey alt-üst oldu, qarışdı aləm,
Bağının barını el dərəmmədi.

Varlını yoxsula döndərən qələm
Yoxsulu varlıya döndərəmmədi.
Hər şey öz əksiylə yerbə yer oldu,
Hamı yoxsulluqda bərabər oldu.

Tapdandı əzmimiz, şəxsiyyətimiz,
Mənlik sürgün oldu, yad oldu biz.
Nə simamız qaldı, nə sifətimiz,
Hamımız bənzədik bir-birimiz.

Yalan zumasına oynadı ölkə,
Yalan qıdlay, mərama döndü.
Sınımız altmda ürək yerin
Yalan dilə gəlidi, yalan döyündü.

Hələ torpağa da yalan kədir,
Yalan kilmışdi, yalan dərildi.
Dünyaya dərirdən pərdə çəkildi
Millət sarıti səadət bildi.

Qaranın üzündə bəzən ağ ləkə!
Vaxtın ləyində hər şey lənəndi.
Qorib aləmdir, qalib bir ölkə*
Məğlub etdiyini ləl açır indi.

Azadlıq, səadət haqqımdır mənə,
Allah çox görməsin bu haqqı bizə.
İstiqlal yolunda qurbanlar verib
Axır yetişmişik istəyimizə.
İplər qırılsa da, bilmirəm hələ
İpin ucundakı o qarmaq nədir.
Uzaqdan qurulur bizə min tələ,
Şeytanın barmağı evimizdədir.

Ey xırda millətlər, ayıq olun siz
Hələ çalxalanır bulanığ dəniz.
Verdiyi vədini tez unudan var,
Bulanıq sulara balıq tutan var.
Girib qılığına, alıb könlünü
Saçı sığallayıb başı vuran var,
Atı torbasıyla vuruşduran var.
Xırda millətləri "ayır, buyurla"
Bir-birinin üstə salışdıran var.
Odlu nöqtələrdə səngiyən odu
Püfləyib tənədən alışdıran var.

* Rusiyanın Almaniyadan yardım ummasına işarədir

Çıxs da əlində xalqlar, ölkələr
Ölməyib o iblis, o Şeytan hələ.
Hələ ümid verir ona bəlkələr,
Düşməyib amirlik taxtından hələ.

Üç yüz il dünyaya qan udduran taxt
Çürüyüb, sahibi inana bilmir.
Ondan üz döndərüb bu dövrən, bu vaxt
Bu böyük gerçəyi o qana bilmir.
Həqiqət, ədalət məhkəməsinə
Qol çəkər, qolundan utana bilmir.
Tərgitmək istəmir köhnə vərdisi,
Anlaya bilmir ki, qırılıb dişi.
Kiçik bəliqləri üyüdü bilməz,
Daha köhnə yolla o, gedər bilməz,

Yoğrulub İblisin mayası kindən,
İblis ləzzət alır öz pisliyindən.
Ölüm anında da əl çəkən deyil,
O öz vərdisindən - iblisliyindən.
İndi ki, belədir...
Nə deyim artıq?!
Budur durumumuz, budur halımız;
Bizi məhv eləyər arxaymçılıq,
Əgər qorunmazsa istiqlalımız!

İyul, 1992, Şəki

TƏZƏ DƏN YARATSIN YARADAN BİZİ

Yalan mamırlanıb ürəyimizdə
Haram maya tutub çörəyimizdə.
Yalana inandıq, doğrunu dandıq,
Yalandan nə bezdik, nə də utandıq.
Həqiqət qovuldu həyatımızdan,
Yalan bazannda satıldı vicdan.
Xəyanət gözüylə baxdıq hər şeyə,
Təpədən dırnağa döndük hiyləyə.

Hiylə zəhərindən o qəddər içdik,
İndi yalan axır damarımızdan.
Sirat körpüsündən kəllə keçdik,
Dönmək istəmədik öz karımızdan.

Zamanın şər il söz birliyindən,
Haqqın zor əlindən əsirliyindən
Qəlbimiz o qəddər yaralanıb ki,
Hiylələri o qəddər haqqı danıb ki,
Kəlləyi ağıldan seçə bilmirik,
Gerçəyi nağıldan seçə bilmirik.
O qəddər yırıqlı çulğalaşmışıq,
O qəddər dolaşmış yollar aşmışıq
İndi hamar yoldan keçə bilmirik.

Tamam unudulub əcdaddan gələn
Gözəl xislətimiz, təbiətimiz,
Bu gün özümüzə yad olmuşuq biz.
Kiminsə dərdinə alışmış yanımaq,
Kiminsə əl tutmaq arğılır bizə.
Kiminsə aldatmaq, nəyisə danmaq
Elə bil çevrilib xislətimiz.
Gözümüz önündə haqq olan zaman
Fəryad qopardıq mı?
Yox, susan olduq!
Biz ömür qazanmış susmağımızdan
Amma insanlığı uduzan olduq.

Bu gün özümüzə qabarır zaman,
Biz necə keçmiş bu gündən danaq?
Biz indi dünyanın çirkəblərindən
Necə təmizlənmək, necə paklanaq?

Fikrimiz o qəddər həddən artırıb ki,
Ruhumuz o qəddər zəddən artırıb ki,
Anlaya bilmirik astarın, üzün
İndi baxamırıq düzün gözünə.

Yalan mamır tutub ür yimizd
Bu qalın mamırdan arınmaq ç tin!
Günün damğası var kür yimizd,
Damğa biziml dir çox ill r, y qin.

Könlümü g mir n fikir l rimi
Dün n öldürmüş m bir c llad kimi.
M n kim m?
Ağlının k sil n dili!
M n fikir qatili, m l qatili!
Bu gün dal tli bir insan kimi
O qatil ömrümü ömür sayımmı?
Özümün özüm x yan timi
Bu gün m n özüm bağışlayımmı?
T rsin yaşadq bir qanş ömrü
H l sağım solda, solum sağdadır.
Dün nki günl rin köllik möhrü
H l ruhumuzda yaşamaqdadır.

Nec t mizl y k dün n kirl n n
Bu gün saflıq uyan ür yimizi?
Haqqa ç tin g l r haqqından dön n,
T z d n yaratsın yaradan bizi!

Avqust, 1992, Ş ki

ÜMİD HEYK L QOYUN

Ür k yaşar h mış
Ümidiyl qol-boyun.
Ümid yaşadar bizi,
Ümid heyk l qoyun.
Ümid nec xoşqılıq,
Ümid nec işv kar.
O - bütün qıfıllara
Düş n sirli bir açar.

T k olsam, h ms hb tim,
Cüt olsam, h mkarımıdır.
Ac olsam, o -   r yim,
L t olsam, paltarımıdır.

 middir d rdimizin
Sin sini dađlayan.
 middir bu g n m 
Sabahıma bađlayan.

Bizim min-min arzumuz
Hər vaxt bizdən  nd dir.
Pu  olan dək belə
Ümid yed yind dir.

Ümid bizdən çox ya ar,
O, nə əvvəl, n  sondur.
 midin ömrü, vallah,
 mr m zd n uzundur.

 mid  bir olanda
Həyat biz  bal dadır.
O, aldadıb yaşadır,
O, ya adıb aldadır.

Heykəl qoyun  mid 
Türk etməz bir an bizi.
Arzuya qanad verib
Odur yaşadan bizi.

Qana-qana aldanaq,
Budur həyat, budur haqq!
Yaşaya bilərikmi
  g r biz aldanmasaq?

Avqust, 1992.

VƏTƏN MARŞI

Ey Vətən oğlu, düşün, bil ki, sənindir bu Vətən,
Sabahın, həm bu günün, həm dünənidir bu Vətən.
Sənin öz dövlətin, öz millətin, öz cəddin var
Vətən uğrunda ölənlər ölümündən doğular.
Biz Vətən məcnunu, el aşiqi, sülh əsgəriyik
Biz Vətən naminə ölsək, dirilərdir diriyik.
Mənim öz ulduzumu bağrına basmış hilalım,
Dedi öndər: "Yönü bayraqdakı üç rəngdən alım"
Sən bu gül bayrağın altında məramınca yaşa,
Qoyma düşmənin nəfəsindən ona çirkab bulaşa.
Sənin öz bayrağın kölgəsi cənnətdi sən,
Günəş hər gün doğur ancaq içimizdən Vətən.
Bizim iqbalımızı yazdı qılincin kəsəri,
Bizi biz etdi Dəddə Qorqud oğuznamları.
Ey Azərbaycanımız, türkün oğuzlar Vətəni,
Ər oğullar, Ər igidlər, kişi - qızlar Vətəni,
Sənin haqqındır azadlıq, sən eşqindir iman,
Tapmar haqqa və insanlığa haqdan doğulan.
Bəşərin dərini öz dərni bilib millətimiz.
Bizim öz niyyətimizdən doğub hürriyyətimiz.
Gecələr yatmadan əvvəl sor özündən ki:
"Bu gün Mən nə etdim mənə yurddaş edən öz yurdum üçün?"

1992

SÖZ ALAĞI

Çəkdiyimiz bu dərdlər, müsibətlər, bəlalər
Qəddərin qəzası mı?
Günahkar bəndələr Allahın cəzası mı?
Özümüz də bilmirik nədən nə istəyirik
"Əgər belə olarsa, elə olar" - deyirik.
Ədalətin saplağı asılır bir "əgərdən".
Sözlər düşüb kəsərdən, sözər düşüb dəyərdən.

Sözün bina tikirik, daşı yox, kərpic yox,
Prezident fərman verir, icrası yox, gücü yox.
Boş-boş ömrün il qaralanır kağızlar,
Qatıq kəsmir ağzlar.
Şəhli-şirli sözlər maça kimi sürtülüb,
Hara gəldi dürtülüb.
Söz itirib rəngini, çəkisini, tamamı –
Öz ilkin anlamını. Sifəti də bozlaşıb
Yaman həyasızlaşıb. Sözlər elə dəyişib
Dünün ağ bildiyimiz
Bir gün sonra ağ olmur,
Elə üz göstərir ki, onu tanımaq olmur.
Söz qiymətdən düşən yaman artıb sellənib
Sellənməyi bir yana, daş kəsikli lillənib.
Kürsülərdə, efərdə, zəhərləyib havanı
İndi meydan sulayır neçə söz pəhləvanı.
Qanadlı nitqləri basıb sözün alağı
Hünərin var seç görüm kəhər atdan ulağı.
Əlindən iş gəlməyən
Söz ilə basıb-kəsən quru bəy bənzərlik.
Oxuduğu sözlərin mənasını bilməyən
Müğənniyə bənzərlik.
Fələyin çarxı döndü,
Başqa donda göründü.
Heç olmasa bir anlıq boylanmadıq çarxa da
Bizim arxamızdakı bizi qoydu arxada.
Qabağa tələsmədik.
Qalxan kimi qorunduq, qılınc kimi kəsmədik
Bilmədik, haqq yolundan biz nə zaman sapındıq.
Tapınmadıq məsləhət, nə fəsimizə tapındıq.
Bir yerdə ki, məllər sözün yedəyindədir,
O ölkədə bilinməz yaxşı nədir, pis nədir.
Bir yerdə ki, susdurur, aqili yelbeyinlər
Bir yerdə ki, körpələr, türfə qızlar, gəlinlər
Düşmənin pəncəsində bu gün dustaq olubsa,

D d mizin torpağı dədəmizin quluna
  g r oylaq olubsa,
Vay bizim halımıza –
 l n amalımıza!

Bir yerdə ki, gah   li, gah Vəli alqışlanır
D şm n  tuşlanası od ağızlı silahlar
 z xalqma tuşlanır.
Bir yerdə ki, namus, ar inzivaya    kilir,
Bir yerdə ki, qa cının payına g z dikilir,
Bir yerdə ki,  rfanın c  hal td n fərqi yox,
Bir yerdə ki, yalanın həqiqətdən fərqi yox,
Bir yerdə ki, r şv tdir ədalətin təməli,
Bir yerdə ki,   hid  f rarinin əməli
Bir-birinə qarışmış,
Bir yerdə ki, yasla toy, xeyir    r barışmış,
Bir yerdə ki, kiməsə
xəlvəti him-cim etmək,
Halalca torpağını düşmənə təslim etmək
Adic  bir i dis ,
 l m adil  ibs ,
Mat m adil  ibs ,
D rd, q m adil  ibs ,
Bir yerdə ki, millətin haqqı hərrac malıdır
O  lk d  Vətən də, el də satılmalıdır.

  r k bahalaşanda, qeyrət ucuzlaşarmış,
 nsan  r yil  yox, m d siyl  yaşarmış.
  t-qızıl qiymətinə, vicdan su qiymətinə,
Yalan od qiymətinə, iman su qiymətinə
Satılırsa, susmağı, gəlin, sayaq h n rd n,
G n  i də gözləyək d n n batdığı yerdən.

İyun, 1993

OXUMA, BÜLBÜL

Bu bahar oxuma, bülbul, sən allah.
Zülmətdir,
Yoluna şam tutanın yox.
Şuşan ağlar qaldı, köçdü el-oba
Şirin cəhcəhinin dən tutanın yox.
Sən Cıdır düzündə cəh-cəh vuranda
Qədir hay verirdi sən bir anda.
İndi bu dağlardan didərgin olduq,
İndi bu dağların Qədirliyi yox.
Elsiz dağ da susar, bulaq da dinməz,
Qədirsiz Şuşada qədrin bilinməz.
Bu bahar oxuma, bülbul, sən allah.
Daşaltı çayının kəsilib səsi,
Bizsiz o kükrəməz, o, coşa bilməz.
Vallah, inanmıram, bülbul nəğməsi,
Hayastan dilin uyuşa bilməz.
Oxuma, oxuma, bülbul, sən allah.

Açma xanbülbul, açma, sən bu il,
Görürsən, bu bahar bizimçün deyil.
Axı, həmdərin, Məhəmmədin
Qanıyla sulanmış çiçəklər bu il.
Ötdü günlərimiz ahlı, amanlı,
Sənin hikmətini o ləliqanlı
Çöllərin gədesi anlaya bilməz
O yerlər bizimçün darıxmırmı bəs?

Bizsiz Şuşamızda nələr baş verir?
Allah bizə ümid, ona aş verir.
Çiçək kimi zərif, su kimi şaqraq,
Muğam kimi kövrək, anam Qarabağ,
Nəğməli qəlbini söylə, sən bu gün
Cəllad tapdağına bəs necə dözdün?
Qoy bəhər verməsin bu il bu torpaq,
Düşmənin məzarına o dönsün ancaq!

Bizim oylağımız o qəlbi dağlar,
Muğam pıçıldayan ayna bulaqlar,
Daşaltı çayının daş dölün səsi,
Şuşa qalasının "rim gəldi"si,
Dərin dərhlərin daşğın səli,
Nərvan şəirinin "qərnfılları",
Sən qayadakı bülbul nəvəsi,
Nəvvabın, Xudunun yurdu - yuvası,
Nal tökün dağların dar keçidləri,
Şuşanın kaşından göy məscidləri,
Yarış meydanları, cıdır düzləri,
Ulu Pənah xanın ayaq izləri
Görən, bizim üçün darıxmırmı bəs?
Boz qarğa bülbulə tay ola bilməz.
Yaxşı ki, ayağı yoxdur onların,
Onlar da bizimlək, yoxsa, qaçardı.
Onda bu gün kimi gələcəkdə də
Zülmə, haqsızlığa haqq əl açardı.
Bu ilki bahardan biz nə?
Vallah,
Gələcək də, bu bahar bizimçün deyil.
Oxuma, oxuma, bülbul, sən allah,
Açma, xarıbülbul, açma, sən bu il.

May, 1994

YURD YAD Ə LİNDİ

Sabirin, M.Cəlilin divanısi,
hüquqşünas Ə.Yaşara

Hər gün neçə şəhid dəfn edirik biz,
Ağacı torpağa basdıran kimi.
Üzlərdə qəzəbdən nə kölgə, nə iz,
Dəfn mərasimi ötür an kimi.

Niy bu mürasim sarsıtmır bizi?
Nec glib çatdıq bu "mürqama" biz?
Bu ki, faciıdır... faciı mizi
Niy çevirmirik intiqama biz?

Qız b zirvı sindı n endik biz bu gün,
Yoxuşlar çevrilib eniş döndü.
Şıhid dıfn el m k, yoxsa, bizimçün
Adicı qaydaya, vırdış döndü?

Mürzarm başında qanadlı sözlər,
Qanadlı cümllər baş alıb gedir.
İntiqam hissimiz varsa bir qıdır,
O da bu sözlər boşalıb gedir:
" dal t bizdıdır... bizimdir z f r,
Daim güvnmışik biz hı qıqtı.
Vıtnin yolunda öl n şıhidlr
Ölmür, qovuşurlar b b diyytı".

Çox gözəl sözlərdir, hikmətli, kövrk
Amma çox uyuruq söz, "hikmət".
Yoxmu mürasimd b s bu şıhid tk
Qovuşmaq ist y n b b diyytı?
Buyursun, bir n f r ir li g lsin.
Bu şıhid oğlana varmı bir v z?
Onun qatilinı hanı q z b, kin?
Onun qisasını kim alacaq b s?

Verib Qarabağı Bakıya qaçdıq,
Bakıda "Qarabağ" kafesi açdıq.
Verib Qarabağı oxuduruq biz,
Toylarda "Qarabağ şik st si"ni.
Heç dem, bizim dı kişiliyimiz
Toylarda cırmaqış minlik d stini.

Çaldı, Qarabağı çaldı düşm nim
B s o şik st ni oxuyan kimdir?
Düşm n lind yk n Qarabağ,
m nim

Şikəstə deməyim şikəstliyimdir.
Biz bunu bacardıq, biz bunu yalnız,
Biz qənim olmuş öz tamahımız.
Düşməni yönəlmir qəzəb də, kin də,
Dərs ala bilmədik əcdadımızdan.
Özümüz bu kökdə, yurd yad əlində,
Haray Çəbbi xan, haray Pənah xan!

Aprel, 1994

UTANIRAM

Şəhidlərin, qaçqınların
Üstümüzdə min ahı var.
Çatdığımız bu nöqtədə
Hamımızın günahı var.

Düşmənimiz arxalandı
Silahına, öz gücünə.
Zora təslim olan torpaq
Qaytarılmaz söz gücünə.

İldən getdi yurd-yuvamız,
Necə dözdük bu dərdə biz?
Qaytarmaqçın haqqımızı
İlə açmayaq namərdə biz.

Düzü budur: Bu dünyada
Gücün varsa, sözün haqdır.
Gücün yoxsa, son əlacın
Xəcalətdir, utanmaqdır.

Bir zamanlar neçə-neçə döyüşlərdən
Qalib çıxan qalalara baxdıqca mən
Keçmişimlə indim durur yan-yanaşı.
Keçmişimdən bu günümə

Yağır indi töhmət daşı.
Alışırım için-için,
Sual qopur ürüyimdən: Neçin, neçin?

Babaların ucaldığı
Bizim qalib qalalardan utanıram.
Çadırlarda
Donan körpü balalardan utanıram.
Bu torpağı qorumağı
Özümüzü borc bilmədik.
Vətən getdi,
Vətəndaşlıq zirvəsini yüksəlmədik,
utanıram.

Vətən getdi, şeir yazdıq:
"Sən mənimlə, ana Vətən".
Vətən getdi, nitq dedik
Uca-uca kürsülərdən,
utanıram.
Vətən getdi, el talandı,
Didişirik biz hələ də.
Biz iqtidar uğrunda döyüşlərdən
Usanmadıq bir gələcək,
utanıram.

Söz altında yatammırdıq,
Diz altında yatan olduq.
Döndürün qazancını
Nəfsimizə satan olduq.
Yurdu satmaq hesabına
Arzumuza çatan olduq,
utanıram.

Səbrimizin dolub daşan kasasından,
Şəhidlərin alınmamış qisasından,
Onların qan bahasından,
Bu millətin qəhrli manlıq dühasından
utanıram.

Biz h   də  alxanırıq
  sr keçdi, durulmadıq.
Kütlə yik, bu   k- evird 
   nib mill t olmadıq,
utanıram.

Q bird rin ba  da ını o urlayan,
Ya ama cın  l  soyan
G d  ərin özümüzün olduğuna
utanıram.

Bu millətin acı-doğru, toxu-oğru.
Aclarına acıyıram,
Mən toxuna utanıram.
 l n varsa, vay halına!
Arxa  evir d zl y n , amalına!
Bir q birlik yer alma cın
  t k-t k R  v t g r k!
Haqq evinə gedəndən də haqq istəyən
 r fsiz  nə deyim mən?
 l m-ucuz, həyat-baha,
 ndi  l m, ya ama dan min qat baha!
O da haqqdır, bu da haqqdır.
Mənim kimi bin vanın
Son  lacı utanma dır.

Yar b, necə mill tdi bu?
Başdan-başa zill tdi bu.
 z- z n  q nimdi bu.
Hər nə isə m nimdi bu,
  srlik qan d   nin 
Deyə bilmir son s z n ,
Amma qırır  z- z n ,
utanıram.

Cırtan boyda    enistan
D v  boyda Rusiyaya dərs ver li

Onu şöhrət məqamından
endirlə

Mən özümü necə varsa,
Elə görüb utanıram.
İndi çeçen qeyrətində
Dərs götürüb utanıram.
Bu ölkənin sərvətini
O satalı, bu satalı,
Vətənin olub hərərac malı,
utanıram.

Çadırlarda el qırılır,
Toylardasa pul cırılır,
utanıram.

Özgəsinin qoltuğunda yuva qurmuş,
Özgəsinin fitvasıyla
Öz xalqına tələ qurmuş,
Özgəsinin əli üstə
İqtidara can atan kəs
Bu millətə əsl oğul ola bilməz.
Bizimkidir o namərd də.
Buna dözmür, mən yanıram.
Satqına yox, satqınlığa utanıram.

Elə bildik, bu bəhlələr
Allah yazan qədr imiş.
Bizim də Vətən sevgimiz
Utanmağa qədr imiş.
Bu torpağı qorumağı
Özümüzə borc bildik.
Vətən getdi,
Vətəndaşlıq zirvəsinə yüksəlmədik.
Heç olmasa bu gerçək biz inanaq.
Sonuncumuz qalanadək
Ya vuruşaq, ya utanaq!

Mart, 1995

ŞƏHİD ANASI

İçindən alışıb o, yana-yana
Müşgül dilini gətirir dil,
Məmurun önündə yilir ana: -
Şəhid anasıyam, mənə rəhm el!
"Şəhid anasıyam!" - zənn edir ana
Dərdin çarəsidir bu iki kəlmə.
Əslində, millətin bağrından keçən
Qılınc yarasıdır bu iki kəlmə. –
Şəhid anasıyam, eşidin mənə...
O susdu, dayandı, gözünü doldu.
Könüllər dağlayan iki kəlməni
Bağlı qapılara açar bildi o.

O, hələ bilmir ki, açar bildiyi
Düşmür kilidlənmiş daş ürəkliyə.
Bəsdir təsəlliylə könül verdiyi,
Döyür qapıları o, nahaq yerə. –
Şəhid anasıyam! - Naləyə bir bax!
Bu nalə bir qəlbi yumşaltmır ancaq.
Biz niyə həmişə özünü yanlıyıq
Amma özümüzə soyuqqanlıyıq?

Bu iki kəlmənin mətləbi nəydi?
Duymayıb, hələ ona, hələ sözə qıydıq. –
Şəhid anasıyam, - deməməliydi,
Biz onu gözündən oxumalıydıq.

-Şəhid anasıyam!
Onun fəryadı
Məlum həqiqəti kölgələndirir,
"Ana" dediyimiz o böyük adı
Analıq taxtından yerə endirir –
Biz niyə bu qədər soyuqqanlıyıq?
Şəhidi şəhidlik mərtəbəsinə
Endirir ananın giley-güzarı.

Bizdən kömək uman dərdli səsindən
Alışıb yanmazmı ş hid məzarı?
Ana qapılarda dil nir bu gün,
Oğul ş hid olmuş, yoxsa, bunun n?

İyul, 1996

ATATÜRK

Atatürkün atası! Adi c fakeş bir ata,
 z kiçik k lf tinin c vr n  c kmiş bir ata,
Bir böyük millətə ancaq ata  kmiş bir ata!
Atatürkün anası! Adi bir insan, bir ana.
Zaman ötdükcə n dd n səcdə qılır hər kəs ona?
Bir böyük millətə bir gün ata doğmuş o ana.
Atatürkün sinəsi, yurdun almmaz qalası!
Atatürk millətinin h m atası, h m balası!
Nədir arzum, dil yim tanrıdan imanla bu gün?
Talanın, bağrına dağlar c kil n xalqım üçün:
Yeni fikrin k l yind n qoca mill t darana,
Bizi birləşdirəcək bir Atat rk m yarana!

1992-1998

M  N T RK  M

Sən bizi aldatdın illərdən bəri,
Mən c rxı-fələkdən dərs götürmüşəm.
Özgə anasından s d  m nl ri,
Özgə qulluğunda duran görmüşəm.

Bəsdir d zd y m z ölümdən bet r,
Köhnə bazardakı o köhnə n rxa.
Mill ti yüz yerə caladın, yetər,
Yüz arxın suyunu qatma bir arxa.

İslimi, nəslimi tanıyıram mən,
Qarışıq deyiləm, özümdən hürkəm.
Sən kimsən, sən nəslən, özün bilərsən,
Mən ilk qaynağımdan türk oğlu türkəm!
Sübutdur, dildir, ağlın qibləsi,
Dəyiş bilərsən adımlı ancaq.
Canım çıxanadək qəlbimin səsi,
"Türkəm" - gerçəyini pıçıldayacaq.

Noyabr, 1995

SUAL VARSA, CAVAB VAR

Mən üzgüçü deyiləm, nə işim var dərindən
Mən üzürəm də nizin ancaq dayaz yerindən.
Dənin dərinliyi vahiməylə doludur
Təkcə bunu bilirəm: Dərinlik qorxuludur.

Mən qorxuram könlümün içində baş vurmağa,
Orda donub daşlaşan layları qaldırmağa.
Qaldırdınmı bir layı, lay üstündən lay gəlir,
Sükut layı pozulsa, dalınca haray gəlir.
Haray, dərinlikdəki min-min məchuldan haray!
Ana yoldan ayrılan cığırdan, yoldan haray!
Bir gülü dörmək üçün min əzabə dözürkən
Qarşında gül yerində dikilən koldan haray!
Qorxuram xəyalımməni hər gün aldadıb
Sərxoş edən meyində.
Bir də... .könlü dəryamın dİbsiz
dərinliyində.
Nə deməkdir duyğumun bircə anın içində
Yanıb cİlalanması?
Sabahkı faciənin bu gün hardansa sızıb
Ürəyimə damması?

Nı damdı, niyı damdı?
Niyı ağla dammadı, ancaq ürüyı damdı?
Biz dammanı bilirik damdırandan xıbırsız.
Gah yanıb, gah sönürük, yandırandan xıbırsız.

Daman ki, məlum idi.
Bəs, damdıran kim idi?
Niyı xıbırdaş edir tale məni öncədən?
Xıbır taleəni gəlir, yoxsa, məni Tanrının
Verdiyi düşüncədən?

Yuxuda gördüyümüz gerçək olur ertəsi,
Bu günün olayları unudulur ertəsi.
Qırx il vətəni olanlar elə bil bayaq olmuş.
Niyı uzaqlar yaxın, yaxınlar uzaq olmuş?
Nı deməkdir bu hallar -
Məni heyrətləndirən bu cavabsız suallar?

Heykəllər döndərib hər duyğumu, hissimi
Mehrab kimi, büt kimi
Onların qarşısında məni donmaq istəyirəm,
Hər birin əlimə toxunmaq istəyirəm.
Eşitmək istəyirəm fəryadını, ahını,
Məni görmək istəyirəm bir duyğudan göyərən
Onun dörd cinahını.
Dünyanın bir sığılı, amma bol şilləsi var,
Ömrün üç pilləsi var:
Dünən-günah,
Bu gün - dər,
Gələcək - ölümdür.
Üçü birgə - insanın öz-özünü verdiyi
İztirabdır, zülümdür.
Günah - köhnə günahdır, unuduruq amma biz.
Günahkardır cəddimiz.
O zamandan bulanıb hey axsa da çox sular,
Tanrının cənnətindəni cəddimizi qovdular.
Hakim ola bilmirik nə fəsimiz o gündən,

Xilas ola bilmirik şeytanın hiylə sindən.
Biz əl açıb dərğaha -
Təzə adlar veririk bu gün köhnə günaha...
Tənn hər şeydən əvvəl torpağı yaratdı ki,
Yaratmaq istədiyi insan üçün yem olsun,
Təbiətdə bir ahəng, tarazlıq, nizam olsun.
Amma insan ölüncə
Bu dəfə də o özü torpaq üçün yem oldu.
Bu, ona təslim ikən,
O, buna təslim oldu.

Sən ey bu nizamdakı ilk qaydanı pozanım,
Sən ey vaxtın əlilə bizə tale yazanım,
Nə deməkdir, özün də,
Yemin dönüb yenidən yeminə yem olması?
Hakimin qul olması, qulun hakim olması?

Bircə günün içində min bir hala düşməyim -
Özgəsiylə dil tapıb, özümə döyüşməyim
Nə deməkdir, ilahi?
Mən ki, aciz bəndəm,
Bu duyğular elində
üzü qara,
dili lal,
Gözü kor şərmləndənəm.
Mənə verdiyin əğl niyə gəlmir karıma?
O, cavab tapa bilmir min-min suallarıma.
Özün də, mənim ağlım aciz iş bu qıldır,
Hardan doğru bəs sənənin sirrinə əl uzadan,
Bu cavabsız suallar?
Eyni gündə doğulur hər qılıfa bir açar,
Qıl fıl varsa, açar var,
Sual varsa, cavab var.

Mart, 1996

BİR ÖMÜR YUXU

Bu gecə yuxuda gördüm, ölmüşəm
Nəfəsim tənəgiyib...
Amma bu aləm
Yüz illik, min illik vərdisindədir,
Hər kəs öz yolunda, öz işindədir.

Gəlir qulağıma qəhqəhə səsi,
Hardasa uzaqdan bir quş nəğməsi.
Odur, bax, məni yir çöldə bir quzu,
Axır bulaqdan da sırhaşlarla su.

Heç nə dəyişməyib evdə yerini
Dolabda kitablar, güldənda çiçək.
Açıq pəncərənin pərdələrini
Gah-sağa, gah sola oynadır külək.

Gördüm, məni baxır şəklim divardan,
Dedim, nağıl imiş arzu da, kam da.
Dedim, bir fərq varmı, görəsən, bu an
İndi o şəkillə mənim aramda?

Mən ölü, o cansız... kənar otaqdan
Gəlidi nəvələrin şən-şatır səsi.
Gördüm, məni baxır masam bucaqdan,
Neyləyim? Üstümdə ölüm kölgəsi...

Bir sənsə qulağıma gəlmişdi haqdan,
Ölümü görmüşdüm o vaxt elə bil.
Mənim ürəyim dəmmişdi çoxdan:
Ən böyük qismətim ölümdür bu il.

Unutmaq istədim ölümü bir an
Gördüm, bacarmıram, ol hara çatır?
Mənim ölümümə, gördüm, dünyadan
Heç nə əskilməyib, hələmən dünyadır.

Yaman dəyişkəndir dünyanın rəngi
İnsanı ağıladan bəzən ağılıdır.
Böyük s fehlidir, d ş n s n ki,
Dünyanın varlığı s n  bağılıdır.

Qışqırdım, içimdə boğuldu səsim,
Səslərin içində yox oldu səsim.
Hamının dərdinə mən ortağ oldum,
Hamının dərdini saldım qəlbimə.
Bu gün mən ölmüşəm, mənim yoxluğum
Heç kəsin vecin  deyilm ş, demə.

Yalanm ş bu dünya, dedim, ağı yalan!
Təzə bir şeirimi bitir c kdim.
Masamın üstündə yarımçıq qalan
Yazıma boylamb, qıfıl ah çəkdim.

Ayıldım yuxudan... dedim ki, çoxu
Nədənsə, öncədən  l m  duymuş.
Yox, yuxu deyilm ş gördüyüm yuxu,
Mənim yaşadığım  m r yuxuymuş.

Avqust, 1997

YALAN BAZARI

Bu yalan bazarında m tah yaman ucuzdur
Aldığımız da söz d r, satdığımız da söz d r.
Sözün ləyaqətinə, mənasına varmadan,
Utanıb qızarmadan
Qıpırmızı yalanı bülbül kimi  t rs n,
Riya d yirmanında sən yalan  y d rs n.
 z n bilirsən bunu,
Mən də yaxşı bilirəm
Səndən e itdiyimin ağı yalan olduğunu.
Bilirəm, sən borclusan
Bu yalan alverind  həqiqəti danmağa.

Abrının macalı yox, qızarıb utanmağa.
Amma mən də borcluyam sənin yalanlarını
Doğru, gerçək sanmağa -
Aldadıb aldanmağa.
Məndə qulaq, səndə dil, səndə qulaq, məndə dil,
Sən mənə, mən də səni aldadıq müttəsil.
Qulağımız, dilimiz bu yalan bazarında
Satın alır cənnəti.
Hər mətinin qiyməti
Bəlli olur dünyəndə.
Aldadıb aldanırıq,
Bu minvalla razıyıq sən məndən, mən də səndən.
Gerçək elə daşlanır,
Yalansa gecə-gündüz o qədr alqışlanır
Ayırd edə bilmirik
Gerçək harda qurtarır, yalan hardan başlanır.
Yalan sərxoşluğunda elə xumarlanmış, q
Çaylağı yol, gülü kol, qaranı ağ sanmış, q
Yalan - həqiqətə istədiyi ölçüdə
Paltar biçən dərzimiz.
Yalan-həyat tərzimiz.
Gerçək-üzü qaradır.
O, gerçək yalanların kölgəsində dolana.
Cəza-həqiqətədir, cəza düşmür yalana.

İyul, 1998

MƏNİM FƏRQİM VARMİ HEÇ?

Bir tərəfdən sel kimi od axıdan buruqlar,
Bir tərəfdən çadırdə donan körpü çocuqlar.
Yurdumuzun atəşi isidir cənnəti
İsidi bilmir ancaq Zübeydəni, Nəbini.

Yağan qarı qasırğa burmalayı bu gecə
Sobam yanır otaqda gürhagurla, gör, necə.
Yatağıma girmişəm, uyumaq istəyirəm

Yerimdə şirin-şirin.
Çatmır mənə naləsi çadırlarda üşüyən
Günahsız körpülərin.
Amma rahat buraxmır bir qəribə sirsiz mənə:
Döşəyimin istisi bəzən sancmır mənə?
Yatıram şirin-şirin.
Mən ki bilirəm indi çadır körpülərinin
Soyuqdan əsdiyini.
Özümdən də böyükdür öz-özümə heyrətim:
Varsa Vətənin namusum, varsa millət qeyrətim
Necə yata bilirəm öz isti yatağında?
Yatır nəvələrim də solumda və sağımda.
Sordum özüm özümdən:
-Görəsən, doğurdanmı bu yurdun oğluyam mən?
Bilmirəm kim utansın indi mənim yerim?
Qıyardımı bu zülmü mən öz nəvələrim?
Nəvələrim deyilmi bəzən bu qış gecəsində
Damsız qalan körpülər?
Hələ ucalmalıyıq bu alqalan körpülər?
Bunu bilən vətəndaş öz isti yatağında
Rahatca yatarmı heç?
Yurdunun atəşin qızınan cənəbidən
Mənim fərqim varmı heç?

Yanvar, 1998

UTANMAQ, QIZARMAQ

I

Qalxıram kürsüyü danışmaq üçün
Nədənsə, hər dəfə dil topuq çalır.
Məni elə basır zəhmi kürsünün,
Demək istədiyim qələbimdə qalır.
Uca kürsülərdən danışanda mən
Həm nətiq oluram, həm də dinləyən.

Uzun illər boyu öz istəyimlə
Çox-çox kürsülərdən danışsam da mən,
Razı qalmamışam özümün hələ
Özüm, sözümün nə zarfımda.

Əgər karıxdımsa, elə o anda
Görürəm, alnıma soyuq tər gəlir.
Özüm öz sözümün nəqsan tutanda,
Öz səsim özümə eyni cür gəlir.

Kürsüdə sərbəstlik məni çox çətin!
Qorxmuşam fikrimi çatdırmayam mən.
Qorxmuşam, salonda yığışdırın
Üzümün zillənin nəzərində.

Qorxmuşam, itirilmiş ölçü hissini
Qorxmuşam, nizamın pozulmasından.
Qorxmuşam, tərsinə anlayıb məni
Sözün başqa yerə yozulmasından.
Çox zaman kürsüdə sıxılmışam mən
Özümün utanıb çəkdiyimdən.
Utanmaq - özündən bir boy ucalmaq!
Qızarmaq - günahı boynuna almaq!
Utanmaq hissini Allah heç kəsə
Qələbindən çıxarıb, gülünc etməsin.

II

Xisləti, fitrəti hamıya məlum
O, yalan danışdı, yalan, ağ yalan.
Gözümü gözündən çəkib duruxdum
Onun vələzinə utandığımdan.

Osa utanmadan gülüb gerçəyi,
Şəst ilə gözünü gözümə dikdi.
Üzün vursaydım "yalandır" - deyər,
O, mənim üzümə dirəni cəydi.

Ondakı üz bax, yalan düz oldu
Qara ağ, tıp dağ, astar üz oldu.

Üzd abır varsa, sözd ölçü var
Həyadan süzülən o söz qurban.
Dünyada nə desən gözləmək olar
Özündən, sözündən utanmayandan.
Abır - üz suyudur, qıl qızarar
Qırmızı deyilən bir acı sözdən.
Üzün ismi tidir o su...
İhləzar
Abırı, ismi ti silinmiş üzdən!

Tanrım, nöqsanımı göstərdin mənə
Səhvimi öyrəndim xecalımdan.
Utanmaq hissini sən verdin mənə
Bu böyük lütfən minnətdaram mənə.
Gerçək - qəlbimizdən qaçarıdırsa,
Yalan - yüksəlişin açarıdırsa,
Utanmaq, qızarmaq unudulubsa,
Abır - abırsıza məğlub olubsa,
İnsaf da, vicdan da rəşq çəkilməş
Demək, insandakı insanlıq ölmüş.

İyun, 1999

GEC L R - P NAH YERİM

Səhrilərim - boyasız, gündüzlərim - qorxusuz
Gecələrim - narahat, gecələrim - yuxusuz.
Başbaşayığ sübh tək mənim fikirlərim,
Gecələrdə açılır gizli-gizli sirlərim.

İndi mən qısılmışam gecələrin qoynuna
Boylanıram içimdə gah vətən, gah sona.
Gecələr - sığınacaq yerim, gecələr - pənah yerim,
Gecələr bir-birilə döyüşən fikirlərim.

İnanardı ağıl da öz içimin sən
Şirin xəyallarımın yumşaq mütəkkin
Baş qoyardım bir zaman
Xəyalı gerçək kimi yaşayardım bir zaman.

İndi qurban verməyi hazıram bir yad kimi
Min-min səhərlərimi, min-min gündüzlərimi
Bir anlıq sükutuma, bir yuxusuz gecəm.
Qəm sükuta dəm tutur, gecələr sükut qəmə.

Allahın bal yuxusu mənim haram gecələr
Sürünürəm gündüzlər, yaşayıram gecələr.
Anam deyirdi: "Oğul, sən gecə doğulmusan
Bəlkə buna görə də gecə quşu olmusan".

Mən təpədən dırnağa indi səbrəm, dözümə,
Çoxluğumda başqası, təkliyimdə özüməm.
Verdiyin tənhəliyi geri götürmə, Allah,
Gecəmlə həsb-halı məni çox görmə, Allah.

Mənim məni ən yaxın sirdaşımdır gecələr,
İçimə damcılayan göz yaşımıdır gecələr.
Gecələr sığınacaq yerim, gecələr pənah yerim,
Səhərlər açılarda qapanır kirpiklərim.
Öyrəndim gecələrdən
Qaranlıq içində məni
Ulduz-ulduz yanmağı,
Özümə qapanmağı, içimə boylanmağı.

Gecələrin sahibi, gündüzlərin quluyam,
Mən gündüzlər adıyım, gecələrə uluyam.
Gecələr çiçəklənir söz gülşənim, söz bağım
Gecələrin şahıyam, yoxdur mənim ortağım.

Dekabr, 1999

İNSAN VƏ ZAMAN

ÖMÜR

Y. Məmmədliyəvə ithaf
Deyirlər, çox ardır yüz il, illi il,
İnsana bir ömür kifayət deyil.
Həmişə isitməmiş öz yerimizi
Ölüm cəllad olub haqlayıb bizi.

Deyirlər, şirindir dadı dünyanın,
Kaş iki olaydı ömrü insanın.
Nola, çalışsaydıq ömrün birində,
Sonra yəllənəydik biz digərində.

Hər öz ömrünü bir cür baxmış,
Hər bu dünyanı bir cür anlar.
Cahanda bəşəriyyətin zövq alacağı
Zəhmətin özündən zövq almayanlar?

Yüz-yüz ömür belə azdır doğrusu
Bir ömrü insana az sayanlara
Haramdır bu hava, haramdır bu su
Yəllənən eşqilə yaşayanlara.

Yaşamaq-yanmaqdır, yanasan gərək,
Həyatın mənası yalnız ondadır
Şam işığı yanmasa, yaşamır demək
Onun da həyatı yanmağındadır.

Ömrü az olsa da, qartal yənəmi
Dedi, səmələrdə öz oylağım var.
Ömrün azlığından gileyilənmədi
Ömrü insan kimi başa vuranlar.

"Bu dünya beş gündür",- deyib hər yerdə
Sağ ikən qəbirdə izanan da var.
Öz alın tərili bircə ömürdə
Yüz insan ömrünü qazanan da var.

Fevral, 1956

QARA SAÇLAR, AĞ SAÇLAR

Saçlarıma dən düşür, dən düşür, yaman düşür,
Hər baxanda anamın ürəyinə qan düşür.
Bu ağ saçlar, ay ana, səni dərddə salmasın,
Saçımın ağılığından qanın heç qaralmasın!
Alışırım gecələr masa arxasında mən,
Saçlarım da ağarır, qələbəmin atışındən.
Sən demə ki, balamın bəlkə gizli qəmi var,
Vaxtsız ağaran saçm özünə bir aləm var.
Ölüm belə qəm deyil bu həyatı duyana,
Mən bu ağ saçlarımla öyünürəm, ay ana!
Qara, şən saçları təbiət vermiş mənə,
Mən güvənə bilmərdim onun bu töhfəsinə.
Zəhmətli həyatımın ilk bələyi sanmışam,
Ağ saçları həyatda mən özüm qazanmışam.

Sentyabr, 1957

DÜNYAMI, MƏNİMİ?

Uşaqlıq şəklində hey baxıram mən,
İllər xəyalımdan süzülüb keçir.
Şirin xatirələr gözüm önündən
Gah ağlayıb keçir, gah gülüb keçir.

Küçdön tapdığım rəngli bir şüşə,
Könlümü nə qədər sevindirirdi!
Adamlar, adamlar mənə ni həmişə
Oxşayar, əzizlər, xoş dindirirdi.

Xəyalın uçardım ulduza, aya.
Bir təzə sevdaya düşərdim hər gün.
Elə bilirdim ki, bu qoca dünya
Mənim üçün yaranıb, ancaq mənim üçün.

Dünya həmin dünya deyilmi aya-
Bəs nəçin mənimlə əylənmir yenə?
Artıq köhnə dünya, bu qoca dünya
Özgə cür görünür, özgə cür mənə!..

Bəlkə ayrılmışam özüm-özümdən,
Özgə bir adamam bəlkə indi mən?
Dünya gözəl şir, dəyişir aləm;
Ömür yollarını vüqarla keçdim.
Anlaya bilmirəm, qana bilmirəm
Dünyamı dəyişdi, mənmi dəyişdim?

Yanvar, 1959

QAĞAYI KİMİ

Həm də nizzə, həm havada, həm də yerdə cövləri var,
Həm üzürlər,
həm süzürlər,
həm gəzirler,
qağayılar.
Bu arzusunun həsrətli əsrlərini mən yaşamışam,
Təbiətin qağayına bəxş etdiyi nemətli ri
Mən əqlimlə qazanmışam:
həm gəzirəm,
həm üzürəm,
həm süzürəm!

İyul, 1960, Rıqa

HƏR Ş  K LD  BƏR ANIM...

(Q  m yoldaşım Yusuf S m doğluna)

Hərdən töküb  n m 
köhnə   kill rimi,
Mən yadıma salıram
o ötən ill rimi.
Bu şəkillər, şəkillər
köhnə xatir  rin
min nəğməli səsidir.
Yaşadığım anların
kağızlar üzərində
 ks olan k lg sidir.
  kill r yığın-yığın,
  kill r d st -d st ;
Hər şəkildə bir anım
 b  dilik yaşıyır
cansız bir kağız  st .
Yaşamışam o anı,
O an  xıyb əlimdən;
O anda keçirdiyim
H y canı, duyğunu
yaşamaram bir də mən.
Siz ey ötən illərdən
m n  xatirə qalan
cansız dövlətim, varım –
Kağız parçalarında
donub qalan anlarım!
Siz  st n  toz basan
n ğm siz bir simsiniz,
mənim zahirimsiniz...
O anda yaşadığım
hissim, duyğum, düşüncəm,
bura əks olunmamış -

kağız üstü qonmamış.
Bax, bu şəkil: əlimdə
bir dəstə gül tutmuşam;
Sanki qaya başından
yerə baxan bir quşam.
On il əvvəl çəkmiş
bu şəkilə baxanda,
O vaxtkı duyğularım
yada düşür bir anda.
O duyğuma gülürəm,
o arzuma gülürəm.
Duyğular başqalaşmış,
Arzular başqalaşmış.
O zamandan bu yana
çox sıldırım dağları,
qayaları aşmışam.
Arzular başqalaşmış,
mənin də başqalaşmışam.
O şəkildə gördüyün
əli çiçəkli oğlan –
sadə ürəkli oğlan
mənimmi?.. Ah, dəyişir-
Axı, insan dəyişir.
Doğrusu, o, həmişə mənim,
Həmişə ki, mənin deyiləm.
Bu şəkillər, şəkillər
köhnə xatirələrin
mənə gəlməli səsidir.
Yaşadığım anların
kağızlar üzərində
Həkk olan kölgəsidir.

İyul 1960, Rıqa, Dubultı

ÖMRÜN PAYIZI

Yavaş-yavaş

Dövrən tez dolanır, illər tez gəlir.
Biz də dıyışırık hey ildən-il.
Ömrün pıllıri necə düz gəlir
Ana tıbbıtın fısilırlı!

İlk bahar çağdır uşaqlıq ömrün,
Şıltaqdır, oynaqdır kəpənək kimi.
Ömrün yay çağdır gənclik büsbütün,
Coşğundur, dıldir o, külk kimi.

Barlı-bəhlidir payızı ömrün,
İnsan da bar verib yir başını.
Dünyanı dərindən dərək etmək üçün
Düşünüb, gizlicə çatır qaşını.

Ağarır saç, saqqal ömrün qışında,
Həyat zıflıyır, axıra çatır.
İl-illər verərək, qoca yaşında
İnsan mürgüləyir, tıbbıt yatır.

Ömrün payız fıslı sıxdı limi,
Yoxsa qocalıram mən yavaş-yavaş.
Payızda yarpağa xal düşən kimi
Düşür saçlarıma dən yavaş-yavaş.

Ağaclar soyunur, yer xəzəlir,
Fikir dumanlanır, gözlər zillir,
Güllərin üstünənən tək enir
Mənim gözlərimə çən yavaş-yavaş.

Soyuyur havalar, soyuyur bütün,
Qısılır, qısılır günlər günə gün.
Axı, yaxınlaşır qürubu ömrün,
Yilir dağlardan gün yavaş-yavaş.

Saralır get-gedə çöl, çəmən, çayır,
Könül hər saati  m rd n sayır.
Bir s ls qulağıma hey p c ldayır: -
Bəxtiyar, göylərdən en yavaş-yavaş!

Oktyabr, 1960

BARMAQLAR

Barmaqlar, barmaqlar!
N  qədər i şiniz,  m liniz var!
Kitab yazırsınız, ot çalırsmız,
Calaq vurursunuz, bağı salırsınız.
Siz ç rtma da çahb gah i in-i in
Məsum bir k rp ni g ld r rs n z.
Çəkib t tiyini gah da tüfəngin
Yaxşı bir insanı  ld r rs n z.

Barmaqlar pul sayır, çiçək də d rir,
Barmaqlar can verir kamana, tara.
Barmaqlar, barmaqlar yol da göstərir
Nab  d yollarda yol azanlara.

Barmaqlar qaldırır  n ağır y k də,
Barmaqlar can verir daşa, torpağa.
 r yin elçisi qızıl  z k də,
Barmağa taxılır, bəli, barmağa.

Mümkünmü, mümkünmü saymaq, büsbütün
N  r  qadirdir barmaqlar yenə?
Bizim  srimizd  barmaqlar üçün
Yaranıb lap təzə bir vəzifə də...

Bir kiçik düyməni basmaq! Bu nədir?
Basdısa, bu dünya bir viran dir.
M hv etmək b  ri,  rzi, hər şeyi,

Bir anda dünyanı alt-üst eyl  m  k!
İ   bax! Bu boyda   rzin taleyi, -
Bir ki  k barma  a b  nd imi  , dem  k!

  nsan idrakının yaratdıqları
  nsan idrakının h  dd  sind  dir.
G  lin, ay insanlar, bir    k ban,
D  nyanın taleyi m  nd  , s  nd  dir.

N    r g  rm  mi  dir bu qara torpaq,
Yenic   sa  alır sin   da  ları.
Bizim birliyimiz k  s  c  k ancaq
D  ym  y   uzanan o barmaqları.

Noyabr, 1962

QAL  LEY

Dedi: - Yer fırlanır... inanmadılar.
Onlar ona g  ld  , o da onlara.
Dedi: - H  qiq  t      bh  nizmi var?
Dedil  r: - Haqq dey  n    kilir dara.

O dedi: - F  rlanır, fırlanacaq yer,
Buna g  ls  niz d  , g  lm  s  niz d  .
Yerd  n d  rs g  t  r  b   l  n   q  dd  r
M  g  r fırlanmırq   h  yatda biz d  ?..

"F  rlanır" - S  z  yl   o m  drik insan
Qırdı m  vhumatın s  rt buzlanrı.
  qlin baltasıyla vurdu ba  ından,
Sındırdı   k  z  n buynuzlarını.
Milyon il dedil  r: - Qa  qa   k  zl  
  atıbdır    hr  t  ,    r     d  nya.
Dedi: - Yer fırlanır... ancaq bu s  zl  
Tanıdı   z  n   ilk d     d  nya!

Qaliley "fırlanır" - Deyəndən bəri,
Ucaldı, göylərdən yerlərdə baxdı.
Hər cürə uydurma fəsanları,
Əqlin alovunda yandırdı, yaxdı.

Yer fırlanır, - deyən o çəkdi fəryad,
Sözünün gücünü özü də bildi.
Elə bil, bir anlıq susub kainat,
Bu iki kəlməyə qulaq kəsildi.

Dedi: - Yer fırlanır - qarışdı aləm
Yer durdu, fırlandı məscid, kəlisə,
Dedi: - Yer fırlanır, elə bil bu dəm
Təzədən çəkildi çarmıxa İsa...

Dedi: - Öz hökmümə inanıram mən,
Gərək dəyişilən dünyanın adı.
Dedi: - Yer fırlanır!... Bu iki sözün
Papanın başında göy guruldadı.

Dedi: - Yer fırlanır... Bu ikici söz,
Mən bir sual düzdü "İncil"in üstü.
Papa qəzəblənib - Dağ basırıq biz –
Dedi, - bunu deyən o dilin üstü.

Divana çəkdi hər alimi dərhəl,
Dünyanı düşündü, eşqini andı.
Böyük Cordanonu yandıran tonqal,
Gözünün önündə gəlib dayandı.

Müqəddəs kitaba əl basıb həmin Dedi: -
Şəkkim yoxdur, bu kitab haqdır.
Ancaq düzü budur; deməsin də mən,
Yer elə fırlanır, fırlanacaqdır!
Qəlbə bax, eşqə bax!..
Qorxub ölümün,

O öz m sl kind n geri d nm di. –
Həyatın naminə s r nm r m, mən,
M sl kin naminə  l r m, - dedi.

B  r tarixində b lal  insan,
 ki qütb önündə çox dayanıbdır.
Haqdan yapı anlar keçib həyatdan,
Həyatdan qopmayan haqqı danıbdır.

Bu hünər önündə ba   yir m mən.
Ötən zamanlarla fikrim  p  d .
 l m ayağında "  n l-həqq!"¹ - deyən
Mənim N simim də yadıma düşdü.

Qaliley! H   lik k   fin bir yana!
Onun qiymətini alim r bilər.
Sən haqdan d nm din həyat naminə,
Bundadır böyüklük, bundadır hünər!

May, 1963

S R  T

Bir zaman vardı,
Verst ağaclarını saya-saya,
   g n  gedərdik
Moskvaya.
Darıxdıq,
Bu sürətin l ngliyini,
Sonra u duq səkkiz saata,
Darıxdıq,
Darıxdıq yenə...
 ndi    saata gedirik,

¹   n l-həqq - ərəbcə "mənəm Allah" deməkdir.

ancaq
Yolun uzunluğu
Yenı darıxdırır bizi,
İşıqdan almaq istı yirik
sürı timizi.
Yox!
Bu sürıt dı bizı yenı azdır, az!
Bu sürıt
Fikrimizin sürıtın ı çatmaz.
Mın ısrin oğluyam,
ısrin!
Darıxmamaqçın
Mın
Fikrimin sürıtini verin!

Sentyabr, 1963

NEKROLOQ

Nekroloq - bir hıyatın son nidası,- son sısi,
Bir mınalı hıyatın ın qısa mınzır sı.
Ömrün bütün günlrı tez bir yerı yığışdı
on cümlıyı sığışdı...
Mırhuma bircı anlıq versıydılır ömr ıgır,
Baxıb, baxıb yad kimi,
o buna ağlardımı, o buna gülırdimi?..
Boylandı mıllrın ın kütah lövhındın
mırhum bizı son kırı.
Hır krsin arzuları çoxdur mıllrındın
min kırı, milyon kırı.
Ürkdkı arzular mıllrdın ızldır,
Elmık istıdiyim mınim elıdiyimdın
hım çox, hım dı gözldır!
Elıysı... Nekroloqa ömür tam olsun deyı
ı mıllrıl bırabır ın gözıl arzular da
niyı yazılmır, niyı?!

Fevral, 1964

ÜRÜ KDÜ Kİ
"SAATLAR"

Dünya,
bu qoca dünya
Bina olandan bəri,
Hərür nir soldan-sağa
Göydü Gündü,
Yerdüsü
saatın ürübürü.
Bu minvalla dolandır,
Yerür,
Göylür,
Dünizür.
ürübür vaxtı izlür,
Vaxt da gündüşi izlür.
Ah!.Bu daş, bu türüzi,
Ah!... Bu ölçü, bu mizan,
Büzün irüli gedir.
Büzün geriye qalır
Qülbimizdö qurulan
Min bir süsli saatdan.
Büzün sühür olmamış
Axşam olur münimçün
Büzün sonsuzluq qüdür
Uzanır,
uzamr gün,
Ürkdüki "saatlar"
Qülbün öz iqliminü,
Nügmünün, siminü
Daim hü mahüng olur,
Hür qülbün öz eşqinü,
Arzusuna qurulur...
İnsan saata görü
Çox dolandı,
Çox döndü.
O cansız ürübürün
Arxasınca süründü.

Daha böyük günlər
Qanadlanır eşqimiz,
Almaçiq,
gülürüz,
Sabaha gedirik biz.
Vaxt gəlcək,
bir zaman
Qəlbimizdə dolanan
Saatlarla döncək,
Dolanacaq bu dövrən.

İyun, 1964

BİR ÜRƏKDƏ DÖRD FƏSİL

Hər gecə danışır radio havadan:
"Sabah az buludlu, biri gün yağış...
" İqlimin sirrini bu qadir insan
Gör necə öyrənmiş, gör necə açmış...

Sabahkı havanı bilirik bu gün,
Ey insan,
Bununla demərim oyun...
Minbir havasını yerin, dənizin
vəldən bilirik çox zaman, şəksiz.
Bəs niyə bilmirik öz qəlbimizin
Bir andan sonrakı havasını biz?..

Dörd fəsil yaşayır bir ildə torpaq
Qış, qış kimi gəlir, bahar bahartək.
Bir saat içində bəs nədən ancaq
Dörd fəsil yaşayır bəzən bir ürk?

Sabahkı havanı bilirik bu gün.
Ey insan,
Bununla demərim oyun...

1965

BABAMDAN QOCAYAM MƏN

Babam öldü səksənində
Atamsa altmışında.
Həm babamdan,
Həm atamdan
qocayam
Mənsə qırxca yaşında.
Telefonlar,
teleqraflar,
radiolar,
qəzetlər,
Yükləndirir günün, ayın yüküylə,
Hər saati, hər anı...
Bir otağa sığışdırır
Sağı gündüz, solu gecə
Başı bahar, ayağı qış dünyanı...
Qitələri,
qütbləri
Birləşdirir sürətini.
Bu sürətini,
Bu cürətini,
Alovunda, odunda
Dəyişibdir
mənim eşqim,
fətratını...
Sürətimiz çoxaldıqca
Məsafələrin qısalır.
Dünən bu günümün,
Bu günümün sabahımdan
Dəqiqələr borc alır.
Günlər günü,
Aylar aya qarışdır -
İtirmişik
aylarnı,
illərin sahilini.

Mən bir ayda yaşayıram
Babamın bir ilini.

Dağdan enib
Dağ başına dolanan
Burulduqca bulanan
Düzənli durulan
Yüz xislətli çayam mən.
Atamdan qocayam mən,
Babamdan qocayam mən.

Fevral, 1965

MƏNİM AD GÜNLƏRİM

Bu gün ad günüdür... evdə hamı şən.
Ancaq fikirliyəm, kədərliyəm mən.
Gəncliyim ötəl, belə günlərdə
Anıb yoxuşumu töşüyürəm mən.
Xəzan yarpaqları oynayan yerdə
Necə üşüməyim?.. Üşüyürəm mən.
Ancaq... uşaqlıqda istərdim hər gün,
Bizim evimizdə məclis qurulsun.
Günlərin hamısı dönüb büsbütün
Məni sevindirən ad günüm olsun.
Atamın, anamın yeganəsiydim,
Arzusu, həvəsi, könül səsiydim.
Ömrün nə qəribə günləri vardı,
Mənim ad günlərim bayram olardı.
Mən nə bilirdim ki, dəyişir insan,
Ad günün, şad günün olmur bir zaman.
Aldığım o gözəl oyuncaqları
Qaçıb göstərirdim dostlara bir-bir.
Hamı, hamı ömrün o şən çağları
Gedən, a qardaşlar, bir daha gəlmir...

Həmən adamammı?... Yox, başqayam mən.
Özgə cür görünür bu aləm mən.
Bir zaman könlüm sevinc gətirən
Ad günüm gətirir indi qəm mən.
Deyirəm, yenə də ömrümdən bir il
Ötdü...
Ötən illər səfə düzülür.
Mənim ad günümdə indi mən deyil,
Mənim balalarım sevinib gülür.

Avqust, 1965

QORXU

Mənim sol əlimdə yanıq yeri var,
O, mənə töhfədir körpəliyimdən.
Oduq odluğundan xəbərsiz vaxtlar,
Əlimi manqalda yandırmışam mən.
Mənə "cız!" - dedilər,
Ancaq qorxmadım.
Əlimi yandırıb tanıdım odu.
Mənim həyat ilə ilk tanışlığım,
Əlimi yandıran oddan başladı.
Oxşadı gözümlü hələ uşaqlığın
Ocağın al-ıvan alovu, közü.
Dünyaya gəli, bilmirəm nədən,
Nəyə vurulduqsa, yandırdı bizi...
Mən oddan qorxmadım yanana qəddər;
Mən qorxu bilmədim qanana qəddər.
Elə ki, yandım
Odlə oynamaqdan qorxdum, dayandım.
Başlandı qorxu -
Başlandı ehtiyat -
Başlandı həyat...

İyul, 1966, Şəki

ANAM TƏ ZƏ DƏ N BÖYÜYÜR

Qızım Gülzara

Anam, öz adımı qızıma verdi,
Anam, nəvəsini çox istəyirdi.

Körpə nəvəsini qoyub yerində
Anam arxayınca dünyadan getdi.
Qızımın qıyqacı nəzərində
Anamı görürəm, anamı indi.

Nəvə nənsin oxşayır eynən,
Böyüyür, ucalır ilbəil qızım.
Təzədən böyüyür, anam təzədən,
Anamın özüdür elə bil, qızım.
Həyat öz qəribə sirlərində
Bizə ləvan-ləvan möcüzə göstərir.
Qızımı adıyla çağırıram mən
"Ay anam" deyirəm, o da həy verir.

O mənim anamdır, o mənim anam,
Ancaq bir fərqi var, bunu danmaram:
Bir vaxt anam məni can-can deyirdi,
İndi məni anama can-can deyirəm.
Bir vaxt anam məni çox istəyirdi,
İndi məni "anamı" çox istəyirəm.

Sentyabr, 1966

NƏ SƏ ÇATMIR

Gecə-gündüz, səhər-axşam,
Mən yazıram, oxuyuram.
Yazılarım kitab-kitab.
Nə olsun ki,

Ürəyim çoxu yatmır,
Şeirimdə də nəsi çatmır,
Sözümdə də nəsi çatmır.

Könlümüzün
Keçənlərin arxasınca biz qoşuruq,
Çalışırıq, vuruşuruq.
Sən düşür məramımız,
Mənlən bu səsi çatmır.
Düzü budur:
Sözümüzdə hər şey çatır,
Özümüzdə nəsi çatmır.

Gəmilərdə üzürük biz,
Maşınlarda gəzirik biz.
Hey gedirik,
Hey gəlirik.
Qışı böyük şəhərlərdə,
Yayı - dağda,
Kurortlarda dincəlirik,
Ancaq yenə biz bilirik:
Nəsi çatmır,
Nəsi çatmır...
Lap ayda da,
Lap gündə də nəsi çatmır,
Çatanların özündə də
nəsi çatmır.

Təki mənimmi bunu duyan?
Yox-yox! Hamı gileylidir.
Bu, insanın öz həvəsi, öz meylidir.
Yaşayırıq, yaradıırıq,
Öyrənməklə boy atırıq.
Dünya - cıdır, Həyat yarış...
Ucalırıq pillə-pillə,
Boy atınq qarış-qarış.

Biz həmişə ucalmırıq
Bir qalxanda,
Bir enirik...
Bu eniř n, bu qalxıřdan
Yařamağı  yr nirik.
Həyat  z  - bir möcüzə,
Bu m c z n qarřısında
Gah susuruq,
Gah dinirik.
  nd  Deyirik ki, g r təbabət n  acizmiř.
Xəstəlik  ox,
Dərman çatmır, dava çatmır...
Son n f sd  qıřqırıq:
Hava  atmır,
Hava çatmır.
 yr nirik -
Demək daim qalxınq biz
Son zirvəyə çatmır ancaq    rimiz.
 st yimiz ařır-dařır,
Arzulara çata-çata
Arzu bizdən uzaqlařır.
řikay t  bařlayırıq  zg sind n.
Ancaq heç vaxt
Biz řikay t el mirik özümüzdən.
Bir arzuya çatan kimi
Arzu d ř r g z m zd n...
Gah alıřır,
Gah s n r k
 ırpırıq,
D ř n r k:
N s   atmır,
N s  çatmır...

 drakımın iřıǵıyla
Z lm tl ri çox yarmıřam,
Ömrüm boyu axtarmıřam,

Tapmamışam:
Nədir, axı, bu çatmayan!?
Hər bir sirri açan zaman
Açılan sirr,
Minbir sirrini
Varlığından xəbərləyir.
Açıldıqca
Açılmayan azalmayır.
Aça-aça düşünməyi bağlayırıq,
Biz günbəgün.
Çox vaxt elə bilir ki,
Dadı-duzu qabaqdadır ömrümüzün.
Öyrənirik -
Günü-gündən
Ucalırıq, qalxırıq biz...
Son zirvəyə
Çata bilmir bilərimiz.
Qoy çatmasın!
Elə deyək: nəsi çatmır!
Axı, insan
Çatmayana çata-çata insan olmuş,
"Hər şey çatır" - deməkdənsə,
Ömrün başa çatması xoş!..

Noyabr, 1965

ANTENNA

Binaların damında
Antenna dirəkləri...
Dəmir,
Polad çubuqlar,
Bir dam üstü göyərək
Cahanı qucaqlayan
Nəhəng qanad çubuqlar.

Günün sözü çubuqlar
İdrakın tənənsi,
Bəziyi,
Süsü çubuqlar.
Şəhərdən-şəhərə
Səks körpüsü çubuqlar.
Qutularda yaşayan
İnsanın,
Gör-götür dünyasından
Hər an,
Hər gün bir təzə
Pay götürmək arzusu,
Hər şeyi bilmək,
duymaq,
görmək arzusu!..
Beyin qutularında
Çox darıxmış bu arzu.
Artıq
Bir neşlər kimi
Binaların damını yarıb çıxmış
bu arzu!
Əsrin,
Günün
başında
Közərir taclar kimi.
Qışda yarpaqlarını
Tökən ağaclar kimi
Titreyir,
Rüzgarındır
Onu belə titrədən?..
Xeyr!
İnanmıram mən!
Əsrin səbləridir
Onu belə titrədən!
Ax! bu dəmir ağaclar, -
Həndəsi üçbucaqlar
Dünyanın o başını

Çəkib evlərin bağlar...
Cəryan telləritək
İnsan əsblərinin
Hey gərilmək arzusu...
Hər şeyi gözlənil
Görmək,
Qulaqlarıyla
əşitmək,
Əqlil
bilmək arzusu!

Yarışıb gecə-gündüz
Dərin dənizlərin biz.
Sıldırım dağlarla biz,
Dünyanın o başını
Əşidirik, görürük
Bu dəmir gözlərin biz,
Polad qulaqlarla biz...
Ancaq...
yən də ancaq
Bəs deyil bunlar biz.
Könlümüzün min sözü,
Min sualı var biz!
Bəzən duya bilmirik
Bizimlə illər boyu
Bir binada yaşayan
Eyni dərdi daşıyan
Qonşumuzun
Ürəyində keçni.
Burda kimi qınayaq?
Onu,
Məni,
Ya səni?..
Bizə elə gəlir ki,
Ağlınız dərinədir,
Hissimizə dayazda...
Bilməkdən bezmədikmi?

Gəlın duyaq bir az da...
Bal kimi röyalara
Uyaq, uyaq bir az da.
Qəlbimizin başma
Dəmərdən yox, amandır! -
Duyğumuzun telindən
Bir antenna qoyaq biz.
Uzaqları bilirik,
Yaxınları duyaq biz!

TƏSSÜF

İdman yarışı

Çörək yeyi-yeyi, nərd vura-vura,
Baxırıq hər axşam televizora.

Ekranda görürük: dəstəbdəst
Adamlar qırılır...
Yeni ölüm, qan
Bombalar tökülür şəhərlər üstə,
Ölən də insandır, baxan da insan.

Analar, körpələri ağlaşır zar-zar,
Dərdləri, təpələri bəliqana.
Elə bil uzanan odlar, alovlar
Qəhqəhə çəkərək gülür insana.

Od-alov sürünür şəhərdə dil-dil,
Uçur uca evləri, balaca damlar.
Elə bil ekranda qırğına deyil,
İdman yarışına baxır adamlar.
Çörək yeyi-yeyi, nərd vura-vura,
Baxırıq hər axşam televizora...

1968

BAŞ

Amerika alimi R. Uayt meymunun beynini bəddəndən ayrı uzun müddət yaşada bilir. Bu məsələ ilə əlaqədar beynin köçürülməsi problemi üzrə dünya filosofları arasında böyük mübahisələr gedir.

Qorib ələmdir... zəmanəmizdə
İdrak təbiətini yarışa girmiş...
Böyrək də,
ürək də,
qulaq da,
göz də
Bədənəndən bədənə köçürülürmüş...

Bir maşın sahibi gərək olanda
Sman hissələrini alır dükandan.
Deyirəm, insanın əzaları da
Aptekdə satıldı bəlkə bir zaman.

Azmıdır insanın məğrur dörd-səri?
Bu da bəşər üçün təzə təhlükə!
Hazır fikirləri, düşüncələrini
Başlara doldurub satdılar bəlkə?

Böyrəyi, ürəyi dəyişməyə asan.
Bəs başı?
Bu yerdə bir qədr dayan!
Hər şeyi dəyişir, axı, baş, beyin.
Baş özü, başları necə dəyişsin?
İnsanın adına, şərf-şanına,
Deyirəm, gələcəmi bundan bir ləkə?
Bir nadan güvənib öz imkanına
Dahinin başına göz dikdi bəlkə?

Ey həkim, g c n  inansan da
Dahinin beyninə qan sızdı birdən
Cahil də q  zaya düşdü həmən gün.
Cahilin başını  z b  d nind n
Ayırdıq dahini yaşıatmaq üçün!

N  deyək?
Kim  ld ?
Dahi, ya cahil?
Hansına yas tutsun qohum, qardaşı?
Diril n kim oldu?
Bu ki, sirr deyil,
Dahinin b  d ni, cahilin başı.

Dahi, yaşıyacaq bir nadan kimi...
Kimi aldadırıq burda, biz kimi?
Cahilin başıyla, d ş nc sil 
Yaşıyan o dahi, yenə dahimi?

Hamı o əvvəlki əqidə, m sl k?
  g r fikri yoxsa,  z  sağımdır?
Yaşımaq xətrinə fikri d yiş k –
M sl ki d yiş k yaşamaqındır?..

1968

SİQNALLAR

Dostum R. Nurəddin üçün

Uzaq ulduzlann sakinlərinə
Yoxsa bizim kimi dünya dar gəlir?
O biri dünyadan dalbadal yenə
Bizim dünyamıza siqnallar gəlir.

Ulduzlar insana nə deyir g r n?
Bu s sl r salammı,
Yoxsa h d mi?
Bizə uzaqlardan siqnallar verən,
  caib m xl qmu?
 nsanmı?
N mi?

H   dünyasına qapılıb insan.
Dünya v znind ndir dil yimiz də.
Alim r düşünür: varlı ımızdan
X b r g nd r kmi onlara biz də?
Bəlkə də... G l rl r biz  uzaqdan,
Yəni biz onlardan geriyik belə?
Onlara baxanda, bəlkə də insan
Uşaqlıq d vr n  yaşayır h  ?..

Təhlükə gözləyir bəlkə dünyamı?
Bəlkə...
H d  yir bu s sl r bizi?
Bəlkə...
O dünyanın qadir insanı
 yr nm k istəyir q dr timizi?..
  g r bu təhlükə olsa, bu yerdə
 ndiki təzadlar kimə gərəkdir?
Mill  t r,

fikirler,
qidiler dər,
Onda bir məsləkdə birlişməkdir.

Kökü kəsilməmiş nifrətin, kinin,
Loğmanlar olacaq onda hökmran.
Hamı bir ağızdan deyəcək yəqin:
Yaşasın dünyamız, yaşasın insan!

Avqust, 1968

NEO

*Asiya və Afrika yazıçılarının
Daşkənd müşavirəsindənin təssüurat.*

Bir salonda iki qitə,
Hər qitədə neçə millət...
Hər nətiqin çiyinləri arxasında
bir məmləkət
Dayanıbdır...
Oyanıbdır
Yuxusundan,
Afrikanın, Asiyanın
qaraları,
Yaraları
Köz bağlayır.
Varaqlayır ötnləri
hər danışan öz dilində...
Mənzilində məhbus olan
bu dünyanın məhkumları
danışılar
indi uca bir kürsüdən,
Yox hürküdən,
Yox qorxudan
bu dünyanın məzlumları,

Dili bağlı, qolu bağlı məhkumları.
Dillər  lvan,
Mətləb eyni...
D rd r, qəmlər bir olanda
söz bir olar.
Dünyanın bu başı ilə
O başı həmfikir olar.
Danıřanlar eyni s z 
təkrar edir d n -d n 
Dill rini bilməsəm də
    kəlmə b sdi m n :
" mperiya"
"Koloniya"
"Neo, neo!"
Nədir neo?
Köhnə tələ,
Təzə hiylə!
Bu neolar - s z  gizli, q sdi dərin.
Oyun a dı bařlarına
S z  hərfi mənasında
bařa d ř n millətlərin.
Bu neolar -
bu t l l r,
bu hiyl l r
min-min olur.
Təzə-təzə hiyl l rd n
bař açmaq da çətin olur.
Haqla-nahaq qarıřıbdır bir-birinə -
G l bař  ıxart
neoların  st  b z k, altı t z k
Min cür fitnə-f sadından.
Haqq boęulur haqq adından.
 z haqqımı təzə-təzə bařa d ř n
mill t, uřaq misalıdır.
Siyasətdən xəbəri yox,
min arzulu, x yallıdır,
Hələ dünya səhnəsində

o tapmayıb öz yerini.
Qamaşdırır parıltılar
hələ onun gözlərini.
Körpə uşaq hardan bil
Ona yaxın görünmənin
Çox-çox uzaq mənasını?
Hardan bil
Qaranın ağ mənasını?
Köhnə, qədim hiylələri neçə kələri
Tələ-tələ boyalarla
Yedirdirlər sözü açıq,
gözü bağlı millətleri.

O danışan natiq bax!
"Neolardan" fəryad çəkir
Bütün tələ hiylələri, kələkləri
sayır bir-bir,
Deyir: bəsdir, bu aldamaş.
Artıq bütün bu "neolar" bizə tanış!
Bu neolar - üstümüzdə qılınc kimi
sür bizim.
Saçımızı sığallaya-sığallaya
Başımızı kəsir bizim.
Sizin kimi bir insanıq.
Biz nə daşıq, nə dəmirik,
Yəni, artıq biz heç kəsə
Yamaq olmaq istəmirik!

Yaman dərdidir,
Özgəsinə yamaq olmaq!
Yaman dərdidir,
Azadlığın həsrətinə
damaq olmaq.
Yaman dərdidir,
Gözün ola,
amma görə bilməyən.
Yaman dərdidir,

lin ola,
Evind ki zir-zibili
sın süpür bilm yın.
Yaman dırdır,
Dilin ola,
n danışıb, n dın sn.
Yaman dırdır,
Ağlın ola,
özg sinin ağı il
düşün sn...
Yox, zamanın öz sözü var.
Hər gec nin gündüzü var.
yılır d düz görünür
Siyas tin aynasında.
Bu n sirdir?
Aynanın ki, bir üzü var.

İki yer parçalanmış Vyetnamın
İki bədbəxt vətəndaşı
Bu salonda
Oturubdur yan-yanaşı.
O da insan,
Bu da insan..
Eyni dırdı
o da çəkir, bu da çəkir.
Hər ikisi suya qaçır,
Amma göz görünməyən sirr onları
oda çəkir, oda çəkir,
Türk yunana deyir: Kipr
Həm mənimdir, həm sənindir.
Sənin məni,
Mənim səni
Atdığımız güllələri
düşmənidir.
"Parçalayıb sən hökm sür!" siyasəti
Yurdumuzda od qaladı.
Biz bir yana,

Eyni dili,
Eyni dini
neç yer parçaladı.
Sən dən quzu,
Mən dən quzu,
Gəl qoruyaq canavardan özümüzü!
Gəl qorxmayaq
Nə sən mən dən,
Nə mən sən dən.
Gəl biz qorxaq
canavarın mən dən sən dən.
O mən dən dən həzm olunur
Neç-neç balacalar.
Kiçik-küçük tərplərdən
dağ uclar.
Biz vuruşub
Çiyinimizin üzərində
Ucaldıq imperiyanı...
Böyükün qidasıdır
kiçiklərin qızıl qanı.
Gəl anlayaq bu haqqı biz:
Bir qılıncla,
Bir qələmlə
Yazılıbdır tariximiz.
Bizim böyük səntəkarlar
Bir qaynaqdan ilham alıb.
Sizin ağac,
Bizim bağa kölgə salıb.
Öküzümüz olmayanda
Sənin baban,
Biz verib öküzünü.
Babam ölüm yatağında
Pir babanı çağırırdı
Ona deyib son sözünü.
Axı bizim
Dərdimiz dən,
Babamız da
Qardaş olub.

Məgər indi,
bu qardaşlıq,
unudulub?..
Daha bədsir,
Gəl, qardaşım, verək bu gün öl-öl biz,
Salaq qurdun yuvasına vətənlə biz!
Neçə dildə danışan bu adamların,
ürəyi bir,
sözü birdir.
Siyasətin aynasında
yırılır düz görünsə də,
Aynanın ki, üzü birdir!
Dillər ləvan,
Mətləb eyni,
Dərdlər, qəmlər bir olanda
Söz bir olar.
Dünyanın bu başı ilə
O başı həmfikir olar.

1968, *Daşkənd - Bakı*

ELM-Ə XLAQ

"Təbiət üzərindəki qələbələrimizlə çox
da oynamıyıq. Hər bir belə qələbə
üçün təbiət bizdən intiqam alır",

F.Engels

Cürbəcür adlarla adlandırmışıq
Ötən hər şeyi, ötən hər şeyi.
Köhnə hüdudları çoxdan qırmışıq,
sərimiz elm səri, kəşflər səri!

Hüdudlar içində özünü dandı,
Elm - yüz illər yatdı beşikdə.
Elm - ayaq açıb dolanır indi,
Havada, torpaqda, evdə, eşikdə!..

Dağların çəmni, bağların ban,
Çatışmır.
Kimyaya meydan vermişik.
İpək corabları, yun paltarları
Sintetik şeylər dəyişdirmişik.

Bəlkə torpağın da, bəlkə yerin də
Qalmayıb o köhnə gücü-qüvvəti?
Elə bil, elə bil meyvələrin də
Dəyişib əvvəlki dadı, ləzzəti.

Təbii nemətlər çatışmır, nədir?
Təbiət zəngindir, o, yoxsul deyil;
Təbiət insana səxavətlidir,
Ancaq qul deyil.

O ki, öz varını insana vermiş
Ona qəsd etməyə cinayət olar.
Bu gün təbiətlə yarışa girmiş
Kimyəvi zavodlar, laboratoriyalar.

Elm hökm eləyir indi hər yerə,
Zülmətin bəğrına işıq nəqş edir.
Sonsuz qadınlara, ya ərsizlərə
Naməlum kişidən övlad bəxş edir.

Elm, özünəmi yoxsa... güvəndi?
Axı, bu qüdrəti biz verdik ona.
Əqlin yaratdığı elmlər indi
Düşübdür xalqlıq iddiasına...

Dava-dərman ilə doğulan kəsin,
Anası məlumdur, atasıysa yad.
Atanı... övladın əslini yəqin,
Nə ana biləcək, nə də ki, övlad.

Fəri olmurmu bəs əsl ata?
Bəs saxta atanın nədir günahı?

Uşaq anasına doğma olsa da,
Qondarma ataya ögeydir, axı.

Daha bir cinayət, daha bir xata!
Bu da bəşər üçün böyük bir ləkə -
Doğma övladından xəbərsiz ata
Bir vaxt öz qızına rə oldu bələk?
Səni danlamırmı içində bir səls –
Demirmi, ay həkim, cəhdin nahaqdır?
Övlad öz kökünü tanımırsa bəs,
De hansı kök üstə boy atacaqdır?

Kökünü bilməyin özünü bilməz,
Biz nə gətirir bu niyyətlər, həkim?
Onda bir-birinə qarışmazmı bəs
Fərdiyyətlər,
Şəxsiyyətlər,
milliyyətlər,
həkim?

Bu nədir? Gerimi qalmışam yoxsa?
Mən ki, güvənməmişəm hər zaman elmə.
Əxlaqa, qaydaya toxunandasa
Mən üsyan edirəm, mən üsyan, elm...

Təbiət həmişə təzədir, təzə,
Biz üz çevirməyək bu təzəlikdən.
Elm əxlaqla durub üz-üzə
İndi biz hansına haqq verək, görən?

Axı, bu tədbirlər bizi çaşdırır,
Gəlin uca tutaq qədimizi,
Həkim, təbiətdən uzaqlaşdırır
Qondarma davalar, dərmanlar bizi.
Bir şey ki, saxtadır - ondan nə fayda –
Saxtanın nə yönü, nə etibarı;
Əynimiz, başımız kimyalaşsa da,
Mayamız, kökümüz saf qalsın barı.

Anadır, deməli güclüdür torpaq,
Ondadır ılacı, axı, hər şeyin.
Gəlin, təbiətin özündən alaq
Dava-dərmanını hər şikəstliyin.

May 1969

DAYAN İNSAN!

İnsana od bağışladı
Prometey!
Ehey!
Ehey!
Dayan, insan!
Hara belə?
İnsan dedi gül-gül:
-Dayanmağa nə macalım, nə halım var.
Yürüyürəm,
İrəlidir yolum ancaq!
Məqsədim bu, məsləkim bu:
Bilim ancaq,
Bilim ancaq!
Yox! "Allahü-əkəbər" vaxtı keçdi çoxdan.
De "İnsanü-əkəbər" indi.
Əlimdir bu göy indi, bu yer indi!..
Pay aldığım od əlimdə
Məşəl kimi yanır, yanır.
Yol gedirəm...
Özündəki qaranlıqlar
Qətrə-qətrə işıqlanır...
-Prometeydən pay aldığım o od ilə, axı, bir gün
Cordanonu yandıran da sən özündün.
Qorxum budur, o od ilə
Özünü də yandırasan
Aman, insan, dayan, insan.

Avqust, 1970

EKSPONAT ADAM

-Ayrı cür yaşadığ biz ömrümüzü,
Adamlar korlanır, vallah, günb gün.
Bizim vaxtımızda böyüyün sözü
Bir qanun olardı kiçiklər üçün.
Biz hara gedirik deyən yoxdu bir,
Nə kiçik tanınır, nə böyük indi.
Hərnin ağzından bir avaz gəlir, -
Deyən hər-axşam o, hey deyindi...

Düzü beləsiylə danışmaq çətin,
Əsnədim,
Adamın yuxusu gəlir.
Özü muzeylərin eksponatı,
Sözündən naftalin qoxusu gəlir.
İstəyi budur ki,
o, həyata yox,
Gərək hər yata ona bu gün saz gəlir.
İstəyi, məsləki tutuquşuluq,
Hamının ağzından bir avaz gəlir.

Ona deyən yoxdur, çal ağlar neyi
Zamanın yerini...
Görək nə çıxar?
Hər səsin öz yeri, öz gözəlliyi,
Axi, hər avazın öz xəyalı var.

Hamı bir nəfərmi, hamı birmi ki,
Hamının çəkisi düz, taraz gəlir?
Hamı bir-birinə bənzər yirmi ki,
Hamının ağzından bir avaz gəlir?

Sən niyə qorxursan,
Axi, sən niyə
Səslərin, sözlərin ləvanlığından?
Niyə məftun olaq bir gözəlliyə?

Min-min göz llik  doluyk n cahan...
Xoruzun bir səsi, bir nəğməsi var.
Banlar,
C r s siyl  qulaq d rmalar.
Ne  z ngul li, ne  nəğməli,
Bülbül cəh-c hin  el heyran qalar.

D z , bel siyl  danışmaq çətin.
  sn dim.
Adamın yuxusu gəlir.
 z  muzey rin eksponatı,
Sözündən naftalin qoxusu gəlir.

Tarix muzeyində şüşə dolablar,
Dolablar i ind 
o saxsı qablar
Muzeyd  gözəldir...
q rr   nirsən.
Ancaq d z  budur, sən heç onları
  lin  almazsan d kanda g rs n.
Sənin fikrin köhnə, ürəyin soyuq.
Yox-yox!
Zamanda yox,
Günah səndədir.
Saxsının qiyməti, bu günündə yox,
D n nd n danışan d n nind dir.

Onlar çox gözəldir,
Ancaq bu günün
 ini qablarıyla yarışa bilməz.
Fikri, sənin kimi, d n nd  qalmış,
Bu g nl , sabahla barışa bilməz.

Noyabr, 1971

BABAM, ATAM, MƏN

"Apollon-8" gəlməsi ilə kosmik səyahətim
Məni bir daha inandırdı ki, biz hamımız
balaca bir planetdə yaşayırıq

F.Borman

Babam həyatında yalnız bir kənd
Faytonla Şəkiddən Ağdaşa getmiş.
O baxıb uzanan dar gədiklərə,
təccüb etmiş.
-Bu yerlər hamısı padşahındır?
Deyi, faytonçudan o xəbər almış.
Bəlkə də, dünyaya
o miskin, fəqir
Babamın verdiyi bu, ilk sualmış.
Bir dünya bilirdi Şəkini babam,
bu yaşa qədər.
Onun gözlərində dünya bu gündən
Böyüdü, uzandı Ağdaşa qədər.

Səksən verst dağ yolu! Zarafat deyil.
Ən uzun, ən böyük yoldu babamçın.
Şəkiddən Ağdaşa uzanan bu yol,
Böyüklük ölçüsü oldu babamçın.

Atamın qəribə adı vardı:
Məni qollarında atıb-tutardı.
Həm də soruşardı: - De, görək mən,
Nə boyda sevirsin?
Deyirdim: - Səni
Lap bu dünya boyda istəyirəm mən.
Sevgimin böyüklük dərəcəsi
Atam xoşlanardı.
O, uzun-uzun
Bu sözə gülürdi...

Axı, atamçün
Dünya, böyüklüyün son ölçüsüdü,
Atamın dünyası, dünya özüydü.

Mənimçün?
(Qorxuram xəyalım aza).
Kosmosdan baxıram mənin dünyamıza.
Deyirəm: - Nə qədər kiçikmiş cahən.
Axı, mənim dünyam, çıxıb dünyadan.

1971

DANYERİ

*Son zamanlar ABŞ-da "Başqa cür düşünən-
lər" in adı "qara siyahıya" düşür. Bu siyahıya
düşənlərdən biri də məşhur fizik, "Xalqlar
arasında sülhü möhkəmlətmək üçün" bey-
nəlxalq Lenin və Nobel mükafatları laureatı
Laynus Polinqdir.*

(qəzetlərdə)

- Mənim fikrim,
sənin fikrin, onun
fikri... Bu nə demək?
Bir ölkənin milyon-milyon vətəndaşı
Başqa-başqa düşünürsən
Bəs hökumət nəyə gərək?
Biz hamımız bir fikrin
bir səsiyik.
Laynus dedi: - Yox, yox, məgər
Biz hamımız bircə rəngli
İnkubator cücəsiyik?
Yoxmu mənim öz varlığım,
öz nəfəsim?
Axı, nəçin boğulmalı

mənim sözüm,
mənim səsim?!
Susdurdular dərhal onu –
"Haqq" adından haqq oğlunu.
"FBR"nin düzəltməyi
Müdhiş qara siyahıya
Artırıldı bir nəfər də.
Adlar deyil,
düşüncələr yarıb susdu.
Susub yandı o dəftərdə.
Hökumətlər cərgəsində
Öz yerin var.
Hidrogenin, atomun var.
Tankların var, topların var.
Nəfərin var, Nəfərin var!
Qüdrətini, qüvvətini
Ağır-ağır silahlara sən vermişən
Bəs eylərsən, niyə qorxdun?
Qorxun nədir - bilirmisən?
Ürəyinin ortasından
Bir səs dedi: haqqa sığın!
Sənin qorxun - haqsızlığın!
Atomunla, raketinlə
Sən elə zənn eləmə ki,
Hakimisin yerin,
göyün.
Boş havadır səsin, küyün.
Silahlara arxalanan sənin gücün –
zəifliyin,
acizliyin,
gücsüzlüyün.
Haqqın uzun ipini bax, o yumaqda
məhlərin
düyün-düyün...
Heç xəbərin yox özündən.

Yarpaqları sol tərəfdən küllək
sağdan əsir.
Onu soldan axtarma sən.
Orda, burda sən özünü çox öyürsən,
Əslində sən, Sən qorxudan uçunursan,
üşüyürsən.

Qorxmadığın bir məmləkət
de, varmı heç?
Belə qanlı silahları olan ölkə
qorxarmı heç?
Sən qorxursan dünən, bu gün.
Min hidrogen bombasından
qorxuludur sən üçün
qanan bir baş,
yanan ürək!
Sən atomdan qorxmamısan
Bir fikirdən, düşüncədən
qorxduğun k!
Boyalan həqiqətdən,
Həqiqəti rəzalətdən
Öz gözüylə gördüyünü boş nağıldan
Seç bilən,
bir ağıldan,
niyə qorxdun? –
Bilmirəm mən!
Əgər o, bir böhtançısı,
yalançısı,
Niyə onun dediyini
Məmləkətdən gizlədirsən?
Niyə onu həbs edirsən?
Milyon-milyon qoşunun var.
O isə tək.
Niyə qorxdun?
Təkbəşinə Laynus sənə neyləyəcək?
Dəhşətlidir "qara dəftər" –
Qananların,
haqq oduna yananların

siyahısı!
Başlarını yerə dikib
Qoyun kimi otlayanlar –
Əsarətə hür sayanlar,
Bu Vətənin hər neməti, sizə ehsan!
Ey Vətənin alıxanlar,
Susmayanlar, danışanlar,
Qismətiniz ölüm, zindan!
Atomun var, raketin var,
Sən qorxursan.
Bu qorxunun ağırlığı
Sənin haqsız işlərinin
Çəkisidir,
dəyərdir.
Üfüqdəki aləməngə bax,
Dan yeridir,
Dan yeridir!

1972

ŞAİRLƏRİ ÖLDÜRÜRLƏR

*Müstəbidlər başa düşmür şairləri.
O zaman ki başa düşür, fərman verir ölümünə*

A. Voznesenski

Öldürdülər Nerudanı.
Öldürdülər ömrü boyu
Qəm çəkəni, dərd udanı,
Öldürdülər azadlığın nəğməsinə
Nəğməsilə saz tutanı...
Öldürdülər şairləri
Kimisini birdən-birə
Bıçaq ilə,
Güllə ilə.
Kimisini

ürün yeridən k söz zəhərin
gil-gil...
Öldürülər,
hə d il,
qorxu il,
təhdid il...
Öldürülər şairləri,
qana-qana.
Bil-bil.
Şairlərin dillərini bağlayanda
Öldürülər onları öz illəri...
Ürünü dəlib çıxan
fikirləri demək üçün,
Şair dözər hər zülüm.
Dodağını kilidləmək
Şair üçün bərabərdir
min ölüm!
Öldürülər şairləri –
Öldürülər, xeyalları,
fikirləri...
Yox-yox!
Fikir ölüm bilməz.
O, şairin özündə yox,
sözündədir.
Ədalətli cəlalanan,
Həqiqətdən qüvvət alan
Qadir sözün qabağında
Güllənədir,
atom nədir?..
O deyəcək öz sözünü.
Qaynayacaq, o daşacaq,
o coşacaq.
Söz - həmişə ədalətin düşmənilə
vuruşacaq!
Söz - yerlərdə sürünməmiş,
Dodaqlarda çiçək açmış.
Doğru sözün qabağında

Yalan sözün rəngi qaçmış.
Söz-nəbzidir,
haqq səsidir zəmanin,
Aynasıdır zəmanin.
Ey müstəbid, dünyanın yox,
bu gün bax!
Sən aynanı sındırmamış

O aynada
Öz eynəcür üzünü bax!
Yalanların boyasıyla
bəzən də üzünü sən,
O aynada görəcəksən
düzünü sən!
Yaxşı görür
Şairlərin iti gözü
Yalan ənlilik-kirşanın
Dalındakı mürdar üzü!
Haqla-nahaq,
Gerçəkliklə yalançılıq
üzleşdiyi gündən bəri,
Öldürülür şairləri...
Haqq istəmək, Düz danışmaq
həmişə qalsın bir tərəf
Göz yaşı da,
hıçqırıq da
Yasaq olan bir ölkədə
Qatı zülmət işıqlıqda,
nur kölgədə...
Buna dözmək?
Necə dözmək?
Xunta qeyri-qanunidir.
Əxlaqsızın törməsi
bircə dözmək,
Necə dözmək?
Oktyabr, 1973

50 YAŞIM

Mən necə oldu ki, çatdım illiy? –
Yox, deyər bilmədim,
Dedilər: - Niyə?
Bir içim su kimi içdim mən onu.
İllic an imiş, demə, illi il.
İllərin nə tərsovşduğunu
Bilərkən yaşamaq, yaşamaq deyil.

Bilmədim...
Könlümün həyvanları,
Qovladı bu dağdan o dağa mən.
Ömrün arzu dolu pillə kanları
Uçurdu budaqdan-budağa mən.

Gün doğdu...
Həvəsli,
Yanan ürəkli
Çalışdım, vuruşdum...
Gün axşam oldu.
İli qarşıladım təzə diləkli,
Bir də ayıldım ki, il tamam oldu.

Yol getdim...
Saymadım yağışı, qarı.
"Məqsəd tələsin dincəlməz" - dedim.
Yanımdan ötüşdü verst ağacları,
Macalım olmadı, saya bilmədim.

Elə qanadlandım,
Mən elə uçdum,
Sürət döndərdi ayı həftəyi.
Arzular ardınca göyləri uçdum,
Yerin təqvimi yaramır göy.

Zəhər də içmişəm, bal da yemişəm.
Ömrümün yolları min keşmə keşdə.
Mən vaxtı heç zaman gözümə mişəm,
Vaxt özü qapımı döyüb həmişə.

Məni yaşadan da təlatüm oldu,
Dalğalar qoynunda ötdü anlarım.
Mənim zaman ölçüm, vaxt ölçüm oldu,
Ölçüyü gəlməyən həyəcanlarım.

Mühit də nizidir önümdə masa,
Ləpədir ömrümün hər anı, qardaş.
Dalğalar ürəkə baş qaldırmasa,
Həyatda axtarma dalğanı, qardaş.

Yaşadım, bildirib vaxta həddini
Dəli dalğaları mən yara-yara.
Yaşadım...
Eşq olsun vaxtın həddini
Özünə sığdıran çırpıntılara!

Zirvədən ötübdür, döşə qar yağır,
Yel əsir,
qapını qış döyür...
Nə qəm.
Əlrimi xərclədim...
Xoşbəxtliyimdir,
Neçəm qaldığını deyə bilmərim.

Gah müdrik qocayam, cah cavanam mən,
Yadıma salıram gah da ilkimi.
Könlümə sığmayan təlatümümün
Yaşadım əlrimi bircə il kimi.

1975

QOCALAR

Çın ıl üstünd, ıl çomaq üst
Qocalar ıl şir tin başlarında.
Sın bayatılı, könül şikəsti,
Ömür varaqlanır yaddaşlarında.

Yaşlılar köç edib, cavanlar işd
Tək-tənha oturmaq son ılaqları.
Həyatın amansız yalqızlığında
Tutur ıllı rindın ıl ağacları.
Yumub gözlərini düşünür onlar.
Durur göz önündə ötən zamanlar.

Yerdə çuxur açır çomağın ucu,
Sonuncu həddin dirənib ömür.
Dünyadan aldığı, dünyaya borcu
Nəymiş?

Düşüncənin sonu görüm

Çomağın ucuna dikib gözünü,
Onlar saatlarla oturur belə.
Fikir bir gəmi ki, bilinmir yönü,
Çırpır, çıxammır ancaq sahilə.

Onlar düşündükə boşalar, dolar.
Birdən düyün düşər fikrin vətəni.
Doqqazlar başında bizim qocalar
Düşüncə heykəli, fikir heykəli!

Vətənlər deyirdim, onlar bu qəddər
Bekarca oturub darıxmır mən gər?
Kitab oxuyardım darıxmamqçün
Onların yerinə olsaydım gər.

Bir qalın kitabmış hər ömür, demə,
Oxumaq istəsən, yum gözlərini.

Bukar deyilmişlr...
Ürklrind
Onlar oxuyurmuş öz-özlərini.

Yanvar, 1976, Ağdaş

T SKİNLİK

İlləri dən kimi zaman üyütdü,
Ocaq heydın düşüb, köz qaralıbdır.
Ömrün yayı keçdi, baharı ötdü,
Ömrün iztirablı qışı qalıbdır.
Onu da bilmirəm, qalıb, qalmayıb?
Bəlkə köçməyən qışa çatmamış.
Amma həyat eşqi heç azalmayıb,
Köçməmişəm qışı dadmamış...

Fəsilər gözəl - bahardı, yaydı.
Qış - əzab fəslidir...
Barı - şaxta, qar.
Ömrün dadı-duzu arxada qaldı,
Öndə əzabım var, iztirabım var.

Vaxt boyu kiçildi, yaşı böyütdü,
Zaman verdiyini bir-bir alar.
Başımın üstündən ötdü, nə ötdü
İllərin köç edən səfi - durnalar.

Gözümə tor gəlir... Belədi gərmiş.
Başıma gələn qəldən gəlir.
Demirəm, gözümə toran gətirmiş,
Deyirəm, havaya duman, çən gəlir.

Ağlımla hər şeyi görürəm, nə qəm,
Baxmadan seçirəm qaradan ağ.
Baxıram, yaxını görür bilmirəm,
Uzağı görürəm, ancaq uzağı.

D md n d ş d y m  bildirm s m də,
Zaman  z i ind ,  z i ind dir.
"Hiss edə bilmirəm ya ı" - des m də,
Bilirəm ya  nədir,  m r, gün nədir?..

Mənim  z m clisim, mənim  z yerim,
 ıl ın duy ulardan yaşım   kindi.
Gözəl qız g r nd  yanan gözlərim
O luma g zaltı axtanr indi.
Bəs bu nə s vdadır, bəs bu nə həvəs?
 l m  özümdən gen sayıram mən.
Cavanlar yanında bu n d ndi bəs
Ya ımı deməyə utanıram mən?

 r k bu dünyadan k sd , incidi,
Ya ımı birisi salır n yada.
Dünya u aq idi, dünya gənc idi,
M nim  b rab r qocalır o da.

Ayları, illəri   kdım tarıma,
Yoxsa bezdirm  m qoca dünyanı?
Ya ımı artırıb h mya larıma
Uşaq t k baxd  ım günlərim hanı?

Özümdən ir li baxırdım onda,
 ndi arxadadır q sdım, gümanım.
Dumanlı xatirə ya ı larında
 lsanır ürəyim, islanır canım.

K d rli anlarda anıram hərdən
Kim r gəlib keçdi, dünyadan kim r?
Bu, niyə belədir?
Ya la dıqca mən
Oyanır ruhumda çox-çox q dim r...

Atam, babam girir yuxuma tez-tez,
Ardıqca rəngbərəng  m ll rimi.
Yuxumda atamla atam kimi yox,
 ndi dan ıram h mya ım kimi...

Nədir bu təlaşlar, heç sorma, könlüm,
Üzməsin bu yolda kədərlər, qəlməsin.
İtən gəncliyini axtarma, könlüm,
Axtarsan, qorxuram itirməsin.

Təzə pöhrələr o məğrur günəş
Verib istisini qüruba endi.
Mənim itirdiyim o od, o atış
Oğlumun gözündə alışırdı.
Dünya təzələnsin! Görüşüb qışla,
Bu haqqı həmişə bilən, həmişə danan mənim.
Köhnə dünyamıza təzə baxışla
Övladlar gözündən boylanana mənim.

İyul, 1978

TAPMAQ - İTİRMƏK

Bir eniş var
sonunda
Hər diki,
Hər yoxuşun.
Yerə bir enməyə də var
Uçuşunda hər quşun...
Bu yollar dolay-dolay,
Fikirli qoşun-qoşun.

Dolaşırıq dünyanı
İldə dəmir bir əsa,
Ayaqda dəmir çarıq.
Biz tapdıqca itirir,
İtirdikcə tapırıq.

Həmişə simiz, meylimiz
Gah suyadır, gah oda.
Tapdığımız qədər də
İtiririk dünyada.

Sonda sevincə dönür
Çəkdiyimiz əzablar.
Uduzduğum - ömürdür,
Qazandığım - kitablar.
Nehrini çalxamadan
Südə dönüb yağ olmur.
Nəyisə itirmədən
Nəyisə tapmaq olmur.
Hər gəliri-çıxarı
Çəkir mizan -tərəzi.
Hər yələncə, hər səfa
Bir cəfanın vəzi!
Qazancın iki ucu:
Həm xeyri, həm bəlası –
Yollardakı qəzalar
Sürətin öz bahası...
Nağıl döndü gerçək:
Bu məqamda biz artıq
Sürəti yox,
Yələci
Tapanamınsızdır.

Hara gedir bu sürət –
Hara gedir bu gərş?
Bizim yaratdığımız
Biz qənim kəsilmiş.

İztirabsız bir fərh,
Əziyyətsiz bəhrə yox.
Həyatın qiymətini
Ölümlə borclu yox.

Könül duymaz sevinci
Ona zülüm olmasa.
Həyat bizi bezdirər
Əgər ölüm olmasa.

Həvəsimiz, meylimiz
Gah suyadır, gah oda.
Tapdığımız qədr d
İtiririk dünyada.

İyul, 1980

CAVAB

*İranda Azərbaycan xalqının milli varlığını danan,
xalqımızı farslardan dönmə hesab edən "alimlər"
peyda olmuşlar. Bunlardan biri də milliyyətcə azərbaycanlı olan Yühya Zəkərdir.*

Özgə qapısına daş atan – azğın,
Sən özgə daşını özünə atdın.
Özgəyə qənimi çox eşitmişik,
Özünə qənimi sənmi yaratdın?

Nədir bu böhtanlar, bu uydurmalar?
Fitnə kökündədir çaldığım bu saz.
Siyasət fitnə könülsüz, naçar
Zaman oynasa da, tarix oynamaz.

Zamanın süzgəci narından narın,
Keçirir hər sözü neçə ləkənin.
Özünə qalacaq uydurmaların,
Gördünmü zir-zibil keçə ləkənin?

Mən yaxşı bilirəm məqsədin nədir,
Uydurma tarixin məramı nəymiş.
Nəsimi, Füzuli, Xətai, Sabir Sənci,
Firdovsinin yetimləriymiş.

Sən şanın hanı, şərəfin hanı?
Yilmə özgəyə öz mənzilində.
Nənin bayatını, anan laylanı
Niyə çağırmadı bəs fars dilində?

Altay dağlarını baban aşanda,
Ağan bu cürüti heç danmamışdı.
Qorqud öz dilində nəğmə qoşanda
Sədinin qəzəli yaranmamışdı.
Tarixlər yaradıb tarixdəni qədim
Bu xalqın qılınıcı,
Bu xalqın sözü.
Bəs necə oldu ki, ey dönük alim,
Biz olduq özgənin tör-töküntüsü?

Cırtan nağılını danışdı nənin,
Bu nağıl qanana ibrətdir bu gün.
Divə yılmışdı Cırtan...
Amma sən
Qarğa qabağında sərçəy döndün.

Ey sözündən min, özündən razı,
Yalanı söylədin kimin adından?
Ananın laylası, atanın sazi,
Babanın ocağı çıxdı yadından?

Anan duasında dedi: "Ya Allah,
Balamın həmişə üzə ağ olsun.
Elə yaşasın ki, el ona pənəh,
O da el-obaya bir dayaq olsun".

Dayaq olmalıykən öz elinə sən,
Elin kürüyində bir bıçaq oldun.
Sən igid olmalı, rə olmalıykən,
Özgənin əlində oyuncaq oldun.

Bu halda sən kimsən, nə çisən, düşün,
Xalqının başında özgə yumruğu!
Ömrünü-gününü qoltuqda sürdün,
Səni isitdimi özgə qoltuğu?
Su töküb özgənin dəyirmanına,
Özün inandınmı öz yalanına?

Çəkdiyin boyalar pozuldu yen,
Yağanda zamanın gur yağışları.
Tarix sillə kimi çəkdi üzün
Özgədən aldığı o alqışları.

Özgənin şoruna sən qaymaq deyib,
Demə öz südün bulama, Yəhya,
Sən bu gün tüpürüb öz boşqabına,
Özgə boşqabını yalama, Yəhya!

De, hardan öyrəndin sən bu oyunu?
Qamış tapılmadı ölçmə boyunu.
Sən öz bostanının kəməsib suyunu,
Özgə bostanını sulama, Yəhya.

Onsuz da özgəyi sən yadsan, oyan,
Canımı versən də boyatsan, oyan.
Sən onun əlində alətsən, oyan,
Özünü özgəyi calama, Yəhya!

Ağan hökm elədi... haqq bildin onu,
Yerin yetirdin hər buyruğunu.
Söyüb öz dədəni, sən quyruğunu
Özgənin önündə bulama, Yəhya!

Sən ki, inanansan Allaha, din,
Bəs bu nə lotuluq, bəs bu nə fitnə?
Sən öz çirkabına,üfunətin
Gəl, bu boyda xalqı bulama, Yəhya!
Qatma yad mayası sən öz nehrinə,
Söymə tündirin, söymə təhənnə.
Özgə məhləsinə sən öz məhləni
Belə cani-dildən ulama, Yəhya!

1984

LƏZZƏTİ - AĞRISI

Gülün ləçyində od varaq-varaq,
Bilmirik hardandır bu rəng, bu ətir.
Gül də iztirabdan doğulur, ancaq
Rəngi də, ətiri də yanmaqdan gəlir.

Yanır önümüzdə ocaq gürhagur,
Biz də qızınırıq alışan oda.
Bilmirik, ağacın can ağrısıdır
Alışan kösöyün alovları da.

Oturub evində yalnız həzz üçün
Şerimi oxuyan oxucum,
Düşün!
Sənin ürəyində istilik verən
Bu duyğu, bu alov hardandır, görən?
Düşün, sən düşün!
Ərimi iylədin, rəngimi gördün.
"Gözəldir" - dedin!
Ancaq bilmədin,
O rəng, o ətir
Böyük bir yangıdan bircə qətrədir.
Oxu dərin dərin, duy dərin-dərin,
Ey mənim könlümü təftiş edənim.
Duysan, bilərsən ki, bu şeirlərin
Ləzzəti sənindir, ağrısı mənim.

İyul, 1982

OXUCU MƏKTUBU

Məktublar alıram oxuculardan,
Məktublar nur dolu, təşəkkür dolu.
Bir bələdəçi olub mənim çox zaman,
Göstərir haqq yolu, doğru-düz yolu.
Oxucu məktubu! Şirində şirin

Könlümü dayaqdır onun hər biri.
Dedi bu məktublar
Tənqidçilərin
Deyi bilmədiyi çox mətləbləri.

Oxucu məktubu! Möhtacam məndə
Sənin könül açan sözünə hər gün.
Bəzən öz-özümde nə şübhələndə,
İnamsız qələbimdə inama döndün.

Oxucu məktubu!
Düşünmələrin
Könül hıçqırığı, ürək nidası!
Yazdığım nəğmənin, yazdığım şeirin
Bir müddət sonrakı əks-sədası!
Səndən ey oxucum, çox bilmirəm mən,
Məqsədim deyildir ders vermək sənə.
Məqsədim - qələbimdə alışan oddan
Atış çiləməkdir sənin qələbin.
Həqiqətə nəminə yaşayanların
Qələbində alışar, döyünər bu od.
Yoxu var,
Əyrini düz sayanların
Könlündə köz tutmaz, tez sönrə bu od.
Bu od əmanətdir Nəsimilərdən,
Şairlər qoruyub yaşatmış onu.
Bu odun nuruyla hər xalq, hər vətənin
Açmış həqiqətin, haqqın yolunu.
Bu odun istisi yaşatmış bizi,
Zülmətdən keçirmiş məniyimizi.

Günəş alışmasa, gün doğmaz yəqin.
Həqiqət görünməz!
Həqiqət budur!
Bir xalqın sağlığı - şairlərinin
Alışıb yandığı oda borcludur.

Şair - od qaynağı, şeir - güllərdir.
Barıtsız şeir şeir deyilməz.
Şairi olmayan bir xalq kütlədir,
Amalsız bir kütlə xalq ola bilməz.

Oxucu məktubu! Düşünmələrin
Könül hıçqırığı, ürək nidası.
Yazdığım nəğmənin, qoşduğum şeirin,
Bir müddət sonrakı əks-sədası!

Mən tək, siz çoxsunuz...
Hər biriniz
Cavab yazammıram...
Ancaq mən siz
Borclu da qalmıram,
Ürək sözlərim
Kağızlar üstündə şırım-şırımdır.
Ünvanı siz olan mənim hər şeirim
Sizə göndərdiyim məktublarımdır.

İyul, 1981

VAXT

Uşaqlığım,
Gəncliyim,
ahıllığım - eynimi?!
Yox, hər biri başqadır, bir-birini yad kimi
Gələnin qovur gedəni. İnkər edir mən, mənini...
Ömrün hər pilləsində başqalaşır təbimiz,
Dünyada məqsəd dimiz, dünyadan təlibimiz.
Vaxt mənə pərvanəlik başına dolandırır,
Dünnə qanmadığımı bu gün mənə qandırır.

Kim düşünür döyür ki,
Mən vahidəm, mən birəm!
Bircə bunu bilirəm: mən güclüyəm, qadirəm.

Mən gücsüzəm, acizəm tək vaxtın əlində.
Ömrün o sahilin əlim yeti bilməyir
Ömrün bu sahilində.

Hanı gözümin nuru, Hanı qələbəmin qoru?
Kimdir udan, uzanan zaman ilə arzusun
Əbədi yarışında?!

Saçımın ağlığında, alnımın qırışında
Zaman necə at çapır, yüüyüni öz əlində.
Oğulsansa, tap görək, kimdir atın belində!
Mən öz azadlığuma tanrı dedim, haqq dedim
Bir hökmə, bir fərmana mən başımı
Əymədim.
Amma vaxtın dalınca
Ömrüm boyu qul kimi necə sürünmüşəm mən,
Qolumdakı saatın quluna dönmüşəm mən.

1985

LAYİQƏ Mİ MƏN?

Atalar sözləri öyüddür bizə
Yüz illər, min illər deyiləcəkdir.
"Elə yaxşılığı, sənin at dəniş,
Balıq bilməsə də, xalq biləcəkdir".

Mən xaliq demədim,
Xalq dedim...
Nədən?
Xalqımdır, elimdir xaliqim mənəm.
Onun dostlarına dost demişəm mən,
Onun düşmənidir, mənəm düşmənim.

İşıqsız, qapalı bir göz, de, gözmü?
Yaşamaz sünbüldün düşən dəniş, ayrı...

Xalqın zərri siyım...
heç gördünüzmü
Bir zərri yaşasın kütlənin ayrı?

Sənsən qüvvət verən sətirlərim,
Sənsiz özüm də heç, sözüm də həddir.
Damla zəhmətim, zərri şeirim,
Sənsən qiymət verən dəryalar qəddir.

Baxdın şairin bir ömək kimi,
Dikdin üzümüzə baxışlarını.
Biz hara getdiksi,
Gül-çiçək kimi,
Səpdin başımıza alqışlarını.

Sevgin gözlərində bizi böyütdü,
Öyündün bizimə, ey xalq, ey Vətən!
Həmişə qəlbimdənin bir sual ötdü:
Sənin hörmətinə layiqəmmi mən?
Onu bilirəm ki, sən el sənən,
Gücüm də səndədir, səadətim də.
Yaxşını yamandan yaxşı seçənsən,
Sən bənzəyirdim dəyanətimdə.

Onu bilirəm ki, öz tanrım kimi
Həmişə fikrimdə, ürəyimdəsən.
Onu bilirəm ki, şeirlərimi
Yazan mən oldumsa, yazdırən sənsən.

Xalqa arxalanan xalq sevrilərin
Özü də xalq üçün arxaya döndü.
Xalqa arxasını çevirənlərin
Arxası həmişə yerdə süründü.

Tanıtdın adınla övladlarını,
Uçdular qırılmaz qanadlarınla.
Xalqlar cərgəsində dönüb özün də
Tanındın namuslu övladlarınla...

Hər bir övladın qəlbi bəsin
Boy alıb ömrün gün qazanmışan.
Ürəyi ürəkli qarşıladsın sən,
Sən qul olanı allah sanmışan.

Sevgin gözlərindən bizi böyütdü,
Öyündün bizimlə, ey xalq, ey Vətən!
Həmişə qəlbindən bir sual ötdü:
Sənin hörmətin layiqəmmi mən?

1974

XATALI YUXU

Adların üstün adlar calandı,
Bu nədir?!

Gözlərim alacalandı.
Şöhrət cədvəlində ad böyüdükc
İstedad бүküldü, balacalandı.

Xatalı yuxudur şöhrət yuxusu,
Canıma od saldı onun qorxusu.
Bu yuxuya uyan yatar, oyanmaz.
Dəbdəbə axtarar, təmtəraq gəzər,
Sürət qatarına necə də bənzer,
Kiçik obalardan ötr, dayanmaz.
Ancaq qulaqlarda qalar fitəsi.
Amandır, qorxuram, şöhrət zirvəsi
Razılıq təxtində qaldıra məni.
Zirvə saymamışam, mən bir zirvəni.

Hara tələsirsən, dayan, ey qatar,
Ayağım altından torpaq qaçmasın.
Böyük, kiçik, ellər, obalar
Olarmı şairi könül açmasın!

Ağrıdan, acıdan yaranır əsər,
  r ya anmamı  söz b   yind .
Bit mi ,
bit mm z böyük bir əsər
 z nd n razılıq k lg liyind .

  hr tin y k n  d   nd nm  bəs?!
Min   hr t bir borcu ödəyə bilməz.
Qorxum ondandır ki,
Ömrün qışında
Bahar çiçəkləri  z  gəlməsin.
S n t    hr tin bu yarı mda
 erim   hr tim  çata bilməsin.
Min   hr t yaradır bəzən bir şeir,
Min   hr t bir şeiri yarada bilmir.
Sənəti   hr t  yedək olanlar
Sonsuz olduğunu g r nda anlar.

Rahatlıq g ldimi,
Könül dinc  r,
X zanı gəlməmiş susar söz ba ım.
Bütün bu fikirlər, bu d   nc  r –
 z m n  z m  x b rdarlı ım!

1984

XEY R -   R

Təbiət insana iki    verib,
Kiminsə əlindən tutub qaldıraq.
Bizə əməl üçün bir ağıl verib,
 aylarm üstündən k rp  r quraq.
Anamız, atamız biz  dil verib,
Darda  ırpmanın halını soraq.

Dillər yaranıb ki, mahnı deyək biz,
Dillər yaranmayıb yalan dem k  n.
Mahnıda birləşir hissl rimiz,
Yalanda ayrılır yollar büsbütün.

O  li, o dili, o ağılı bəzən
Xeyirli iş r  iş tmirik biz.
Bu g n  d m tutan  m limizd n
Suala çevrilir gələcəyimiz.

Hər duyan ürəkdən bir cahan keçir,
  Ivan boyalıdır dünyanın donu.
Kimi xalq yolunda canından keçir,
Kimi vəzifəyə satır xalqını.

Xalq var,  z  odsuz, ocaqsız qalır,
Odundan qonşuya pay verir  z .
Xalq da var, o odu əvəzsiz alır,
Qonşu torpağına dikilir g z .

Vicdanın g v si - tamah dağını,
Aşa bil nl r  insan dedik biz.
Yalandan, riyadan qazandığını
Vicdansız gerçəkdən qazana bilməz.
Min bir rəng yetirir bir rəngdə torpaq,
Həm şəfa, h m  l m yatır z h rd .
Kol-kos da bitirir, çiçək də torpaq,
Ağlın meyv sidir xeyir də, ş r də.

Yaxşı da, yaman da bizdədir deyin,
N  onun, nə bunun  z odu yoxmuş.
Xeyir-ş r qol-qola! N  yüksəkliyin,
N  də alçaqlığın hüdudu yoxmuş.

Böyük bir millətin taleyi bəzən
Tum kimi  ırtdanıb t p r l rk n,
M  tt l qalırsan şərin h km n .
Baxırsan arxaya, baxırsan  n 
Nəşr t r y rmiş q r zd n, kindən.
Deyirsən, insanın hafız sind n
H qi  t silinib unudularmış.
Xeyir də bu qədər məhkum olarmış?

Qoy nağıl oxusun siyasətçilər,
Onların qəlbinə nağıl nur çilər.
Nağıl dinləyinin fikri ucalır,
Xəyaldan yol açır o, həqiqət.
Həmişə nağılda qələbə çalır,
Həqiqət yalana, işıq zülmət.

Mart-avqust, 1986

TAMAH - LƏ YAQUT

1

Nəfsin qul olsan... Nə deyim sən?
Ağlına güvənmə, güvən mədən.
Adın insan olar, özün böcəksən,
Boyundan yüz dəfə kiçiləcəksən.
Dünyanı udsan da, doymaz gözlərin
Dibi görünməyən quyudur tamah.
Adəmənin Hatəm dəyirman təkin
Nə töksən,
Əridir,
Üyüdür tamah.
Özünü yüz dəfə kiçildib, amma
Mədənə yüz misli böyüdür tamah.
İnsan dərk edirsə bu gerçəkləri,
Onun zatındakı tamah bəşərdir?
Cənnəti almaya satandan bəri
Tamah, ləyaqətli bəhsə bəhsədir.
Nəfsin uyanın
dövri - qədimdən
Həmişə silahı xəyanət oldu. Bu da qəribdir,
Bəs, nəçin, görən,

Tamahın qurbanı ləyaqət oldu?
Ağlı maddəsinin xırda gəddələr
Dünyanı yedirdi öz niyyətinə.
Kəsib tamahından ulu daddələr
Caladı həmişə ləyaqətinə.

Alçalda-alçalda şəxsiyyəti
heç olur
Şərdən də xeyir güdənlər.
Ac qalar, alçaltmaz,
ləyaqəti
tamah qılıncına qalxan edənlər.

Acgöz "qazancında" yenə uduzdu
Çünkü o pozdu –
Tamahla ləyaqət arasındakı
Nazik xətləri.
O, görə bilmədi adi bir korun
Yaxşıca gördüyü həqiqətləri...
Sərvət qul olan bir rüşvətxorun
Xəlvət qazandığı var-dövlət oldu,
Aşkar itirdiyi ləyaqət oldu.

2

Meymun - ləyaqətlin insan övladı.
Ləyaqət - insanın ikinci adı.
Ləyaqət - insana ən doğru ünvan.
İnsan bu ad ilə dördəyaqlıdan
İki ayaqlıya bir tarix keçdi.
İnsan qətrə - qətrə insaniləşdi
Yalnız öz insanlıq ləyaqətilə...
Qazandıq bu adı biz gillə-gillə.
İndi ləyaqətilə qazandığımız
İnsanlıq adını itirəkmi biz?

Oktyabr, 1985

AXI, DÜNYA FIRLANIR...

Vaxtın d yirmanında daş  ridi, qum oldu,
Tarixə atdığımız qayıtdı, l z m oldu.
D n nin həqiqəti bu gün tərs yozum oldu,
Niyə də yozulmasm, axı, dünya fırlanır.

Çox ovlaqlar i ind  çox ovları ovladım,
Aşıb - daşan arzumu mən artıq cilovladım.
Mən atamı  tm ş m, məni  t r  vladım,
Bu, belə də olmalı, axı, dünya fırlanır.

D n n d z sandığımı bu gün  yri sanıram,
B z n olur, özümdən  z m oğurlanıram.
Hər il başqa arzunun başına fırlanıram,
Niyə də fırlanmayım, axı, dünya fırlanır...

Çox  yil n görmüşəm, əyilməyən başları,
Sular duruldu, gördük dibindəki daşları.
 nvanını dəyişdi d n nin alqışlan
Niyə də d yiş sin, axı, dünya fırlanır.

Necə d n r bu dövran, necə d n r bu g rdiş,
Tazıların st n  dovşanlar da g l rmiş.
Dünya bina olandan hər şey d yişil rmiş,
D yiş sin neyləsin, axı, dünya fırlanır.

  b  dini dünyada mən   bədi sanmadım,
Bir at ş  tutuşdum, min at ş  yanmadım.
B tl r gəldi və getdi, birinə inanmadım,
Niyə inanmalıyam, axı, dünya fırlanır.

Fırlandıqca bu dünya, yox da dönüb var olur,
Quruyan     rd n sular yenə car olur.
Bu dünyanın xeyri də, ş ri də təkrar olur,
Niyə təkrar olmasm? Axı, dünya fırlanır.

Min-min illər bu dünya beləcə fırlansa da,
Bir yuvanın b lb l  min budağa qonsa da,
Aylar, illər, f sil r bir-birini dansa da,
D yiş zdir  qid m, çox da dünya fırlanır.

Nə qəddər istəyirsən, min o qəddər fırlana,
Qarşıma gah şəhər çıxa, gah xeyir dığırlana,
Çərxə fəlakət istəyir, lap dolana tərsin,
Əqidəmi heç nəyə dəyişməyirəm mən yenə.

Oktyabr, 1985

İKİ MÜHACİR

Öz Vətəninə mənsub olmayan şəxs
insanlığa da mənsub deyildir.

V.Q.Belinski

Dərd var ki, bənzəmir heç hansı dərdə
Gəzdiyim, gördüyüm yad ölkələrdə
Vətənin burnunun ucu göynəyən
Adamlar görmüşəm nə qəddər desən.
Bu vətən nisgilli mühacirlərin
Acı taleyinə acımışam mən,
Bəzən aşkar-aşkar, bəzən gizlicə...
Vətəni uçurlar onlar hər gecə
Min rəngli qanadlı yuxularında.
Qəriblik - Elə bir dərd ki, çəkilməz.
Balıq balıqdır ki, yad sularında
Yaşaya bilsən də, böyüyə bilməz.

Ulu keçmişimiz... həmişə qılınç, həmişə qın
Bizim həmişə xeyrimiz, həmişə şərəmizdir.
Türbə qəbirliyi cədadımızın –
Torpağa işləyən köklərimizdir.
Bu kökün üstündə dayanmayan kəs
Yaşayar,
bir boy da ucala bilməz.
İmkan dənizində üzə bilsən də,
Fərhəddən bir çimdik pay ala bilməz.
Bir doğma anaya min ögey ana
Tay ola bilirmiyə?
Ögey- göz dağı!
Kim deyir eynidir, eyni insana

Vətən torpağıyla qürbət torpağı?
Min dəfə güclüdür öz imkanından
Vətən torpağının üstündə insan!
Bir Vətən həsrəti - bir ulu nisgil!
Vətənsiz yaşamaq - yaşamaq deyil.
Vətəndən kənarda yaşayanlara
Mühacir demişik... lap doğru, lap düz!
Vətənin içində yaşayıb, ancaq
Özünü Vətənə yad sayanlara,
Özgə məbbdinə baş qoyanlara
Nə ad verək biz?
Adam tanıyıram, yuxularında
Üzər balıq kimi yad sularında.
Uçar Nyu-Yorka, uçar Londona,
Mənəvi mühacir deyirdim ona!

O, elin içində elinə özgə,
Tarixinə özgə, dilinə özgə,
Havasına özgə, suyuna özgə,
Əcdaddan baş olan soyuna özgə,
Doğma ocağına, közünə özgə,
Özü də bilmədən özünə özgə,
özgəyə doğma,
Vətəndən savayı hər şeyə doğma.

Qürbət çörəyini yeyər mühacir
Vətən havasıyla yaşayar ancaq.
Ölürkən... Dizinə döyər mühacir,
İstəyi - Vətəndən bir ovuc torpaq.
Mənəvi mühacir Vətənə deyil,
Güvənər həmişə ancaq özünə.
Vətən çörəyini təpər gözünə
Özgə havasıyla yaşayar müdam.
O da bir adamdır, bu da bir adam.
O da mühacirdir, bu da mühacir.
Biri torpaq istər, biri cəvahir,
Biri insan isə... o biri tacir!

1986

QANMAQ - QANMAMAQ

Bütün ömrüm boyu anlar kımı
Qəzetdən, kitabdan mən şir çəkdim.
Bilməyi çalışdım bilmədiyimi,
Bunu bilmədim ki, mən bilməsəydim,
Nəyi uduzacaq, itirəcəydim?
Qazancım nə oldu, İtirdiyim nə?
Qazancım dəyərimi itirdiyim?

Qanmazın qandığı bir şey var ancaq:
Özünü hər yerdə düz, doğru saymaq!
O, elə bilir ki, səhv edə bilməz,
Bir müşkül önündə ağılı yenilməz.
Onun məmində olmaz bir "xəta",

Ondan ağıllısı yox bu dünyada.
Qandınsa... şübhələr və tərdüdlər
Ömrünün peykinə dönəcəksən.
Qandınsa... qəlbində dil açan kəldir
Əzmini, eşqini yenəcəksən.
Qananlar uduzur batıb dərinə,
Qananlar uduzur şübhələrində -
Bağırma çəkiliş qanma dağından.
Qanmazlar qazanır qanmadığından.
Qandıqca... özümü durdum üz-üzə
O da mən,
Bu da mən.
Kimə haqq verim?
Möcüzə içində başqa möcüzə.
Nə hakim bəllidir, nə də müttəhim.
Kaş, qanmayaydım
Özümlə üz-üzə dayanmayaydım.

Fevral, 1985

SEVİNCİN ZİRVƏSİ, DƏRDİN ZİRVƏSİ

Köhnə dostum M.Sadiq müəllim

Qarışb dünyanın yaxşı-yamanı,
Əzabı, ləzzəti, sevinci, qəmi.
Göründüyü kimi gördüm dünyanı,
Çox vaxt görümmədim olduğu kimi.

Gəldim dünya ilə çox vaxt döş-döşü,
Bəzən ala bildim öz istəyimi.
Həyat qurtardı,
Əgər həmişə
Dünya görünsəydi olduğu kimi.

Dünya çalın-çarpaz dağlayan kəsi
Özgəsin sevinc paylayan gördüm.
Ən böyük sevinclə ağlayan kəsi
Dərddə qol götürüb oynayan gördüm.

Arzu tənliyində, hiss tənliyində,
Tutur ağ qaranı,
Bəməs zilsəsi.
Birləşir duyğunun dərinliyində
Sevincin zirvəsi, dərdin zirvəsi.
Ey könül, dünyadan nə küs, nə inci,
Sevinclə qəmi gör, qəmdə sevinci.

Mart, 1986.

UNUTQANLIQ

*"Yadımıza belə gətirməzdik ki, ermənilər çox-çox
vəvl... hazırladıqları hədsiz-hesabsız bombaların
hamısını bizim başımızda partladacaqmış...
Bu sadə dilliyimiz səbəbilə cümləmiz qonşu erməni-
nilərlə yenə qədim sayaq üzrə sülhanə rəftar edib*

rahat və arxayın olmağı vəz və bəyan edirdik və bu
surətli milhtimizin gözünü bağlayıb...uçuruma
sarı hazırlayırdıq. İndi lazımdır ki, bunlardan ibrət
alib gələnəkdə aldanmamağa çalışsaq ”.

Ömər Faiq Nemanzadə
1906-cı il

Ömər bəy, hər sözün haydı, haraydı,
Deyilib el bil, bu çağımızda.
Sənin bu fəryadın sırğa olaydı,
Daim səslənəydi qulağımızda.

Sərin vətəni unutmuşuq biz,
Saldım yadımıza dənənimizi.
Sadıq qəlbliyimiz, təmizliyimiz
Tarixdə nə qədər aldatmış bizi.

.. .Erməni zülmündən yüz ildən bəri
Daşdan-daşa düşdi bu xalqın başı.
Unutdu çəkdiyi müsibətləri,
Niyə oğurlandı onun yaddaşı!

Biz başdan-ayağa rəhmik, şəfqətlik,
O, kin dağarcığı, o, goreşəndir.
Biz vətən insanıq, sonra millətlik,
O, insan olmadan millətlişəndir.

Bilirik, tutulub o, yaman dərdə,
Qəlbində həmişə kin qızıl yir.
Elə unuduruq, dar döngələrdə,
O, bizi vurmağa məqam gözləyir.

Bilmədik, içini gəmirir bu kin,
Sözün keçməyində üzdən həlimdir.
Unutduq, nifrətli mayalanmışın
Fikri - intiqamdır, qəsd - zülmüdür.

Mən öz qonşuma da gerçək olanı,
Çatdıra bilmirəm, haqqım kəsilməmiş.
Osa yalanıyla bütün dünyanı
Bizim üstümüzə qaldıra bilməmiş.

Biz boğub vicdanı, qəhr edib an,
Şərr yoldaş olub haqqı danmanq.
Heç vaxt unutmırıq yaxşılıqları,
Amma pislilikləri unudanlarıq.

Sulanıb həmişə qonşunun bağı
Bizim arxımızdan, şəfqətimizdən.
Əfsus! Bacarmışdıq bağışlamağı,
Aman diləyində düşmənin də bizdən.

Quyuğu əzilir, yumşalırıq biz,
Deyirik, bir daha o, çalan deyil.
Amma unuduruq, unuduruq biz.
Küdurət xəstəsi sağalan deyil.

Utanmaz, usanmır bəddəmlindən,
Bəlləddir unutqan xislətimiz.
Bilir, dədəmizin onun əlindən
Çəkdiyi zillətlər dərslə olmur bizə.

Bu yaman xisləti, gəlin, tərkdədik,
Tarixi dərsləri daha dərkdədik.
Tərkdədik, unudaq soyuqqanlığı,
Unudaq keçmişə unutqanlığı.

Daim gözümüzün önündə dursun
Keçilən yollarda xeyir-şərimiz.
Bu günü unutsaq, sabah, biri gün
Bizi bağışlamaz nəvələrimiz.

Dedim, silinməsin bu qan, bu qada,
Bir də, güllə izi dağ-daşımızdan.
Yalnız bu günə yox, biz sabaha da
Güzgü tutmalıyıq yaddaşımızdan.

İyul, 1991

QÜRUB DÜŞÜNCƏ LƏRİ

Bir zamanlar "Mənim üçün vaxt çatışmır" 1958-ci ildə yazdığım "Vaxt çatışmır" şeirim nəzərdə tutulur.

B.Vahabzadə

Vaxtı vaxtın özündə
Ən borc almaq istəyirdim.
İstəyirdim, bir anda bir saatlıq iş görüm.
İndi isə bilmirəm vaxtı necə öldürüm?
İndi başdan ayağa şikayətləm, gileyəm.
Vaxtımın qatiliyəm.
Vaxtı kəsib doğrayan o qayçı qırıqların
Ağzı yaman küt olmuş.
Çağlayan çeşmələrin qaynaqları tutulmuş.
Məni sıxır,
elə bil, bir qəlibdir bu dünya.
Mənim üçün necə də boşalıbdır bu dünya.
Hər şey məni tez yorur.
Öz dünyamı dolduran boşluğun ağırlığı
Ürəyimi doldurur.
Yaman ağırlaşmışam
Peyvənddim, cırlaşmışam.
Öz bədənənim, öz canım dönüb məni yük olmuş
Tükənməyən həvəsim,
Yaratmaq ehtirasım arzuma dönük olmuş,
Söz dolaşır dilimdə,
Qələməsir dilimdə
Xəttim tanımmaz olmuş.
Vaxtın axarındakı köhnə nizam pozulmuş.
Heç özüm də bilmirəm
Bu dünyadan nə aldım, bu dünyaya nə verdim,
Cürətimi itirdim,
Təki ehtiyat qazandım,
Ümid sütunlarında qatbaqat çat qazandım.
Haray, qaraya dönmüş bəmə yaz ağım, haray!
Haray, dilimdən çıxan halal torpağım, haray!
Üzüm qırıq qatı, gözüm tor çəkilir

Arxada yetmiş ilim, öndə sən, Allah bilir...
Gecələr rim uzanır, vaxtın ömrü gödəlir
Yuxum gəlir ki, gəlir, səhər gəlir ki, gəlir.
Necə gəlsin?
Ömrümün axşam çağındayam mən.
Bir az durulmaq üçün
Yolda çuxur axtaran bir bulanıq suyam mən.
Dostumdan, tanışımdan bir təbəssüm dilənən
Bir qərrib yolçuyam mən.
Yaşadığım illəri ilklədim bir də mən
Asandır bəyənmişəm ki dərləri zirvədən
Ömrümün zirvəsində ötənləri daşladım.
Mən artıq yoxluğumu yaşamağa başladım.
Bu günümə baxıram, dünənimi anıram
Tez-tez haçalanıram.
Fikrimə düşün düşüb
Bu günümə qar, yağış, dənənimə gün düşüb.
Bu hahma nə deyim?
Qocalığın önündə hesab verir gəncliyim.
Bəlkə budur qocalıq?
Qəlbin yuxalanması,
sonun ilki anması?
Qocalığın önündə gəncliyin utanması,
Meşədə ağacların tək-tək yarpaq tökməsi,
Yetkin ağıl önündə ürəyin diz çökməsi?

Yanvar, 1995

VAXT ALDANMADI

Qızıla mis qatdılar,
bala - şəkər,
südə - su.
Dəyərsizi, ucuzu bahaya satmaq üçün.
Baqqal çəki daşının içini oydu, oydu
Alıcını çəkidi müdam aldatmaq üçün.

Özgünün yerini imzalar da atdılar.
Torpağa gil qatdılar.
Sementi kül qatdılar.
Cığaradan, kağızdan
Saxta gül yaratdılar,
Saxta pul yaratdılar.
Hər yerdə ölçüləri qısaldıb uzatdılar.
Bir sözün, saxtaqlar üstündə bərqərar olan
Bir dünya yaratdılar.
Bu yalan bazarında aldadan da özünü
Haqlı bilir, haqq sanır
Aldadan anlamır ki, aldadanda aldanır.
Bu dünyanın nələrini xalibinin qarışdı.
Yamanlıqla yaxşılıq bir-birinə qarışdı.
Heqiqəti rəngləyib, ağartdılar bozları.
Dünyanın nə hiyləgər, mahir kələkbazları
Saat ilə təqvimlə qata bilmədi, r,
Yalnız vaxtı, zamanı aldada bilmədi, r.

Sentyabr, 1997

ÇOX İMİŞ

Xudunun əziz xatirəsinə

Usanıb şəhərin küy-kələyində
Gəldim ziyarətə dost məzarını.
Gördüm, sıralanmış qəbirlərdə mən
Ölümün möhtəşəm addımlarını.

Gəldim qəbristanı, gəldim səbirlə
Rastlaşdım nə qədər tanış qəbirlə.
İnana bilmədim gördüklərimə
Şəhəri dönməmiş, şəhərdən qaçmış!
Burda yatanların çoxu, heç demə
Mənim öz dostlarım, tanışlarım.

Orda d n, burda un, arada daş var
Zamandır h rl  d n bu də yirmanı.
Bir-bir  y d l r dostlar, tanışlar
Birdən ayılırıq: fıllank s hanı?

B z n  z  durur üzsüz astarm
Neçə pilləsi var t k bircə  mr n.
Mən hardan biləydim,  l  dostlarım
Diri dostlarımdan çox imiş bu gün.

Usanıb şəhərin hay-h şirind n
Gəldim ziyarətə dost m zarmı.
Gördüm, sıralanmış q birld rd  mən
Ölümün möhtəşəm addımlarmı.

May, 1998

VİCDAN Xİ STİ SİYİK

A vicdan  zabım, üsyan
 zabım, öldürmə məni.

Musa Yaqub

Musa, vicdanımdan  lh zardasan.
Bu ovqat necə də mənə tanışdır.
Bizim qəlbimizi ağırdan vicdan
Umulan k sl ri ağırtmamışdır.

Dünya - bir bilm c , dünya - bir təzad,
Arif n dərdi çox, bir q mxarı yox.
 xtiyar sahibi - vicdandan azad,
Vicdan sahibinin ixtiyarı yox.

Q nimi olsa da  yri, d zl rin .
Doğruluq d rsini keçmə oğruya.
Xalqı çalıb- apan qeyr tsiz rin
Vicdanı varmı ki, bir an ağırya?

Millət öz dördünə sir oldusa,
Bizim qismətimiz izzirab, olım.
Mən də sənə kimi, özizim Musa,
Vicdan əzabından xəstə düşmüşəm.

Vətən qarşısında bilək bir kər
Hamının danılmaz haqqı, borcu var.
Millətin düşdüyü bu zillətli
Mən də günahkaram, sən də günahkar.

Gah olur gördüyüm bu zillətli
Şahidi olduğum müsibətli
Görmək istəmişim gözümü yumdum,
Onun əlacını özgədən umdum.
Mümkünmü?..
Deyincə, qaraldı qanım,
Məni ilan kimi sancdı vicdanım.
Vicdanım səndən dənə oluram mən,
Ağrılar içində qovruluram mən.
"Nə limdəni nə gəlir?", deyincə,
ağrı
Azalır, ağlım da haqq verir mənə.
Gözümü yumduğum haqsızlıqları
Vicdansa, bir-bir göstərir mənə.

Vicdan saldı məni, bax, belə dər
Mən ondan qaçanda qaçdım özümə.
İçimdə başlayan çəkişmələri
Gizlənpəç oynadım vicdanımla mən.

Vicdan yaxşı seçir yirənin düzü
Yaxşından yamanı, dostdan düşməni.

O qovdu, mən qaçdım, itidir gözü
Harda gizləndimsə, o tapdı məni.
Vicdanım zamana uymur ki, uymur,
Məni yaşamağa qoymur ki, qoymur.

Bizim içimizi belə göynədən,
Bizi öldən salıb, bizi qəhr edən,
Haqqın öz səsidir, haqqın öz səsi
Vicdan xəstəsiyik, vicdan xəstəsi.

Gözümüz önündə haqq çiliklədir
Haqqın qəbri üstə nahaq dikiyədir.
Bağırдық: - Dayanın, haqq divanı var
Gördük, eşitmədi kimsə bu səsi.

Hələ üstümüzə çirkəb atdılar
Olduq bu millətin "xain bəndəsi".
İllər gəlib keçdi, ömür gödəldi,
Baharı gözəldik, təqvimlə gəldi.

Təqvim baharını neyləyirik biz?
Könül bağcamızı basdı ot, əlaq.
Ömrümüz boyunca gözəl diyimiz
Səadət gülləri açmadı ancaq.

Zülmün məhvərinə dolanır zaman
Göydəki buludlar insan ahıdır.
Göydə aramasın Allahı insan,
Hər kəsin vicdam öz Allahıdır.

Ay Musa, özünü yorma boş yerə,
İş ki, belə gedir, nə gerçək, nə haqq?
Allahı qələbində görməyənlər
Vicdan kəlməsinə necə anlaşıq?

İyul, 1999.

SANDIQDAN SƏSLƏR

MÜƏLLİFDƏN

Sovetlər İttifaqı dağıldan sonra arxivimi araşdırdım, gənclik illərində yazmağa başladığım gündəliklərimi, çap olunmamış şeirlərimi varaqladım, keçdiyim yolları dəftər səhifələrində yenidən keçib həmişə fərqləndim, həmişə də təəssüfləndim. Ona görə fərqləndim ki, gənclik illərində də həqiqi görmüş, ağ qaradan seçmiş, duyğularımı, fikirlərimi qələmə almış, müəyyən qədər yazıya köçürmüşəm. Ona görə təəssüfləndim ki, ömür yollarında bəzilərində də olmuş, duyğu və fikirlərimi açıq-aşkar və tam dəqiqliyi ilə yazma bilməmiş, zamanın tufanlarından ehtiyat etdiyim hallar da olmuşdur.

O dəhşətli illərdə çapa verə bilmədiyim, yalnız yazmaqla təsəlli tapdığım bu şeirlər qələməmin fəryadı - yəni, o zamanın ağrı, acılarıdır. 1950-ci illərdə Sovetlər İttifaqı dağılana qədər yazılmış və arxivimdə gizlədilmiş bu şeirlərin bir qismi ilk dəfə "Nağıl-həyat" (1991), "Ümidə heykəl qoyun" (1993), "Körpü çaydan uzaq düşüb" (1996) kitablarımda, tam halda isə 7 cildlik "Səsləri"min 6-cı cildində (2003 "Sandıqdan səslər" başlığı altında çap olunmuşdur. Burada verilən şeirlər onların yalnız cüzi bir qismidir.

NAĞİL - HƏYAT

Anam olsan belə, ay anam, xeyli,
Səndən gileyliyim, səndən gileyli...
Sən duymaq düşünməyə öyrətdin mənə,
Duyub-düşünməkdən azad olaydım.
Danışmaq öyrətdin sən öz körpənə
Nola, mən anadan lal doğulaydım.

Dilini bir il öyrəndim... nahaq!..
Öz dilim özümə keçilib yağı.
Bütün ömrüm boyu çalışdım, ancaq
Öyrənmə bilmədim danışmamağı...
Başıma bələdir mən öz dilim,
Dənizdəm üzümə durub sahilim.

Yerimə öyrətdin tutub əlimdən,
Dolaşdım aranı, dolaşdım dağı.
Balana yerimə öyrətdincə sən,
Gərək öyrəldiydin yıxılmamağı...

Fikirlər yığılır beynimdə qat-qat,
Cavablar-qorxulu, suallar-yaşaq.
Həyatı qanana ögeydir həyat,
Onu qanmayana doğmadır ancaq.

Məni incidirlər bəzən qəsd ilə,
Ertəsi hər şeyi unuduram mən.
Girəvə düşəndə zalim belə
Zülm edib, kam almaq gəlir əlimdən.

Ana, quduzlaşır həyat, ilbəil,
Dalayır puç olan ümidlərimi.
Niyə isti deyil, mehriban deyil
Bu amansız həyat qucağın kimi?..
Hardasan, ay ana, bir gəl, mən yenə

B ll li bařımı qoyum dizin .
Mənə nağıl danıř, dayansın anlar,
G r m, nağıldak  o qəhrəmanlar
C tbařlı divl ri n  təhər yıxır,
N  təhər gizlənib, tilsimd n çıxır.

Bir danıř, hardadır, g r m, səadət?
Bizim yurdumuza o niyə g lm z?
Danıř, danıř g r m, Məlik Məhəmməd
Zülmətdən iřığa necə çıxdı bəs?

Danıřma ay anam, danıřma, kiri,
Beynim  batmayır bu əfsanələr.
Divl r g rm ř m ki, nağıl divl ri,
Onların yanında toyuğa bənzər.

Nadanlar g rm ř m,  z yolundakı
Dik  eniř deyir, d z  dik deyir.
T lk l r g rm ř m,  z qolundakı
Dəmir z ncirl r  bilərzik deyir.

Atas m  s y n, yada bař  y n
R hb rl r g rm ř m, qəddar, amansız.
Tikana g l deyən, g l  kol deyən
Qarılar g rm ř m dinsiz, imansız.

Quldurlar g rm ř m, özgə yer deyil,
Yurdunu talayıb asudə yatmış.
Tacirlər g rm ř m, simuz r deyil
"Malades" s z n  Vətəni satmış.

D nyam biləndən, duyandan bəri
Mənim gözlərimdən d ř b həyat da.
Nağılda gördüyüm qorxunc şeyləri,
Həyatda g rm ř m, anam, həyatda.

Yanvar, 1964 - may, 1965

HÖRÜMÇƏK TOR BAĞLADI

Tariximiz danışdı,
Uydurma tarix ilə kimliyimiz anıldı -
Öz kökünü bilməyən gözü küllü bu millət
Zamanın yollarında hər addımda yanıldı.
Uydurma tarix bizi anamızdan ayırır
Yad anadan alınmış bələkdə qundaqladı,
Təmizləyici ləxələdi.
Bu xalqın tarixini düz bildirən, düz yazan
Tarix kitablarında hörümçək tor bağladı.

Kim deyək dərdini bu dövrənin, bu günün?
Vəzifəyi sümsünən
Vəzifə kürsüsünün
Birinci pilləsində mərəkəzdən noxtalandı.
Kişiliyi varda, bu anda axtalandı...
Ürəkəki cəsarət,
mərdanlıq,
dəyənət
talandı,
tapdalandı.
Məğrur keçmişimizdən üzüldü illərimiz
Şərəf bildik özgeyən qul olmağı, yoxsa, biz?
Hər cür zülmü udduq.
Könləyi qazanıb, ağılı unutduq.
Vidən, düzlük, həqiqət sürgün oldu bu yerdən.
Yaltaqlıq və xəyanət silahını yağladı.
Cəsarət qılıncının ağzı düşdü kəsərdən,
Qəbzəndə, qınında hörümçək tor bağladı.

Dilimiz yasaq oldu.
Ruhumuz qəlbimizdə bədi dustaq oldu.
Ruhsuz yaşadığca biz
Vidənəmiz, eşqimiz
Üzümüzə ağ oldu.

Biz belə cə yaşadıq, yaşamadıq, süründük,
məlimizdə deyil, sözümüzdə göründük.
Ruhumuz qan ağladı,
Məscid qapılarında hörümçək tor bağladı.

Həqiqət dilə gəlirdi.
Dildə ilişdi, qaldı.
Həqiqətin üstünə yalanlar kölgə saldı.
Vuruşmadıq, banşdıq
Biz "azadlıq" adlanan bir uydurma nağılla.
Ölənin düşüncələrini qəlbimiz yas saxladı.
Həqiqəti deməkdən elə qorxduq...
Ağılla
Həqiqət arasında hörümçək tor bağladı.

Oktyabr, 1968

QORXU

Mən qorxuram, sən qorxursan,
O da qorxur, bu da qorxur,
Biz qorxuruq.
Təzə fikir beynimizə gələnin kimi
tez qorxuruq.
Başqasından qorxduğumuz bəs deyilmiş
Özümüzdənin biz qorxuruq!
Qorxu, qorxu!
Bir qurd olub yeyir bizi içimizdən,
Nə gözəlyir Vətənin bizdən?
İradə yox,
kişilik yox.
Biz qorxuruq,
biz susuruq.
Fikir ölür,
can sustalır,
ürək donub,

ruh boğulur.
Qorxu bizim dilimizdə kilid olur,
Beynimizdə qıfıl olur.
Dərd budur ki, bu dərdi də,
Biz qanırıq, biz bilirik.
Qorxa-qorxa
Özümüz də özümüzçün
Biz qorxuya çevrilirik.

İyul, 1972

BELƏ QALMAZ

Sabir demiş, "Biz ərlərlik",
İş yerində
"Özgəsinin sözlərini
əzbərlərlik".
Toz-torpağı yel sovurar,
Dənəsi də yel qalmaz...
Vallah, billah, belə qalmaz,
belə qalmaz!
Bu inamla yaşamışam,
Bizim kimi zəvəklərin
İgidliyi dözümlə olsun,
"Heyvərlilik, boşboğazlıq"
bizim olsun.
Gələcəyin övladları iş görəcək.
Hamı dua və zinə "lənət" deyib,
Qəbrimizə tüpürəcək.
Deyəcəklər, ey babalar,
Yaş yetirib kal oldunuz,
Gör-gör kor oldunuz,
Din-din lal oldunuz.
Səbriniz heyrətdəyik,
Siz dözümdə fil oldunuz.
Ey nəvələr, nəticələr,

Biz heç nə yik, biz heç nə yik...
Gec-gündüz babamızın
məlini heyrətdə yik.
Heyrət edin sizə bizim
səbrimiz...
"Lənət" deyib, siz tüpürün qəbrimiz...

Haqqımızı biz qanmadıq.
Biz bu günü yola verib
Gələcəyi inanmadıq!
Keçirdik öz əlimizi
Boynumuzu biz xaltaya,
Sap olmadıq bir baltaya.
Ac olsa da, "toxuq" - dedik.
Biz ucadan "bəli" deyər çox bağırдық,
Qəlbimizdə "yox-yox!" - dedik.
Toz-torpağı yel sovurar,
Dənəsi də yel qalmaz.
Vallah, billah, belə qalmaz,
Belə qalmaz!

1974

DİZ ÜSTÜ

O, çox zəhmətli, çox qüvvəlidir
Böyükdür,
Nəhəngdir və qüdrətlidir.
Bunu çox eşitdik, çox dedik düzü.
Çox deyib, alçaltdıq öz-özümüzü.
Onun böyüklüyü aydındır bizə.

Bir baxaq,
Bir görək,
bilək, biz nə yik?
O, böyük görünür gözəlrimiz
Nədən ki, özümüz diz üstündə yik.

Kiçildik, biz ona böyük dedik
Yetər bu səcdələr, bu diz çökmələr.
Biz onun önündə iməklərdik
Əzdi başımızı nallı çökmələr.

Duraq ayaq üstü!
Axı, ərik biz.
Qalxsaq, o kiçilər, böyükerik biz.

Avqust, 1976, Şəki

MÜSAVAT

Zülmətli savaqlarda zəfər çaldığı gündən,
Qəlblərdə azadlıq odu yandırdı Müsavat.
Ulduz və hilal eylə ki, üç rəngə qovuşdu,
Boz qurdu könüllərdə oyandırdı Müsavat.

Meydan oxudu qan çilən dövrəyə qarşı,
Hər zalimə, hər nadanə, hər hədyənə qarşı,
Tüğyan elədi eylə ki zülm insana qarşı,
Öz həddini zalimlərə qandırdı Müsavat.

İlhamını almış o, Vətən adlı gözəldən,
İman suyunu, çünki, o içmişdi düz ildən.
Xalq naminə haqq adlı vuruqlarda əzəldən
Ön cərgədə hər tilsimi sındırdı Müsavat.

Öndər dedi: - İstiqbal üçün dağ aşalım biz,
İstiqlalə, istiqbalə daim qoşalım biz,
Bir türk kimi isımlaşə, çağdaşlaşalım biz
Amalına bir xalq inandırdı Müsavat.

Amalı təmiz, məqsədi aydın, üzü ağdır,
Ən ali məramında qərəzlərdən uzaqdır.
Tarix şüuru - xalqımı millət yapacaqdır
Haqdan dönməni haqqa tapındırdı Müsavat.

Düzlük şuarı daima çarpışdı yalanla,
Torpaqdan alıb qüdrəti, kökləndi zamanla.
Cənnət edəcək amala dönmüş bir imanla
Ünvanı Azərbaycan olan yurdu Müsavat.

Fevral, 1977

SƏBR ELƏ DİK

Açan gündən gözümüzü
Ümidlərin laylasında
Xumar gördük özümüzü.
Arzumuzu vermə dilər,
Bizə ancaq döz, dedilər.
Elə bildik, düz dedilər.
Hər gecənin gündüzü var,
Gələcək gündüz, dedilər.
Biz gözlədik.
Qələbimizdə baş qaldıran
ümidləri əzizlədik.
Hey izlədik,
Uca-uca kürsülərdən
Vəz olunan nitqləri.
Həyatda yox,
qəzetlərdə göstərdilər
bizə yalnız xeyri-şəri.
Şirin-şəkər yalanları yeyi-yeyi
Biz inandıq gələcəyə.
O gələndi,
Düz əyildi,
Əyliliklər düzələndi.
Arzumuzun əvəzin
Bizə yeni söz verildilər.
Həqiqəti görməmiş üçün
Dəyişdirib gözümüzü
Bizə başqa göz verdilər.
Baxıb saxta gözümüzü
Hamar gördük çuxuru biz.

Saray bildik axuru biz.
Görmm̈dik qat bağlayan paxırı biz.
Bu paxırı görnl̈ri,
Xalq yolunda candan keç̈n r̈nl̈ri
"Xalq düşm̈ni" damğasıyla
L̈k̈yib m̈hv etd̈l̈r.
Haqq adına haqqı yıxıb sürütd̈l̈r.
Bozu ağdan seç̈nl̈ri
zindanlarda çürütd̈l̈r.
Susub dözdük, döz, dedil̈r.
Sözd̈n boluq
Söz içind̈ üz, dedil̈r.
Söz içind̈ üz̈-üz̈
S̈brimizd̈n b̈z̈k vurduq ömrümüz̈.
Ḧr c̈faya döz̈-döz̈
Biz alçaldıq addımbaşı.
Qul etd̈l̈r v̈ẗnind̈ v̈ẗndaşı,
Ayaq altda palaz oldu l̈yaq̈ti.
Biz ucalıq z̈nn el̈dik r̈zal̈ti.
S̈br el̈dik.
Qara günü ağ söz il̈ p̈rd̈l̈dik.
Z̈nn etm̈yin,
b̈db̈xtliyi özümüz̈ d̈rd̈ el̈dik.
"Biz xoşb̈xtik, b̈xẗv̈rik" - sözl̈rini
Şüar kimi dilimizd̈ vird̈ el̈dik.
Qırıb qalın meş̈l̈ri
Pambıq̈kdik.
Qanımızdan güləb̈kdik.
Yüz hektarın m̈hsulunu on hektara,
On n̈f̈rin m̈hsulunu bir n̈f̈r̈
yaza-yaza,
Ḧm insanı, ḧm torpağı
Nec̈ verdik biz güdaza.
Meydan verdik ağ yalana,
Ḧqiq̈t d̈ tapdalana-tapdalana
Ç̈kildi dağlar dalma,
B̈lk̈... orda daldalana.
S̈br el̈dik,

Özümüzü cəbr elədik.
Orden, medal yarışında
Dumanladıb beyinləri
DDT-yə zəhərlədik
Yüz-yüzləri, min-minləri.
Bircə çəngə ağ pambığa
Qurban verdik gənc qızları, gəlinləri.
Bu dünyaya göz açmamış körpələri
Bətdə cəzəhərlədik.
Yaşamadıq, baş girdik
Yalan-yalan vədləri yey-yey,
Ümid ilə qarnımızı doyuzdurub,
Biz inamla yenə baxdıq gələcəyə.
Gələcəklər gəlib keçdi,
Ümidimiz doğrulmadı.
Şirin-şəkər yuxular da çin olmadı.
Amma yenə səbr elədik.
Qələbimizi arzulara qəbr elədik.
Susmağı da qeyrət sandı qeyrətimiz.
Səbrimizin laylasında
xumarlandı qeyrətimiz.
Bu dözümlə,
Bu zülüm
Heyrətdir heyrətimiz!
Sentyabr, 1979

LAL - KAR

*Dil açmada lallıq da gedər, karlığımız da.
Çün lallığımız doğmuş idi karlığımızdan.*

Şəhriyar

Həm lal olduq, həm də
kar Lallıq karlıqdan doğar.
Niyə lal olduq, görən?
Bunu bilirsənmi sən?
Bunu bilək biz əvvəl,
Ötənlər baş vuraq
Bunun üçün indi gəl.

Zaman-zaman  zildik
Məhkum olduğumuzu
N  anladıq, n  bildik.
Bununç n da soydular
D rimizi qatbaqat.
Haqqımızı kimsədən ist m dik, ey ustad.
Çünki onu qanmadıq.
Bu miskin halımızdan
Qızarıb utanmadıq.
Bütün dünya oyandı,
Biz h   oyanmadıq.
Susduq, hər şeyə dözdük.
  imizd n oyulduq.
Karlıqdan lal olmadıq,
Susduq-dey  lal olduq.
Sabirimiz demiş n:
"Bir  cayıb şeyik biz".
Tərs gəlib hər  şimiz.
Bizim  aqqaımız da
Gəlir  z dağımızdan.
Bizim karlığımız da,
Bizim lallığımız da
Doğub susmağımızdan.

 yul, 1979, Şəki

BAŞQASININ YASINDA

D rindir, qorxuludur sakit axan lal sular.
Bir k lm nin  ində bəzən neçə söz yatır.
Adi g zl  görünməz orda yatan duyğular,
  z  s n, g r rs n k l altında k z yatır.

  imi g st rm dim cahil tutan güzgüyə,
 z d  g l b,   imd  m ş k l m  ağladım.
Mill timin dərdini ünvanlayıb  zg y ,
Başqasının yasmda  z  l m  ağladım.

Dekabr, 1981

Hİ SRİ T Nİ ĞMİ Lİ Rİ

Gİ LİR

Tarıma çökilmiş sim bəniz sən!
Titr bir yarpağın titrilməsində.
Bil, dənizdə coşan suyun səsndən
Xəzri gəlir, yoxsa, gilavar gəlir.
Bir az sıxlaşanda göydə buludlar,
Yavaşca titrən yerdə göy otlar.
Onlar da bilir ki, havada çən var,
Sabah yağış gəlir, sabah qar gəlir.
Müəssir deyildir hər kəsə ancaq
Ürəkdən keçni gözdən oxumaq.
Qaranquşdan qabaq, torpaqdan qabaq
Gərək bilsən ki, ilk bahar gəlir.
Qəlbim götürməyir bəri-bəziyi
Çətindir yamamaq sınımış ürəyi.
Özün dərk edəsən gərək hər şeyi
Səni başa salmaq məni ar gəlir.
Baxışdan söz götür, söz anla sözdən,
Həssas ol, sevgilim, ömrün boyu sən.
Əgər sevirənsə, ayaq səsimdən
Gərək bilsən ki, Bəxtiyar gəlir.

1950

QISQANIRAM MƏN

O çalır, nəğmənin hər xalında sən,
Qəlbinə, ruhunu tapmışan deyən.
Unudub zamanı, vaxtı, məkanı
Xəyal dünyasında məclis qurmusan.
Səslərin oduna əriddib canı,
Özünü nəğməyə qarışdırmısan.
Nəğmə aldı səni mənim əlimdən,
Səni, nəğməyə də qısqanıram mən.

Dayanıb güzgünün qabağında sən,
Pərişan saçına daraq çəkirsən.
Arzular, diləklər təmənnasıdır
Bu qoca dünyada hər kəsin, gülüm.
"Pərişanlıq zülfün öz qaydasıdır",
Halı pərişanlar neyləsin, gülüm?
Güzgü də zövq alır gözəlliyindən,
Səni güzgüyə də qısqanıram mən.

Ömrün yollarını inamla keçdim,
Axırda odlandı bağrımın başı.
Eşqin çeşməsindən bir damcı içdim,
Axdı səllər qədr gözümün yaşı.
Bu dərdə tablamaq müşkül olsa da,
Eşqsiz ürəyi dəş sanıram mən.
Düşməsin araya gülüm, qan-qada,
Səni, özün də qısqanıram mən,
Daim öz-özünün yanında sən,
Neyləsin həftə də bir yol görüşən?

Dekabr 1961

GÖZÜN DİLİ

Qara gözlər,
Ala gözlər,
Qonur gözlər...
Nə qəddər sözlər
Deyilmiş mədhin gözəl gözlərin,
Şairlər, indi də məni söz verin.
Qorxuram gözlərin məni gözəlləndirən
Aman göz əlləndirən, dad göz əlləndirən!
Gözün hansı qəlbə dağlar çəkilməz?
Gözün dediyini dil deyə bilməz.
Həm incə, həm dərin dili var gözün.
Sözünü ürəklər anlayar gözün.
Məni, çıxmasa da ürəyin səsi,
Elə ki, havada gözlər öpüşür.
Eşqin də ilk odu, ilk şərəfsi
vəlcə ürəy gözlərdən düşür.
Gözləri mədh edən şeir də gerçək,
Gözün öz dilində yazılmış gerək,
Bu dil müəmmədir, bu dil çətindir,
Bu dillə dinəni bu dillə dindir.

1961

YOX DÜŞMÜR M, QALXIRAM

Nə uca mərtəbədə yaşayırsan...
Çox gözəl.
Məni bu pillələrlə
İmtahana çəkmi, gəl!
Yox, yox!

Mən dem ki,
Muğayat ol özündən,
Çıxma bu pillələri
Xəstə ürəyinlə sən!
Yox!
Onlar yormur mənə!
Bir addıma qalxıram
Qalxanda beş pilləni.
Düşəndə bir pilləni
Beş addıma düşürəm.
Düşürəm... Yox düşmürəm,
Sanki yoxuş qalxıram.
Mənə yola salırsan:
Gah özüm,
gah da sənə baxıram.
Düşürəm...
Düşə bilmirəm
Köynəyim tondan ağır,
Sıxır mənə yənimdə.
Düşürəm...
Düşə bilmirəm
Sənin baxışlarının
Ağırlığı çiyənimdə.
Yox!
Mən pillə düşmürəm,
Ruhum düşür göylərin
Min-min mərtəbələsində.
Hara gedim, bilmirəm
Ayağıma dolaşan
Ürəyimlə indi mən?...

Düşürəm, xəyal kimi...
Aparıram beynimi,
Ürəyim sizdə qalır.
Kədərim yanımdadır,
Fərhim sizdə qalır...
Mənim bu tərs taleyim

Gör necə də zalımdır,
Enişim - hicranımsa,
Yoxuşum - vüsalımdır.
Sənin pillələri rini
Qalxmaq necə asandır
Düşməyə, enməyə çox çətin!
Bu da mənasız deyil,
Hər işi tərsinədir
Əzəldən məhəbbətə!

Oktyabr 1963

BİR SALAMA DƏYMƏDİ

Bu gün məni səni gördüm,
Salam verməyə istədim,
Üzünü yana tutdun.
Söylə, illərdən bəri
Qəlbimizin bir duyub
bir vurduğu illəri,
Axı, nə tez unutdun?
Beş ildə gözü müzdən axan o qanlı sellər,
Bir salama dəymədi?
Həyəcənla, fərhəllə, qəmlə dolu o illər
Bir salama dəymədi?
Heç üzümə baxmadan yanımdan necə keçdin?
Sənin eşqin salammı qorxuyamı dəyişdin?
Yoxsa sənin öz əhdinlə, ilqarına ağ oldun?
O qədr yaxın ikən, bu qədr uzaq oldun.
Şirin gülüşlərimiz, acı fəğanlarımız
Bir salama dəymədi?
Qayğılı anlarımız, qayğısız anlarımız
Bir salama dəymədi?
Sən neylədin, bir düşün!
Yalnız indi anladım: ah, sən daha mənim üçün
Əlçatmaz bir çiçəksən,
Yaşanmış günlərim təkcə geri dönməyəcəksən!...

Qop, ey tufan, s, ey yel! Xəzəl olum, tökülüm
Düz beş il ürüyimd
Bəslədiyim məhəbbət, bir salama dəymədi.
Bir günlük həsrətim dözə bilməyən, gülüm,
Bəs nə oldu?
Bu həsrət bir salama dəymədi?
Getdin, dalınca baxdım, can ayrıldı canımdan,
Sən necə etinasız ötdə bildin yanımdan,
Ah çəkdim, başım üstə yarpaqlar əsdi, gülüm,
Sənin qəlbin əsmədi.
Arxana da baxmadım!
Niyə sənin yolunu məhəbbətin kəsəmədi?...
Qazancımız de, bumu?
Deyilməmiş o salam əlvidamız oldumu?
Sən məni zülm edəldin, məni zülm yaraşır.
Bir salama dəyməyən eşqə ölüm yaraşır.

Sentyabr 1961

Həsrət

Yoxsan...
Qərib işdir
Danışram yenə mən
Əlim qələmə də tutur,
Durub şeir yazıram
Səhrə-səhrə səni mən.

Sən həmişə mənim kədərim,
Sən həmişə də şadlığımсан.
Sən mənim əsarətim,
Həmişə də azadlığımсан...
Yoxsan...
Qərib işdir
Qəlbim,
hissim,
düşüncəm,
Axı, oyaqdır mənim

Necə nəfəs alıram -
Havam ki, yoxdur mənim?
Yoxsan...
Sən mənim üçün
Xoş arzularsan, demək,
Baharda qarsan, demək,
Qışda baharsan, demək.
Yoxsan...
sən mənim üçün
Daha çox varsan, demək.

Sevilənlər, sevənlər
Ayrılığın, həsrətin
Əlindən dad çəkdi, dad.
Eşq - həsrətin anası,
Həsrət - aşıq ustad.

Ömrün boyu qaçmısan
Arxanca yüyürmüşəm.
Səndə imkansızlığı,
Uzaqlığı görmüşəm.

Həsrət öyrətdi mənə
Hardayam...
indi hardan
Hara gedəcəyim məni.
Nəydim,
indi nəyim məni?

Həsrət öyrətdi, həsrət
Vaxtın hardan başlayıb,
Haraya vardığını.
Həsrət öyrətdi
məni
Başlayan bir həyatın
Səndə qurtardığını.

Həsrətinin gözüylə
Mən dünyaya baxanda,
Gecələr gündüz olur.

Həsranın zülmüti
Gözümün nur verir,
İdrakıma göz olur.
Həsranım başlananda
Başlanır bu cahana
Sonsuz heyrətim mənim.
İdrakımla yaşadır
Eşqim, həsrətim mənim...

Böyük bir şair dünyanın
Vaxtın qısalığından
Dad çəkib "uzan!" - dedi,
Anm qısa ömrünü
O, uzatmaq istədi.

"Ey an, sən uzan" deyib
Vaxta böhtan yazdı o.
Əgər həsrət çəkseydi
Ana yalvarmazdı o.

Onda o bilirdi ki,
Həsranın bircə anı
Bərabərdir illərə.
Bircə günlük ayrılıq
Neçə illik vüsaldan
Uzun olur yüz kərə.
Bircə günlük ayrılıq
Bir ömürə tələn olur;
Həsran vaxtı uzadan,
Səbri gödəldən olur.
Həsranın - məhkəməyə,
Həsranın - yol yoldaşım.
Yanır başım üstündə
O, ulduz tək, o, gün tək.
Mərdandır, böyükdür
Həsranın də özün tək...

İyul 1964, Kislovodsk

SEVİ BİLİ RİMSİ ...

Ancaq mənə bəbət üçün yaranmışam mən,
Alammaz bilimdən bu haqqı kimsə.
Xoşbəxtəm,
küsmərim öz taleyimdən,
Əgər sevirəmsə...
sevilirəmsə...

Mənə bəbət - amalım, arzularımdır,
Ona kainatım, cahanım deyim.
Mənim dövletimdir, mənim varımdır
Bütün varlığım ilə sevə bilməyim.
Sevə bilirəmsə, Əgər ürəkədən
Dünyanın ən gözəl adamıyam mən.

Sənə sevirəmsə, sevirəm demək
Həyatı,
dünyanı,
yoxdur düşmənim...
Əgər sevirəmsə - qəlbim aynatək
Şəffafdır,
həssasdır,
kövrəkdir mənim...
Bu könül aynama gülümsəyirək,
Göylərdə,
yerlərdə
Əks olur həməni.
Sevirəm,
sevirəm,
sevirəm,
demək,
Bütöv bir aləmmə, kainatam mən.

Mən ki, kainatam, aləmmə, nə qəm,
Ayım da,
Günüm də,
Ulduzum da var.
Həmə zülmət,

həm də ki,
aydınlıq gecəm,
Həm açıq,
həm tutqun
gündüzüm də var.
De məndən varlısı dünyada varmı?
Sevən də özünü yoxsul sanarmı?

Mənim öz eşqimin öz ulduzları
Dağıdır, könlümə nur, qucaq-qucaq...
Axi, bu sərvəti, dövləti, varı
Məhbəbbət bəxş edir insana ancaq.
Bəli, ilk insanla həmyaşam artıq,
Bilmirəm aydayam, ya gündüyəm mən.
Zamandan, məkandan çıxmışam artıq,
Dünyəvi aləmin fəvqündüyəm mən.
Öz böyük eşqimlə fəzadayam mən.
Məni endirməyin yerə, amandır.
Dünya çox kiçikdir məhbəbbətimdən,
Hər arzum bir cahan, bir asimandır.
Verir arzularım göydə səs-səs,
Dələyin yerdə uç, yer bəs deyilmi?
Yanan bir ürəyi, sevən bir kəs
Asiman özü də qəfəs deyilmi?
Sevə bilir məni, gər ürəkdən
Dünyanın ən yaxşı adamıyam mən!

Dekabr 1964

TƏZƏ DƏN

Bu şirin sevdaya düşəndən bəri
Neçə yol ayrıldıq bir-birimizdən.
Ayrılıq günləri, hicran günləri
Uzandı...
Ömrün ömr aldı bizdən.
Biz ki, öyrənmişik hicrana artıq.

Cövrü yadda qalır, qəm unudulur.
Sevən könüllər üçün, gülüm, uzaqlıq
Ən böyük, ən gözəl yaxınlıq olur.

Yağış dayandımı?
Qalın buluddan
Sıyrılib yenidən təzə gün doğur.
Hər uzun ayrılıq, hər qısa hicran
Səni mənim üçün təzədən doğur.
Ayrılıq dəmləri düşürkən yada
Təzədən sevirəm, təzədən səni.
Elə bilirəm ki, bu gen dünyada
İlk dəfə görürəm, gülüm, məni səni.

Ayrılıq günləri düzülür səfə,
Hər gün gözəl yirik, hər gün bir günü,
Ayrı bir adamsan, gülüm, hər dəfə
Vüsəlin vətəni, hicranın sonu.
Teleqraf kağızı... kiçik bir varaq.
Alışan könlümə su səpir yenə
Səndən ayrıldığım on gündür, ancaq
Milyon illərdir ki, həsrətəm səni.

On gündə əzabla neçə-neçə min,
Dəqiqə, saniyə yola saldıq biz.
Bu uzun anların, dəqiqələrin
Hansıya yaşadığ bir-birimizsiz?
Sənin də yerinə danışsaram mən,
Qoy olsun, qəlbimiz ayrı deyildir!
Biz iki olsa da vüsəl günləri,
Ayrılıq günləri bir oluruq, bir!
Həsrət, ürəyimdə qaladan möhkəm,
Hicran çöplərindən bir yuva qurmuş.
Sənin yanında da səni həsrətim,

Həsrət ayrılıqdan uzun olunmuş...
Görüş qışdan sonra gələcək bahardır,
Ayrılıq, görüş bitir... tez olur.
Eh! Ona nə var ki, müddəti vardır,
Həsrətsiz ölçüsüz, müddətsiz olur.

Bil, yaman gündü d, yaxşı gündü d,
İstərim qovuşam, mən yetim sən.
Gözüm gözəlrin dikiləndü d
Həsretim, həsrətüm, həsrətüm sən!

İyul 1965, Qusar

ÖZÜNDÜ N AYRILA BİLMƏ YƏ CƏ KSƏ N

Deyirsən, dərd oldu bizə eşqimiz,
Sarsıntı, üzüntü yetməzmi artıq?
Ürəkə nə qədər bir olsa da biz
Həyat yollarında ayrılmalıyıq.

Ayrılməq! Söz asan, əməl çətindir,
Sevmək! Bu ki, sənənin öz fitrətidir.
Necə ayırasan odu ürəkdən,
İstini atışdın, ətri çiçəkdən?..

Mənim öz istəyim, mənim öz kamım –
Sənənin öz istəyin, sənənin öz kamm.
Sənənin ad günündür mənim bayramım,
Mənim ad günüdür sənənin bayramın.
Biri-birimizcün doğulmuşuq biz.
Birdir hər eşqimiz, hər istəyimiz.

Hər dənbir darıxıb gəzməyi çıxsan,
Ayağını öpən göy otlar mənəm.
Başımı qaldırıb göylərə baxsan,
Kövrəklib qaralan buludlar mənəm.
Demə ki, yanımcə nə hər lə nirsən?..
Məhvərin başına gərək hər lə nəm.
Bəzən səbəbsiz də kədərlə nirsən,
Səbəbi axtarma, o səbəb mənəm!
Qələbin çox ucalır, çox qanadlanır,

Ona zirvə mənəm,
Ona son mənəm.
Yata da bilmirsən uzun gecələr,
Gözlərindən qaçan o yuxun mənəm...
Hər kəsə tutmadın, axı, tən mənə.
Sən də bu dünyada mənənimçün təksən.
Sən qova bilərsən evində nənəni,
Qəlbində ki, qova bilməyəcəksən.
Sənin hər dəqiqən, hər anın mənəm,
Axı, adın mənəm, ünvanın mənəm.

Qapını üzümə bağlasan da sən,
Özündən ayrıla bilməyəcəksən...
Sən ki, sən deyilsən,
Sən də bil, mənəm.
Yaşını çoxaldan, səni ucaldan,
Gün mənəm,
Ay mənəm,
Gülüm, il mənəm!..

1965

UNUTDURDUN SƏN MƏNİ

Xəyalınla, fikrinlə
Həmişə sərxoşam mən.
Unutmuşam özümü,
Dönüb sən olmuşam mən.
Öz könlümün sə sindən,
Öz könlümünün düşüb
Dağlar başı qaralıb
Dərindən gün düşüb,
Niyə belədir, gülüm,
Sən özün bilməlisən,
Fikrimdə düyün düşüb!

Həqiqət, - güman olub
Xəyalım - duman olub
Gah düzəndə sürünür

Gah t p d  görünür.
İlişir kollarına
Fikir r – qırıq-qırıq,
Arzular - para-para,
 mid r pərən-pərən,
Q s ml r - yalan olub
An var dönüb il olub,
 l var dönüb an olub.
H sr tim, bu anlan,
günləri, danır mənim.
Saatımın  qr bi
Yalnız sənin başma
Dönüb dolanır mənim.
Sənə könül ver li,
Mənim     n bu köhnə
vaxt ölçüsü pozuldu,
Sənin məhəbbətinin
Dərəcəsi,  l  s 
Mənim vaxt ölçüm oldu.
Bir şaxtalı qışdayam,
Mənə əlvən baharı
Unutduran sən oldun.
Ancaq hər gün bah n
Məndən soran sən oldun!
 mmanam, sahilimi
Unutdurdun sən mənə.
Qarlı dağam,
selimi
Unutdurdun sən mənə.

Gec y m,
g nd z m 
Unutdurdun sən mənə
 nsanam,  z- z m 
Unutdurdun sən mənə
Bu dünyada hər şeyi
Unutdurub sən mənə

Çəkirmisən göz dağı,
və zindən öyrətdin
Sənə unutmamağı!..

1965

NÖQTƏ YƏ DÖNDƏRƏRDİM

Mən burdayam, sən orda...
Yenə hicran, yenə qəm...
Yerdəymi? - bilmirəm,
Göydəymi? - bilmirəm...
Aramızda sən kimi,
uçrum kimi dayanan
Bu uzun yollar deyil,
Gülüm, zamandır, zaman!..

Məhbəbbətimiz qədr
və zabımız var bizim.
Aramızda dayanmır
Bu uzun yollar bizim!..
Aramızda dayanır
Neçə-neçə il, gülüm,
Neçə-neçə ay, gülüm!
Bu ayları, illəri
Fikrimin sürətli
Necə udum, ay gülüm!
Bizim istəyimiz
Qara dönüb ağ olmur!
Yolu qısaltmaq olur,
Vaxtı qısaltmaq olmur.

Uzun yollar, dolaylar
və gər olsaydı dərdim,
Mən onları kəmərtək
Belimə dolandırıb
Nöqtəyi döndərirdim!

Avqust, 1965

AZADLIQ

Azadlıq istəyirdin...
İndi məndən uzaqda
Azadsan, cismən azad.
İndi buyur, sevgilim,
Mən dustağam, sən azad!..
Beləmi?
İnanmıram.
Biz bir şəhərdə ikən,
Dəqiqəni, anını,
Sapa düzüb incitək,
İzləyirdim səni mən.

İndi məndən uzaqda
İzləmir heç kəs səni.
Ancaq, azad deyilsən,
İzləyir, öz köksündə
Aldığım nəfəs səni.
Orda pərsi şışkarın
Bir deyil, min-min olsun.
Qorxmuram, yox, qorxmuram,
Mən yox, sən öz hissin,
Sənin gözətçin olsun!
Sən sevən bir ürəyin
Özü boyda dağısan!
Mənim dustağım deyil,
Hissinin dustağısan,
Qələbinin dustağısan.

İyul 1966, Şəki

* * *

Nəğmə olub gecələr
Sənə layla çalardım,
Dönüb yuxun olaydım.
Ayaqların altına

Sərdədim gül-çiçəkləri
Çölü məni, çəmənini məni.
Nağıllar dünyasına
Aparaydım səni məni.

Çıxıb çərçivələrə
Göylərə baş vuraydıq.
Vaxtı da donduraydıq.
Qanunlara od vurub
Sərhədləri qıraydıq.
Eşqimizin oduna
Dünyanı yandıraydıq.
Biz məhbəbbət ünvanlı
Təzə dünya quraydıq.

Səni hər an, hər saat
Görmək üçün, sevgilim,
Gecələr ay olaydım,
Gündüzlər gün olaydım.
Sənin gözəlliyində
Səhər-axşam həzz alan
Dilsiz güzgün olaydım.

Güzgün olsaydım əgər,
Qəm yeməzdim yenə məni;
Səni, öz diləyimcə
Göstərirdim səni məni.

Sentyabr 1966

KÜÇƏ DƏ İTİRDİM...

"Yaşaya bilmirəm bu sayaq daha,
Bəsdir,
Yorulmuşam,
Qurtaraq daha!"
Deyə avtobusa mindin...
Dayandım,
Vaxt da mənim kimi dayandı, sandım.
Yox! O dayanmadı, işlədi yenə.

Minib avtobusa səninlə birgə
Bir göz qırpımında zaman da getdi,
İxtiyar da getdi, güman da getdi...

Bu nədir?
ayağım üzüldü yerdən.
Hər şey öz yerini dəyişdi birdən,
Dayandım...
Arxamca yollar süründü,
Saat da tərsinə dolandı, döndü.
Səndən ayrıldım,
Səndən məni, gülüm,
Özümdən ayrıldım,
Özümdən, gülüm!
Bilmədim nə idim,
İndi nəyəm məni?
Küçlərin uçuma döndü gözümdə.
Səni itirdiyim bu anda bilsən,
Yolların üstündə itdim özüm də.
Dolaşdı kainat,
Qarışdı aləm,
Kimdir qulağımda belə hönkürən?
Küçdə itirdim səni, dözmürəm;
Həyatda itirsən neylərim görən?

İyun, 1967

UNUDAM GƏRƏK

Ayrıldıq... güc gəlirdi bizə hücumlar,
Ayrıldıq, usanıb tənəddən, sözdən;
Bizdən razı qaldı yadlar, qohumlar,
Biz razı qalmadıq öz-özümüzdən.

Ayrıldıq... nəğməmiz qaldı yarımcıq,
Fikirlər pərişan, könüllər qırıq.
Ayrıldıq... de harda ləngidi zaman?
İndi nə sən sənəsin, nə də məni mənim.
Başımda tufanlar hayqırığından,
Meyvəsi dəymiş tökülən mənim.

Dağlara dırmanıb ardımca qoşdun,
Özgü buludlara qarışan mənəm.
Taleyin hökmüylə sən çox vuruşdun,
Bu ağır hökm ilə barışan mənəm.
Yandıran da mənəm, yaxılan da mən.
Döyən də,
Vuran da, yıxılan da mən!
Ayrıldıq...
bilmədik,
neçin,
nədən biz?
Ayrıldıq...
Ayrılmıq istəmədən biz.
Yoxdur ürəyimdə sənə qızıl b, kin,
Yadıma düşməyir bədən mələrin.
Nifrətsiz ayrılıq ayrılıq deyil,
Nifrətsiz ayrılıq vüsaldan şirin...

Gülüm, sev-sev ayrılıq biz.
Ürək kökdən düşən tək sim bənzər,
Bizim gözü yaşlı, bədənəxt eşqimiz
Atalı-analı yetim bənzər.

Deyirəm unudam səni mən gərək.
Mümkünmü?
Arzuya əməl tən gərək!
Unuda bilməkcün səni, sevgilim,
Təzədən doğulam, təzədən gərək!

Avqust, 1967, Nalçik

GÖR NECİ GÜCLÜSÜ N

I

Yatmaq istəyirəm...
sənsizliyimi
Yuxu dənizində batırım deyil.
Yuxumsa kölgəni öz kölgəm kimi

İzləyir, qısqanıb səni hər şey.
Yuxum qaçaq düşüb məndən yan gəzir,
Yuxum küçələrdə sərgərdan gəzir.
Həsrətin asılıb kirpiklərimdən
Yuxum da gəlmir ki, heç olmasa mən,
İtirim, baturım səni yuxumda.
Məndən vəfalıymış səni yuxum da,
Yuxum qaçaq düşüb yatammıram mən,
Yuxum qorxub qaçıb fikirlərimdən...

II

Gəlmək istəyirəm...
Sənsizliyimi
Yollarda itirirəm, unudum tamam.
Hara gedirəmsə, xatirən kimi
Ağır bir yük ilə qarşılaşaram.
Səni itirmişəm,
neyləyim ancaq
Hər zaman, hər yerdə
görünür yerin.
Yox, dözə bilmirəm, dərdə ondadır ki,
Özündən ağırdır xatirələrin.
Şirin xatirələr bir tikan tiki
Yollara səpilib dəstəbə dəstə.
Xatirən tikandır cızır qələbimi,
Yoxluğun duz səpir yaramın üstü.
Yaddaşım elə bir günəş ki, gün ki,
Dünənə nur kimi görürəm aydın.
Deyirəm, yaddaşım elə olsun ki,
Mənə dününimi xatırlatmasın!

III

Gülmək istəyirəm... ürəyimdəki
Höknürtü səni batırmaq üçün.
Bilmirdim,
Məhbəbbət bir cəllad tiki
Mənim gülüşümü öldürmüş bütün.
Yandırdı könلümü bu soyuqluğun,

Var ikən, saė ikən yox olmuřam mən.
G r necə g cl s n, sənin yoxluėun,
Mənim varlıėımı aldı əlimdən...
Bařımda tufan var, könlümdə  ovėun,
Arzu da, fikir də qaldı yarıda.
G r necə g cl s n, sənin yoxluėun
Mənə ögey etdi doėmaları da.
F r him, sevincim d n nd  qaldı,
D rdimd , q mimd  yařarsan mənim.
Yoxluėun g r necə qələbə çaldı,
Bu günüm ölüdür, yařar d n nim!
 aldım  z k nl m  ayrı simd  mən;
 liřib qalmıřam d n nimd  mən.

Sentyabr 1967

K  P  N  K
Xatir  r

Emin Sabitoėlu b st  miřdir

K p n kl r uçub gedər,
  limiz 
 řıldayan toza bənzər xatir  r.
Payız g  r...
Yollar  st  s p  n n x z  rd n
Gah itən, gah  z  çıxan
 z  bənzər xatir  r...

Fikrimizin aynasında
Gah al alır,
Gah yüksəlir xatir  r...
Gah olur ki, acılıqd n
 r k d lir xatir  r...
Gah h yatın  z nd n də
Əziz gəlir xatir  r...

Dağ başından gün yilr.
Bir müddətsi istiliyi
daş-divarda qalar ancaq.
Günlük gedir,
xatirə könlümüzü alar ancaq...

Unudulmuş bir kədərli nəğmədir ki
Qırıq-qırıq söz bənzər xatirələr.
Hərdən yanıb,
Hərdən söndür
köz bənzər xatirələr.
Cığrıları dağa çatan
Düz bənzər xatirələr.
Bir işıqsız göz bənzər
xatirələr...

Noyabr 1967

ÖZÜM-ÖZÜMÜ DANDIM...

O gün... o müdhiş gün...
sevərk səni,
Üstün təhqirdən od aldim mən.
Sənin on beş illik ümidlərini
Arzunu, hissini güllədim mən.
İndi mən özümü dandım büsbütün,
Başqa cür baxıram indi aləm.
Mənim söhbətimin, mənim sözümün
Dadı da, duzu da sənənməmiş, demə...
Söndü sənəmdəki o od, o ocaq,
Boş bir qovuq kimi havadayam mən.
İnsan nə fəlsinən uzaq, çox uzaq,
Vulkam soyuyan bir adayam mən.
Ağlım ürəyim necə qırıbdır,
Mən özüm-özüm bir yük olmuşam.
Sənəmdə ürəyim buz bağlayıbdir,
Budağı budanmış kötük olmuşam.

Nə çiçək oxşayır, nə ulduz mənə
Fikirlər dağılmış, xeyallar enmiş.
Yerin də, göyün də gözəlliyini,
Sənin gözələrinlə mən görürəmmiş.

Gecələr düzülür sapa fikirlər,
Yorğanım daş olur, döşəyim tikan.
Səhərlər gözümü açıb dünyaya
Qalxmaq istəmirəm heç yatağımdan.

Yatmaq istəyirəm, yatmaq, bax el
Gözümü zilləyib tavana baxım.
Mən hansı arzusun təlatümüyü
Əynimi geyinib qapıdan çıxım?

Qaçıram, qaçıram, səhərlər mənə
Bir dəyənin olmasın - "Sabahın xeyir".
Axı, sabahını itirən yazıq,
Sabahdan şər umur, xeyir istəmir.

El bil dayandı yolu ömrümün.
Buna can atırdım... bəş arzu nəydi?..
Həsrətlə, vüsalla dolu ömrümün,
Mənə nası itincə, özü itəydi...

İndi yolum düzdür... nə dağ, nə dər...
Bu başdan baxanda, o baş görünür.
Kaş qismət olaydı istəyənlərdə
Enişsiz, yoxuşsuz, dalğasız ömür...

Həyat çırpıntıymış... onun hər günü,
İllərin yükünü çəkəsə, nə dərdim...
Mən Qorqud olsaydım, sevgi sözünü
Yaşamaq sözünü cinas edərdim.

Sentyabr 1968

MƏN URƏK OĞRUSU

Alıb keçmişini,
Əvvəlcədən mən
Əzablar bəxş etdim gələcəyinə.
Hissim xəcil qalıb öz mənimdə
Sözüm də qurtanb... Nə deyim sənə?

Küləklər oynayıb ürəkdə, canda,
Özüm düşməndir öz canım mənim.
Gözüm ağlamır mən ağlayanda
Vicdanım ağlayır, vicdanım mənim.
Saz tutub içimdə qəm şikəstəsi,
Kədərlə bəstəsiyəm, vicdan xəstəsi.

Əlrim yapışb öz tənəyimdə.
Mən heç nə ummuram gələcəyimdə.
Dağı da dağılayır dağın öz dağı
Üzüm durubdur öz dərdim-sərim.
Bu günüm sabaha danlaq, göz dağı,
Sabahım-dünən təssüflərim.
Yüz-yüz peşmançılıq çəkəmməz, dayan,
Bir zərər daşını, zərər yükünü.
Qaytara bilməmiş geri, heç zaman
Axı, mən təssüf, bir ötən günü.

Sözüm - bu günümün çıxıran səsi,
Kədərlə bəyənəm, vicdan xəstəsi.
Alıb ürəyini,
Əvvəlcədən mən
Sənə əzab verdim ürək dolusu.
Mən kiməm? Utanır dilim sözümdə.
Mən - ürək oğrusu, ömür oğrusu!

Etiraf asandır! Mən hansı haqla
Qovmaq istəyirəm könlümdəni sənə?
Özüm öz eşqimi tapdalamaqla
Əlindən almışam gələcəyini...

Sənin sabahını kölgə ləndirən
Məğrur keçmişinin ləkəli siyəm mən...
Ney tutub içimdə qəlmə şikəstəsi,
Vicdan xəstəliyim, vicdan xəstəsi.

Avqust, 1970

NAĞİL GECƏM

Ulduzların diliylə
Nesə danışır gecə.
Mən də fə seyr etdiyim,
Adi, sadə bir gecə...
Birdən...
qəlbim titrədi
Üşüdüm,
köks ötürdüm.
Ürəyimdə bir səni,
Bir də...
illər dalından
Nağil gecəmi gördüm.
O gecə...
gözlərimdə
Mürğülə yir həmişə
Sən şirin uyğum kimi.
O gecə...
ürəyimin
Yatır dərinliyində
Altıncı duyğum kimi...
Gecə...
bir səni,
bir də mən.
O gecə baş qaldırdı
Bu gecənin içində...
Şirin duyğularımla,
Həsrət arzularımla
Bir anda doldu gecəm.

Uzaq bir xatirənin
H zin z mz m sind n
N  m    di bu gecəm.
O gecə çoxdan keçib,
Geri dönməz o, bir də.
Bir gecənin h zzini
Geri qaytara bilməz
Min belə gec  r də...
Bir gecədə, bir anda
 irin bir xatir y 
Acı gerək g r  d .
O gecənin gözündən
Bu gecənin bağrına
 sti bir damcı d   d .
Dedim, da ıl a dünya,
Da ıl, tez da ıl, gecəm.
Sən dünyadan k  m  n
Qəlbimə, nağıl gecəm.
Sən indi bu g n ml 
Ged  bilməzsən yola;
Ürəyimdə ya arsan
T  ss  l  qol-qola.
D vran d n r, vaxt keçir
S h r  də az qalır.
 ndi gec  rim də
M nim  yalqız qalır.
Sən yoxsan...
Bu g n m 
Ri  nd edir d n nim.
Min bir gecə g ls  də,
Na ılımlı gəlmir mənim.
Bu gecənin  ind 
Na ılısızam indi mən.
Gecənin  ll rind 
Sarı bir yarpaq durur
Xatirə d ft rimd n.

Fevral, 1973

DARIXMA HA...

Məktubunu oxuyuram...
Dön-dön,
Qayıdırəm hər cümlən, hər sözün.
Oxuyuram,
Düşünürəm.
Düşündü gözlərimi yumuram ki,
Səni görəm.
Oxuyuram, düşünürəm. Fikrim ötən günlərimi
varaqlayır,
Oxuyanda gülümsəyən sətirlərin,
Düşündü qan ağlayır.
Bir məktubda nə deməkdir
Bu ağ, qara?
Rənglər bax,
Hardan-hara?
Kim deyir ki,
Hər kələmin
Bir mənası bir yükü var?
Yox! Ürəkdi dilə gələn yaşıl sözlər,
Budaqlardır,
Yüz budağın bir kökü var. Kök ürəkdir.
Yarpaqlarda rəngi yaşıl,
Səsi, sözü pıçıldılar.
Pıçıldının səsi birsə,
Məntəbi, min sözü var.
Mən sözün öz mənasını istəmirəm.
Bir məzmuna o, qul olur,
O, duyğudan məhrum olur,
Yoxsul olur.
Mən vurğunam hər kələmin
Çalarına.
Nida kimi dik dayanıb
Hökm verən halına yox,

Sual kimi boyun büküb
Düşüncüyü dalanna.
Düşüncünün min rəngi var.
Göydəki ay, yalnız aydır,
Suya düşsə,
Qırçınlanan dalğalarda
Neçə rəngdənin çəlgisi var.
Sənin illərin duyğuların
Sözün məna sərhəddində
O taydadır.
Sözün yatır quzu kimi,
Çalarları haraydadır.
Çalarların alovuna alışıram.
Günün keçir...
Səsləndikcə qulağımda cümlelərin,
Ətrafıma lal kəsilib
Mənin səninlə danışaram:
Yazırsan ki: - Darıxma, ha...
Burda sözün qəsdə geniş,
Yuvası dar.
Burda sözün cövhərində
Neçə-neçə söz sıçrayar.
Sözün fikir.
Fikirdənin də
Neçə-neçə mətləb çıxır.
"Darıxma"nın o tayında
Söz darıxır,
Söz karıxır.
Sənin "yox"dakı o "var"a bax.
Sözün əksi-çalara bax.
Sənin "darıxma" deyən zaman,
İstəyirsən ömrüm boyu
Mənin darıxım sənin üçün.
Rənginə bax, qələbindən çıxan sözün!
Darıxıram, aya, günə sığışmıram.
Darıxıram,
Dünyamızm
Qaydasına ölçüsün

Sığışmıram.
Darıxıram,
İstiyim çatmaq üçün.
İstiyimiz fəvqündür sözümüzün.
Darıxıram,
Doğmalarım sağ-solumda.
Darıxıram,
Baxışların
Yanıb sönmür xəyalımda.
Gözürimin önündəki baxışlara
Yad olmuşam.
Xəyaldəki baxışların işığında
Udulmuşam.
Təqvimdəki varaqların
Bir ayını birdən cırın!
Yayı ötüm,
Göz yaşını k kirpiyimdən,
Qopub düşüm payıza mən.

İyul, 1975, Şəki

KİLİD

-Sən mənə hamıya qısqandın, yetər.
Nədir bu şübhələr, bu üzüntülər?
Bir belə qısqanclıq nəyi gətirə bilər?
Sənə də, mənə də məhv edə bilər.
Mən ki səninlə
get,
Arxayın get.
Nə özünü incit,
Nə mənə incit!
-Sevirəm,
Nə lüzüm söz, öyüd?
Mənim qısqanclığım sevgimin özü!
Vurulan kilidin böyüklüyü də -
Qorunan sərvətin də ölçüsü!

Dekabr, 1973

YAMAN DARIXMIŞAM

Yaman darıxmuşam səninçin, yaman!
Mən əsir düşmüşəm öz istəyim.
Nifrəti gizlətmək asandan asan,
Sevgini gizlətmək mahalmış, demə!

Haraylar yüksəlir könlünün yenə,
Bu necə haraydı, bu necə haydı?
Öhdəmənin gələrdim... Gözüm üzünə,
Qulağım səsinə darıxmasaydı...

Elə bil hər yerdən üzlüb əlim...
Mən azıb qalmışam qəmə dərsində.
Dirilib yaşanır səni günərim
Sənsiz günərimin xatirəsinə.

Yaman darıxmışam... Bu nədir yenə
Ağlım sağa baxır, ürəyim sola.
Ürəyim dönübdür göy göyərçinə
Qonub sən gedəli sən gələn yola.

Yaman darıxmışam... Hər axşamçağı
Arzumu günəşin telinə sardım.
Mənimlə olsaydı, mən darıxmağı
Zamana ən uzun ölçü sanardım.

Yuxuma gəlmişdin...
Qısıldıq küncə.
Danışdıq...
Yel əsdi...
Dağıldı dərd-qəm.
Kölgəyə dönmüşdüm,
Səni görəncə
Sənin işığında yox oldu kölgəm.

1974

SƏN OLURAM MƏN

Yaxşı ki, ayrılıq,
Yaxşı ki, bizdən
Çırpıntı, sarsıntı lə üzür yen.
Həyatı öyrəndik həsrət timizdən,
Odur ki, həmişə möhtacam sən.

Rəngi bir,
dadı bir
toyun, büsatın
Həsrət min rəng çəkir gözəlrimiz.
Yaxşı ki, ayrılıq,
bu dərd həyatın
Dərin qatlarını göstərir biz.

Yanımda olanda uzaqdasan sən
Mən səni görmürəm olduğun kimi.
Səndən ayrıldım,mi,
hər yerdə sənən
Mən gör bilmirəm, vallah, heç kimi!

Yanımda bir quru cisməm özüm də,
Ayrıldım,
ruh olub riyyirəm mən.
Eşitmir qulağım,
Görmür gözüm də.
Arzudur eşidən, həsrətdir görən.
Adi bir insanam,
Sənin yanında
Başqa qayğılarla yaşayıram mən.
Elə ki, ayrıldım,
qəm dumanında
Fikrimin ilki də,
Sonu da sənən!
Yanımda rahatam, sakitəm tamam,
Ayrıldım, od tutub alışır ürək.

Rahatlıq - ölümdür,
Həllə mən sağam.
Mənə tufan gərək,
həyəcan gərək!

Vüsal dəmlərində sən nur, mən çıraq,
Görürəm, mən mənəm, sən də sənmişən?
Ayrılıq dəmləri sən, sənmişən, ancaq
Bilmirəm, bəzəniş mən olmuram mən?

Səndən ayrılanda vahidəm, birəm,
Həm də bir hədəfə vuruluram mən.
Yanımda, həmişə ikiləşirəm,
Ayrıldım, çevrilib sən oluram mən.

Avqust, 1980

Dİ RİNSİ N, ZİRVİ Sİ N

Hikmət kitabıdır sənin surətün.
Onu sona qədər oxumaq çətin!
Sən uzun illərin dolaylarında
Mənimçün heç zaman adılşmışdın.
Sən "gəlmə" deyirsən, gərək "gəl" - desən,
Yüz giley gizlənir bir gileyində.
Həmişə, hər yerdə qeyri-adışın
Qəribə görünən adiliyində.

Baş vurdum könlünün dərinliyinə,
Qalxdım zirvəsinə sənin arzusun.
Əlimi, qolumu bağladın yenə.
Nə orda son gördüm,
Nə də burda son.

Ürəkde nə qədər inci gizlənir
Onlar bir-birində bəbəklənir.
Sonuncu görüşdə tapdığım gövhər

İ vətəli gövhər də daha dəyərli.
Sənin ürüyündə yatan incilər,
Mənim ürüyüm ulduzlar çilər.

Qəlbi təbatay açmamışan sən,
Qorxmusan, gözün çox işıq düşür.
Gözüm qamaşa...
Hər görüşündən
Bir sır saxlamışan gələnin görüşü.

Aya çatmamışdan o gözəlley
Yetişməyə eşqilə yandıq, düşündük.
Mən il bu həsrətli tor atdıq göyü,
Çatdıq,
ovcumuzda qum geri döndük.

Ayın fəsanı si bitdi o gündən,
Dönüb ovcumuzda toz-torpaq oldu.
Sırrını insana bildirdiyindən
Ayın gözəlliyi itdi, yox oldu.

Sən mənim ovçuma qum tökməyə kün
Həmişə gizlətdin nəyisə məndən.
Ucaldın günbəgün,
Qalxdın günbəgün.
Daha gözəl oldun bu gün, dünəndən.

Hikmət kitabıdır sənin surət.
Onu sona qədər oxumaq çətin!
Bu uzun illərin dolaylarında
Mənimçün bir dəfə adılmışdın.

Dərsən,
zirvəsən mənim gözümdə,
Belə tanımışam səni mən, gülüm.
Qeyri-adiliyin boy alır, həmişə
Mənim həsrətimdən, eşqimdən, gülüm.

Avqust, 1980

İŞIQ SÜRÜ Tİ

Xəyalım yenı dı öz səfərində,
Onun söykək yeri dırdım, mılalım.
Anın yüzdı biri, mindı birində
İrzin o başına uçur xəyalım.

Məsafı yox olur göz qırpımında,
Uçan xəyalımın kəramətindən...
Bir dı baxıram ki, Onun yanında
Diz-dizı, üz-üzı oturmuşam mın.

Xəyal məsafını yox edib keçir,
Bəs Ona hardandır işıq sürüti?
Bir anın içində ıridib keçir
O, həm məsafını, həm dı həsrüti...

İşıqla doludur sevin könlüür,
Tutuşar, alışar o, axşam-səhər.
Sevgiyı mərhəbə, sevgiyı alqış!
Çırağ da nurunu gur seldın alır.
Xəyal bu sürüti sevib alışmış
İşıqla süslənmiş könlüdn alır.

İyul, 1997

QƏZƏL, QOŞMA, GƏRAYLI

* * *

Yenə bağlar o bağlardır, fəqət bağda gülüm yoxdur,
Gülüm yoxdur, bu dünyada ayım yoxdur, ilim yoxdur.

Zaman dönməz öz hökmündən... Biz ayrıldıq, tez ayrıldıq,
Dilim bar verməz, ay dostlar, deyim ki, sevgilim yoxdur.

Çiçəklərdən, külləklərdən mən allam trini yarın,
Dülkə ölüməz, ürək ölüməz, sevgilərcin ölüm yoxdur.

Gülüm əğyar qılıncıyla sevgilərin ayrı düşdük biz,
Bu həsrətdən, bu möhnətdən daha müdhiş zülüm yoxdur.

Sevib yandım, küllək qalxdı, külüm sovruldu əflakı,
Məni gərmə bu dünyada odum söndü, külüm yoxdur.

Ağac yansa, fəğan eylər, deyər öz dərdini aşkar,
Deməkcün dərdimi yar, bənim varsa, zilim yoxdur.

Səninlə Bəxtiyaram mən, ayım sənsən ilim sənsən,
Bu dünyada mənim sənsiz ayım yoxdur, ilim yoxdur.

Oktyabr, 1961

Bu q  d  r saldı m  ni h  sr  t, amandan-amana
K  nl  m axırda m  nim d  şd   g  mandan-g  mana.

Neçə alim yazıb   z d  rdini izhar el  di,
A  şiqin d  rdi f  q  t ke  di zamandan-zamana

D  rd  -q  md  n usanıb d  şd   k  n  l hicr oduna,
El  y  k indi   ikay  tmi yamandan-yamana?!

S  ni g  rd  kd   m  n ancaq bel   dil-dil   t  r  m,
Bo  alır g  y   buludlar da dolandan-dolana...

Dem  r  m g  rm  mi  m m  n s  ni   oxdandı, g  l  m,
G  r  r  m sur  tini yalnız olandan-olana...

K  nl  m  n   st   d    n k  lg    r   lan silinir,
Ba  ş  mın   st  n   s  n k  lg   salandan-salana.

Neçə yol v  dd   verib   hd   v  fa qılmadı yar,
B  xtiyar! Q  lbin axır d  şd   talandan-talana.

Sentyabr, 1963

A  lar   r  yim, s  s g    r, ah-azar g  r  nm  z.
G  zd  n ya   axar, qayna  ı zinhar, g  r  nm  z.

Ruzgar yen   t   yan el  yir dalda, budaqda
Toz-torpa  ı g  rd  k, niy   ruzgar g  r  nm  z?

Tonqal yanır, at    g  r  n  r, at   i yaxmı  ,
   l gizli s  bb  , gizli s  bb  bkar g  r  nm  z.

İllər üzərindən yön alıb yol gedirik biz
İllər görünür, bəs niyə yollar görünməz.

Qəmdən şad olursansa, könül mülkünün sən bax,
Güllər açılib, amma o gülzar görünməz.

Bəxtin məni yar olduğunu çoxları söylər,
Bəxtim görünür, bəs niyə dildar görünməz?

Avqust, 1970

* * *

Daş ürkəklərdə yanıb daşları sındırdı muğam.
Haqqa düşmənin olanı haqqa tapındırdı muğam.

Nə güman etmişim ondakı tilsimləri sən,
"Kürü ahıyla qurutdu", "salı yandırdı" muğam.

Onun hər guşəsi bir xatirə, bir canlı kitab,
Keçilən yolları hərdən bizə andırdı muğam.

Su çilərin kinli ürkəklərdə qəzəb tonqalına,
Neçə qəsdin önünü kəsdi, dayandırdı muğam.

O - ürək yağı, göz yaşları, bir çəngil bulud,
Oyadıb yaddaşı, vicdanı utandırdı muğam.

Dəfn edin siz məni Zabul segahın mayısın,
Deyirəm, bəlkə, məni bir gün oyandırdı muğam.

Çox kitablar oxudum, zənn elədim bəxtiyaram,
Mənim çox mətləbi ahıstəcə qandırdı muğam.

1974

BƏXTİYARAM MƏN

Səninlə

Ömrün payızında sevdim, sevildim,
Elə bilirəm ki, ilk baharam məni.
Arxanca sürünün kölgənəmə sən,
Harda qorur tutsan, orda varam məni.

Mey olsan, yanında bir qədər ollam,
Gül olsan, çətrini öpən meh ollam.
Ot olsan, bir anda dönüb şəhəlləm.
Dağ olsan, zirvənə yağan qaram məni.

Başımı qoyaram gündə yüz kərə
Bir yol ayağını basdığın yerə.
Eşqindir ucaldan məni göylərə,
Bu eşqin gücünə minnətdaram məni.

Sevgiyə hədd qoymaq, düzü günahdır,
Cahilin hər işi, sözü günahdır.
Eşqi günah saymaq özü günahdır,
Kim deyir, eşqimdə günahkaram məni?

Özün bir aləmənsən, eşqin bir aləm,
Sən olan könlüdə nə kədər, nə qəm!
Sənsiz bu dünyanın nə bədbəxtiyəm,
Səninlə dünyada bəxtiyaram məni.

Dekabr, 1962

SƏN GETDİN

Sən getdin, elə bil dünya boşaldı
Yaz da köçüb getdi, yeri boş qaldı,
Bahar ürüyimi sənsiz qış aldı,
Mən yazı vurğunam, qışı neylərəm?

Eşqimi aparıb sən getdin demək,
Eşqsiz bir könül nəyimə gərək?
Soyuq daşa döndü o gündən ürək
Sənəmdən asılan daşı neylərim?

Həmişə ayrırıq, gecə-gündüzük,
Birimiz tənəyik, birimiz düzük.
Üstünün qaşıyla tanmar üzük,
Nə gər üzük yoxsa, qaşı neylərim?

Niyə yaşayıram, mən niyə sənənsiz?
Nə yerə baxmaram, nə göyü sənənsiz.
Mən ki, kor olmuşam hər şeyə sənənsiz,
Kor gözün üstündə qaşı neylərim?

Mart 1967

SƏNİN DİLİNDƏN

İllərdə bir eşqin cövrünü çəkdik –
Ayrılacaq, gün sənər, il qınar bizi.
Eniş-yoxuşunu bir ötdüyümüz
Yollara nə deyək, yol qınar bizi.

Sən dedin, başlanan qurtarsın gərək!
Mən dedim, doymayırsan arzudan ürək!
Birgə kəldiyimiz gülü dərman sək
Tikanlar ol çalar, gül qınar bizi.

Bəs deyil bu iləm, bu kədər mənə.
Elədin dünyanı sən hədər mənə.
Gözəl sözlər dedin nə qədər mənə,
Gəl indi danlama, dil qınar bizi.

Çox çəkkə bilmədik nazını eşqin,
Qış gəlir, yaşadığ yazını eşqin.
Yamanca sındırdıq sazını eşqin,
Bilmədik, axırda tel qınar bizi.

Dedin ki, eşqimlə bəxtiyaram mən.
Dedin ki, dönmərim qəlbim sındı.
İndiyə çəkinib el tənə sındı
Deyirsən, ayıbdır, el qınar bizi.

İyul 1967

BAKIYLA TƏBRİZİN ARASINDAYAM

Mənim qismətimdir alatoranlıq
Gecəylə gündüzün arasındayam,
Qurulur içimdə mizan-tərəzi,
O gözəl, bu gözün arasındayam.

Yollar ayrıcında çox talanmışam,
Fikirlərə ləndə haçalanmışam.
Təpədən qorxmışam, düzü danmışam,
İndi dağla düzün arasındayam.

İlişib qalmışam qəm çaləsmda,
Bir gözəl tilsimin daş qalasında,
Həmişə qapılar astanasında
Bayırla dənizlərin arasındayam.

Bəxtiyar, sənəndən neçə "məni" keçir
Biri dərddə keçir, biri şəni keçir,
Məftillə çəpərlər sənəmdən keçir.
Bakıyla Təbrizin arasındayam.

May 1969

QOCALMIR

Qocaldır insanı, qocaldır zaman;
Ürəyin atışı, közü qocalmır.
Dağları, daşları qocaldan zaman,
Bilmirəm, bəs niyə özü qocalmır?

Getdi baharımız, yer qışa qaldı.
Düzlər qara qaldı, yağışa qaldı.
Bizimki bir quru baxışa qaldı,
Neyləyərk arzunun gözü qocalmır.

Bəxtiyar, düşünək biz dərindən.
Xeyallar möhtəşəm, arzular şirin.
Əsl sənətkarın, əsl şairin
Özü qocalsa da, sözü qocalmır.

1965

DÜNYANIN

Baş çıxarmaq həmişə çətindir, həmişə asan
İblisindən, mələyin yindən dünyanın.
Adəm satdı bir buğdaya cənnəti,
Tora düşdü kələyin yindən dünyanın.

Nə gözəldir, ürək geniş, söz açıq,
Yaşamadım bir sevdami yarımçıq.
Əzab adlı dəyirmandan narın çıx,
Keçəcəksən mələyin yindən dünyanın.

Arzum üçün bir mələyin cüyürdüm,
O tənəddən bu tənəyə yüyürdüm.
Niyə qorxum kəfənin?
Nə gördüm
Beşiyində, mələyin yindən dünyanın?

Biz özümüz özümüzdən öc aldığ
Keçən günün günün bac aldığ
Ömrümüzün yarısında qocaldığ
Şilləsində, kələyin yindən dünyanın.

Könül üzgün, xəyal küskün, dərdlər
Özün söylə zülm olarmı bu qədr?
Arxasınca palaz kimi sürüdə
Bərk yapışsam mələyin yindən dünyanın.

Könül düşdü min arzumun izin
Biləmmədik yirisi nə, düzü nə?
İndi kəfənin toxuyuruq özün
Öz gülündən, çiçəyindən dünyanın.

1977

VAY HALINA

Doğulduğun, böyüdüyn Vətənin
Haqq tapdanıb, şərə udulsa, vay halına!
Səxavətin unudulsa, qəm eləmə,
Ləyaqətin unudulsa, vay halma!

İmzası var yasda toyun, toyda yasın,
Bu qütblər bir-birindən ayrılmasın.
Sənə sorun bahalıqı dörd olmasın,
Yağın şorla bir tutulsa, vay halına!

Hər söhbətin hər məclisdə yeri deyil,
Unutma ki, qocalırsan sən ilbəil.
Yaşadların sənə gülsə, zarafat bil,
Balan yaşlı cavan gülsə, vay halına!

Həyatından gileylənb çox ağlama,
Ötənləri yana-yana varaqlama.
Arzuların ölmsin yas saxlama,
İnam ölsə, iman ölsə, vay halına!

Nöqsanını üzə deyən namərd deyil,
Kiraydə yaşadığın ev, yurd deyil.
Anan sənə ögey olsa, bir dər deyil,
Zaman sənə ögey olsa, vay halına!

Yanvar, 1989

YALAN HAKİM OLUB

Qorxu kölgəsinə sığınmış bu gün
Sədaqət, dəyənət, məhəbbət, allah.
Yalan hakim olub, böhtan gözətçi,
Çürüyür zindanda həqiqət, allah.

Əyri əyriyi yeridir daşa,
Keçib əyriliklə hamıdan başa.
Doğru həsrət qalıb isti bir aşı.
Görün hara gedir bu millət, Allah.

Həftələr dəyişdi, günlər dəyişdi,
Tərəflər dəyişdi, yönlər dəyişdi.
Qiblələr dəyişdi, dinlər dəyişdi,
İt ot verilir, ata t, Allah.

Ünvanı dəyişib rəzalətin də,
Qaymaq da satılır şor qiymətinə.
İndi sədaqətin siltənətinə,
Əyləşib hökm edir xəyanət, Allah.

Ha çıxır, ha bağır, yatan ayılmaz,
Yaxşını yamandan ayıran olmaz.
Satsan, üzün də baxan tapılmaz,
Necə ucuzlaşıb ləyaqət, Allah.

Yalanlar həqiqət qiyafəsinə,
Yeklər cövlan edir şəş xanəsinə.
Oğrular, əyriyə zəmanəsinə
Əyrilik sayılır fərasət, Allah.

İyul, 1989.

HAQQI YOX

Cavanşir Quliyev bələstəmişdir

Yad əlində tapdanırkən şərf, şan,
Türkün türklə davətə haqqı yox.
Hər işimiz başlanırkən sıfırdan
Türkün türklə davətə haqqı yox.

Dayaq olsun bu gün gərək sol sağa,
Bu vətəndə yurdumuza gün doğa.
Bütün millət dönməliyəkən yumruğa
Türkün türklə davətə haqqı yox.

Tarix bizi imtahana çəkirək
İmdad umur hamımızdan bu Vətən.
Dünya da haqq səsimizə kar ikən
Türkün türklə davətə haqqı yox.

Sındırıldı dərmandə pərimiz,
Əsir oldu divan bizim Pərimiz.
Dağlırkən ocağımız, pərimiz
Türkün türklə davətə haqqı yox.

Nə çox imiş bu torpağa göz dikən,
Baxa-baxa gözüümüz mil çəkən.
Düşmənimiz dostumuzdan çox ikən
Türkün türklə davətə haqqı yox.

Sinəni yarmalıyıq zülmətin,
Bu məqsəddə getdiyimiz yol çətin.
Hər gün neçə şəhid verən millətin
Bir-birilə davətə haqqı yox.

İyun, 1992, Şəki.

SÖZ OLUB

"Düşdüyümüz oyuna bax"

Kürsü qalır, oturanlar dıyışır,
Gılln deyir, gılışımı yaz olub.
Bircıli başa vurub qışqırır:
"Dıyışdirdim, ıyri dönüb düz olub".

Sın yalanın boyuna bax, ay Allah,
Divanına, toyuna bax, ay Allah.
Düşdüyümüz oyuna bax, ay Allah,
Otuz ilin fahişsi qız olub.

İpk imiş açılmamış barama?
Hır çıçkdın mılhm olmaz yarama.
Hır dnızdın sın mirvari arama,
Yaxşı pisdın, qızıl misdın az olub.

Alqışlara, tırfılrı uyma çox,
Nüfuzunu dağ başına qoyma çox,
"Mın, mın" dey öz döşün döym çox
Hansı sırcı lıpirindın iz olub?

Gördüm vaxtın fitnısinı, felini,
Ey Bıxtıyar, saxla görk dilini.
Sındırıblar hıqıqtin belini,
İndi dönüb ağızlarda söz olub.

1988-1995

DİD RĞİN

Başına haranın külünü töksün
Sınsi ıabdan dağ-dağ didrgin.
Tız Vıtınındı qırib, çkingın
Köhn Vıtınındın qaçaq didrgin.

Başının üstündə öz tavanı yox,
Yavanlıq bir yana, heç yavanı yox.
Bu gün, sabaha bir gümanı yox,
Ay özü özündən uzaq didərgin.

İsdi, hardan isdi bu sənüm yeli?
İl başı kəsmədi, kəsdi baş illi.
İsti yuvasından perik düşli
Gah orda, gah burda qonaq didərgin.

Hamının arzusu onunla birkən
Xeyirə dolanmır yenə bu örkən.
Özü bu dünyadan haqq istəyirkən
Adını qoydular nahaq didərgin.

Könlündə göz tutub Vətənin həsrəti
Qurtarıb gileyi, sözü-söhbəti.
Öz acı taleyi, öz müsibəti
Özünün başına qınaq didərgin.

Soyuq baxışlardan xoş xəbərlər umar
Ağlamaz, göz yaşı ahından damar.
Ümitsiz sabaha o, ümid yamar
Ümidi ömründə yamaq didərgin.

İyul, 1993, Şəki

QORXURAM

İki yolun ayrıcında dayanıb,
Gah o yandan, gah bu yandan qorxuram.
Divdə deyil, milçək qəddər gücül
Mən özünü div sayandan qorxuram.

Haqq evində haqq divanı qurulmuş,
Hər qazancın öz bahası sorulmuş.
Təmənnasız boynumuza yük olmuş
Bağışlanan şərf-şəndən qorxuram.

Bu dünyadan umacağım mizandır,
Qorxduğum kəs bu mizam pozandır.
Tox gəl danın qudurması yamandır
Acandan yox, mən doyandan qorxuram.

Uyuruqsa nəfs adlanan elçiyi,
Tüpürürük vicdan kəsin ölçüyü.
Odur verən düz qiyməti hər şeyi
Vicdanından qorxmayandan qorxuram.

Dekabr, 1998

KÖRPÜ ÇAYDAN UZAQ DÜŞÜB

Dostum H.Şirməmməd

Hələ toxum cücərmiş,
Tarlamıza əlaq düşüb.
Başımız da daz olalı,
Əlimiz dəraq düşüb.

Xəyallarım - qanad-qanad,
Ətəyimdənin dartdı həyat.
Dünənim Dürat, Qırat,
Bu günüm də əlaq düşüb.

Əlim üzüldü diləkdən,
Dilim yandı "gəl" deməkdən.
Öz haqqını gözleməkdən
Haqqın gözünə ağ düşüb.

Bu tayda sən, o tayda mən,
Üzümədim bu çayda mən.
Ömrəritdim harayda mən,
Körpü çaydan uzaq düşüb.

Dekabr, 1992

İNSAN KİMİ SAXLA MƏNİ

Ulu tanrı, köməyim ol,
Arzuma adaxla məni.
Məni insan yaratmışan,
İnsan kimi saxla məni.

Göl olmuşam dama-dama,
Məhləmə qoyma sən yarama.
Bu sevdəyə bu mərama
Daha bətr bağla məni.

Fikirlərim qatar-qatar,
Biri atar, biri tutar.
Yaxınlara əlim çatır,
Qovuşdur uzaqla məni.

Dünənimi dana-dana
Göz dikirmə gündoğana.
Əgər gündə bir zindana
Çəkic vursam, ağla məni.

Ey ümidim, ey gümanım,
Sözüm haqsa, necə danım?
Qurban olsun haqqa canım,
Nahaq işdən saxla məni.

Soruşdular: Kimdir mənim
Yaxşıma da pis deyənim?
Həmmə dostum, həmmə düşmənim
Göstərdi barmaqla məni.

İyul, 1991, Şəki

BİL BİLDİYİN QƏDİR

Əzizim Nurəddin üçün

Çal dünyadan xoş günü
Çala bildiyin qədir.
Verəcəksən, unutma
Ala bildiyin qədir.

Quzu kimi mələrsən,
Min-min arzu dilərsən.
Sən boşala bilərsən
Dola bildiyin qədir.

İdrak yolu qorxulu
Gülündən çoxdur kolu.
Gedəcəksən bu yolu
Gələ bildiyin qədir.

Nəyi gərək gileylər
Bu çabalar, bu səylər
Bildiklərin bəs eylər
Elə bildiyin qədir.

Bu dünyanın min donu
Min rəngi, min oyunu.
Dərək edərsən sən onu
Bilə bildiyin qədir.

Sevinc dağına çıxsan
Sanma dərdənin uzaqsan.
Bir gün ağlayacaqsan
Gülə bildiyin qədir.

İyul, 1992.

AĞILA SƏ RHƏ D

*Ağıl həddindən artıq inkişaf
edərsən, xarakteri pozar*

Ribot

Dəyişməmiş fikrini
Lap bu dünya dağıla.
Öz hikkəndə qalmısan
Sən boğula-boğula.

Tərgit bu fironluğu,
Minlik bilmə onluğu.
Aldanmışsan sonluğu
Toyla bitmə nəğula.

Əhsən dedim, min əhsən
Ayrılmayıb kökündən,
Gələcəyi bu gündən
Gör bilən oğula.

Ömür həddər, gün həddər,
Kim özünə qəsd edərsən?
Əsl ağır bir qəddər
Sərhəddə qoyar ağula.

Noyabr, 1998

AĞIL BAŞQA, ÜRƏK BAŞQA

Bir-birənə bənzərsən də,
Yel başqadır, külək başqa.
Ətri də xoş, rəngi də xoş
Gül başqadır, çiçək başqa.

Hər diki yoxuş bilmə, gəl,
Hər meyi meyxuş bilmə, gəl.
Hər ucanı quş bilmə, gəl
Quş başqadır, böcək başqa.

Hər dərddin ortaq mənim,
Hər ağrı tən bölməm,
Sən çəkənsən, mən gələnəm
Gəmi başqa, yedək başqa.

Haqqın yolu-öz yolumdur,
Yılmayan düz yolumdur,
Xeyirlər sağ - solumdur
Şeytan başqa, mələk başqa.

Bir diləyən mən calandım,
Gah qazandım, gah talandım.
Ömrüm boyu haçalandım
Ağıl başqa, ürək başqa.

Dilək oldu mənim adım,
Pərvazlandı qol-qanadım.
Çatmadı səbrim, inadım
Məhl başqa, dilək başqa.

Noyabr, 1998

SƏ YAHƏ T DƏ FTƏ RİNDƏ N

AĞLAYAN PƏ Rİ

Gözəl bir qız heykəli,
Çənə sindi sağ əli,
Düşünür incə-incə;
Daş üstündə düşüncə?!
Onun sol yanağında
Göz yaşı gillənmiş.
Elə bil şəh çilənmiş
Üstünü ağ çiçəyin.
Bu günahsız mələyin
Kədərini, qəmini,
Öz gizli aləmini
Soyuq daşa həkk edən
Sənəti heyranam mən.
Mərmər ağdır, qəm qara,
Ağ rəng hara, qəm hara?
Çöküb bir axşam kimi
Dalğın baxışlara qəm,
Ağ daşın sinə sindən
Baş qaldırıb qara qəm.
Daş üstündə duyğu, can?!
İnsan duyğularından
Gör bir nəfər yaranmış,
Möcüzələr yaranmış!
Can vermiş insan əli
Xarabazar dünyanın
Torpağına, daşına;
Bu heykəldə qəlbədu
Soyuq daşı çevirmiş
İsticə göz yaşma.

Daşda ürək döyünür,
Baxıram dön-dön,
Barmağımı qoyuram
Göz yaşını üstün.
Əlim yanır elə bil.
Yox, yox, bu heykəl deyil,
Ağlayan bir pəridir,
Qulağımda səslənən
Onun nalıdır.
Əyri-Əyri o baxır
Usandığı cahana...
Sənət verən bir cana
Ölüm yoxdur, o sağdır!
Nə qədr ki, insanın
Arzuları gülümüş
O qız ağlayacaqdır!..

Fevral, 1961, Roma

MİKELANCELONUN

"KƏDR"İ ÖNÜNDƏ

İsanın cəsdini uzanıb lal, kar,
Dizləri üstündə ana Məryəm.
Saçır atışını solğun baxışlar
Ana qəlbindəki o sonsuz qəlmin.

Baladır ananın imanı, dini,
Ucalır bu dinlə göylərə torpaq,
Məryəm ağ deyir... onun səsinə
Hər kəs öz qəlbində eşidir ancaq.

Baxıram heykəl... mən heyətdəyəm...
Necə yerindədir hər xətt, hər qırıq!
Dizləri üstündə Məryəm min bu dəm
Elə bil doğrudan ölü uzanmış.

Heyk   baxıram, fikri dumanlı,
  m r v  fasızdır, əcəl amansız.
M ry m  baxıram, kədəri canlı;
 saya baxıram, cəsədi cansız.

Məryəm heyk ld  də canlıdır, əlbət,
Axır damarından elə bil qan da.
Özgə bir can verib  saya sənət
 l  cəsədinin cansızlığında.

Fevral, 1961, Roma

 STANBUL

Bosfor körfəzi...
 ki qitə
S yk nm ş bir-birinə
Ortasında bu yolun.
Bir tərəfi Avropadır,
Bir tərəfi Asiya
 stanbulun...
Türk oğlu durub ortada
Seyr edir
Sağını,
Solunu.
Bir şəhərdə birləşir
 ki qitə.
Birin n bařlanğıcıdır,
Birin n sonu...
...
Sol tərəfində
D bd b li ke miřind n yadigar qalan,-
Başı göylərə ucalan
Camel ri, b rc ri, q l  ri;
Durur min ildən bəri.
Sağ tərəfində
Modern evlər, banklar, otell r...

Türk oğlu
Gözl rind n suallar yağa-yağa,
Gah sola baxır, gah sağa.
İstanbulun keçmiş vüqarlı, şanlı,
Bu günü özün yad.
G l c yi dumanlı...

Bu gün
Bir ayağı Avropadadır.
Bir ayağı Asiyada
Türkün.
Qulaqlarında motor s si,
Dilind quran sur si
Türkün.
Zaman onu dill ndirir,
 s rin ah ngin s s verir
Düşünüb d rind n;
Ancaq babası ç k ir t kl rind n.
Çırpır ş h r
İkilik içind .
Düyüm-düyüm olmuş fikir r
 s rin keş m keş ind ...

Bir ş h rd görüşür
İki dünya, iki al m.
Tapacaqdır, min m,
Türk oğlu haqq yolunu.
O, h l l i k seyr edir
Sağını,
Solunu...
Ü r yi Ş r q ü r yi,
Ağlı Q rb ağlıdır
Türkün.
Bu t zaddan
Sin si dağlıdır
Türkün
Durab hiss il ağl arasında.
H qiq t l nağl arasında.

İrəlimi getsin
Geriyləmi dönsün
Keçmişdən qopa bilmir
Bu günümü
Tapa bilmir
Axtarır
Axtarır
Axtarır
Qarşıda işıq var,
Axtaran tapar!...

Fevral 1961, İstanbul

ATILMAYAN TOPLAR

Daş barılar, qalalar,
Bürclər durur yan-yana.
Onlar keşik çəkirlər
Sultanın sarayına.
Toplar da tuşlanıbdır
Daş barıdan şəhər.
Toplar bura gəlmişli
Atılıbmı bir kərə?

Yox! Niyə də atılsın?
Sultanın bu dünyada
Nə dərdi, nə qəmi var.
Axı, niyə atılsın
Axı, niyə, bu toplar?

Gəlmişlər yerliləri
Çapır da, talayır da...
Sultan hasar içində,
Millət isə bayırda...
Toplar da mürgüləyir,
El bil yasa batmış,

Vətənin sir olubdur
Gölmələrin lind...
Rəbin öz elind;
Məktəb firəng dilind,
Qəzet firəng dilind.
Elmi-nücum yaradan
Rəb dili bəs hanı?
Qaldırın məzarından
Böyük bül Vəfanı.
Qoyun o qoca loğman
Tarixi varaqlasın.
Hanı Mürri şeiri?
Bu gün qan ağlasın!
Sultan öz sarayında
Qulaq asır nəğməyə,
Şərab içib məst olur
"Dünya fanidir" - dey
Onunçün bu dünyada
Bir qadın, bir şərab var
Axı, niyə atılsın,
Axı, niyə, bu toplar?

Topların üstündəki
Nişana bax, nişana,
Cənəbi özü satmış
Bu topları Sultana.
Bu toplar məmləkəti
Qorumaq üçün deyil,
Yada satmaq üçünmüş.
Yurdu verib özünə
Rahət yatmaq üçünmüş.
Bu toplar özgələrdən
Qorumurmuş bu yeri.
Öz doğma millətin

Qoruyur özgüləri.
Sultan özü bəxtiyar,
Gözləri süzgün, xumar.
Axı, niyə atılsın
Axı, niyə, bu toplar?..

Tetuan, fevral 1961

FƏRYAD

*İtaliyanın qədim Pompey şəhəri
Vezuvi vulkanının püskürməsindən məhv olmuşdur.*

Vulkan püskürdü birdən,
Bircə anın içində
Səhrə belə qalmadı
Mən illik bir şəhərdən...
Şəhər göyü sovrulub
Yer ilə yeksan oldu,
Mən ilin yaratdığı
Bir ana qurban oldu.
Deyirlər, göylər belə
Üzünə pərdə çəkmiş,
Görməməyə bu halı.
Batdı insan arzusu,
Batdı insan xəyalı.
Bir şəhərin taleyi
Axdı bir ulduz kimi.
Yanaqlarda gülüşlər,
Dodaqlarda kəlmələr
Donub qaldı buz kimi.
Fəryad qopardı insan,
Lalələrin bağına
Xal düşdü birdən-birə
Bu heybətlə nidadan.
Diksindi göy də, yer də,
Təbiət yasa batdı.

Bu d h tli bağırtı
Axşamçağı göylərin
Sin sini qanatdı.
Keçdi illər, əsrlər
Hər şeyə qadir insan
Yer  z nd  beləcə
Çıxdı min imtahandan.
Təbiətdə n  qəddər
 nsan  z- z  gəldi,
D y şd  gah əyildi,
Gah dik lib düzəldi...
 nsan qələbə çaldı,
Min bir arzuya çatdı,
Təbiətin  n nd 
Qopardı  fıryadı
Daş üstündə yaratdı:
O, diz  st  yıxılmış
Kainatı çağırır
F ryadıyla imdada,
Sol  li torpaq  şir,
Sağ  liys  havada...
 zd ki d h t  bax,
Qorxuya, heyb td  bax!
Dolandıqca bu nəhəng
Heyk lin d rd yanına,
Vahim d n adamın
L rz  d ş r canına...
 zd ki d h t  bax!
Qorxuya, heyb td  bax!
Daş üstündə yaranan
Bu insan fıryadına,
Baxdıqca nəşr d ş r
Hər baxanın yadına.
Təbiətdən güclüdür
 nsan əzəldən bəri,
Pompeyin birdən-birə
Batmasına baxma sən.
Təbiətin qəzəbi
M hv etdi bir şəhəri,

Dünya dağıla bilər
İnsanın qəzəbindən.
İnsan öz qəzəbiylə
İnsanlığın kökünü
Kəsə bilər dünyadan,
Bir dəfə öz əlindən
Fəryad qoparar insan,
Yenə dodaqlarda söz
Üzlərdə gülüş donar,
Əməli öz başına
Cidar olan insana.
İnsanın sualı var:
Biz batan bir şəhərin
Acısını düşünüb,
Ah çəkirik bu gün də,
Əgər dünya batarsa,
Bu dərdə ah çəkəmyk
Bir nəfər qalacaqmı
Dağılmış yer üzündə?..

Fevral, 1961, Pompey xarabaları

LATIN DİLİ

Latın dili!
Hər sözündə dünya boyda yük daşıyır,
Latın dili! -
Millət ölüb, dil yaşayır.

"Ana" deyən, "torpaq" deyən,
"Vətən" deyən yox bu dildə.
Ancaq yenə yaşar bu dil.
Sabah bizim ərzimizin
Sərhəddində o yana da
Qoşar bu dil.
Bəlkə... bütün ulduzları
Gəzər bu dil.
Döyüşlərdə zəfər çalıb

Ölən rə bənzər bu dil.
Vətəni yox,
Milliyyəti yox
Yaşar özü.
Elmlərin təməlidir
və söz, axır söz.
Kim deyir ki, ölüdür bu?
Həkimlərin, Alimlərin,
Loğmanların dilidir bu.
Bu dil ilə hesablanır ay da, il də.
Çiçəklərin,
Böcəklərin,
Küləklərin,
Fəlakətlərin
Adlarını yazır alim
Ölü dildə.
Kim deyir ki, ölüdür bu?
Ölülərin dili deyil,
Dirilərin dilidir bu.
Atlantika sahilində
Coşa-coşa,
Daşa-daşa:
- Mən azadam, mən xoşbəxtəm, -
Deyir natiq yad dilində.

Söylə natiq,
İndi nəyə inanaq biz –
Qulağamı,
Ya gözləmi?
Məni, Ya sözümü?
"Mən azadam, müstəqiləm" sözlərini
Öz dilində deməyər
İxtiyarın yoxsa gər,
De, kim sən azad deyər?..
Söylə, necə azadsan ki,
Komalarda dustaq olub ana dilin.

Böyük-böyük mclislərdən
İtirilib ilim-ilim?..
İclaslarda bir kəlməsi, sözü yoxdur.
Bəlkə... onun böyük, rəsmi mclisləri
Çıxmaq üçün üzü yoxdur?
Söylə, bəlkə - bəzə doğulub,
Atasından yox xəbəri?
Bəlkə bu dil çox kasıbdır,
Qucağına sığışmayır
Əsrin böyük fikirləri?..

Sən dərdə bax,
Vətən də var,
Millət də var.
Ancaq onun dili yoxdur.
Elə bil ki,
Güzgü kimi, hamar, şəffaf rəyalın var,
dili yoxdur...
İndi söylə,
Hansı dilə ölü deyək:
Vətən varkən,
Millət varkən,
Kiçik, yoxsul komalarda
dustaqlıq olan bir dilləmi?
Yoxsa, uzun əsrlərdən
keçib gələn,
Xalqı ölənin,
Özü qalan bir dilləmi?

Aprel 1967, Kasablanka

HAYD PARK

*Londonda "Haydпарк" deyilən bir bağda hər kəsin
istədiyini danışmaq, həftə hökuməti ittiham etməklə
hüququna malikdir.*

Hayd park!
Bu bağda azaddır insan.
Azaddır məramı, fikri hər kəsin.

Ey qəlbi yaralı, fikri pərişan,
Qəlbində n keçəni qorxma, de g lsin.
Danış bildiyini...
Qoruq-qadaq yo:
Burda n  d z s z , n  yalan s z .
Burda fikir azad, burda söz a ıq,
Yalan dođru kimi d rt lm r g z .
Bu parkdan kənarda, bađdan uzaqda
Dolaşır ölkəni müdhiş yalanlar.
Ancaq həqiqəti yalnız bu bađda
Dem y  iznin var, ixtiyarın var.

Niyə həqiqətin qaradır  z ?
Ali m clisl rd n niyə qovulmuş?
S z  hakims  də
həqiqət  z 
Yalan qarşısında müttəhim olmuş.

Boğurlar, düşünüb anlayanları,
Xalq yenə əsrlik qeyli-qalında.
Ger yin yerinə ađ yalanları
Gördük həqiqətin pyedestallında.

"Azadlıq məndədir" - söyləyən ölkə,
 lk  r dađdıb qana batmısan.
 nsan hüququndan dərs deyən ölkə,
Haqqı bađ g nc n  niyə atmısan?
 zdiham önündə danışır biri,
Həqiqət  ađlayır məğrur səsində.
Vurur ürəyinin döyüntüləri
Onun hər sözündə, hər k lm sind .

Q lbl r  nur kimi  il nir səsi,
S z ri zülmətdə  raq yandırır.
 nsan arzusunun dilə gəlməsi
Burda daşları da  şıqlandırır.
Parkın hər tərəfi yamyaşıl   m n,
Qışın ođlan  ađı - burda ilk bahar.

Haqqın, hıqıqın gül nıfı sindın
El bil boy atır burda ağaclar.

Parkdan kındasa yri oldu düz,
Sözdün paltar biçdi yalan gerçüy.
Güllümi, bombamı, atışmi haqq söz,
De, niy qorxurlar düz sözdün, niy?

dalıt susanda, haqq boğulanda
Yalan zıfır çalır,
Gerçək mat qalır.
Qanun düşüncüyü qalıb olanda
Haqq söz barıt olur, qalıb yırtılır.

Qalıbı qoruyub saxlamaq üçün
Sözü "Hayd park"da dustaq etdilir.
Bu gün deyilsən də, sabah, başqa gün
Yalan hıqıqıtdın bir imdad dilir.

Parkın dövründə dəmir çəpür var,
Haqq sözün önünü kəsir hasarlar.
Kaş bu park böyüy, hasar dağıla,
Dünya başdan-başa "Hayd park" ola!

Oktyabr, 1978, London

KAMAN NAL Çİ KİR...

Uzaq Britaniyada kaman nığmsi...
Habil lal telləri dilə gətirmiş.
Bir xalqın köksündən gələn ah sısı,
Başqa bir xalqı da inildirmiş.

Başqadır bu xalqm məsləki, dini,
Fəqət, bu nığmıy başlar yılmış.
Soyuq qanunların daş sərhədi
Sındırtdın savayı kim aşı bilmiş?

Kamanın səsində hıçqırıq, ıllım,
Duyan'ürəkli rəod ıllı nıbdır.
Xəzər ləpələri elə bil bu dım
Temza sahilində ləpələnibdir.
Kaman nə danışır, kaman nə deyir,
Belə için-için neçin inləyir?
Hicran öz hökmünü verəndən bəri
Kaman nal çəkər vüsal eşqin.
Bölünən bir xadqın könül telləri
Kamanın bağrında ağlayır yenə.
Kaman susan kimi
Qalxıb salondan
İlində gül-çiçək bir cavan oğlan
Atıldı səhnəyə...
O gül-gül
Çiçək topasını verdi Həbil.
Alqışlar altında endi səhnədə
Yenidən kamança dindi səhnədə.
Mer ziyafət verir şərəfimizə,
Bu gecə ayrıca hörmət var bizə.
Bir kağız çıxardı Həbil cibindən: -
Mənə bağışlanan gülün içində
Tapdım bu kağızı, görün, nə yazır.
Oxuduq... Sözlərdən od-alov yağır.
Oxuduq kağızı biz dön-dön.
Oxuduq bir xalqın faciəsini
Eşitdik, kamanın iniltisini
Səs verən qardaşın fəryad səsini.
Mənim dilimdədi bu məktub... -Necə?
-Mənim qardaşımış o cavan oğlan.
Temza sahilinə təhsil dalınca
Gələn xan Arazın sağ cinahından.
Bilmirəm nə deyim kor taley məni?
İkiy bölündü bir ana torpaq.

Balaca bir çayı keç bilməyən
Qardaşlar görüşür qürbətə ancaq.
Dalıb qəlbimizin hönkürtüsün
Oxuduq məktubu biz dön-dön:
"Ulduzlan saya-saya
Ayaq basır insan aya.
Mənim bu taydan o taya
Əlim çatmır sənə, qardaş".

Dərdin şair olub o cavan oğlan,
Zamanın qəribə oyunu varmış.
Yerdə beş addımı keçməyən insan
Göydə lap aya da ayaq basarmış!

Ana təbiətin düzüb-qurduğu
Qaydanı, hüdudu dağıdar insan.
Ancaq aşa bilmir, keç bilmir o,
Özü yaratdığı həddin, hüdüddan.

Hicran öz hökmünü verəndən bəri
Kaman nalı çəkir bir vüsəl üçün.
Bölünən bir xalqın könül telləri
Kamanın səsinə birləşir bu gün.

Oktyabr, 1978, Qlazqo

N ĞM L R

YAĞMA, YAĞIŞ

Hacıbaba Həsənov bəstəlamışdır

Göylər çün büründük
Ürüyimi bürüyür qəm.
Yağma, yağış, yağma, yağış,
Mən görüş tələlirəm.

Mənim şirin sevincim
Acı zəhər sən qatma gül.
Göy çəmənində yol gözləyən
Sevgilimi islatma gül.

Pəncərəm hicran yazır
Damcıların naxış-naxış.
Mən görüş tələlirəm
Yağma, yağış, yağma, yağış,

Ürüyini boşaltmasın
Bu gün göylər insan kimi,
Mən ki, açmaq istəyirəm
Sevgilim ürüyimi.

Yağsan da mən gedəcəyəm.
Görüşündə yağışda biz.
Üstümüzdə açılacaq
Çətir kimi öz eşqimiz.

1953

BU GECİ

Romans

Həsrət, hicran yolunu,
Gülüm, birlikdə keçdik.
Sona çatdı intizar,
Biz yenə də görüşdük.
Könlümüzün səsinə
Həmdəm olduq bu gecə.
Elə bil ki, təzədən
Biz doğulduq bu gecə.

Susdu çəmənin, susdu çöl,
Başını yedi güllər;
Təbiət lal kəsillər
Danışanda könüllər.

Bülbül də nəغمə sini
Sanki deyir bizimçün.
Güllər açar qışda da
Həsrətlər qovuşan gün.

Mənə elə gəlir ki,
Günəş də doğdu gecə.
Heç kəs yaşamır, gülüm,
Bizdən özgə bu gecə.

Fevral, 1960

GECİ LƏ R, AY GECİ LƏ R

Müsiqisi Şahid Əbdülrəhimovundur

Tellərini dolayır boynuma ay, gecələr,
Mənim sirdaşsınız, gecələr, ay gecələr!
Ürəyimdə səhrin ulu həsrəti varmış...
İntizar arlarında gecə uzun olarmış...

Quştı k uçur xıyalım hardan hara gecələr.
Mən həsəd aparıram yatanlara gecələr!
Baxıram pəncərədən boylanın ulduzlara
Dərdimin illərilə yuxum çəkilir dara.

BİRİ SƏNSƏN, BİRİ MƏN

Əhsən Dadaşov bəstələmişdir

Bir bulağın iki gözü, -
Biri sənsən, biri mən.
Bir almanın iki üzü, -
Biri sənsən, biri mən.

Qoşa simin titrəməsi, -
Biri sənsən, biri mən.
Bir pərdənin iki səsi, -
Biri sənsən, biri mən.

Açıq səma, göy qurşağı, -
Biri sənsən, biri mən.
Dan ulduzu, səhər çağ, -
Biri sənsən, biri mən.

Bu həyat da iki rəngdir, -
Bir sevinc, biri qəm.
Sevinc kimdir, kədər kimdir?
O həm sənsən, həm də mən.

Bu dünyaya biz gəlmişli
Həm qəmlik, həm də sevinc.
Sən məndəsən, mən səndəyəm,
Gözəldir qəmdə sevinc.

İyul, 1962

DODAQDA GƏZ

Könül, dolan el-obanı,
O dağda gəl, bu dağda gəl.
Leylak olub yer eşincə,
Sən bülbül ol, budaqda gəl.

Hər atış, oda yanma,
Sözün haqsa, onu danma.
Manat olub xırdalanma,
Yaqut kimi barmaqda gəz.

Əskik olma xeyir-şərdir,
Gün tək görün sən hər yerdə,
Duyğu kimi ürəklərdə,
Nəğmə kimi dodaqda gəz.

Sentyabr, 1963

KÖLGÜ M QÜ DİR YAXINSAN...

Niyaməddin Musayev bəstələnmişdir

Ayrılığın eylədi,
Könlümü dağ-dağ, gülüm.
Qış kimi düşüncəli,
Yaz kimi oynaq gülüm.

Kölgüm qədr yaxınsan,
Ancaq tuta bilmirəm.
"Unut" demək asandır,
Mən unuda bilmirəm.

Soyuqluğun könlümə
Saldı qara xal, gülüm,
Dəniz kimi dalğalı,
Heykəl kimi lal gülüm.

Bəs nəyədir gümanın,
Ay gümanlı gümansız?
Könül kimi vətən falı,
Ağıl kimi amansız.

Gecə kimi fikirli,
Gündüz kimi şəfəq, gülüm
İki hissən ləndə
Gəl, oynama sən, gülüm.

Aprel, 1965

QİLBİ DOLU

GECİ Lİ R

Şəmsi Kərimov bəstəlemiştir.

Göydə yanır aypara
İşıq düşür yollara.
Bənzəyir nağıllara
Bizim ulu gecələr,
Qəlbə dolu gecələr.
Səsləyib haylar mənə,
Ulduzlu göylər mənə,
Yuxudan əylər mənə
Bu yuxulu gecələr,
Gül qoxulu gecələr.

Gah sənür, gah alxır,
Öz rənginə qarışır,
Bizə nağıl danışır
Mən duyğulu gecələr,
Qəlbə dolu gecələr.

Dan ulduzu - pəncərə,
İşıq saçır hər yerə.
Kəslə bilmir səhərə
Gedən yolu gecələr,
Əsrarə dolu gecələr.

1965

Kİ Pİ Nİ K

Emin Sabitoğlu bəstəlemiştir

Güllər üstə uçan, qaçan
Bir qayğısız kəpəndə,
Çiçəklərin ürəyində
Sən mən şirin bir dildə.
Sorağını gül-çiçəkdən
Dalınca mən, gördüm yoxsan,
Qaçdım sənə dalınca mən,

gördüm yoxsan.

Nəğm deyir sənə güllər
Yel əsdikcə narın-narın.
Hər çiçəkdən bir rəng alır
Qızıl-qızıl qanadların.

Hansı gülü oxşadınsa,
Ləçəyində izin qaldı.
Səni tutdum, uçub getdin,
Əlrimdə tozun qaldı.

1974

DURNA QATARI

Emin Sabitoğlu bəstələmişdir

Əsir payız külləyi,
Gecə uzun, gün gödək.
Ağacdən yarpaq düşür,
Bir ömrün gülləri tək.

Susur çaylar, çeşmələr,
Susur çimən, dağ, dərə.
Köçür duma qatarı
Uzaq-uzaq ellərə.

Bizim çöllər ayrılır
Bu vətənsiz gözəldən.
Qışda üşüməmiş kəin
Yer don geyir xəzəldən.

Köçür duma qatarı,
Ürəyimiz kövrəkir.
Külək əsir, dağlardan
Payızın ətirigir.
Yarpaqlara, otlara

Sarı-sarı zəfər düşür.
Yaşımıza yaş gəlir,
Ömürdün günlər düşür.
Köçür durna qatan,
O, baharda dönəcəkdir.
Ötən günlər dönəydi
Durna qatarları tək.

1975

MƏN YANDIM, SƏN İSİNDİN

Emin Sabitoğlu bəstələmişdir

Ürəyimdən keçəndən
Düşmədinmi duyur sən?
Səndən cavab gözlədim,
Nə "hə" dedin, nə "yox" sən.

Dedim: - Susma, danış, din,
Nə danışdın, nə dindin.
Məhbəbbətin oduna
Mən yandım, sən isindin.

Dillənsən, sevgilim,
Mən nə daşam, nə dəmir.
Mən il də gözləyirdim,
Axı, ömür gözləmir.

Sükutunla durmusan
Ürəyimin qəsdin.
Söylə, susan sevgilim,
Bu sükutun qəsdin?

1977

QIZIM

Şifiq Axundova bəstəlamışdır

Məhbəbbət gülşən olub
Göy də, qızım, Yer də, qızım.
Sevir, sevir bir-birini
Güllər, çiçəklər də, qızım.
Bu dünyanı yaxşı tanı
Sevgisiz bir ürək hamı?
Sev torpağı, sev insanı
Yaşa ürəklərdə, qızım.
Gör Xəzər Kür nə deyir.
Buludlara Yer nə deyir?
Nə gəmsində gör nə deyir
Sən külləklər də, qızım.

İllər yaşat bircə gündə,
Hər gecəndə, gündüzündə.
Başın olsun göy üzündə
Ayaqların yerdə, qızım.

1973

ANA YURDUM

Anaların laylasından,
Babaların tarlasından,
El toyundan, el yasından
Səni içdim udum-udum,
Ana yurdum, ana yurdum.

Bağ gülündə, dağ qarında,
Sel-suların axarında,
Pahıdların vüqarında
Səni gördüm, ana yurdum,

Ana yurdum, ana yurdum.
Yay mehind, yaz şehind,
Quşlarının cəhcəhind,
El qəmind, fərhəhind
Səni duydu, ana yurdum,
Ana yurdum, ana yurdum.

Füzulinin "ah" səşind,
Üzeyirin nəğməşind,
İlşərin ləhcəşind
Səni andım, ana yurdum,
Mənim andım, ana yurdum.

1992

QİSAS BÖYÜTSÜN SƏNİ

Vasif Adıgözlov bəstəlemişdir

Sən çovğun bu gecə
Qar üstün qar qalar.
Düzəngahda qurulmuş
Çadırımı yırğalar.
Görən, biz nə deyir
Qarıldaşan qarğalar
Layla balam, a layla.

Qulağımız hamıdan
Bir xoş xəbərlə soraqlar.
Sızıldaayan külək də
Dərdimiz qan ağlar
Layla balam, a layla.
Rəva bildi tanrımı
Biz bu işgəncəni?
Mən böyüdüm bilmədim,
Qisas böyütsün səni
Layla balam, a layla.

Göy biz qənim olsun
Bu zülmü yerdə qoysaq.
Qoy biz qənim olsun
Qaçdığımız o torpaq!
Layla balam, a layla.

Yanvar, 1994

AZƏRBAYCAN - TÜRKİYƏ

Cavanşir Quliyev bəstəlamışdır

Bir millətlik, iki dövlət
Eyni arzu, eyni niyyət
Hər ikisi Cümhuriyyət
Azərbaycan-Türkiyə.

Bir ananın iki oğlu
Bir ağacın iki qolu
O da ulu, bu da ulu
Azərbaycan-Türkiyə.

Ana yurdda yuva qurdum
Ata yurda könül verdim
Ana yurdum, ata yurdum
Azərbaycan-Türkiyə.

Birdir bizim hər halımız
Dilimiz, amalımız
Bayraqlarda hilalımız
Azərbaycan-Türkiyə.

Dinimiz bir, dilimiz bir
Ayımız bir, ilimiz bir
Eşqimiz bir, yolumuz bir
Azərbaycan-Türkiyə.

1991

HARA GEDİR BU DÜNYA?

Başa keçdi gerçıy
İlimizdın çalanlar.
Bu dünyanın rıngını
Dıyışdırdı yalanlar

Hara gedir bu dünya?
Bu gözəl dünyamızdan
Gözəllik qovuldu, hey.
Könüllürin açarı –

Dillər qıfıl oldu, hey.
Hara gedir bu dünya?
Hər şey döndü tırsın
Xeyir şır qul oldu.

Haqqın çiyinı minmık
Yüksəliş yol oldu
Hara gedir bu dünya?
Yalan evin içində

Gerçık qapı dalında.
Doğru çörüy möhtac
Yri cah-cəlalmda
Hara gedir bu dünya?

Yolumuz duman olmuş,
Yaxşılar yaman olmuş.
Haqq bu gün öz haqqını
Haqsızdan uman olmuş
Hara gedir bu dünya?

1996

ÖMÜR QATARI

"Sonuncu döngü"

Eldar Mansurov bəstəlamışdır

Bu yollardan qatar ötdü,
Qulağımda səsi qaldı.
Tükənsə də canda taqıt,
Yaşamaq həvəsi qaldı.

Dayazda gördüm dənini,
Xeyirdə gördüm şərinin.
Ömrün yaxşı günlərini
Yola saldım, pisi qaldı.

Ömür ki, var bircə qanş,
İlki savaş sonu barış.
Qatar ötdü qırıq-qırıq
Üz-gözümdə hissi qaldı.

Unudulub çoxdan bəri,
Dünyanın toy-düyünləri.
Ötüb keçdi şən günləri,
Dərdi, qəm-qüssəsi qaldı.

Qatar gedir özbaşına,
Yetdim ixtiyar yaşına.
Çatıram mənzil başına,
Sonuncu döngəsi qaldı.

İyun, 1996

MÜNDÜ RİCAT

Yaradır inam mənini, mən inamın övladıyam.....4

İvan çiçəklər

Ana dili.....	8
Təklük.....	9
Dağda şlalə kimi.....	11
Kimdir mənənim düşmənim?.....	13
Özümdən narazıyam.....	15
Ana hədiyyəsi.....	16
Vətəndən-vətəni.....	16
Səadət nədir?.....	17
Anam haqqında şeirlər.....	18
Ağıl-göz.....	23
Həbil səgahı.....	23
Mənənim şeirim.....	25
Karusel.....	27
Nə səni dülsən, ne mən bülbul.....	28
Təyyarlar.....	30
Azərbaycan oğluyam.....	32
Nə sənsən, özün ol.....	35
Ekranla görüş.....	38
Meşin qapılar.....	39
Ümid.....	41
Şair - Vətən.....	42
Miz arxasında.....	43
Riyaka.....	45
"Anamın kitabı".....	47
Mən nə var?.....	49
Oğrular.....	50
Mənənim anam.....	51
İki kor.....	52
Səhənd məktub.....	53
Fikir qanadlarım.....	56
Şairlər.....	57
Beşik.....	60
Buludlar nə yaman gözəl olurmuş.....	62
Elə bir fikir ki.....	64

Təlatüm.....	65
Səhənd qardaşımıza.....	67
Vüsaldə hicran.....	68
Yol-dağ.....	70
Axtarışlarım.....	72
Şəki.....	73
Piyada sərnişin.....	74
Heyrət!.....	75
Səhvlərim, səhvlərim.....	78
Ata yurdu.....	80
Babamın koması.....	80
Getməz söz yarası.....	83
Göynərti.....	84
Ehtiyat.....	87
Təbəllərim.....	89
O nədir?.....	92
Düşüncə - söz.....	94
Mənim xalam.....	94
İyirmi beş il.....	97
Mən kiçik bir ürəyəm.....	100
Örtmə pəncərəni.....	102
Qızım Gülzara.....	103
Fikir axtarışı.....	104
Qarabağ atı.....	107
Külək – ot.....	111
Satqınlıq.....	113
Bəli, səbiyəm.....	116
Narahət olanda.....	117
Yaman sızır gecəməni.....	118
Ekran qaralanda.....	120
Qeyrətini, ağılımı?.....	122
Həm oğul, həm ata.....	123
Əgər qorunmazsa istiqlalımız.....	126
Təzədən yaratsın yarıdan bizi.....	128
Ümidə heykəl qoyu.....	130
Vətənin marşı.....	132
Söz alağı.....	132
Oxuma, bülbül.....	135
Yurd yad əlində.....	136
Utanıram.....	138

Şəhid anası.....	142
Mənin türküm.....	143
Atatürk.....	143
Sual varsa, cavab var.....	144
Bir ömür yuxu.....	147
Yalan bazarı.....	148
Mənim fərqim varmı heç.....	149
Utanmaq-qızarmaq.....	150
Gecələr pənah yerim.....	152

İnsan və zaman

Ömür.....	154
Qara saçlar, ağ saçlar.....	155
Dünyamı, mənmi?.....	155
Qağayı kimi.....	156
Hər şəkildə bir anım.....	157
Ömrün payızı.....	159
Barmaqlar.....	160
Qaliley.....	161
Sürət.....	163
Nekroloq.....	164
Ürəkdəki "saatlar".....	165
Bir ürəkdə dörd fəsil.....	166
Babamdan qocayam mən.....	167
Mənim ad günlərim.....	168
Qorxu.....	169
Anam təzədən böyüyür.....	170
Nəsi çatmır.....	170
Antenna.....	173
Təssüf.....	176
Baş.....	177
Siqnallar.....	179
Neo.....	180
Elm-ə xlaq.....	185
Dayan, insane.....	188
Ekspонат adam.....	189
Babam, atam, mən.....	191
Dan yeri.....	192
Şairi öldürülür.....	195

50 yaşıım.....	198
Qocalar.....	200
Tıskinlik.....	201
Tapmaq - itirmı k.....	203
Savab.....	205
Lızzeti – ağrısı.....	208
Oxucu mı ktubu.....	208
Vaxt.....	210
Layiqımmi mın?.....	211
Xatalı yuxu.....	213
Xeyir – şer.....	214
Tamah - lı yaqıt.....	216
Axı, dünya fırlanır.....	218
İki mühacir.....	219
Qanmaq-qanmamaq.....	221
Sevincin zirvı si, dırdın zirvı si.....	222
Unutqanlıq.....	222
Qürab düşüncı lıri.....	225
Vaxt aldanmadı.....	226
Çox imiş.....	227
Vicdan xıstı siyik.....	228

Sandıqdan sıslır

Müı lıfdın.....	231
Nağıl - hıyat.....	232
Hörümçı k tor bağladı.....	234
Qorxu.....	235
Belı qalmaz.....	236
Diz üstı.....	237
Müsavat.....	238
Sıbr elı dik.....	239
Lal-kar.....	241
Başqasının yasında.....	242

Hısrıt nığmı lıri

Gılr.....	243
Qısqanıram mın.....	244
Gözün dili.....	245

Yox, düşmürəm, qalxıram.....	245
Bir salama dıymıdı.....	247
Hısrıt.....	248
Sevı bilirımsı.....	251
Tızdın.....	252
Özündın ayrıla bilmıyıcıksın.....	254
Unutdurdun sını mın.....	255
Nöqtıyı döndırırdim.....	257
Azadlıq.....	258
Küçdı itirdim.....	259
Unudam gırık.....	260
Gör necı güclüsın.....	261
Kıpınk.....	263
Özüm-özümü dandım.....	264
Mın ürık oğrusu.....	266
Nağıl desım.....	267
Darıxma, ha.....	269
Kilid.....	271
Yaman darıxmışam.....	272

Sın oluram mın

Dırinsın, zirvısın.....	274
İşıq sürıti.....	276

Ozıl, qoşma, gıraylı

"Yenı bağlar o bağlardır...".....	277
"Bu qıdır saldı mını...".....	278
"Ağlar ürıyım, sıs gırır...".....	278
"Daş ürıklırde yanıb...".....	279
Bıxtıyaram mın.....	280
Sın getdin.....	280
Sının dilindın.....	281
Bakıyla Tıbrizin arasındayam.....	282
Qocalmır.....	282
Dünyanın.....	283
Vay halına.....	284
Yalan hakim olub.....	285
Naqqı yox.....	286
Söz olub.....	287
Didırgin.....	287

Qorxuram.....	288
Körpü çaydan uzaq düşüb.....	289
İnsan kimi saxla mən.....	290
Bil bil diyin qədr.....	291
Ağıla sərhd.....	292
Ağıl başqa, ürək başqa.....	292

Səyahət dəftərində

Ağlayan pəri.....	294
Mikelancelonun "kədr"i" önündə.....	295
İstanbul.....	296
Atılmayan toplar.....	298
Fəryad.....	301
Latın dili.....	303
Hayd park.....	305
Kaman nalı çəkir.....	307

Nöğmələr

Yağma, yağış.....	310
Bu gec.....	311
Gecələr, ay gecələr.....	311
Biri sənə, biri mən.....	312
Dodaqda gəz.....	312
Kölgəm qədr yaxınsan.....	313
Qəlbi dolu gecələr.....	314
Kəpənək.....	314
Duma qatırı.....	315
Mən yandım, sən isindin.....	316
Qızım.....	317
Ana yurdu.....	317
Qisas böyütsün sən.....	318
Azərbaycan - Türkiyə.....	319
Hara gedir bu dünya.....	320
Ömür qatan.....	321

Buraxılışa məsul:	<i>Əziz Güllüliyev</i>
Texniki redaktor:	<i>Rövşən Ağayev</i>
Tərtibatçı-rəssam:	<i>Nərgiz Əliyeva</i>
Kompyuter sənəfləndiricisi:	<i>Rəşad Həmidov</i>
Korrektor:	<i>Elmira Teymurova</i>

Yığılmağa verilmişdir 29.04.2004. Çapa imzalanmışdır 21.11.2004.
Formatı 60x90 $\frac{1}{16}$. Fiziki çap sürəti 20,5. Ofset çap üsulu.
Tirajı 25000. Sifariş 153.

Kitab "Şərq-Qərb" mətbəxində çap olunmuşdur.
Bakı, Aşıq Ələsgər küç., 17.

000003